setmanari d'informació general

el Temps

Any VI · Del 24 al 30 de juliol · 1989 · 250 ptes. Núm. 266

LES COTITZACIONS MILIONÀRIES DELS CANTANTS D'ÒPERA

CREU ROJA, LA DEMOCRATITZACIÓ ES FA ESPERAR

ENTREVISTES
ALAIN TOURAIN
RAFAEL RIBÓ
ORIOL PI DE CABANYES

CAIXA DE BARCELONA

CAIXA DE PENSIONS

CAIXA DE BARCELONA - CAIXA DE PENSIONS

LES RAONS QUE AJORNEN LA FUSIÓ

PLA DE PENSIONS

La diferència és la confiança

Si pensa a subscriure un Pla de Pensions, tingui present aquests consells de Caixa de Catalunya:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

— Com que tots els Plans de Pensions són molt semblants, triï una entitat que li mereixi confiança i l'assessori bé.

Pensi-s'ho bé, el seu Pla de Pensions és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

SUMARI

Edicions del País Valencià, S.A. Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13a. 46001-Valencia. Tel. (96) 352 48 69. Telefax: 352 09 83. Redacció de Barcelona: Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011-Barcelona. Tel. (93) 323 00 71. President del Consell d'Administració: Rafael Mansanet. Editor: Eliseu Climent. Director: Josep Ramon Lluch. Redacció València: Miquel Alberola, Carles Gàmez, Antoni Robles, Xulio Ricardo Trigo, Remei Blasco, Albert Vicent, Esther Roig, Ismael L. Belda. Col·laboradors: Enric Sòria, Rafael Castelló, Víctor Mansanet, Tona Català, Jesús Prats. Redacció Barcelona: Delegat: J. M. Pasqual. Redacció: Eduard Company. Col·laboradors: Lluís Bonada, Oriol Castanys, Carles Singla, Òscar Monferrer, Xavier Duran, Blanca Lucas, Andreu Sotorra, Joan Vila, Silvia Montfort, Vicent Partal. Secretària de redacció: Mercè Montoliu. Corresponsalia Alacant: Onofre Sanmartín. Corresponsalia Castelló: Antoni Albalat, Teresa Violeta. Corresponsalia Mallorca: Francesca Sastre. Corresponsalia Andorra: M. Carme Grau Ribot. Corresponsalia Lleida: Olga Sánchez. Corresponsalia Madrid: J. M. Sanmartí, Julio Trujillo. Fotògrafs: Rafa Gil (València), Domènec Umbert (Barcelona), Xesc Amengual (Mallorca), Carlos Serrano (Madrid). Documentació: Ma. J. Castellote. Disseny i maquetació: L. Casanovas. Cartografia: Alonso. Correcció lingüística: Francesc Sellés i Pasqual Alapont. Promoció i publicitat: Jordi Engulx. Subscripcions: Begonya Pardo. Impressió, composició i enquadernació: Tip. Art. Puertes, S. L. Palleter, 47. Tl. (96) 325 06 77. 46008-València. Col·laboradors: Joan Fuster, Vicent Ventura, Ricard Blasco, Ramon Barnils, A. Solé, Joan F. Mira, Manuel Vázquez Montalban, Joan de Sagarra, Vicent Pitarch, Sergi Pàmies, Oriol Domingo, Josep V. Marqués, Quim Monzó, Ignasi Riera, Antoni Serra, Julio Máñez, Valentí Puig, Max Cahner, Ferran Torrent, J. J. Pérez Benlloch, Toni Mollà, Ricard Calvo, Equip d'Estudis Urbanístics, Manuel Muñoz, Heike van Lawick, Francesc Signes, Manuel de Pedrolo, Vicent Partal, Rafael Alemany, Jaume Lorés, Vicenç Villatoro, Baltasar Porcel, Biel Mesquida, Ferranda Martí. Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. Depòsit legal: V. 853-1984.

La qüestió

8. Ni desmilitarització ni democratització: burocratització. Homes de Guerra en la Creu Roja. *E. Company.*

País

12. Entrevista a Rafael Ribó, president de la Federació Iniciativa per Catalunya. *J. Ma. Pasqual.*
14. Domenyo, municipi radioactiu. *L. Alarich.*
15. Arriba la plaga. El fong del meló i la necrosi de la tomaca. *N. Pellicer.*
18. La pluja que mata. La tèrmica d'Andorra és la tercera més contaminant d'Europa. *T. Violeta.*
21. Catalunya vol veure TVV. *A. Punsola.*

Estat

23. ¿Què costa pactar un IRPF? L'estat espanyol estrena nou sistema fiscal. *J. Ma. Sanmartí.*

26. El ressorgiment del GRAPO. *J. Hernandez.*

Internacional

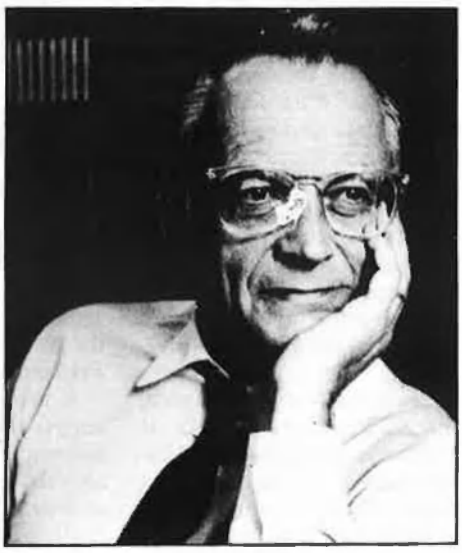
27. Nicaragua: 10 anys de revolució. *J. Morell.*
29. Entrevista a Vasco Gonçalves: «El procés revolucionari a Portugal encara no ha acabat». *T. Ribera.*

Economia

31. Les raons que ajornen la fusió de Caixa de Barcelona i Caixa de Pensions. *A. Vicent.*
37. La CAM i la Caixa d'Estalvis de València es pronuncien. *A. Vicent.*
38. Entrevista a Vicent Arellano, president de la Institució Firal Alacantina. *F. M. Anton.*

Temps d'estiu

44. L''oro i el moro' dels cantants d'òpera. *J. Comellas.*
48. Teatres del passat per al futur. *N. Pellicer.*
57. Entrevista a Celdoni Fonoll: un trobador enllà del temps. *R. Librada.*
58. Ciutats d'estiu: Benidorm, el somni d'una nit d'estiu. *M. Alberola.*
62. Conte d'estiu. Amor i cendres. *Montserrat Roig.*

Ciència

75. El dia que l'home aconseguí la Lluna. *X. Duran.*
78. Manresa-Dakar: el ral·li de la solidaritat. *X. D.*

Cultura

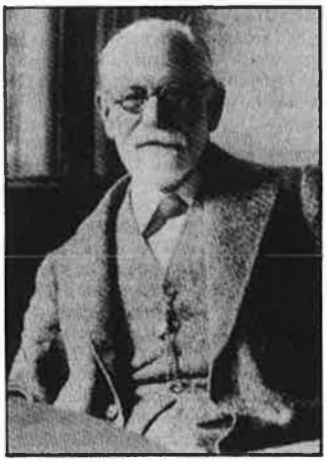
79. Entrevista a Alain Touraine. *R. Xambó.*
82. Pressupostos milionaris: la política cultural de l'Ajuntament de Palma. *M. Payeras.*
85. Entrevista a Oriol Pi de Cabanyes, autor de *Repensar Catalunya. A. S.*

Cartes dels lectors

Observacions a Montserrat Tejera

Voldríem fer algunes observacions referents a l'article de Montserrat Tejera sobre la psicoanàlisi, publicat en el número 254 (1-7 maig 89) d'EL TEMPS.

Es tracta d'un article que ens ha sorprès desagradablement, per les greus deformacions en què incorre i pel desconcert que

pot crear en el lector. Com a més notori, cita que els diferents «grups psicoanalítics» existents a l'estat espanyol es troben reunits sota el nom de «Fundació del Camp freudià», amb la qual cosa es nega l'existència de les Societats que pertanyen a l'Associació Psicoanalítica Internacional, l'única autoritzada i legitimada per Freud.

Freud, el creador de la psicoanàlisi, l'any 1908 va promoure la fundació de l'Associació Psicoanalítica Internacional, amb dues finalitats bàsiques: la formació de psicoanalistes d'un acreditat nivell, amb la consegüent protecció de les persones que desitgin i necessitin analitzar-se, i per fomentar el desenvolupament del pensament psicoanalític, publicació de revistes i treballs de l'especialitat, celebració de congressos, espai de reflexió i intercanvi entre psicoanalistes, etc.

En la major part de països hi ha Societats components de l'Associació Psicoanalítica Internacional (API). A l'estat espanyol n'hi ha dues en l'actualitat: l'Asociación Psicoanalítica de Madrid i la Societat Espanyola de Psicoanàlisi; aquesta enguany celebra el 30 aniversari del seu ple reconeixement per l'API, i publica des del 1984 la *Revista Catalana de Psicoanàlisi*.

A part, i des de ja fa molt temps, hi ha grups d'orientació psicoanalítica, fora de l'API, com els que es mencionen en el citat article. No pretenem polemitzar amb aquests grups ni formular cap opinió sobre ells. El nostre interès és assenyalar la tergiversació que representa el fet de citar-los com a únics existents, tot negant i desconeixent les Societats integrades en l'API, la continuació directa de l'obra de Freud.

Per finalitzar, voldríem recordar que, com que no hi ha un reconeixement oficial del títol de psicoanalista, s'ha creat una confusió al voltant d'aquest terme, que ve de lluny. Per aquest motiu, ja l'any 1927, la Brittish Medical Association emprengué un minuciós estudi per esclarir-ho i emeté un dictamen, publicat en el suplement del 29 de juny de 1929 de *The British Medical Journal*, en el qual es puntualitza que és un terme sovint utilitzat de forma ambigua o indeguda i que s'hauria de reservar per als membres de l'API.

Quedem a la seva disposició per a qualsevol aclariment addicional.

Ramon Bassols i Joan Coderch
Membres Titulars de la Societat Espanyola de Psicoanàlisi i de l'Associació Psicoanalítica Internacional
Barcelona (el Barcelonés)

L'ull de poll

Miquel Alberola

¿Dónde vas, Alfons Llorens?

Els de la Presidència de la *Generalitat som tots* s'han ficat entre cella i cella perpetuar la coma del 750-A, aquella festivitat frustrada per l'agència que l'havia de posar en marxa. I perpetuar el difunt en coma implica pressupost, actitud que desdiu en abundància del refredament econòmic que postula aquella entitat en altres matèries, com ara l'ajuda a la premsa en català (a pesar del circumloqui esforçat del director general d'estalvi comunicatiu, **Jaume Sendra,** i de l'auxili desinteressat, del diari *Lermante-El Lermantil Valenciano*).

Durant aquests dies —i el fet d'haver triat juliol és un símptoma més de la ineficàcia de l'invent— ha visitat València la *Fira de les Comarques,* operació que s'emmarca en el programa de la commemoració afònica, en un intent de blanquejar la inutilitat del negoci. No sé si és una bona idea o no, però Nuevo Centro, el gran centre comercial, ja ho havia fet fa uns anys, això, i amb més convocatòria. Qui ho ha inventat, ho ha calcat impúdicament, probablement acorralat per la incapacitat, encara que al·legue tal o tal detall o el caràcter intinerant.

Particularment, no he recelat mai de la bona voluntat del comissari general, **Alfons Llorens;** és més: si algú podia fer funcionar aquella història, era Alfons Llorens. I ni Llorens ha pogut amb la càrrega, encara que sí amb el càrrec. ¿Quants diners més s'hi hauran d'afegir per a justificar unes nòmines? ¿Quants diners porten gastats en la manutenció de la falla? Són coses d'aquelles que mai no se sabran amb exactitud. Sí que se sap, en canvi, que entre tots han fabricat una celebració autista, incapaç de comunicar, no ja el missatge que pertocava a la societat, sinó ni piu.

Ja que es resisteixen a pagar la factura política, després d'això poden fotre-li canya a un 750-B, a un 750-C... fins a la Z, i fer combinacions com en les matrícules de cotxes. Segur que tampoc no ho nota ningú, llevat del pressupost. M'encanta. □

Les Illes: més que sol i platja

Ara que finalment EL TEMPS a arribat a les Illes, consider imprescindible que dediquem unes poques línies a l'actual situació sòcio-lingüística que estam patint, per mostrar-la a la resta del País.

Ens trobam, desgraciadament, allunyats i *aïllats* de les altres regions catalanes, envaïts per un gran nombre d'immigrants que, lluny d'integrar-se en la nostra cultura, estan aconseguint que els illencs acceptin com a gairebé propi el seu ball, les seves celebracions, la seva llengua.

I és que no ens trobam solament impotents davant el problema d'un Govern Balear i uns Ajuntaments amb uns programes depriments, sinó que es tracta, alhora, d'un problema d'alienació i de poca consciència nacional.

I no és sols això: hi ha encara qui pensa que parlar *eivissenc, mallorquí* o *ciutadellenc,* fa de pagès; tot just com si els espanyols que en el seu país treballen les pròpies terres o les del seu senyor no parlassin castellà.

Pel que fa a les escoles i els instituts la situació és poc menys que deplorable. Paral·lament a una massa de professorat espanyol amb poques ganes d'integració, hi conviu un jovent que, en lloc de defensar la seva llengua i els seus in-

teressos, es manté aliè a la realitat lingüística que l'envolta, o bé es passa al bàndol contrari adoptant el castellà com a idioma principal, amb un menyspreu, moltes vegades inconscient, vers la seva llengua.

Val a dir, però, que comptan amb una part de població que treballa en favor dels nostres drets, una gent que sap què som i com ens hens de fer, i en la que cal confiar per a fer d'ella una gran majoria. Ens cal, però, un cert grau de paciència i anar fent de cada dia, sense perdre la il·lusió per la feina i amb el suport de tot els catalans. És un suport en el qual esper que tots participarem, si el que volem no és sols que les Illes siguin part del nostre país sinó que, a més, se sentin membres d'aquesta Comunitat.

Mantinguem l'esperança que algun dia el fruit dels nostres esforços sigui la llibertat de tot un país.

Maria Llombart Huesca
Eivissa

Les seccions fixes preferides

De les moltes maneres que hi ha de començar a fullejar una revista (pels titulars de portada més importants, de l'última pàgina a la primera, etc.), a mi m'agrada en especial la consistent a llegir en primer lloc les seccions fixes preferides. Per això em resulta molest que aquestes no figuren en l'índex d'EL TEMPS, com si la redacció no les considerara dignes d'esment. Els lectors com jo —n'hi ha molts— han de sortejar arreu les vostres pàgines per trobar el columnista buscat. Estem de sort amb el magnífic Valentí Puig: només cal obrir la revista pel final. Quico Mira, en canvi, és complicadíssim de trobar sense una guia de referència, i Manuel Muñoz, per l'estil, malgrat la seua doble pàgina.

I a propòsit: felicitacions a EL TEMPS per l'adquisició d'un col·laborador com Muñoz. És evident que els seus comentaris sobre el món de Madrid permeten a aquest periodista —valencià d'adopció i *retirat* a la Villa— llançar sobre els individus radiografiats el bon cabàs d'ironia que ha de reprimir al seu treball a *El País*. I sense nececessitat d'utilitzar negretes. Potser ara es podran adonar a Barcelona que els periodistes del *B.O.E.*, que diu Barnils, no estan tots fets en sèrie. L'equip de la delegació d'ací ha fet i fa tant com pot pel país. Pel valencià.

Rosanna Cantavella
València (l'Horta)

Bon dia, lector

Hi ha estils literaris que són incompatibles amb la màquina d'escriure.

No a la reinserció

Em reservo l'opinió sobre les presumptes negociacions entre Terra Lliure i el Ministeri de l'Interior, sobretot perquè em falten dades. Ara, el que tinc clar és que mai acceptaré la reinserció. És per això que no comparteixo l'editorial d'EL TEMPS del núm. 264. I no el comparteixo perquè no es donen les condicions democràtiques per assolir la independència o, millor dit, per lluitar per la independència dins del marc autonòmic. Una forta abraçada, malgrat les discrepàncies polítiques.

Carles Benítez i Baudes
Presó d'Alcalá-Meco (Madrid)

Comunicat d'UPV-Altea

El col·lectiu d'UPV d'Altea vol comunicar a l'opinió pública que la regidora d'UPV, Paca Sevila, continua sent militant d'UPV a tots els efectes. Obvietat que formulem per desmentir els rumors (falsos rumors, a més) que en forma de notícia, parlen d'una sanció de baixa per dos anys contra la nostra amiga i companya. Desmentit queda. Moltes gràcies.

Butlleta de subscripció

1r. cognom _____ 2n _____

Nom _____ Domicili _____

Població _____ Tel. Part. _____

Professió _____ Lloc de treball _____

Lloc de naixement _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de:

☐ 11.660 pessetes - amb pagament:
☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
☐ Semestral (2 rebuts de 5.830 pessetes)
(Sols en el cas de pagaments per bancs)

☐ 16.400 (Europa) ☐ 22.000 (Amèrica)

Forma de pagament:
☐ Dom. bancària. ☐ Xec bancari adjunt ☐ Gir postal núm. _____

(Firma)

• La subscripció representa un descompte de més del 10% sobre el preu de venda als quioscs.

Distingits senyors:

Caixa/Banc _____ Agència _____

Adreça _____

Població _____

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S. A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestrals

siguen pagats amb càrrec: ☐ al compte corrent ☐ a la llibreta d'estalvis

núm _____

NOM I ADREÇA DEL TITULAR DEL COMPTE _____

_____

_____ de _____ 198_ (Firma)

EDICIONS DEL PAIS VALENCIA, S. A. • C.I.F. A-46186821 • Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a. • 46001 VALÈNCIA

Novetats

Juny **89**

Publicacions de la Generalitat de Catalunya

Les comarques i els municipis de Catalunya. Territori i població
PVP 2.250 ptes. 21,5×15 cm. Pàg.: 368 + mapa.

Aquesta obra es divideix en tres parts: una panoràmica històrica de la divisió del territori català, una descripció de les comarques des de les òptiques geohistòrica, física i econòmica, i una codificació de municipis i comarques.

L'expressivitat de la imatge fotogràfica
PVP 2.700 ptes. 21,9×15,5 cm. Pàg.: 220.

L'objecte d'aquest treball és l'expressivitat com a factor universal de la capacitat de comunicació de les imatges.

Plans bàsics d'emergència municipals
PVP 1.000 ptes. 24×17 cm. Pàg.: 144.

Estudi que planteja els requeriments mínims per a la confecció d'un pla bàsic a l'hora de preveure, prevenir i afrontar les situacions d'emergència per part dels municipis.

L'alimentació al menjador escolar
PVP 1.200 ptes. 24×17 cm. Pàg.: 144.

Es tracta d'una guia d'alimentació escolar que proporciona als responsables del menjador escolar una eina útil per aconseguir que l'alimentació que programin s'ajusti al que aconsella l'alimentació racional equilibrada.

Estudiar a Catalunya
PVP 375 ptes. 28×10,5 cm. Pàg.: 130.

És una guia concebuda amb l'objectiu de proporcionar als estudiants elements d'informació i orientació per escollir amb encert els estudis i les seves professions.

El front marítim català
PVP 750 ptes. 20,5×14 cm. Pàg.: 134.

Recull documental de les ponències presentades a les jornades organitzades per l'Associació Catalana de Ciència Regional.

Vocabulari de submarinisme
PVP 175 ptes. 23,5×16,5 cm. Pàg.: 36.

L'objectiu d'aquest recull terminològic és cobrir les necessitats lingüístiques que té la tècnica i la pràctica de les diferents activitats subaquàtiques.

La nova historieta. Trenta dibuixants
PVP 2.500 ptes. 29,7×23,5 cm. Pàg.: 128.

Catàleg de l'exposició de l'obra original de 30 dibuixants d'historieta gràfica realitzada a Barcelona el maig de 1989 amb motiu del Saló Internacional del Còmic.

Catàleg de la Biblioteca Lambert Mata, de Ripoll
PVP 2.000 ptes. 16,5×23,5 cm. Pàg.: 524.

Volum de la col·lecció "Catàlegs de Biblioteques de Catalunya" que conté totes les obres datades entre 1486 i 1801 pertanyents a la Biblioteca Lambert Mata.

Dret Civil de Catalunya: XXV anys de la Compilació
PVP 4.500 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 446.

Obra que recull els textos dels parlaments, estudis, ponències, comunicacions i intervencions del Simposi sobre Dret Civil de Catalunya (1985-1986).

Fires de Catalunya 1989
PVP 375 ptes. 17×29,7 cm. Pàg.: 72.

Panorama complet de totes les manifestacions que amb caràcter de fira se celebren a Catalunya.

Balnearis a Catalunya
PVP 275 ptes. 21×21 cm. Pàg. 36.

Aquesta guia facilita una sèrie de dades objectives (temporada de funcionament, places, serveis disponibles, etc.) i una visió històrica i ambiental de cadascun dels establiments termals del nostre país.

Estructura comercial i hàbits dels consumidors: el Prat de Llobregat
PVP 1.900 ptes. 21×15 cm. Pàg.: 172

Inscrit al programa d'estudis locals i comarcals de la Generalitat, aquest llibre presenta l'estructura comercial i els hàbits dels consumidors a la ciutat del Prat de Llobregat.

Estructura comercial i hàbits dels consumidors: Vilafranca del Penedès
PVP 1.900 ptes. 21×15 cm. Pàg.: 200

Com altres estudis d'aquest programa d'anàlisi de la realitat del món del comerç a diverses poblacions catalanes, aquest llibre examina l'estructura comercial i els hàbits dels consumidors a Vilafranca del Penedès.

Les novetats que figuren en aquest anunci es poden trobar a les llibreries.
Si desitgeu rebre llibres contra reembossament, empleneu la butlleta.

Nombre d'exemplars i títol

Nom i cognoms

Adreça

CP i població Telèfon

Generalitat de Catalunya
E. A. del Diari Oficial i de Publicacions
Llibreria

Rambla dels Estudis, 118
08002 Barcelona
Telèfon (93) *302 64 62

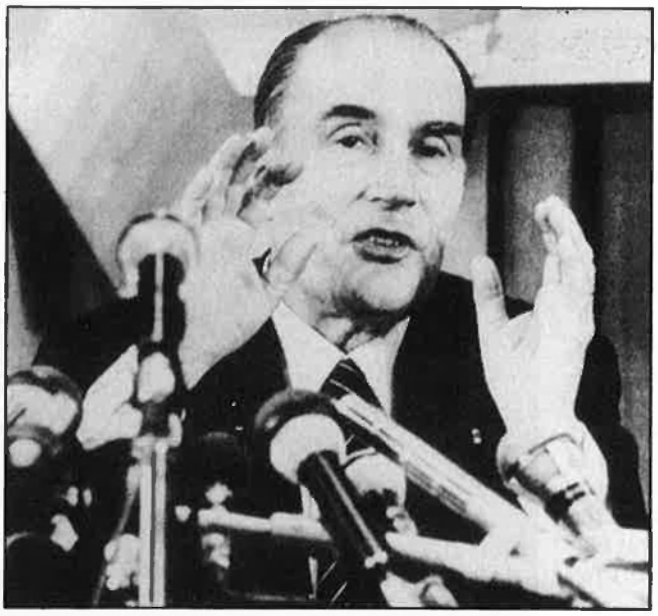
Data

Signatura

La tribu tricolor

No ha pogut ser tal com volien. Pretenien convertir el bicentenari de la Revolució en l'expressió més perfecta de la unitat —història, cultural, espiritual— de França i dels francesos, i no ha pogut ser. El president-rei Mitterrand, en el cim de la seua glòria, hauria volgut que la commemoració esborrara, al voltant de l'encarnació suprema de l'estat-nació, tota un història de fractures interiors de la societat francesa (monàrquics/republicans, dreyfusistes/antidreyfusistes, col·laboracionistes/resistents...). No ha pogut ser.

Per començar, l' oposició en bloc —ara la dreta— ha estat bàsicament absent de la gran festa. I paradoxalment —ironies de la història— l'oposició de dretes té el seu centre i reducte... en la ciutat que va fer la Revolució. Els parisencs de 1989 es reconeixen ben poc en els *sans-culotte* de dos segles abans. Vista la discontinuïtat ideològica, vistes les incomoditats, embussos i congestions que ha provocat, vista l'actitud de les autoritats municipals, els parisencs que han pogut s'han escapat de París. La capital ha posat els escenaris, però la representació l'han feta uns altres. Més paradoxalment encara, si considerem que l'estat ha ocupat, per celebrar-se a si mateix, la ciutat que va fer la primera gran revolució urbana per destruir un estat i inventar-se'n un altre a la seua mesura. París va fer la Revolució, la va imposar a França, la va exportar, i dos-cents anys més tard és només un escenari sumptuós, un decorat de luxe per a la televisió.

Com escrivia *Le Figaro* el mateix 14 de juliol, «la celebració del Bicentenari de la Revolució no ha suscitat massa entusiasme». Reconèixer això no és donar-li la raó a la dreta, és simplement constatar un fet. L'entusiasme commemoratiu ha estat en primer lloc un producte d'exportació, i el valor i el sentit d'aquest producte són els mateixos de sempre: França és el bressol de la llibertat, la pàtria de la humanitat, la guia, la llum i el model del planeta, no hi ha *grandeur* com la *grandeur* de França. Igual que no hi ha hagut monarca més absolut i més gran que Lluís XIV, ni emperador militar més gran que Napoleó, tampoc no hi ha hagut revolució com la francesa. Al costat d'aquesta, les altres revolucions —la revolució anglesa del segle XVII, la revolució americana del 1776, la revolució russa— han de tenir una importància secundària. Ningú sap com se celebrarà el primer centenari de la revolució d'octubre, els anglesos no celebren cap data revolucionària (però Margaret Thatcher ha molestat els francesos recordant-los que els *drets de l'home* ja funcionaven a Anglaterra molt abans del 1789), i ningú vol creure's els americans quan asseguren que la *seua* és la gran revolució democràtica moderna anys abans de la proclamació a París dels drets del ciutadà o de la sobirania popular, la Constitució dels EEUU comença: «Nosaltres, el poble...»). Tant se val, per a la ideologia oficial francesa —conservadors o progressistes— el dret i la llibertat són un producte francès.

Això de cara a l'exterior. De cara a l'interior, el producte bàsic de la Revolució francesa és França. Cal no oblidar que la democràcia (i la república) van tardar encara prop d'un segle a instal·lar-se establement a França després de 1789: després de pocs anys revolucionaris vingué un Imperi militar, després la restauració dels Borbons, després un breu parèntesi republicà i un altre Imperi que desemboca en una altra revolució —la Comuna— i en la III República. Però l'estat nacional francès, unitari i unificador, «integrador» —destructor— de tota diferència, bel·ligerantment patrioter fins l'últim gendarme i l'últim mestre d'escola, sí que és un producte immediat i durable de la Revolució. Un resultat ben concret i visible, molt més que la llibertat, la igualtat i la fraternitat.

Ara, dos-cents anys després de la seua proclamació, la França-nació se celebra ella mateixa i converteix el món sencer en comparsa o en espectador de la seua festa. Se celebra a força de «Marsellesa» i de bandera tricolor: enganxada en cada un dels components de totes les «tribus de França», convocades a fer el paper que en aquests casos fa sempre el folklore. I se celebra, més solemnement, conduint al Gran Santuari de la Pàtria, al Panteó, un dels principals ideòlegs de la Convenció revolucionària: l'*abbé* Grégoire. L'*abbé* Grégoire va ser l'autor del cèlebre «Discurs sobre la necessitat d'anihilar els *patois*». Un pare de la pàtria.□

HOMES D'ALFONSO GUERRA EN LA CREU ROJA: COM ACTUEN (i II)

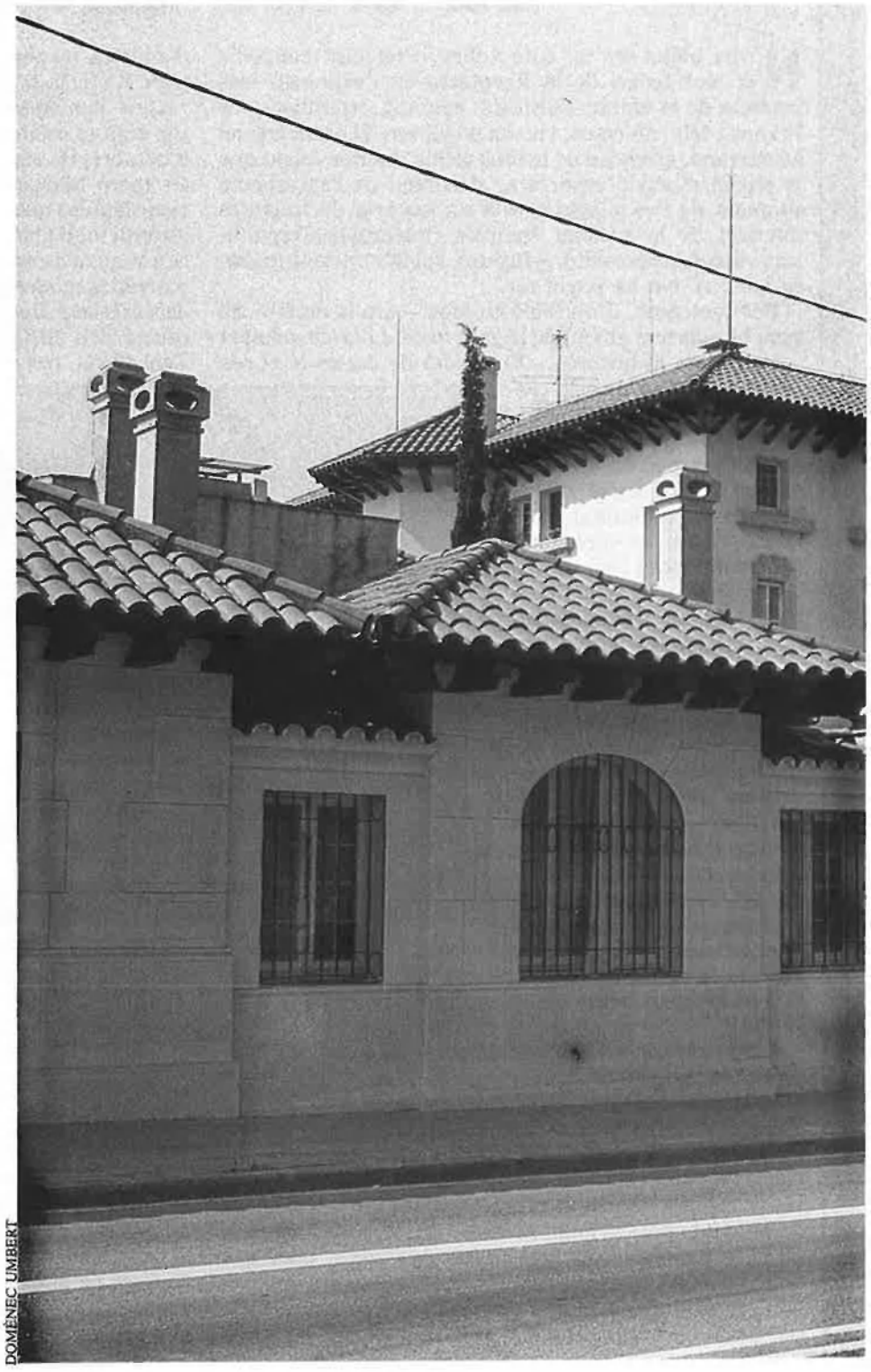
Ni desmiiitarització ni democratització

Des que persones vinculades al Partit Socialista han anat ocupant llocs de responsabilitat en la Creu Roja, s'ha sentit a parlar molt de la «democratització», «modernització» i «desmiiitarització» de l'ens benèfic. A la pràctica, però, els resultats d'aquests tres conceptes no apareixen tan clars com sobre el paper.

Eduard Company

El 15 de gener de 1978, en l'atemptat a la Scala de Barcelona; o el 5 de juliol de 1978, en l'explosió del càmpig Los Alfaques a les Cases d'Alcanar; o el 23 de maig de 1981, en l'assalt al Banco Central a la Plaça de Catalunya de Barcelona; o el 13 de juny de 1982, en els mundials d'Espanya de futbol; o el 7 d'agost de 1986, en l'incendi de la muntanya de Montserrat, etc. En aquestes dates — i moltes altres—, per la naturalesa dels fets que van ocórrer, la intervenció de la Creu Roja va ser, com sempre, valuosíssima. Creu Roja que, gràcies al seu voluntariat, coordinat, ensinistrat i altruista, va realitzar una tasca eficaç, humanament impagable.

Ara com ara, a finals de la dècada dels vuitanta, segons opinió generalitzada del voluntariat mateix, una actuació com la duta a terme en els exemples anteriors seria impensable. Impensable perquè la cohesió i eficàcia que van arribar a tenir els voluntaris de les antigues *brigades,* ara Unitats de Socors i Emergències, no és la mateixa que la de principis de dècada. Es parla d'una lenta destrucció, en operativitat i nombre, de les Unitats de Socors, que són les que han donat sempre la imatge d'altruisme a la Creu Roja. Sobretot en les actuacions al carrer, en accidents i catàstrofes, ja que han estat perfectament imbricades en

DOMÈNEC UMBERT

del teixit social. Tot, amb una única finalitat: la *desmilitarització* de l'entitat benèfica.

La *desmilitarització* és un dels tres criteris generals que guien la Creu Roja Espanyola de **Leocadio Marín** —PSOE—, des del seu nomenament el novembre de 1985; els altres dos són la *democratització* i la *modernització*. Això no obstant, poc pot desmilitaritzar-se una entitat no militaritzada. O com s'ha volgut fer creure, dur a terme una depuració de les persones «militaristes», «afins a l'anterior règim», «paramilitars», «feixistes», o sinònims semblants, els integrants, en suma, de les antigues *brigades*.

¿On són els feixistes?

Aquest és un fet que no s'ajusta a la realitat. Pocs, molts pocs, són els *feixistes* que integraven les Unitats de Socors a principis d'aquesta dècada, sobretot al Principat. I aquests —que no arribaven a un deu per cent de la totalitat— estaven perfectament *marcats* pels seus companys.

Per entendre el procés cal remuntar-se als temps en què **Enrique de la Mata** era president de l'Assemblea Espanyola de la Creu Roja —fins al 1985—. Enrique de la Mata, ex-ministre de Sanitat durant l'època *Suárez*, representava la part demòcrata-cristiana d'Unión del Centro Democràtico. Per la seva banda, a Catalunya, **Rafael Orozco**, president de l'assemblea catalana, pertanyia a Unió Democràtica de Catalunya, partit també demòcrata-cristià. Si bé la tendència demòcrata-cristiana va dominar en aquesta època les distintes assemblees de l'estat, no va fer-ho mai amb la intensitat amb què en l'actualitat ho està duent a terme el PSOE. Tot i que en seu moment, el 1984, va haver-hi un intent de reforma de la Creu Roja amb aquesta finalitat.

DOMÈNEC UMBERT

Ricard Gutiérrez.

La reforma de la Creu Roja Espanyola va iniciar-se a Catalunya, en concret a l'Assemblea Provincial de Barcelona, que junt amb la d'Alacant era la que tenia més voluntariat. Hi ha hipòtesis que apunten que la UCD, en veure's prop de ser desbordada en totes les eleccions pel PSOE, va voler apropiar-se distintes parcel·les de poder. Una d'elles fou la Creu Roja. I l'elecció de la Provincial de Barcelona —la més *dura*—, una prova a passar; la resta de l'estat, després, seria senzill.

Va crear-se, doncs, el setembre de 1984 l'organigrama de la reforma, que incloïa el nomenament de **Víctor Compte** —Unió Democràtica— com a vice-president executiu d'Acció Social. Aquest càrrec se situava jeràrquicament per damunt del cap de les Unitats de Socors, fet que va motivar l'enviament de dos mil telegrames per part dels més de tres mil integrants del cos,

demanant a De la Mata la destitució immediata d'Orozco.

Dels demòcrata-cristians als socialistes

Va ser aleshores quan es va encunyar el terme de *desmilitarització,* en relació a la respota rebuda per part del voluntariat. Com que la reforma incloïa també el canvi d'uniforme i la substitució de la nomenclatura de la jerarquia militar, va ser senzill utilitzar el sofisma, l'equívoc.

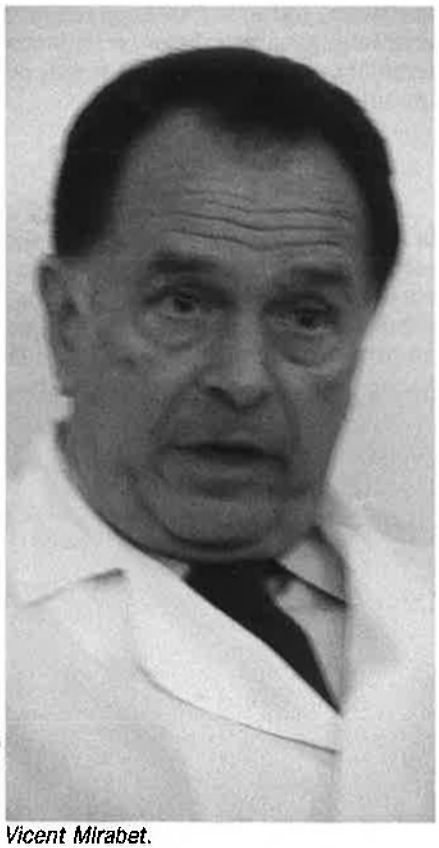
Això no obstant, la *brigada* no estava en contra de la reforma: només en el punt de subordinació a la figura del vice-president d'Acció Social —una retallada de poder—. Al contrari del que es va voler fer creure, dels tres mil voluntaris barcelonins —sense incloure els que feien el servei militar a la Creu Roja—, més d'un noranta per cent eren catalans i una gran part d'ells provenien del moviment *escolta,* tan arrelat al Principat. I la jerarquia es demanava per raons d'operativitat, al marge que fos la militar o qualsevol altra.

Dimitits Compte —juny del 1985—, i Orozco —novembre del mateix any—, i amb De la Mata al cap de la Creu Roja Internacional, la *brigada,* en part gràcies als dos mil telegrames, havia guanyat la batalla de la reforma. Aspecte del qual **Ricard Gutiérrez,** el nou president de l'Assemblea Catalana, va prendre bona nota, justament per a no cometre els errors dels seus antecessors. Amb un bon suport polític —ex-CCOO, ex-PSUC, i PSC-PSOE—, Gutiérrez va continuar la *desmilitarització,* envoltant-se acuradament de persones afins al PSC-PSOE i PSOE, i ajudant-se de la *modernització* i la *democratització.*

1000 baixes oficials

La *desmilitarització* del PSOE se centra en l'entrada en vigor del Reglament General Orgànic de la Creu Roja, fet que al febrer d'enguany obligava a reconèixer a Ricard Gutiérrez la donada de baixa, sols a l'assemblea de Barcelona, de més de mil voluntaris en els últims tres anys. A causa, segons el president, «del pas d'un sistema autoritari a un altre d'autonòmic i democràtic». Altres fonts assenyalen que la xifra de baixes en el voluntariat és superior als mil reconeguts per Gutiérrez, ja que a molts no se'ls ha acceptat encara la dimissió i continuen per tant en les llistes oficials, amb l'objectiu d'*inflar-les.*

La certesa, però, és que dels caps i oficials de les *brigades*, que el 1981 ascendien a 129 al Principat, en l'actualitat, en actiu, no arriben a 10; i que el cos facultatiu, de 75 voluntaris que hi havia el 1981, ara en resten només 2. Igualment es pot comprovar com llocs de socors de la Creu Roja a les carreteres catalanes s'han anat tancant: Castelldefels, Monistrol de Montserrat, el Garraf, Santa Fe de Montseny, etc. Segons es diu, per falta d'efectius humans.

RAFA GIL

Vicent Mirabet.

La deserció de gran part de voluntaris ja es preveia en l'estudi oficial que l'abril del 1987 va encarregar l'assemblea de Barcelona a l'empresa Line-Staff sobre el voluntariat de Barcelona. En l'estudi quedava reflectit el nivell de desànim dels, aleshores, voluntaris. Textualment i oficialment: «La difusió en els mitjans de comunicació sobre l'estructura *paramilitar* ha afectat profundament (el voluntariat) per la generalització que suposa»; «Es critica (els voluntaris a la Creu Roja) fonamentalment la falta de mitjans, aspectes d'organització i coordinació interna, i la falta d'imatge externa. Aquesta situació genera un sentiment d'abandó, tant moral (falta d'informació, desprestigi social, falta de suport de l'Assemblea, etc.), com a nivell material (instal·lacions precàries, deteriorament dels equipaments, logística i intendència pèssimament cuidada)».

Uns voluntaris que, com a voluntaris, no van cobrar mai res de la Creu Roja.

Quadruplicar pressupostos

Un any després, el 1988, l'assemblea catalana destinava 100 milions de pessetes per finançar la campanya «Viu una història d'amor», amb la intenció de captar nous voluntaris.

La *desmilitarització* ha vingut acompanyada de la *modernització.* Modernització que rep la crítica de «burocratització». Concretament hi ha indicis prou sòlids per a afirmar que l'estructura burocràtica de l'Assemblea Catalana de la Creu Roja Espanyola s'ha desenvolupat exageradament. L'un, el canvi del cotxe oficial de Ricard Gutiérrez tan bon punt aquest va arribar a la presidència. Un flamant Renault 25, l'última moda en matèria automobilística quan fou adquirit. I l'altre, el luxe de la nova seu, a Reina Elisenda, Barcelona. Segons l'estudi de Line-Staff, el voluntariat crítica «la imatge negativa de l'Assemblea i el seu president, tant pels canvis introduïts (nova seu, nou cotxe, etc.) com per la imatge de *pas* cap a càrrecs més alts i polítics».

Aquestes fets serien intrascendents si no vinguessin avalats pels pressupostos assemblearis. Les despeses de l'assemblea de Girona, el 1988, solament de personal, ascendien a 10,4 milions de pessetes; les de Lleida, a 38,5; les de Tarragona, a 33,9; les de València, a 57,1. Les de l'Assemblea Provincial de Barcelona també només de personal, s'enfilaven a 1.173,8 milions de pessetes.

Globalment, les despeses de l'Assemblea Provincial de Barcelona, sense comptar els hospitals, sumaven, el 1988, 2.176,4 milions de pessetes. El mateix pressupost, per al 1985, durant l'època Orozco —la demòcrata-cristiana— es reduïa a 580,9 milions de pessetes, gairebé tres quartes parts menys. La quadruplicació pressupostària s'ha dut a terme en només tres anys, de 1985 a 1988. Coincidint amb l'assumpció de la presidència de Ricard Gutiérrez.

Subvencions i partits

Comparativament, els pressupostos globals per a les assemblees provincials dels Països Catalans, per al 1988, han estat bastant equilibrats. La de València, va ascendir a 173 milions de pessetes; la d'Alacant a 219 milions; la de Castelló a 130 milions; i la de Mallorca a 90 milions. Molt lluny, com pot veure's, dels 2.176,4 milions de la de Barcelona.

Quant a Barcelona, a més, l'assemblea està en negociacions per vendre la seu de Reina Elisenda al consolat dels

Estats Units, per una xifra que volta els 1.000 milions de pessetes. Seu que en va costar, en el seu moment, aproximadament uns 200. Consultat el consolat nord-americà, aquest ha confirmat les negociacions.

La diferenciació, això no obstant, entre les distitens assemblees provincials dels Països Catalans queda marcada per la fragmentació autonòmica. En concret, a causa del distint signe polític que governa la Generalitat valenciana i la Generalitat catalana —PSPC-PSOE i CiU, respectivament.

Convergència i Unió, al cap de la Generalitat de Catalunya, ha anat restringint les subvencions a les assemblees provincials del Principat. Dels 80 milions que va atorgar a la Creu Roja el 1987, va passar-se a 60 milions el 1988; 20 milions de reducció. Paral·lelament, les diputacions i els ajuntaments catalans —PSC-PSOE, en la seva majoria—, el 1987, en concepte de subvencions donaven a l'entitat benèfica 15 i 25 milions, respectivament; el 1988 els ajuntaments van quadruplicar la xifra, 103 milions, i les diputacions la van duplicar, 39 milions.

Eleccions complexes

No és el cas, evidentment, de les assemblees del País Valencià. Les assemblees provincials d'Alacant, Castelló i València mantenen unes excel·lents relacions amb la Generalitat, les diputacions i els ajuntaments. A tall d'exemple, l'assemblea de València, que presideix **Vicent Mirabet Ippólito** —simpatitzant del PSPV-PSOE, malgrat que duu 12 anys en el càrrec i des dels divuit anys que és a la Creu Roja—, ha rebut de la Generalitat (Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, Conselleria de Treball i Seguretat Social, i Generalitat), el 1988, prop dels 58 milions de pessetes, i gairebé 4 milions de l'Ajuntament de València.

Quant a la *democratització,* el tercer criteri d'actuació de la Creu Roja de Leocadio Marín, presenta aspectes confusos. En primer lloc, a nivell reglamentari. El procés electoral a la Creu Roja és llarg i té un doble sentit: va de la base a la cúpula i després inicia el camí invers. Es a dir, s'escullen els vocals de les assemblees locals, que per la seva banda elegeixen els de les assemblees provincials; aquests, els de les assemblees autonòmiques que, per la seva banda, escullen els de la nacional. D'una terna presentada per aquesta última, el govern de l'estat elegeix el president de l'Assemblea General. Després pel sistema de ternes, es fa el procés invers. Per tant, pot molt bé succeir que el vocal de l'Assemblea Local amb més vots no surti escollit com a president, en benefici de qualsevol dels altres dos candidats de la terna.

DOMÈNEC UMBERT

DOMÈNEC UMBERT

Punts de la Creu Roja a Monistrol i Castelldefels, actualment tancats.

Democratització dubtosa

Aquest mecanisme electoral es pot exemplificar amb el cas de l'Assemblea Local de Girona, únic lloc on ha saltat el resultat sorpresa en les eleccions del passat 6 de maig.

El president era **David Marca,** fins que va ser «obligat a dimitir», segons les seves paraules, en benefici de **Josep Cristòfol,** del PSC-PSOE. Aquest, ràpidament va envoltar-se de persones afins políticament: **Mercè Mas,** la seva dona; **Xavier Cristòfol,** el seu fill; **Joan Carles Guerrero,** cunyat de Xavier Cristòfol; **Pilar Codina,** dona del tinent d'alcalde de Girona; **Miquel Miras, Rafael Mas, Manuel Boada, Ma. Mercè Gumbau,** etc. Tots ells vinculats al PSC-PSOE.

En les eleccions locals, David Marca va derrotar, per un ample marge de vots, Josep Cristòfol, fins al punt que aquest i la globalitat del seu equip van presentar la dimissió sense esperar el termini que marca el procés electoral. David Marca restava com a vocal electe, però els càrrecs abandonats per Cristòfol i el seu equip quedaven vacants. Per a cobrir-los, Ricard Gutiérrez va autoanomenar-se president en funcions de l'Assemblea Local de Girona, fins a principis de l'any que ve, quan finalitzi el procés democràtic.

Pel sistema de ternes, hi ha la possibilitat que David Marca no sigui escollit president de l'Assemblea Local de Girona, ja que haurà de competir amb els altres dos candidats de la terna, elecció que anirà a càrrec del president de l'Assemblea Provincial.

Entre aquesta possibilitat i tal com s'explicava en la primera part del present reportatge (EL TEMPS, núm. 263), en relació als canvis de càrrec de cara a les eleccions que, encara en vigència l'anterior reglament, es van anar succeint al llarg i ample de les distintes assemblees de la Creu Roja —persones afins al PSC-PSOE i PSOE—, la *democratització* de la Creu Roja presenta, pel cap baix, indicis que no tot és tan clar com es pretén fer veure. □

ENTREVISTA A RAFAEL RIBÓ, PRESIDENT DE LA FEDERACIÓ INICIATIVA PER CATALUNYA

«Cal confederar les esquerres autonòmiques»

Rafael Ribó no és un d'aquells polítics que es deixin veure només en dies de campanya electoral. És un hiperactiu de la política. Incansable, el plenari d'octubre d'Iniciativa i l'euroesquerra li fan oblidar l'agost i una setmana de vacances a la Cerdanya.

J. M. Pasqual

Darrere l'afer de les primes úniques s'amaga algun tipus de persecució contra La Caixa?

—No. No hi crec en una persecució monogràfica a La Caixa.

—¿Què pensa de la possible fusió La Caixa-Caixa de Barcelona?

—Seria bo que hi hagués una entitat més potent, sempre que es donessin unes condicions elementals: respectar tots els llocs de treball actuals, que l'operació servís per a potenciar un tipus d'inversió autòctona, i que no fos una tapadora per a problemes en alguna de les dues entitats.

—¿Quina valoració defintiva ha fet dels resultats de les europees?

—Ha quedat subratllada una vella tesi que nosaltres estimem moltíssim: cal superar les famílies clàssiques per a anar a trobar-nos els que coincidim en uns mateixos plantejaments.

—A l'estat...

—El més significatiu és l'abstenció, un defecte gravíssim de desconnexió entre el sistema i el carrer i que porta a irracionalitats com el cas de Ruiz Mateos o la no-presència dels verds entre les grans opcions polítiques.

—¿Com jutja que li va anar al PSOE?

—Malgrat haver perdut ja quatre milions de votants, aguanta. Però s'ha instal·lat en un sistema poc participatiu.

—¿Es pot dir obertament que el 14-D no el va afectar?

—Diria que directament el PSOE no n'ha sortit afectat, a més, sembla com si hagués aconseguit parcialment instal·lar la tesi que només hi ha una política, la que fan ells, i que els únics que la poden fer són ells.

—¿A Catalunya? ¿Al País Valencià? ¿A les Balears?

—Els dos grans partits han anat a la baixa i nosaltres, a part de Ruiz Matos, som l'única opció que a Catalunya hem pujat percentualment.

Curiosa la davallada que a Catalunya té Esquerra Republicana i Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra (Esquerra dels Pobles). A Catalunya, des d'una perspectiva d'esquerres, la lliçó és que la via Iniciativa queda confirmada com un camí. Al País Valencià i les Illes, la lliçó encara és més clara: si Esquerra dels Pobles i Esquerra Unida se sumessin, serien la tercera força política, fins i tot superarien amb escreix barreres com les del 5 per cent en el cas de les eleccions autonòmiques, al País Valencià. Per tant, les conclusions sembla que serien fàcils de fer. Caldria una articulació confederal de les esquerres autonòmiques a nivell d'estat. És la meva vella tesi.

—¿Les passades europees van ser la darrera ocasió en què s'enfrontaven els perifèrics i vostès?

—Tant de bo. El que sí que puc dir és que Iniciativa per Catalunya era l'última vegada que es presentava per separat. Espero que en el plenari que Iniciativa farà a la tardor hi haurà ampli consens en la idea que mai més Iniciativa vagi dispersa.

—¿El plenari de tardor d'Iniciativa per Catalunya tindrà el valor d'un Congrés?

—El plenari tancarà una etapa i n'obrirà una altra. Tancarà l'etapa de la coalició. Però ara s'ha d'obrir una etapa de Federació real i, al costat dels partits, ha d'haver-hi altres subjectes, i els homes i dones que s'adhereixin a Iniciativa han de ser iguals siguin o no militants. Iguals a l'hora de decidir, d'elegir els òrgans de govern de prendre grans decisions, de triar candidats...

—¿I quin paper li quedarà per jugar al PSUC?

—El PSUC ha d'assumir el seu paper de partit. Però ja no amb un sentit de marcar l'orientació del projecte, sinó de subsumir-se dins del projecte.

—Sense deixar les polítiques de partit. ¿Al País Valencià, com valora la doble manera d'entendre la relació entre UPV i Esquerra Unida?

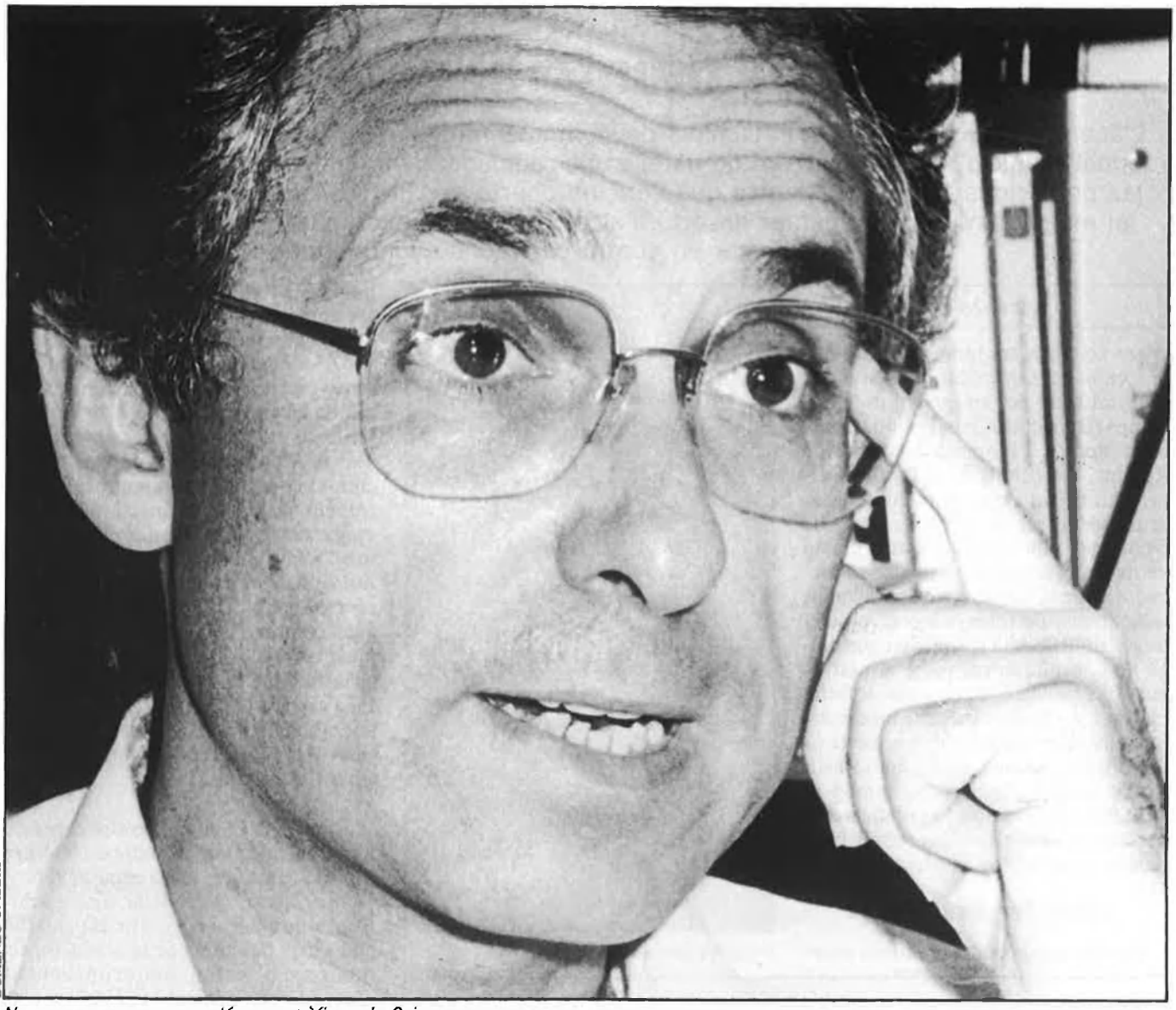
—Sé que es van separar en el grup autonòmic, però crec que l'experiència en les europees hauria d'estimular-los a plantejar ponts de treball conjunt. Jo voldria veure Esquerra Unida i la UPV agafant junts la bandera de la defensa de la Televisió Valenciana en la pròpia llengua. Sense cap dubte. I a mi m'estan sorprenent alguns dubtes al respecte. Per totes dues parts.

—¿Esquerra Republicana també es disputa la correlació amb l'espai que ocupa la UPV.

—És una altra estratègia. Esquerra Republicana, per exemple, ha creat una secció a Mallorca i això ha portat un gran rebuig per part de les forces autòctones. Amb tota la modèstia he de dir que aquí hi ha un error per part d'Esquerra Republicana, de voler posar el carro abans dels bous, com sigui. Amb el meu respecte, però crec més en aquesta confluència confederada entre nosaltres, que no anar muntant petits xiringuitos en els altres àmbits.

—¿Farà alguna nova oferta a Esquerra Republicana perquè entri a Iniciativa?

—Iniciativa no ha fet mai una oferta explícita a Esquerra Republicana. Va ser Esquerra que va demanar entrar a Iniciativa dos mesos abans de les eleccions autonòmiques passades. A la tardor propera, Iniciativa farà una proposta unitària molt oberta, amb molt de respecte pel que es derivi del Congrés d'Esquerra Republicana, que serà abans del plenari. No té sentit avui que en moltes comarques de Catalunya no treballem junts, quan estem coin-

DOMÈNEC UMBERT

«No crec en una persecució monogràfica a la Caixa».

cidint en un 95 per cent del programa de treball.

—¿I què és l'euroesquerra?

—És el gran repte de les esquerres. Per sobre les velles divisions que arranquen dels anys vint i tenint en compte que han aparegut nous fenòmens de les esquerres, fem àmbits de confluència, sigui un grup parlamentari, sigui un fòrum de debat, d'aquella gent que estem per una Europa social, per una Europa política. Aquí és on es pot trobar la relació.

—Dues preguntes de tema internacional: ¿Xina?

—Un desastre. Una gran potència, un procés complex, difícil, però esperançador; un gran ressorgir d'energies favorables a una més gran democràcia i, per tant, més socialisme, però la resposta vella, eixarreïda i rebutjable des de tots els punts de vista de la massacre, de la violència, de la repressió, del stalinisme, sota unes banderes que són radicalment les contràries de les que a mi em belluguen a fer política.

—¿Grècia? La dreta pacta amb els comunistes. ¿Què passa?

—Un país que havia arribat a uns graus molt forts de podriment i de corrupció, i una coincidència amb un objectiu que crec que és comú a tot demòcrata: netegem, i després tornem a demanar al poble que elegeixi.

—Tornem a temes més pròxims. La negociació govern espanyol-presos de Terra Lliure

—Si es tracta de solucionar problemes personals en un marc de mesures polítiques d'enfortiment de l'autogovern i, per tant, tancar qualsevol espai, que ja és mínim, al terrorisme, a Catalunya, em sembla positiu. Si es tracta de buscar símils amb el País Basc, de través i taules de negociació, és un greu error. És donar major dimensió a un fenomen que té una dimensió mínima. I a més hi ha una gratuïtat de recerca de protagonismes, de les administracions, o d'un grup parlamentari, o d'algun diputat.

—¿Què pensa del Parc Bush?

—Dues administracions que perden el cul perquè arribi l'americà, sigui la central, sigui l'autonòmica, és l'escàndol. I ofertes sobrevalorades de contrapartides, especialment en la part especulativa d'inversió immobiliària... Més greu que no puc dir.

—¿Hotels de Barcelona?

—Em sembla una llàstima que el debat sobre Barcelona s'hagi de centrar en els hotels de cinc estrelles. Crec que hi havia més possibilitats que en un mercat capitalista fos la iniciativa privada la que prengués més cartes en l'afer. I per descomptat, radical oposició com hem fet i hem aconseguit, que ningú pretengués buscar especulació o canvis substancials de la planificació urbanística. □

DOS MAGATZEMS MÉS PODRIEN INSTAL·LAR-SE A CATALUNYA I MADRID

Domenyo, municipi radioactiu

L'acord signat per ENRESA i l'alcaldia de Domenyo, destinat a facilitar la instal·lació en aquest municipi d'un magatzem de parallamps radioactius ha desfermat les protestes de les poblacions pròximes. Mentre que l'oficina oberta per ENRESA per a informar sobre el magatzem continua estant deserta, l'alcalde de Domenyo acusa els alcaldes de la comarca d'estar en contra per raons econòmiques.

Laura Alarich

Per ací no passa ningú, és molt poca la gent que s'ha interessat per la instal·lació del magatzem de parallamps radioactius», diu Emilio Carnero, tècnic de l'Empresa Nacional de Residus, SA (ENRESA). Emilio Carnero ha deixat el seu domicili de Madrid per crear a l'Ajuntament de Domenyo una oficina d'informació permanent i respondre a qualsevol pregunta sobre el magatzem de parallamps radioactius. De totes maneres, els tècnics d'ENRESA ja sospitaven que ningú no consultaria res sobre aquest tipus d'instal·lació, però quasi tothom estaria en contra. «És cert, una enorme sensibilitat social sobre aquests tipus d'instal·lacions, totalment injustificada però existeix, però també es molt forta l'oposició a l'existència dels parallamps, i si els volem retirar haurem de guardar-los en algun lloc».

¿Què fer amb ells?

Un dels components d'aquests parallamps és l'ameridi, material radioactiu amb una vida activa de 430 anys. Inofensiu a una distància de 50 centímetres, però perillós si es manipula sense les degudes precaucions. Com que en l'estat espanyol no hi ha cap instal·lació adequada per a emmagatzemar residus radioactius de vida llarga, com és el cas dels parallamps, l'única solució viable és la instal·lació d'un magatzem que, de forma provisional, uns 15 anys fins que es construesca una instal·lació definitiva, permeta retirar els parallamps radioactius que no estiguen en bones condicions de funcionament o bé tots aquells que els propietaris dels quals en demanen la retirada. Fins ara tots els intents per buscar un lloc adient han estat frustrats per l'oposició dels veïns, però a Domenyo s'ha trobat el lloc ideal.

Domenyo (esl Serrans).

Així, ENRESA va prendre contacte amb l'alcalde de Domenyo, Vicente Madrid Martínez, i li va exposar el projecte. Aquest va realitzar una assemblea a la qual van assistir els gairebé cinc-cents habitants de la població, els quals van estar majoritàriament d'acord amb la instal·lació del magatzem al seu terme municipal. Aquest poble es trobava fa 10 anys a la vora del que ara és el pantà de Loriguilla. És per això que l'antic poble va ser abandonat pels veïns, als quals se'ls va construir un poble nou, a 40 quilòmetres de l'antic, però conservant el terme municipal on sempre havia estat. És a dir, l'Ajuntament de Domenyo ha autoritzat la construcció del magatzem en el seu terme municipal, però a 40 quilòmetres de distància de l'actual nucli urbà de la població.

És per això que la protesta d'altres municipis de la comarca va ser immediata. Vicente Madrid, alcalde de Domenyo, afirma que l'oposició dels altres ajuntaments és deguda fonamentalment al fet que volen més diners, mentre que aquells afirmen que ningú els ha consultat sobre la futura instal·lació per a parallamps, quan són ells, i no Domenyo, els nuclis urbans més pròxims. □

Repartiment de les compensacions (Domeño)

Superfície dins del radi població municipi (Cens 1986) Dist. Població centre-magatzem

Terminologia	Unitat	15 anys × 30 milions/any	=	450 mll.
S	km2	8.000 parallamps × 15.000 pta.	=	120 mil.
H	hab.			570 mil.
D	km	P (s) 0,4 (h/d) 0,6		

Terme municipal	*S*	*H*	*H/D*	*si*	*(h/d)i*	*Ci*	*Repart. %*	*Repart. (mil./pta)*
Domeno	34,3	366	332,73	0.437	0.244	0.321	42.28	241,02
Loriguilla	14,9	1.166	416,43	0.190	0.305	0.259	22.01	125,44
Calles	22,5	471	112,14	0.287	0.082	0.164	13,93	79,42
Xelva	0,2	2.183	303,19	0.003	0.222	0.134	11.41	65,04
Xulella	3,2	702	104,78	0.041	0.077	0.062	5,30	30,21
La Llosa del Bisbe	3,4	500	96,15	0.043	0.070	0.060	5.06	28.87
Totals	78,5	5.388	1.365,42	1.000	1.000	1.000	100,00	570,00

Segons ENRESA, és fonamental la instal·lació de dos magatzems més per a parallamps radioactius a l'estat espanyol, coincidint la seua ubicació amb les zones on hi ha un major nombre de parallamps instal·lats: Catalunya i Madrid. Si, com està previst, el magatzem de Domenyo entra en funcionament pel febrer de 1990, podria començar poc després la retirada dels més de 2.000 parallamps radioactius instal·lats al País Valencià. Segons fonts d'ENRESA, a Catalunya, la Generalitat i aquesta empresa pública es troben molt pròximes a arribar a un acord sobre l'ubicació del magatzem que s'ha de construir a Catalunya.

ELS AGRICULTORS ACUSEN LES AUTORITATS DE NO SABER TROBAR SOLUCIONS

Arriba la plaga

En les últimes setmanes, una cadena de plagues ha afectat dos dels productes més representatius de la producció agrícola del País Valencià. Inexplicablement, melons i tomaques han començat a morir-se.

Nel·lo Pellicer

Tant els tècnics com els llauradors es mostren preocupats perquè en alguns casos desconeixen quin n'és l'agent causant. A Catalunya i les Illes la qüestió de les plagues no és nova. Cada any, quan arriba l'estiu, que és quan s'incrementen els cultius de fruites i verdures i, a més, augmenten les temperatures, arriba la plaga.

Aquesta situació està provocant el desencís dels llauradors, alguns dels quals opten per abandonar els cultius, mentre que altres es decanten pels substitutoris, com és el cas de la xufa a la comarca de l'Horta de València. De tota manera, aquesta és una decisió que únicament depèn del mercat. Per la seua banda, els tècnics treballen per a conèixer l'origen de les malalties, però és aquesta una tasca lenta i costosa i els resultats es fan esperar. Mentre uns demanen solucions, els altres demanen més temps.

Moltes incògnites

La plaga del meló, batejada amb el nom de *Síndrome del col·lapse,* té l'origen en un fong desconegut. La planta es col·lapsa perquè les arrels atacades pel fong no acumulen prou aigua i la planta acaba per deshidratar-se i els fruits s'atrofien i no creixen. Les zones més afectades són la marjal d'Almenara, la rodalia de València, el Romaní i Sollana, i la zona de Xeresa i Tavernes.

La mort dels melons no és nova. Aquest fenomen es dóna des que es va avançar la collita d'estiu. Els llauradors lluiten per ser els primers al mercat i prefereixen les collites primerenques. Això, juntament amb l'abandó de pràctiques tradicionals com l'adob natural i l'ús de noves tècniques afavoreix l'aparició del fong.

El virus de la tomaca provoca pèrdues molt elevades.

Per altra banda, les tomaqueres es veuen afectades pel virus Carna 5, que produeix importants destrosses en la mata de la planta i defectes en els fruits. Els resultats d'enguany no són tan desastrosos com els de l'any passat, quan es patiren pèrdues del 40 per cent de la producció a Cullera (la Ribera Baixa).

En termes globals, però, la situació no és tan alarmant. Al País Valencià la batalla al mildiu, que afecta la vinya, s'ha guanyat en algunes comarques, tot i que en altres, com la Vall d'Albaida, els efectes s'han fet sentir amb més intensitat. A Catalunya, segons Josep Maria Vives, cap del Servei de Protecció Vegetal, «la plaga del mildiu, aquest any, ha estat controlada a temps perquè han pres mesures l'administració i els pagesos». Enguany a Catalunya la plaga més important és la del pugó, que és una malaltia crònica també al País Valencià, i que aquesta temporada té una especial virulència a causa de l'hivern suau que ha fet als Països Catalans. A la comarca del Maresme, la *franquiniel·la,* una plaga nova i forastera, afecta tant maduixes com flors ornamentals.

A les Illes, relativament privilegiades a causa de la seua situació geogràfica per a esquivar les plagues que travessen aquesta riba del Mediterrani, les malalties que afecten melons i tomaques, com també la resta de productes, tenen poca incidència gràcies a les mesures antiplagues. Segons la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern Balear, anualment s'estalvien uns mil

Producció Agrícola

Tomaques

Les Illes	**13.209 tn. (any 1987)**
Catalunya	**109.695 tn. (any 1988)**
País Valencià	**328.015 tn. (any 1988)**

Melons d'Alger

Les Illes	**14.543 tn. (any 1987)**
Catalunya	**14.753 tn. (any 1988)**
País Valencià	**111.858 tn. (any 1988)**

Melons

Les Illes	**9.585 tn. (any 1987)**
Catalunya	**32.894 tn. (any 1988)**
País Valencià	**82.362 tn. (any 1988)**

CONTINUEN LES OFERTES D'ESTIU

Sto. Domingo
9 dies _____ 116.300

Iugoslàvia
8 dies (MP) _____ 61.900

Turquia
8 dies _____ 56.000

Palma de Mallorca
1 setmana (PC) __ 26.000

Eivissa
1 setmana _____ 29.950

Lanzarote
8 dies _____ 32.000

Tenerife (Pto. de la Cruz)
8 dies (PC) ____ 37.950

Eixides fixes: 25 de juliol, 29 d'agost i 5 de setembre

Altres eixides durant l'agost _____ 39.750

Tenim catàlegs d'altres viatges, demaneu-los a:

viajes aitana. s.a.
GAT 840

Carrer de les Garrigues, 15, baix
Tel. (96) 351 85 51 (3 línies)
46001 VALÈNCIA

milions de pessetes gràcies a les mesures antiplagues que fan possible que aquestes no es manifesten d'una forma greu i comporten així pèrdues importants.

Investigacions

L'administració Valenciana, davant l'alarma provocada per les malalties recents del meló i la tomaca, ha obert un programa d'investigació en el qual estan implicats diversos organismes. Concretament l'Institut Valencià d'Investigacions Agràries (IVIA), la Universitat Politècnica i el Servei de Protecció Vegetal. S'ha de tenir en compte que aquests cultius afectats representen una important aportació a la producció horto-frutícola valenciana i aquestes malalties provoquen una reducció de la producció i un endarreriment de la maduració.

Els llauradors, per la seua banda, fan saber la seua preocupació. Per a Vicent Hernández, que presideix l'Associació Valenciana d'Agricultors (AVA), «l'administració no és capaç de donar-nos solucions concretes, d'informar-nos quins són els productes que hem d'emprar per a extingir la plaga». Paco Llàcer, de la Unió de Llauradors i Ramaders desconfia: «Volem saber la veritat, què està passant. Nosaltres no ens creiem el que diu el Servei de Protecció de Vegetals, perquè els cultius cauen fulminats».

El departament de Patologia Vegetal de l'Escola d'Enginyers Agrònoms de la Universitat Politècnica de València duu endavant un programa d'investigació, amb el qual col·laboren altres organismes, per a buscar solucions a les malalties del meló i la tomaca. EL TEMPS ha parlat amb l'equip investigador que dirigeix el catedràtic Agustí Alfaro, on també treballen Josep García en l'àmbit dels fongs (meló) i Conxa Jordán en el de virus (tomaques).

—¿Què se sap de la malaltia del meló?

—Josep García.—És una malaltia que es coneix al País Valencià fa vuit o deu anys, però cada vegada les proporcions són més grans. Ací, les pèrdues estan arribant a percentatges del 25 per cent. En el nostre estudi estem descobrint que aquesta malaltia està present en la planta. El fong ataca la planta des del principi.

—¿Com apareix i quines zones són les més afectades?

—J. G.: La planta va emetent arrels per damunt de l'arrel afectada. Aquest procés es va repetint. Quan la planta és menuda i fa poca calor, aguanta, però quan madura el fruit i es donen temperatures més altes, la necessitat d'aigua és més gran i és quan es produeix el col·lapse.

—S'ha parlat que la radioactivitat i la pluja àcida tenien alguna cosa a veure.

—Agustín Alfaro: Precisament, aquesta universitat és un dels llocs on se segueix el tema. Això, nosaltres ho hem consultat amb molt de compte. No hi ha cap relació. A més, la malaltia, la reproduïm amb molta facilitat a partir d'una única causa: el fong.

—¿Aquest problema de les plagues és normal o forma part d'una dinàmica de degradació dels cultius més complexa?

—A. A.: Quan es dóna un monocultiu que es repeteix, periòdicament es produeix l'aparició de noves malalties, en alguns casos totalment desconegudes, i en altres, són malalties que s'han donat en altres llocs. Aquest fong que hem trobat sembla ser una novetat. El virus de la tomaca és un cas rar que s'ha donat abans ja al Japó, Bulgària i França.

—¿Hi ha altres cultius que també es vegen afectats per aquest tipus de malalties?

—A. A.: En els darrers dos anys són el fong del meló i la necrosi de la tomaca fonamentalment.

—¿Quines solucions hi ha per a aquestes plagues?

J. G.: El problema és tan greu que en els darrers anys s'han intentat tirar tota classe de fungicides. Els llauradors ho han provat tot i les plantes continuen morint igual. El nostre plantejament ha estat, primer, trobar el fong; segon, saber si la malaltia estava present ja des del principi i tercer, una vegada detectat el fong, veure d'una àmplia gamma de fungicides quins són els que es comporten de manera més òptima davant el fong. Amb els que millor resultat donen plantejarem una experiència per al pròxim any a gran escala. Tampoc descartem la tècnica dels porta-empelts.

—¿Quan es podrà aferir als llauradors una solució?

—J. G.: No es pot dir quan. El que estem fent és dedicar tots els esforços perquè el problema és molt important.

Concha Jordán, per la seua banda, diu referint-se a la tomaca: «Estem amb això. Però amb l'experiència d'un any és una temeritat dir quines varietats són tolerants o no. Ara per ara, de varietats resistents en el mercat no n'hi ha, però esperem trobar varietats que responguen de forma més tolerant. Això, ho estem veient ara. Això és important perquè s'ha de salvar l'aspecte comercial». □

*Lluís Ma. de Puig**

El Programa Lingua i els silencis d'un senador

En un article publicat en EL TEMPS, de Joaquim Ferrer, senador de Convergència i Unió, s'acusava al ministre d'Educació , Sr. Solana, d'haver marginat el català en el Programa Lingua de la C.E.E. L'article està tan mancat d'objectivitat i representa una visió tan sectària i manipuladora de la realitat, que no queda altre remei que contestar-lo.

Diu Ferrer que per a conèixer el grau de comprensió d'una matèria per part d'una persona, pot arribar a ser tan significatiu el que diu com el que calla. És exacte. I aplicat al que diu i calla el mateix Ferrer el cas esdevé extraordinàriament significatiu.

Diu Ferrer que «inexplicablement» el Programa Lingua només s'aplicarà a nou llengües ¿Com pot ser «inexplicable» si són llengues oficials de la CEE: Només és inexplicable pel senyor Ferrer. Però la qüestió no és menor: introduir el català, o qualsevol altra llengua, suposa canviar de socarel la política lingüística de la Comunitat que aplica estrictament el Tractat de Roma en aquesta matèria. Deixar entendre que un ministre qualsevol pot capgirar aquesta política i aquestes normes pel simple fet de plantejar-ho en una reunió, és desconèixer el funcionament de la CEE, i és una fal·làcia, encara més en aquest cas, com veurem.

Diu Ferrer que Solana no féu cap esment del tema en declaracions posteriors. Fals. Solana ha explicat públicament quines foren les dificultats en aprovar-se el programa, i ha afegit que treballarà per tal que, en un futur proper, sigui possible introduir el català en el programa. Concretament, ha dit, en la revisió que es farà al cap de dos anys. Això sí, ho ha dit amb totes les precaucions, ja que es necessitarà l'acord de tots els altres ministres, cosa extremadament complicada com sap el senyor Ferrer. I com ha comentat el president del govern espanyol en el recent debat sobre la presidència de la CEE, afirmant, també, que creu que en el futur serà posible ampliar el programa Lingua a les llengües que no son d'estat.

Passem ara als silencis del senador convergent. No parla, per exemple, de l'absència de cap estratègia ni cap procès previ per part del senyor Pujol o de la Generalitat de Catalunya sobre la qüestió. Calla. ¿És que el consell executiu, amb el temps necessari, va plantejar la qüestió al govern espanyol, o a la CEE? NO. ¿És que CiU va presentar alguna iniciativa al Parlament de Catalunya per tal que unànimement s'aprovés alguna moció sobre el programa Lingua? No ¿És que els eurodiputats de CiU van presentar alguna esmena al programa perquè el català fos tingut en compte? No. Ara, el senyor Ferrer —que acusa d'oblit al ministre i parla de deure contitucional— això, ho calla. La palla i la biga.

El silenci del senador nacionalista és universal. Tampoc no diu que sí que hi hagué un eurodiputats socialista català —en Xavier Rubert de Ventós— que va presentar una esmena. S'ho calla. I que Rubert va convidar els eurodiputats convergents a·participar en la reunió on es discutia el programa Lingua i que aquests no van comparèixer. Mutisme total d'en Ferrer.

I calla que Rubert de Ventós reeixí i que, per tant, a nivell del Parlament Europeu es donà suport a la possibilitat que el català i altres llengües fossin comtemplades en el Programa Lingua. Sobre això, res de res no diu el senador.

Tampoc diu Ferrer que, en arribar el Programa Lingua a la Comissió de la CEE, va ser rebutjada la incorporació demanada per Rubert aprovada pel Parlament, i que la proposta de la Comissió al Consell de ministres d'Educació es referí unicament a les nou llengües oficials. D'això, no en parla Ferrer. Ni tampoc que cap ministre —ni aquells que representaven comunitas lingüístiques com la nostra— van plantejar el canvi del programa en favor de les llengües sense estat. Obviar tot això i el que significa, o és un error polític greu, o és una omissió deliberada.

I no puc creure que un senador que s'expressa públicament i presenta interpel·lacions sobre la qüestió, desconegui el detall de la situació lingüística a la CEE, i tot el procés del programa Lingua. No li puc suposar ni tanta frivolitat ni tanta barra. Per això he de creure que el contingut del seu article respon a una voluntat expressa d'ocultació de bona part dels fets en el cas del Programa Lingua, per tal de poder inventar-se un culpable inexistent.

Ningú que vulgui aplicar un mínim de rigor i serietat a les qüestions relatives a la llengua catalana a Europa, pot tractar el tema amb la manca d'objectivitat que exhibeix Joaquim Ferrer. I menys en un moment en què s'està desenvolupant un intent unitari per aconseguir un reconeixement del català a la CEE, al qual els socialistes hem contribuït com el que més. Cosa que Ferrer sap. Però ja m'adono que és picar ferro fred. Cada vegada és més clar que a CiU no li interessen tant els avanços reals de la llengua com la seva instrumentalització per assenyalar enemics exteriors i crear conflicte. Contra la idea del treball unitari sobre la llengua, una i altra vegada la utilitza com a pretex d'enfrontament, acusant i desqualificant, com en el cas que ens ocupa, sense justificació. I amb una manca de sentit de les pròpies falles que hauría de fer enrogir el senador convergent.

Queden tantes coses, encara, a dir de l'article de Ferrer que haurem de deixar-ho per una altra ocasió. Tanmateix, tampoc hi ha res a fer.

**Diputat Socialista per Girona*
Parlamentari al Consell d'Europa

LA TÈRMICA D'ANDORRA ÉS LA TERCERA MÉS CONTAMINANT D'EUROPA

La pluja que mata

Des de fa gairebé set anys, les comarques dels Ports i el Maestrat, al nord del País Valencià, viuen atrapades pels efectes contaminants de la tèrmica d'Andorra (Terol). Davant la incompetència de l'administració, ha estat necessària la interposició d'una querella criminal contra ENDESA perquè els fets comencen a esclarir-se.

Teresa Violeta (Castelló)

La central tèrmica d'Andorra (Terol), la tercera més contaminant d'Europa segons Greenpeace, ha estat objecte de noves acusacions. Ja no sols la culpen de ser responsable de la degradació d'unes 220.000 hectàrees de bosc, sinó que alguns habitants de les comarques dels Ports i el maestrat sospiten que la tèrmica ha pogut incidir en la mort d'un centenar d'ovelles i en un increment de les malalties pulmonars i epidemiològiques entre la població.

Aquestes incògnites podran ser aclarides quan es resolga la querella, interposada per la Fiscalia de Castelló, contra els directius de l'Empresa Nacional d'Electricitat, SA (ENDESA) i contra el director de la central tèrmica d'Andorra per un presumpte delicte ecològic i de danys. La querella, que ha estat admesa a tràmit pel jutjat de Vinaròs, exigeix una fiança de 600 milions de pessetes a fi d'assegurar el pagament de les responsabilitats pecuniàries.

ENDESA també contamina Europa

Mentre la justícia treballa en la consecució de proves pericials que puguen demostrar la culpabilitat d'ENDESA, l'organització ecologista Greenpeace ha facilitat a EL TEMPS un informe en què es corroboren els efectes contaminants de la tèrmica sobre els boscos d'aquestes comarques del nord de Castelló. L'informe, publicat per la revista sueca *Acid News,* situa la tèrmica d'Andorra entre les tres centrals que més quantitat de diòxid de sofre emeten a l'atmosfera per any. Segons aquesta revista, en primer lloc es troba la tèrmica As Puentes de García Rodríguez (La Corunya), amb una potència de 1.400 megavats i unes emissions de SO2 de 632.000 tones; després vindria la de Boxberg (República Democràtica Alemanya), amb 3.350 megavats i 459.000 tones d'emissions de SO2; i en tercer lloc, Andorra, que compta amb una potència de 1.050 megavats i emet 407.000 tones de SO2.

S'infringeixen les normes de la CEE

Per a confirmar aquestes dades, *Acid News* argumenta que el carbó que es fa servir a la tèrmica turolenca conté un 6 per cent de sofre. Si es poguera reduir aquest percentatge en un 60 per cent (com marquen les normes de la CEE), s'aconseguiria una emissió de 4,8 mil·ligrams de SO2 per metre cúbic que, per a una planta de 2.000 megavats, suposaria 300.000 tones emeses per any, com a màxim. Tal com reflecteix la taula adjunta, Andorra, amb una potència molt inferior (1.050 MW) sobrepassa aquesta quantitat.

També, la revista sueca ha ressaltat una informació molt il·lustradora: l'administració espanyola no compleix les normes de la CEE en matèria de contaminació ambiental. El govern

Les 10 centrals d'Europa amb major emissions d'SO2

Central	*Situació*	*Potència*	*SO2 (tones)*
1. Puentes	Espanya	1.400	632.000
2. Boxberg	RDA	3.250	459.000
3. Andorra	Espanya	1.050	407.000
4. Balti/Eesti	URSS	3.100	386.000
5. Drax	G. Bretanya	3.960	337.000
6. Petsamo	URSS		337.000
7. Schwarze Pumpe	RDA	1.050	320.000
8. Prunerov	Txeeoslov.	1.710	280.000
9. Hagenwerder	RDA	1.700	263.000
10. Melnik	Txecoslov.	1.270	260.000

socialista ho justifica dient que les condicions climàtiques a l'estat espanyol permeten emissions en quantitats més grans, sense afectar negativament l'ècologia.

Malgrat això, un recent seminari de l'EEB (Oficina Europea de Medi Ambient) ha deixat ben clar que les emissions d'Andorra i Cercs estan produint considerables danys ecològics, i que afecten, segons ICONA, 220.000 hectàrees de bosc d'algunes comarques de Tarragona, Terol i Castelló. Però, potser, la dada més significativa ha estat aportada per un grup de científics noruecs, els quals, utilitzant un indicador gasós injectat en els gasos emesos per la central d'Andorra, van determinar que l'àrea afectada indicada per ICONA correspon justament a les zones on aterren les emissions de diòxid de sofre. En conseqüència, la revista es qüestiona «com és possible que a Espanya, on es destrueixen cada any milers d'hectàrees per culpa dels incendis, puga permetre's una destrucció addicional provocada per les emissions de SO2, i això, sense mencionar els efectes secundaris d'erosió i desertització».

Querella polèmica

L'assumpte es presenta difícil. La mateixa querella s'ha vist envoltada de certa polèmica. L'alcalde de la capital dels Ports, del Partit Popular de Morella, Josep Vives, no ha volgut signar la denúncia presentada en nom dels ajuntaments afectats per l'advocat Benjamí Casany davant la fiscalia de Castelló. Vives considera que ha estat discriminat pels ajuntaments socialistes i per Casany. «Morella no farà costat a la querella fins que l'advocat no ens explique què ha passat amb la demanda civil. Segons sembla, s'ha retirat sense el nostre consentiment, quan la iniciativa va eixir d'aquest ajuntament, perquè som els més afectats».

Les pluges àcides degraden els boscos.

D'altra banda, s'ha plantejat una declinatòria de jurisdicció, perquè la defensa d'ENDESA considera que l'admissió de la querella és competència del jutjat d'Instrucció de Terol, una al·lusió que té poca credibilitat, si partim de la base que a Terol ningú vol parlar del problema de la possible contaminació medi ambiental que produeix la tèrmica. A més, fonts a què ha tingut accés EL TEMPS assenyalen que la direcció de la central ha indemnitzat els agricultors de Calanda per la utilització de l'aigua d'un embassament de la zona per a la refrigeració del complex tèrmic. Un pacte que ha fet silenciar les protestes d'aquests ciutadans, les terres dels quals estan igualment danyades pels efectes contaminants de la central.

Des que començà, l'any 1982, a aparèixer el fenomen de la pluja àcida en els boscos d'aquestes comarques, els seus habitants s'han vist obligats a plantejar una lluita més intensa per a poder subsistir. Aquesta terra seca i pobra, però amb un estil peculiar i tradicional, està sucumbint atrapada per un *fantasma* que es troba a 100 kilòmetres de distància. Els pins, les carrasques i els ginebres comencen a fer-se grocs i a secar-se des de dalt cap a l'arrel, cosa que per a alguns especialistes significa que la mort de la massa forestal no ve donada per les condicions climatològiques, com s'entesten a defensar els directius d'ENDESA.

Alguns masovers d'Ares del Maestrat desconeixen quines han estat les causes de la mort, des de fa uns anys, de centenars d'ovelles. Els veterinaris de la comarca no donen solucions i la Conselleria de Sanitat no s'ha preocupat de realitzar estudis oficials encaminats a l'aclariment d'aquest fet i el del possible increment de malalties pulmonars i epidemiològiques entre les persones.

Segons Greenpeace, investigacions recents han posat de manifest un efecte de concentracions dèbils de SO2 en els asmàtics. Acumulacions d'aquest element estimulen la broncoconstricció en aquelles persones que pateixen d'asma; més d'un 5 per cent dels habitants dels països industrialitzats pateixen aquesta malaltia. Greenpeace afegeix que les pluges àcides poden alterar la salut de l'home per mitjà de la cadena tròfica. El perill més immediat el constitueixen les aigües de consum humà.

¿Serà necessari esperar set anys més, com ha passat amb la degradació dels boscos, per a verificar la incidència d'aquesta contaminació sobre persones i animals? □

EL LITORAL CATALÀ, PLATAFORMA DE PAS, DE LA COCAÏNA CAP A EUROPA

Sol, màfies i cocaïna

Màfies internacionals del narcotràfic s'han instal·lat a les nostres costes esperant fer l'agost, sobretot, tenint en compte que als llocs turístics el preu de la droga es duplica. Els diners negres i la 'coca' lliguen bé a l'estiu.

Esther Roig

Pels ports de València, Alacant, Barcelona i Palma, la *coca,* o el *perico*, com també és coneguda, entra a dojo. Els imprevisibles sistemes d'introducció de la *pols blanca* per part dels narcotraficants i la infructuosa vigilància policial, han fet que el control d'entrada i eixida de la droga a les nostres costes siga impossible. A la costa Brava, la Blanca i a les Illes, sol, mar i *coca* es confonen, mentre les màfies que controlen el mercat del narcotràfic intensifiquen les seues xarxes de distribució de la droga i augmenta la producció.

«El consum de cocaïna i d'altres drogues, com les *amfetes,* es realitza obertament en bars i discoteques» —explica un agent de la Brigada d'Estupefaents de la Costa Blanca. «El control, però, és problemàtic i complicat a causa de les característiques del mercat al qual van dirigides aquestes substàncies». Segons fonts policials, el mercat de la coca té com a clients persones d'un alt nivell de vida, els cercles de prostitució i joc i la gent de l'anomenada *vida intensa.* «Aquesta circumstància —diu un membre de la Xefatura Superior de Policia d'Alacant— confereix un caràcter absolutament tancat al món que envolta la droga i dificulta la captació d'informació per part dels inspectors».

Si les anomenades operacions *Primavera* i *Loro,* actuacions policials d'incautació de droga basades en el factor sorpresa, han estat qualificades per l'opinió pública de «publicitàries i electoralistes», la lluita contra la *coca* s'ha convertit en quasi un somni impossible. Fins al punt, que recentment se celebrava a Madrid una cimera tripartida en què especialistes de l'estat espanyol, Itàlia i EUA configuraven el disseny d'una estratègia conjunta contra la cocaïna i els diners negres. En la cimera, el secretari d'estat per a la seguretat, Rafael Vera, afirmava que el litoral català és la «plataforma de pas» de la cocaïna cap a Europa. Els organismes de lluita contra la droga de les Nacions Unides estimen que, quan desapareguen les fronteres, les aprehensions de droga descendiran en un 60 per cent.

En bona part de les discoteques, el consum de cocaïna és habitual.

La coca en xifres

«Aquest estiu, 10 quilos de *pols blanca* poden tenir un valor superior a 800 milions de pessetes», assegura un inspector de policia de la Xefatura de Barcelona. «Els mateixos quilos —afegeix—, adulterats i venuts als llocs turístics, dupliquen el preu».

Actualment, un gram de *coca* costa 15.000 pessetes. L'any passat a Balears la policia va incautar 23.500,03 grams de clorhidrat de cocaïna, és a dir, unes 352.500.000 ptes. si ho traduïm en diners. Al País Valencià les aprehensions de *coca* van arribar als 126.270 grams, cosa que significa 1.899 milions de pessetes. A Catalunya, les aprehensions policíaques de cocaïna foren de 883.566 grams, amb un valor aproximat de 13.253 milions de pessetes.

En total, les actuacions policials a les costes catalanes durant el 1988 aconseguiren incautar més d'un milió de grams de cocaïna amb un preu de 15.500 milions de pessetes aproximadament. Tenint en compte que les aprehensions de droga no arriben ni a un 45 per cent del total en circulació, es pot afirmar que el negoci de la *coca* ha creat una indústria consolidada que mou milers de milions de diners negres. No debades, s'ha dit que la Barcelona del 92 serà el magatzem continental de la cocaïna, per damunt de Francfurt, Amsterdam i Londres.

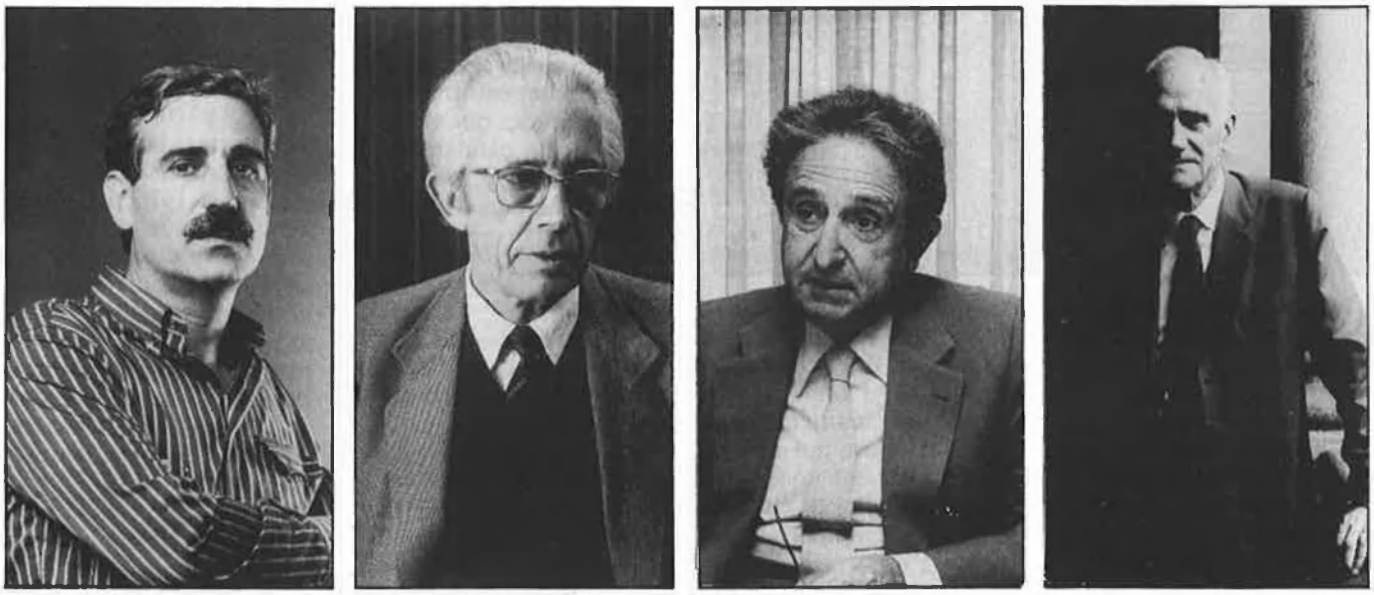
L'atractiu de les costes mediterrànies i europees per a les màfies internacionals es basa —segons un especialista de la Brigada d'Estupefaents de València— en la superproducció de la fulla de cocaïna a Bolívia i Perú, i la caiguda del preu d'aquesta droga a Miami. Fonts confidencials asseguren que un quilo de *perico* que a Miami val 10.000 dòlars, a les nostres costes es cotitza a 50.000, un sis milions de pessetes. □

Tipus de droga	*Quantitat incautada* 1987		1988	
País Valencià				
Haixix i resina de haixix	503.814	grs.	1.617.260	grs.
Cocaïna	25.723	grs.	126.270	grs.
Heroïna	15.913	grs.	9.188	grs.
Balears				
Haixix i resina de haixix	76.076,1	grs.	3.981.380,9	grs.
Cocaïna	37.427,6	grs.	23.500,03	grs.
Heroïna	4.310,0	grs	18.187,3	grs.
Catalunya				
Haixix i resina de haixix	1.238	Kgs.	28.662	Kgrs
Cocaïna	131.833	grs	883.566	grs.
Heroïna	92.563	grs.	97.390	grs.

NAIX «AMICS DE TVV» A CATALUNYA

Catalunya vol veure TVV

La Televisió Valenciana i la ràdio institucional Canal Nou podran ser rebudes a Catalunya gràcies a Amics de TVV. El Parlament de Catalunya i els partits polítics catalans estan d'acord amb aquesta iniciativa.

D'esquerra a dreta: Josep Gifreu, Enric Casassas, Puig Salellas i Badia i Margarit.

Albert Punsola

El procés pel qual es va aconseguir la recepció de la TV3 al País Valencià podria repetir-se en breu a Catalunya per a rebre la TVV. Una associació anomenada Amics de TVV i de Canal 9 acaba de nàixer i ja està preparant l'estratègia tot esperant que comencin a emetre aquests nous mitjans valencians. L'associació formada, entre altres, per Enric Casassas, Antoni Maria Badia i Margarit, Josep Maria Puig Salellas, Josep Gifreu, Carles Salvador, Josep Millàs i Joan Garcia Codina, no estarà sola en el seu propòsit ja que, recentment, ERC i CiU, van presentar al Parlament de Catalunya unes proposicions no de llei que precisament feien referència a la possibilitat que Catalunya pugués veure la TVV.

La visió de CiU i d'ERC són diferents: mentre la d'ERC insta el govern de la Generalitat perquè intervengui en la recepció de TVV a Catalunya, la de CiU encoratja els ciutadans perquè facin possible la recepció de les emissions. Cal recordar que Joan Lerma va assenyalar en la seva darrera visita a Barcelona que «la possibilitat de veure TVV a Catalunya no solament depén de la voluntat del govern valencià sinó de la població catalana». Aquesta és la mateixa idea que defensa CiU, és a dir, que la possibilitat de captació d'aquestes emissions vingui de la societat civil. Les institucions poden donar el suport moral, però han d'evitar intervenir-hi decisivament per a eludir suspicàcies polítiques, especialment del govern central.

Aquest «suport moral» del Parlament de Catalunya arribarà probablement al setembre, quan es debatin les proposicions no de llei de CiU i ERC. Tots els grups parlamentaris catalans estan a favor, amb diverses matisacions. Antoni Subirà (CiU) ha dit a EL TEMPS: «Som partidaris de la recepció de tot i, si és en català, encantats de la vida. Cal augmentar al màxim l'oferta televisiva en català».

Jaume Sobrequés (PSC) ha assenyalat: «Som absolutament favorables a la recepció de TVV a Catalunya. No es poden tancar portes a allò que afavoreix el pluralisme informatiu».

Per a Jordi Guillot (IC): «Tot el que sigui interrelació entre les televisions públiques dels països catalans és positiu». Àngel Colom (ERC) ha dit sobre el tema: «Som partidaris que a Catalunya arribin totes les televisions que hagin d'arribar foranes i nacionals i TVV serà una televisió nacional». Xavier Latorre (CDS): «Som partidaris de tot allò que faciliti la intercomunicació entre els pobles i per tant partidaris de rebre les altres televisions».

Encara que la població sigui favorable i es mobilitzi en pro de la recepció de TVV i que les institucions i els partits també hi estiguin d'acord, s'ha de salvar l'escull que podria suposar la saturació de freqüències de l'espai radioelèctric. Segons els especialistes, amb els canals existents avui a Catalunya —un total de quatre, a banda de les emissores locals— i amb els tres privats, que arribaran ben aviat, es fa difícil, però no impossible, trobar més lloc en les ones hertzianes. Aquesta qüestió no se'ls va plantejar als Amics de TV3 al País Valencià, que comptaven aleshores amb un aire més *net*. En tot cas, i per a millorar la recepció de TVV a Catalunya sempre es pot pensar en el satèl·lit, tot i que aquests mitjans són encara a les beceroles al nostre país.

Finalment, un altre possible impediment seria el lingüístic. Si bé Joan Lerma i Amadeu Fabregat van declarar recentment a Barcelona que TVV seria en valencià, no existeix un compromís ferm i definitiu que això sigui així per sempre. Un canvi en aquest aspecte podria fer repensar el sentit que tindria aleshores la rebuda al Principat del nou canal.

Però aquesta qüestió encara no s'ha plantejat. □

In vitro país

• **Miquel Reniu**, director general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya ha anunciat que més de dues-centes cinquanta persones seran contractades el pròxim mes de setembre per a formar part de la plantilla del Consorci per la normalització lingüística. Les tasques que realitzaran els contractats aniran de l'ensenyament de català a adults a la traducció de textos, passant per l'assessorament i la dinamització lingüística.

La decisió de realitzar aquestes contractacions, la va prendre el Consorci per la normalització lingüística i, amb ella, es posa fi a la situació d'inestabilitat laboral que patien els professors de català per a adults alhora que es contribueix a la professionalització d'aquest col·lectiu.

El consorci per a la normalització lingüística va ser constituït el desembre de 1988, amb la finalitat de fomentar l'augment del coneixement i l'ús de la llengua catalana. Aquest consorci el formen la Generalitat i 20 corporacions locals.

• Eivissa ja té nou batlle. El conservador Enric Fajarnés Ribas és, des del dijous dia 13 de juliol, el nou batlle de la capital pitiüsa gràcies a una moció de censura interposada conjuntament entre el Partit Popular i el CDS. Des que aquests dos partits arribaren als acords Suárez-Fraga, a les Balears les planes illenques d'ambdós partits semblen mantenir una cursa per veure qui arriba primer a obtenir nous càrrecs, descavalcant els socialistes. De moment, emperò, l'únic que han aconseguit és Eivissa. El municipi eivissenc està composat per 9 regidors del PP, altres 9 del PSOE, dos del CDS i un independent. Independent que, per cert, era del CDS fins que es signaren els famosos pactes i, que lògicament, no ha recolzat la moció de censura. Els seus altres dos excompanys sí que l'han signada, la moció, i s'han convertit en tinents de batlle, formant govern amb el PP. D'aquesta forma, els nou vots del PP més el dos del CDS contra els 9 del PSOE i l'abstenció del l'ex-CDS, han permés que allò que les urnes no permeteren, ho aconsegueixi la màgia dels pactes. Per cert, tant el batlle que surt com l'entrant, reberen una sonora pitada del respetable que omplia el Saló de Sessions. Mentrestant, a Palma, el CDS segueix sense definir-se i el batlle Aguiló es manté en la corda fluixa.

• El senador per Girona **Francesc Ferrer i Gironés** ha dirigit una carta al ministre de Cultura **Jorge Semprún,** en la qual li recrimina haver declarat a *Le Monde* que «els problemes que pateix la ciutat de Barcelona estan relacionats amb l'afirmació de la identitat nacional catalana».

Ferrer diu al ministre que no li sorprèn la seva manca d'objectivitat entorn del tema ja que «des que els països de parla catalana van ser conquerits per la força de les armes, ha estat una

constant històrica la persecució de la llengua catalana, i és molt difícil trobar algun polític o intel·lectual espanyol que l'hagi denunciada».

El combatiu senador gironí també recorda a Semprún —després d'enumerar-li tot un seguit de greuges contra la llengua catalana— que «els catalans podem dir que no tenim cap estat que ens protegeixi ni ens defensi, sinó que més aviat tenim un estat en contra».

• El diari *Baleares,* dirigit pel periodista **Pere Serra**, ha complert 50 anys. Aquest mitjà de comunicació, que fou adquirit per l'empresa Premsa Nova quan començà la privatització de la Cadena de Medios de Comunicación Social del Estado, l'any 1976 i en un moment en el qual tothom el donava per perdut, va sortir al carrer el 13 de juliol de 1939. *Baleares* va sorgir com a fusió de dues publicacions anteriors, els òrgans *Falange* i *El Dia,* i durant la seva primera etapa com a diari del nou règim es va convertir en el de més difusió a les Illes ja que, malgrat ser l'abanderat del règim, apareixien a les seves pàgines signatures dels que més tard serien coneguts professionals. Dirigit fins el 1976 per **Pablo Saiz**, *Baleares* conegué la seva època d'or durant els anys 50 i 60 coincidint amb un equip de redacció de primera fila del qual formaven part **Joan Bonet Gelabert, Pere Capellà** *(Mingo Revulgo),* **Gabriel Fuster Mayans** *(Gafim),* **Manuel Sancbis Guarner, Pere Z. Serra Bauçà, Josep Mascaró, Quinito Caldentey, Josep Gomis, Jaume Pont** i **Llorenç** i **Miquel Villalonga.**

• El conegut ultradretà mallorquí **Jaume Martorell** ha estat detingut i acusat per la guàrdia civil com a responsable de l'atemptat contra el repetidor de TV3 el passat més d'abril. La guàrdia civil, després de comprovar que les empremtes digitals de Jaume Martorell apareixien en la llauna de gasolina que fou el detonant de l'incendi, demanaren la pressó per a l'acusat, petició que fou atesa pel jutge. El mateix jutge ha disposat una fiança d'un milió de pessetes per a posar Martorell en llibertat condicional.

D'altra banda, l'Obra Cultural Balear, entitat que féu possible la instal·lació del repetidor de TV3, ha acceptat la dimissió del, fins el passat 11 de juliol, president de la institució *Miquel Alenyar.* De moment i fins que se celebre una assemblea extraordinària que renove càrrecs, l'Obra serà dirigida col·legiadament per **Bartomeu Colom, Ferran Gomila** i **Caterina Ortega.**

L'ESTAT ESPANYOL ESTRENA NOU SISTEMA FISCAL

¿Què costa pactar un IRPF?

Uns 38 milions de ciutadans espanyols, 17 Comunitats Autònomes, més de 8.000 ajuntaments, milions de contribuents i totes les institucions privades i públiques respiren alleugerits des del dia 13 de juliol perquè el nostre estat ja torna a tenir un nou sistema fiscal, un nou Impost de la Renda sobre les Persones Físiques (IRPF).

Josep Ma. Sanmartí (Madrid)

Des del mes de febrer, quan el Tribunal Constitucional va anul·lar l'anterior legislació, fins ara, el país ha viscut sense legislació fiscal, i això ha provocat entre altres coses que els bons ciutadans no hagin pogut fer les paus amb Hisenda al mes de juny, tal com havien fet sempre les famílies honrades. L'aire esdevenia irrespirable, perquè la gent es veia venir que hauria de pagar la quota corresponent a fi d'any, o sigui en plena disbauxa consumista de Nadal i Reis. I així serà gairebé.

El nou sistema, votat solament pel Grup Socialista del Congrés de Diputats, ha nascut amb prop de mig país en contra. si hem de fer cas del sistema representatiu de les Corts Generals. Tota l'oposició en bloc va votar-hi en contra i alguns grups, especialment el Popular i la Minoria Catalana, ja han anunciat que presentaran sengles recursos d'inconstitucionalitat. La cara del ministre Carlos Solchaga quan va sentir que fins i tot els «assenyats» catalans es desenganxaven del projecte, era tot un poema.

Tota l'oposició condemna el projecte de Carlos Solchaga.

Una legislació fiscal pot ser bona o dolenta, però per damunt de tot ha de ser el fruit d'un consens general. Si no, és anar teixint i desteixint. Govern i oposició, contribuents i Hisenda han d'estar d'acord almenys en els grans principis que estructuren qualsevol sistema impositiu. És un dels grans pactes que han de conformar un estat modern, ja que la recaptació dels diners públics condiciona la vida econòmica, reparteix les càrregues i finança els serveis estatals. Doncs bé, en la sessió del dia 13 només s'observa un gran acord: el de tota l'oposició condemnant el projecte del govern, que a desgrat de tot va tirar endavant.

En vista d'aquest panorama inexplicable, no és estrany que els contribuents es resisteixin a satisfer les seves obligacions tributàries sota la sospita o bé que paguen més que altres, o bé que les càrregues són abusives o bé que són inconstitucionals. Res a fer. Sota l'excusa de les presses indiscutibles, el govern central no va moure ni un dit per obtenir algun suport suplementari i es recolzà exclusivament en la seva majoria. ¿Què passarà ara si el Tribunal Constitucional torna a declarar il·legítim aquest sistema provisional? ¿Quina credibilitat tindrà la pròxima legislació fiscal definitiva, sobretot si tampoc obté consens parlamentari?

Segons algunes fonts, el que pretén el govern és simplement guanyar temps. En cas de recurs, els tribunals trigaran almenys dos anys a fallar i la sentència no serà mai retroactiva. Durant aquest període de temps els poders centrals podran buscar fórmules més precises i potser més consensuades. En tot cas, això li correspondrà a un altre govern i a una altra majoria parlamentària eixits de les eleccions generals del 1990. Mentrestant, el Ministeri d'Hisenda deixa solament uns 200.000 milions de pessetes pel camí, diners que recupera per un altre costat.

En efecte, el mateix dia 13 el Congrés va donar llum verda (aquesta vegada amb algunes abstencions desmenjades) a un decret-llei, que retira de la circulació uns 560.000 milions de pessetes per diversos procediments monetaris i fiscals. El propòsit és molt clar: l'economia, i sobretot la demanda i el consum, creixen massa de pressa i provoquen alces inflacionistes, desequilibris en la balança comercial i de pagaments i de retruc una apreciació de la pesseta. Si les empreses i les persones disposen de menys diners, aquesta febre consumista baixarà, els preus se sostindran millor i no caldrà importar tant.

A parer de l'oposició, i especialment dels sindicats, aquestes mesures de xoc han estat necessàries perquè el govern donà alè abans a l'expansió, al consum i a l'especulació. El cavall al final jano obeïa les regnes. Si es castiga el consum, sempre sortirà perjudicat el de les capes més baixes, que ara que veien una mica de benestar se'ls renya per desprendre massa i se'ls retalla alguns ingressos o salarials. □

Des d'El Retiro

La dreta no està serena

«No es poden fer ara les eleccions», ha dit aproximadament fa poc a Angola el vicepresident del govern, **Alfonso Guerra,** «perquè la dreta necessita temps per a asserenar-se». I sembla que és ben cert que la dreta —la dreta pròpiament dita, sense incloure-hi el PSOE— està bastant intranquil·la. No passaren ni dos dies des que Guerra pronuncià aquestes paraules i **Juan Ramón Calero,** portaveu del Grup al Congrés de Diputats, dimití d'aquest càrrec i també deixà la presidència de l'organització regional del Partit Popular a Múrcia. **Fraga** no havia donat suport a la neteja d'elements contraris a Calero que l'ex-president regional havia fet.

La dreta no està serena, és evident; ni amb refundació ni sense, ni amb **Manuel Fraga** ni amb **Antonio Hernández Mancha,** ni en coalició ni internament. La dreta de Fraga està malament: tot i que es maquille de democràcia cristiana, els vots del que a l'estat s'entén per dreta no pugen. Fins i tot baixen, perquè van morint inexorablement alguns votants fidels. A més, el fet de viatjar per Europa de la mà de la democràcia cristiana ha produït una bona picabaralla interna al PP que encara no se sap com acabarà. El que passa és que no solament l'electorat no creu que don Manuel i els seus amics vagen a guanyar, tampoc no vol creure-ho una bona part del partit, encapçalada per **Fernando Suárez.**

Si hi ha diferències internes al PP, el Centro Democrático y Social d'**Adolfo Suárez** no és tampoc una bassa d'oli: cada directiu culpa la resta de la davallada electoral, perquè ningú no entén que un partit sense ideologia coneguda, com és el CDS, puga baixar en les eleccions.

I mentre passa tot això dins els partits, els regidors de l'un i de l'altre pugen junts, amb moltes dificultats, el rost de les mocions de censura contra alcaldes socialistes, com si anaren amb la creu camí del Calvari. En patètica imatge de la passió s'ha convertit aquella perillosa aventura de llit que tan alegrement va començar i de manera tan trista està a punt d'acabar. La darrera caiguda va ser l'altre dia a Guadalajara, on el vot d'un regidor del CDS va impedir que triomfara la moció contra l'alcalde del PSOE.

És cert, doncs, com diu Guerra, que la dreta necessita un mica de temps per a calmar-se, per asserenar-se. O potser per a dissoldre's. Perquè el veritable problema de la dreta és que tampoc pot oferir una alternativa diferent a la política dels socialistes, que és una política de dreta.

I si la dreta intenta asserenar-se, sense massa èxit

Alfonso Guerra.

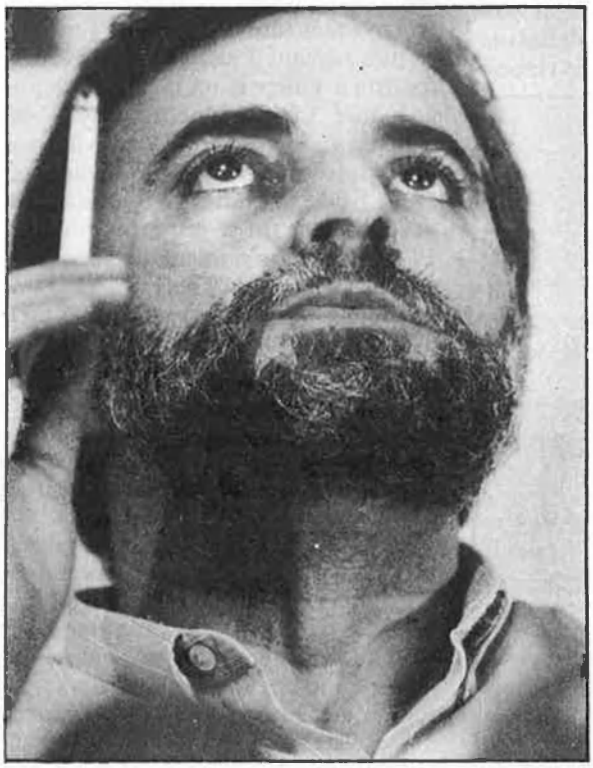
Manuel Fraga.

Manuel Muñoz

Adolfo Suárez.

Julio Anguita.

de moment, tampoc l'esquerra de Julio Anguita i els seus amics sembla que estiga massa tranquil·la. El degoteig de fugues continua —**Josep Palau** és de moment el darrer a anar-se'n i, a més, la baralla interna s'està produint a propòsit del grup parlamentari europeu on s'hauria de ficar Izquierda Unida. No ho tenen gens bé aquests comunistes que ni són comunistes ni estan units.

Amb aquests panorama polític, el PSOE té problemes; però semblen molt poca cosa en comparació. Alguns rojos que encara hi ha al partit —potser per no massa temps— intenten molestar la satisfeta consciència de la direcció demanant una reflexió sobre la pèrdua de vots socialistes a les ciutats, que és on hi ha més perill segons els resultats de les darreres eleccions. Però això no és gens important al costat dels problemes i les dificultats que té la dreta i de la insignificància de l'esquerra.

La revolució

Mentre ací a Madrid passen aquestes coses que animen una mica aquest mes de juliol, a París celebren a la francesa, és a dir, amb tota la *grandeur* possible, la Revolució de 1789. Espanya, per ser un estat monàrquic, no ha estat invitat als actes.

Espanya, doncs, no féu la revolució —la francesa, és clar— i per això té rei. Seria escaient, de tota manera, fer algunes reflexions sobre aquestes circumstàncies. És ben curiós pensar que la consolidació administrativa d'aquella revolució liberal i antimonàrquica la féu un militar que fins i tot es coronà emperador: **Napoleó.** I no és menys paradoxal que el primer intent de constitució liberal espanyol es faça a Cadis, el 1812 i en lluita contra els francesos.

I una altra cosa: l'esperit jacobí, el centralisme patriòtic, tan present avui en la vida francesa, és una herència directa de la Revolució Francesa, que, entre altres coses, convertí la bandera tricolor de la ciutat de París en bandera nacional de França.

1789. La Revolució trasllada a Europa la declaració dels drets humans feta als Estats Units uns anys abans i dóna el poder polític a la burgesia, que començava a tenir el poder econòmic. D'aquest costat dels Pirineus s'intenta durant tot el segle XIX i una part del XX fer la revolució liberal, la revolució burgesa sense massa èxit. El que sí que s'importa de l'estat veí és, potser, el pitjor vici de la revolució: el centralisme.

Al contrari que França, ací la República, les dues efímeres que va haver-hi, han estat sinònim de descentralització. I en aquest moment la monarquia no és sinònim de conservadurisme. Més aviat es pot dir que l'extrema dreta és antimonàrquica. I el partit que governa, republicà i socialista, no és en la pràctica ni una cosa ni l'altra. Ironies de la Història.□

EL COMANDANT ARENAS PODRIA SER DETINGUT ELS PRÒXIMS DIES

El ressorgiment del GRAPO

El GRAPO, el grup armat que tothom donava per mort, ha aconseguit una infrastructura de supervivència al País Valencià. Els 140 milions aconseguits pel grup després d'un atracament comès a Castelló sembla confirmar-ho.

J. Hernández

Els GRAPO, el grup terrorista que des de desembre de 1975, de forma més o menys intermitent, desenrotlla una activitat violenta des de posicions radical-comunistes, ha tornat a actuar, aquesta vegada a Castelló, amb un atracament que li ha proporcionat més de 140 milions de pessetes.

L'última acció dels GRAPO ha fet que les forces de seguretat posaren en marxa una operació anti-GRAPO de certa volada. El fet d'haver aconseguit una important quantitat de diners fa que l'únic escamot de la banda puga ara aconseguir nous adeptes i desencadenar una ofensiva de certa entitat.

Com a conseqüència, desenes de policies antiterroristes han reforçat les ja nombroses plantilles valencianes i han començat a pentinar alguns barris de les capitals del País Valencià a la recerca de possibles testimonis dels últims moviments del grup, amb l'objectiu d'obtenir pistes que porten a la localització de pisos, *zulos* o llocs freqüentats pels activistes.

Però, l'acció duta a terme pels terroristes dels GRAPO a Castelló pot tenir repercussió internacional. A París viu actualment el màxim dirigent del grup, el comandant Arenas, on intenta aconseguir suport per a la seua causa. Aquest cap dels GRAPO, localitzat i controlat per la policia francesa des de la seua fugida d'Espanya, podria ser detingut els pròxims dies i entregat a la policia espanyola ja que no té estatut de refugiat. Recentment fou entregada a Espanya, Milagros Caballero Carbonell, també dirigent dels GRAPO que estava detinguda a França perque l'havien enxampada quan preparava un atemptat contra eurodiputats espanyols a Estrasburg.

L'escamot dels GRAPO que continua en llibertat, format per Laureano Ortega, Encarnación León Lara i María Jesús Romero Vega, a més d'un quart component del qual la policia no vol comentar res, ha actuat a Galícia, Astúries i Madrid i sembla haver aconseguit una infrastructura de supervivència al País Valencià. Aquesta infrastructura, amb cent quaranta milions de pessetes, pot ser la base d'una ofensiva terrorista amb assassinats, fet que ha preocupat els responsables policials, incapaços fins ara, tot s'ha de dir, d'acabar definitivament amb aquest grup armat.

Comandant 'Arenas'.

La història dels GRAPO al País Valencià no és nova. Des de la constitució del grup i, mantenint la tradició d'un grup armat anterior, també d'orientació marxista encara que antisoviètic, el FRAP, els GRAPO han mantingut certa predilecció per les costes mediterrànies i, més concretament, per les capitals valencianes. Ja, el 1977, amb un treball d'infiltració realitzat pel delinqüent José Luis Espinosa Pardo, que havia estat infiltrat al PSOE i la UGT, a sou de la policia, les forces de seguretat detingueren a Benidorm el comitè central del PCR (r), grup polític mare i sostenidor de l'acció terrorista dels GRAPO.

Anys més tard i després de l'ofensiva més sagnant d'aquesta banda armada, fou a València on la policia detingué José María Sánchez Casas, un dirigent gaditá del grup que vivia en la capital del país des de fa almenys un any. Malgrat haver-se desarticulat pràcticament tot el grup, el febrer de 1985, una de les primeres accions d'un escamot reconstituït dels GRAPO tingué lloc a València en una acció dirigida contra una comissaria. L'atemptat fou comés per l'activista Ramón Foncuberta, més tard detingut.

La predilecció per València i per les seues comarques més pròximes té molt a veure amb la seua situació geogràfica i amb l'existència de nuclis de població prou importants per a passar desapercebuts en ells. Tot i així, l'existència d'una infrastructura dels GRAPO a València, com la buscada per ETA amb molta menys fortuna, ha estat sempre un apèndix de la xarxa terrorista de cadascun dels grups esmentats a Catalunya, on els grups armats han buscat sempre obrir un front que els permeta realitzar atemptats d'especial ressonància. □

Les forces de seguretat han posat en marxa una operació anti-GRAPO al País Valencià.

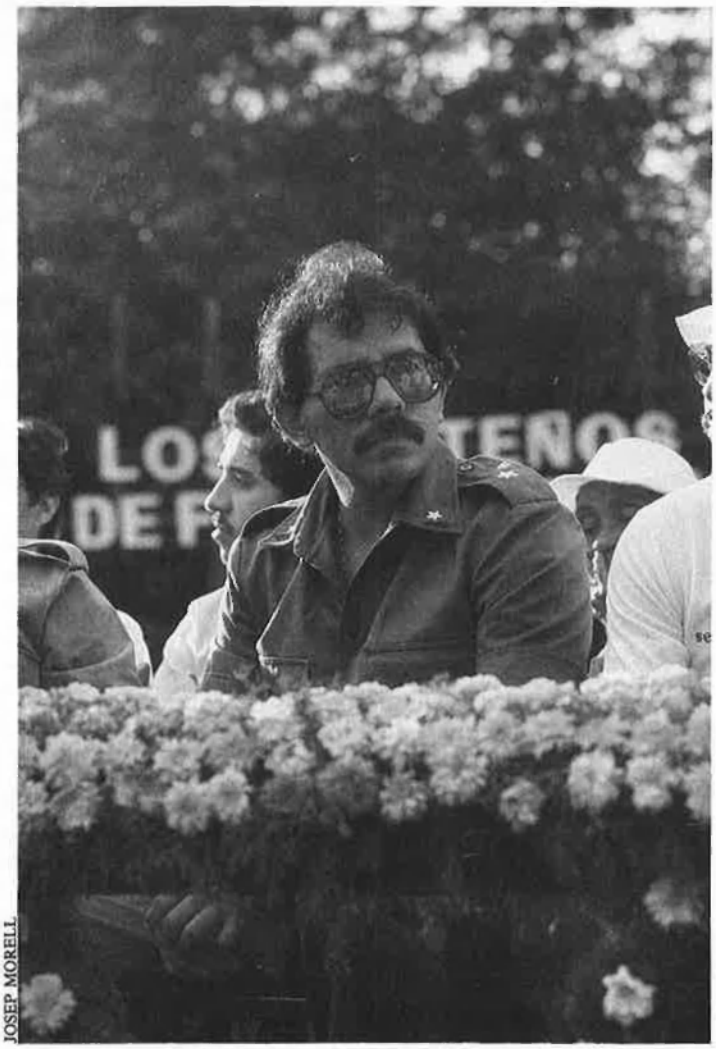
LES ELECCIONS DEL 1990, PROVA DE FOC PER ALS SANDINISTES

Nicaragua: deu anys de revolució

Deu anys després de la revolució, la crisi econòmica és la principal preocupació del govern sandinista. Si bé la reforma agrària i l'alfabetització són dues realitats inqüestionables, la inflació, amb un 26.500 per cent, continua amenaçant la pau social de l'estat centramericà.

Josep Morell

Va passar fa deu anys. Era juliol de 1979 i el món presenciava angoixat i esperançat la rebel·lió de tot un poble contra una de les més ferotges dictadures de tot el continent llatinoamericà, la dictadura dels Somoza. Per què el triomf de la revolució fos possible d'altres forces polítiques, la pràctica totalitat, van sumar-se a la lluita del Front Sandinista d'Alliberament Nacional que havia perdut en la guerra alguns dels seus millors homes. Després de la fugida de Somoza, una junta de govern va fer-se càrrec el 19 de juliol de 1979 d'un país exhaust i arrasat. A partir d'aquell moment va obrir-se un parèntesi d'esperança per a uns i la constatació de la decepció per a altres. El país va dividir-se en dos bàndols: els que pensaven que la revolució havia estat traïda i els que consideraven que s'havia tornat la dignitat als nicaragüencs.

JOSEP MORELL

Daniel Ortega, president i cap del govern de Nicaragua.

La llibertat, però, s'havia pagat molt cara, potser massa: 50.000 morts i la més absoluta desfeta econòmica. Aquella va ser una llarga guerra esquitxada de fets èpics i sagnants com el bombardeig de poblacions civils, la repressió indiscriminada per part de la Guàrdia Nacional i l'assassinat del director del diari *La Prensa,* Pedro Joaquín Chamorro, el 10 de gener de 1978. La seva mort va desencadenar l'aixecament popular contra el règim de Somoza i el ple suport de les posicions del Front Sandinista.

Anys difícils

Deu anys després del triomf de la Revolució, viure a Nicaragua, un dels països més pobres del continent, continua sent una assignatura difícil d'aprovar. Per damunt dels errors del govern sandinista, els vuit anys de guerra contra la *Contra* i el bloqueig econòmic dels EUA han deixat una profunda empremta de penúria en el dia a dia del país. La vida del nicaragüenc és plena de petits ritus, difícils d'entendre en altres latituds, com són l'assalt als autobusos atrotinats o fer auto-stop a la carretera entre Managua i Masaya per poder-se desplaçar davant la falta de transport. A Managua cal emmagatzemar aigua perquè dos dies a la setmana, els dimarts i els dijous són *dias sin,* és a dir, que no hi ha aigua potable i d'aquesta forma el més del milió d'habitants que viuen a Managua han d'utilitzar tona mena de recipients per recollir aigua.

Encara que no hi ha dades fiables, quasi mig milió de persones dels prop de tres que té, han marxat del país fugint de la guerra, les privacions i la misèria. Molts d'ells eren professionals qualificats i ara viuen majoritàriament als Estats Units o al Canadà. La vida a Nicaragua era massa dura.

Prop de 50.000 víctimes

Uns 27.500 morts i 17.000 milions de dòlars és el preu que ha costat la guerra contra els rebels antisandinistes que tenien el suport dels Estats Units. La resta, fins a 50.000 baixes, han estat ferits, mutilats i desapareguts. Vuit anys han marcat a sang i foc a tota una generació de nicaragüencs, i ara molts d'ells tenen problemes per reintegrar-se a la vida civil a l'hora de retornar als seus llocs d'origen. Van madurar molt de pressa, massa, i la guerra va deixar marques a la seva pell i a la seva ànima.

Donant una treva més a l'esperança, treballa la Comissió de Reconciliació Nacional, que es reuneix cada dijous a la seu de la conferència apostòlica presidida pel polèmic cardenal Miguel Obando y Bravo. Aquesta Comissió, formada per membres del govern i dels partits polítics de l'opo-

sició, és el resultat dels acords a què van arribar els presidents centramericans a partir dels acords d'Esquipulas i del Pla Arias. La seva feina és la de supervisar els procés democratitzador i pacificador que finalitzarà amb les eleccions generals que hi ha previstes per a febrer del 1990.

La sangonera econòmica

La crisi econòmica és la principal preocupació d'un país que ha perdut en vuit anys prop del 60 per cent del poder adquisitiu dels seus habitants. La inflació va superar l'any 1988 el 10.000 per cent. La devaluació de la moneda, el córdoba, que va passar de deu per dòlar a mil, va quedar ràpidament desbordada. Al carrer, per dòlar van arribar-se a pagar 2.600 córdobes i en el mercat negre, a 3.000 córdobes. Després d'aquella reforma ja s'han comptabilitzat 24 devaluacions més. El reajustament dels salaris ha estat impossible al llarg de tot aquest temps. La inflació ha representat al llarg de l'any 1989 el 26.500 per cent, segons fonts oficials, malgrat que l'oposició opina que és el doble. El mercat negre, una mica per sobre de l'oficial, hi ha moments que no pot assumir les puges en una economia absolutament *dolaritzada*. El deute extern es calcula en uns 6.500 milions de dòlars. El passat mes de desembre el govern sandinista va aprovar un paquet de mesures econòmiques que va posar al carrer més de 30.000 persones que treballaven per al govern en diferents ministeris. A la majoria dels mercats importants que hi ha repartits per Managua, l'Oriental, el Robert Güembes, etc., arriba, per vies no massa clares, part de l'ajuda internacional en forma d'aliments o medicines.

Davant la mancança generalitzada de productes de primera necessitat, es produeix un augment desmesurat del mercat negre, la corrupció i la inflació, que està arribant a tot el teixit social. Als mercats es pot veure com els nicaragüencs passegen els ulls sobre un munt de productes que mal podran comprar perquè els preus són prohibitius. Un quart de litre d'oli Carbonell pot costar a qualsevol xiringuito de Roberto Güembes uns 1.500 córdobes, i una pastilla de sabó, 250 o 300 córdobes. El sou d'enginyer nicaragüenc està entre els 8.000 i els 10.000 córdobes. La diferència és insalvable.

JOSEP MORELL

Luis Cid Carrión, membre de la Junta de Comandants.

Tot i això, cada vegada hi ha més mostres del naixement d'una petita burgesia que ha substituït la que va abandonar el país. Aquesta nova classe social viu aïllada i a l'ombra del govern. El govern veuria amb bons ulls que aquesta nova classe es convertís en el motor de l'economia, dins d'una política d'obertura generalitzada.

Reforma agrària i alfabetització

Un dels aspectes en què el règim sandinista ha posat especial èmfasi és la reforma agrària, que ha donat terres a més de 100.000 camperols al llarg dels últims deu anys. L'oposició ha xocat aquí de cap amb el Front Sandinista, ja que, tot i admetre la possibilitat d'una reforma agrària fonamentada en les confiscacions de les finques dels Somoza, no accepta les expropiacions i ocupacions de terra. Tot i això, a Nicaragua encara hi ha propietaris particulars que tenen importants extensions de terreny.

L'alfabetització i, en general, el fet d'haver fet arribar l'educació a qualsevol racó d'aquest país és reconegut per tothom com un dels grans èxits de la revolució sandinista. Segons xifres oficials, l'analfabetisme ha quedat reduït d'un 50 per cent a un 12 per cent i la població estudiantil, inclosa la de la universitat, s'ha duplicat a Nicaragua.

Nicaragua té una cita amb les urnes el 25 de febrer de 1990, data que ha de servir per a segellar el procés de democratització acordat amb la resta de països centramericans. A ningú se li escapa que aquestes eleccions són una prova de foc, un veritable referèndum per al Front Sandinista més que les passades eleccions del 1984 fetes enmig de la guerra i gairebé sense la participació de l'oposició.

Tot i així, el veritable repte pels dirigents sandinistes ha de venir després de les eleccions del 1990 que estan segurs de guanyar. És en aquest moment quan hauran de demostrar la validesa de la seva política sense cap mena d'excusa i ajornaments. Mentre, al país han començat a arribar exiliats polítics dirigents de la *contra* que han abandonat la lluita armada i que s'estan afegint al procés polític. L'oposició, composta per unes vint formacions polítiques i partits, tracta desesperadament d'unir-se entre si per presentar batalla als sandinistes a les urnes. Fins ara han gastat esforços en lluites partidàries i no tenen un líder que aglutini aquest poti-poti d'ideologies i sigles de tota mena. De l'elecció d'aquest líder opositor depenen moltes de les seves possibilitats per a derrotar els sandinistes en els pròxims comicis. De moment, com a especulació, sonen diferents noms de persones que podrien ser designades per a donar batalla al FSLN: Pablo Antonio Cuadra, Fernando Aguero, Virgilio Godoy i Violeta Chamorro.

Malgrat tot, hi ha un sentiment generalitzat que aquesta és la millor oportunitat per a la pau en els últims deu anys. Només de tant en tant un dubte surt al carrer: ¿a quin costat estaria avui Pedro Joaquín Chamorro, l'home, el periodista que amb la seva mort va desencadenar la fi d'una dictadura, si fóra viu? □

ENTREVISTA A VASCO GONÇALVES, MITE DE LA REVOLUCIÓ DELS CLAVELLS

«El procés revolucionari a Portugal encara no ha acabat»

Aquest 16 de juliol farà 15 anys que Vasco Dos Santos Gonçalves, aleshores coronel de l'exèrcit portuguès, era nomenat primer ministre del seu país. Ara, és general en la reserva. Una reserva on han anat a parar gairebé tots els militars que intentaren una missió impossible: fer una revolució de la mà del poble.

Tomàs Ribera

Vasco Gonçalves ha passat per Barcelona acompanyat d'un altre mite vivent de l'anomenada *Revolució dels clavells,* l'almirall Rosa Counthinho. Invitat pel PCC, Vasco Gonçalves ha participat en la festa del Partit dels Comunistes de Catalunya. Perquè Vasco Gonçalves, militar atípic, i l'únic polític europeu que ha tingut una revolució a l'abast de la mà des dels anys 50, continua creient en la revolució.

Vasco Gonçalves és un home de matisos: «El Govern que jo vaig presidir a partir del 16 de juliol de 1974 no era un govern revolucionari. Era un govern on participàvem uns quants revolucionaris, sobretot membres del Moviment de les Forces Armades (MFA)».

El MFA aglutinava les forçes progressistes de l'exèrcit colonial portuguès. Majoritàriament format per joves oficials, volien posar fi a una guerra estúpida que es desenvolupava a milers de quilòmetres de Portugal, a Angola i Moçambic sobretot, i estaven convençuts que la independència de les colònies era l'única solució.

«Excepte jo i un altre coronel, la resta dels membres del MFA eren tinents i capitans. Durant anys i anys, els militars de carrera havíem conviscut amb oficials procedents de les milícies universitàries. I van ser aquests, junt amb els diferents moviments d'alliberament nacional que lluitaven a les colònies, els que ens van fer veure que calia posar fi a la dictadura i a les colònies».

Aquell juliol de 1974, va fer història a la Península Ibèrica: a Madrid, el general Franco era ingressat en una clínica per a ser tractat d'una flebitis. Era el principi de la fi del dictador, i el començament de la transició.

«A Lisboa —continua Vasco Gonçalves— començava la revolució. I no perquè ho haguéssim decidit els militars del MFA. Nosaltres només volíem que s'acabara la dictadura i el colonialisme, instaurar un procés constitucional, i tornar a les casernes. Però va ser el poble qui va exigir reformes més profundes».

TOMÁS RIBERA

«Cal que la Mediterrània deixe de ser un polvorí».

I és així com el govern de Vasco Gonçalves nacionalitza la banca, els transports i les comunicacions, i fa la reforma agrària.

Segons Vasco Gonçalves, «el poble s'havia estructurat entorn del Partit Comunista, el Partit Socialista, els moviments catòlics progressistes, i els sindicats. El MFA hi va trobar el seu principal suport per a portar endavant el seu programa polític, davant l'oposició de la burgesía, tot i que part d'aquell suport era, sobretot, de portes enfora».

Durant mesos i mesos Portugal va ser una festa. Es desmuntà el vell aparell repressiu de la dictadura, simbolitzat per la sinistra PIDE, els grans latifundis van ser ocupats per jornalers sense terra; les antigues colònies arribaven a la independència, i no hi havia cap dubte: sota el govern de Vasco Gonçalves, una autèntica revolució sacsejava Portugal. Però tindria una vida tan efímera com els clavells que li van servir de símbol: només un any després, per l'abril de 1975, els socialistes guanyen les eleccions. A l'agost, Vasco Gonçalves és destituït. La col·laboració entre els comunistes prosoviètics de Cunhal i els socialistes (socialdemòcrates) de Soares és absolutament impossible. La contrarevolució ha començat.

Vasco Gonçalves recorda: «La socialdemocràcia alemanya es bolcà en la seva ajuda a Mario Soares. Aquest podia haver pactat amb l'esquerra o amb la dreta; com tothom sap, ho va fer amb la dreta».

Una dreta que trobà en els sectors més ultramuntans de l'Església portuguesa i en l'ambaixador nord-americà Carlucci, els seus principals animadors. Al cap de poc, els grans terratinents de l'Alentejo recuperaren els seus latifundis, i els jornalers continuaren —continuen encara— en la seva secular misèria.

Avui, la Revolució dels Clavells pot semblar a molts un episodi tancat de la història. No és aquesta, però, l'opinió de Vasco Gonçalves: «El procés revolucionari de Portugal no ha acabat. Està en periode de reflux. Com passa a Europa, on l'esquerra també està en reflux».

La Comunitat Econòmica Europea és, per a Vasco Gonçalves, una mena de mercat on la patronal, les multinacionals i els polítics, ballen al so que toquen els EUA i el Japó: «I cal superar aquesta situació. Europa ha de parlar-los de tu a tu als EUA i al Japó, com cal que coexisteixin tots els països d'Europa, i col·laborin per la solució de problemes comuns».

Del Portugal d'avui, diu que el poble se sent enganyat; de la Mediterrània, que cal que deixi de ser un polvorí, i que corre el perill d'esdevenir una mar morta. □

CONVERSES BOTHA-MANDELA

La reunió del segle

Antoni Castel

La sorprenent reunió entre l'històric dirigent del Congrés Nacional Africà (ANC), Nelson Mandela, i el president sud-africà, Pieter Botha, ha sacsejat el país de l'*apartheid,* tan sols dos mesos abans que se celebrin les eleccions generals, el 6 de setembre.

Nelson Mandela.

L'entrevista es mantingué en secret durant tres dies, fins que el ministre sud-africà de Justicia, Kobie Coetsee, revelà que Mandela i Botha s'havien reunit a la residència del president prop de Ciutat del Cap, on havien «reiterat el seu suport a una evolució pacífica» de Sud-àfrica. Mandela, una setmana després, reconegué que la versió de Coetsee sobre la reunió fou «correcta», però reiterà que la solució al problema sud-africà passava pel diàleg entre el govern i el «moviment democràtic de masses, en particular el Congrés Nacional Africà».

Les lectures dels motius d'una reunió que també ha dut la discòrdia entre els moviments *antiapartheid* són molt nombroses. Alguns creuen que Botha ha volgut demostrar la seva capacitat de maniobra davant d'un Partit Nacional (PN), en el poder des de 1948, que l'ha marginat des que caigué malalt, fa més de sis mesos. Botha fou apartat de la presidència del Partit Nacional per Frederik de Klerk, qui també serà candidat a les eleccions del 6 de novembre. D'altres pensen que el diàleg amb Mandela era inevitable davant les pressions dels països occidentals, que volen veure aviat en llibertat el pres polític més antic del món i l'avanç de les reformes promeses. La reunió, però, ja ha estat aprofitada pels sectors blancs més intransigents, contraris a cap tipus de compromís amb la majoria negra. □

MÉS POLÍTICA QUE ECONOMIA

Els set, enmig de la festa de Mitterrand

Vicent Partal

S'esperava que els set parlarien d'inflació, del dèficit comercial i del deute extern en la seua reunió de París. I s'esperava que François Mitterrand aprofitaria la seua presència en la capital de la *grandeur* republicana a major glòria dels dos-cents anys de la Revolució. Al final hi ha hagut més del segon que del primer, i la cimera dels set països més industrialitzats del planeta (els Estats Units, el Canadà, la Gran Bretanya, França, Itàlia, la RFA i el Japó) ha acabat derivant per viaranys molt polítics i poc previstos. S'ha parlat del deute, però s'ha fet a instàncies dels països pobres, que han reclamat una nova cimera Nord-Sud, i s'ha parlat de les relacions amb l'Est.

Precisament aquest darrer punt ha introduït una novetat significativa. La reunió dels set, ho era en realitat dels vuit ja que comptava amb la presència de Jacques Delors en la seua qualitat de *president* europeu; una categoria fins aquest cap de setmana poc menys que testimonial. Però, sorprenentment, Delors ha estat encarregat pels set de preparar l'operació que ha de portar Occident a cooperar en l'avanç econòmic dels països de l'Est —sobretot Polònia i Hongria—. Per primera volta el president de la Comissió Europea rep un encàrrec polític d'aquestes dimensions. Una altra sorpresa en aquest apartat: la carta que Gorbatxov hi va enviar. El president soviètic va advertir, com havia fet Bush uns dies abans a Varsòvia i Budapest, que el procés de les reformes als països socialistes va lligat a una major prosperitat econòmica. Segur que els set prengueren nota del gest, sobretot del gest, però preferiren no parlarne en els comunicats finals.

Mitterrand, apòstol poc convincent, del diàleg Nord-Sud.

Hi va haver un altre tema que han preferit esquivar diplomàticament: la crida feta per Veneçuela, Brasil, l'Índia, Egipte i Senegal per a la reobertura oficial del diàleg Nord-Sud. Vuit anys després de la històrica cimera de Cancun, a Mèxic, la veritat és que en aquest terreny s'ha avançat ben poc.

Els països del Tercer Món, convidats a París per a les fastuositats del 14 de juliol, no han deixat escapar l'ocasió i han repetit un missatge que fa mal: el problema del deute extern no afecta només els països deutors sino també els creditors. L'economia occidental no es pot considerar una economia sana amb aquest drama, soterrat com una bomba de rellotgeria posada a sota d'una taula. Però, segurament, la seua proposta s'ha plantejat malament.

A la cimera, l'advocat del projecte va ser François Mitterrand. Un François Mitterrand acossat per l'opinió pública del seu país, sobretot per la d'esquerres, molt crítica amb la celebració revolucionària i sobretot amb el fet que aquesta es fes coincidir amb la reunió *dels set grans.* «El tercer estat ara és el Tercer Món». Aquesta pancarta, repetida una vegada i una altra, ha fet impacte en la consciència dels francesos i sobretot en la mala consciència de Miterrand, que ha intentat salvarse de la crema convertint-se en un apòstol, massa poc convincent per precipitat, de la cimera entre el Nord opípar i el Sud famolenc.

Tatcher i Bush li tallaren les ales ràpidament. Aquestes coses, venien a dir, no s'improvisen, i encara menys per motius d'ordre intern. □

DOMÈNEC UMBERT

CAIXA DE BARCELONA-CAIXA DE PENSIONS

Les raons que ajornen la fusió

L'aliança entre les dues principals caixes catalanes travessa un moment delicat. Mentre Hisenda pressiona sobre Caixa de Pensions amb la llista de primes úniques, en la direcció de Caixa de Barcelona es mantenen algunes divergències. En aquest context, els socialistes aspiren a controlar la nova entitat, la Generalitat intenta garantir la catalanitat del projecte i CCOO guanya parcel·les de poder.

Albert Vicent

El món financer es va desdejunar el passat 14 de juny amb allò que se sol anomenar una notícia *bomba*. El diari madrileny *El País* anunciava que Caixa de Pensions —primera entitat d'estalvi de l'estat, quarta d'Europa i segona entitat financera d'Espanya— estava en negociacions per a fusionar-se amb Caixa de Barcelona —tercera caixa de l'estat, vint-i-tres d'Europa i vuitena en el rànquing d'entitats financeres d'Espanya. Les dues principals caixes catalanes podien arribar a constituir una nova institució que se situaria al capdavant de les entitats financeres d'Espanya, per davant del Banco Bilbao-Vizcaya, i com a tercera potència entre les caixes europees.

El conte de la lletera va anar creixent a mesura que la totalitat de mitjans de comunicació se'n feien ressò. Les xifres van començar a apuntalar el projecte: 3,3 bilions de pessetes de recursos aliens per a la nova caixa, una plusvàlua generada de quasi 200.000 milions i exempcions fiscals de 100.000 milions. Només faltava el *happy-end* perquè els respectius presidents, **Joan Antoni Samaranch** i **Josep Joan Pintó,** brindaren amb cava català.

Aquell mateix 14 de juny, però, hi va haver un gran moviment en les oficines centrals de les entitats implicades. Especialment als despatxos de **Ricard Fornesa** i **Enric Alcàntara.** Tots dos, secretari general de Caixa de Pensions i vice-president de Caixa de Barcelona respectivament, havien dedicat bona part dels tres darrers mesos a dissenyar l'operació. Això sí, en el més absolut silenci. Una discrecció que gaudia del consentiment dels respectius presidents i directors generals per tal que la fusió arribara a bon port.

Aquell matí de juny, l'operació començava a perillar. Una filtració havia fet possible que la premsa destapara el tema i, per tant, que arribara a l'opinió pública. Això no era problema ja que les dues entitats van jugar fort a demostrar els avantatges aparents de la fusió, i les rotatives dels diaris van començar a reproduir gràfiques, quadres

Josep Vilarasau.

DOMÈNEC UMBERT

Ramon Trias Fargas.

i rànquings on es reflectia la idoneïtat de l'operació.

Això no obstant, els dos principals implicats no van poder impedir que la notícia arribara a esferes on, per mutu acord, no havia d'arribar fins que la fusió no fóra una operació tancada. Com la Generalitat de Catalunya, per exemple. O les principals autoritats econòmiques implicades en qualsevol fusió, com ara el Ministeri d'Economia i Hisenda i el Banco de Espana. Tampoc els sindicats havien d'assabentarse fins a l'últim moment.

El president de Caixa de Pensions, Joan Antoni Samaranch, va aparèixer als mitjans de comunicació assenyalant que l'acord podria quedar tancat a finals de l'estiu. Res més lluny de la realitat. L'exemple del Banco Bilbao-Vizcaya, amb un consens implícit entre les dues entitats fusionades, és una demostració palpable de les complicacions inherents a aquests tipus d'operacions. Tothom en el món financer sap que la negociació, independentment del resultat final, haurà de ser llarga, tècnicament complexa i desenvolupar-se sobre bases que assenyalen que els avantatges superen els inconvenients perquè, com assenyala el millor especialista mundial en aquest tipus d'operacions, **Jack Rewell,** «la major dimensió no justifica mai cap fusió».

A hores d'ara la situació ha variat. Si bé no es pot dir que la fusió ha fet marxa arrere, sí que es pot afirmar que ha entrat en un període d'alentiment. Ja ningú parla d'un acord immediat i, si aquest és formalitza, segur que serà en termes diferents als inicialment apuntats. ¿Què ha passat durant el darrer mes perquè el projecte perda força?, ¿quins jocs polítics i econòmics han entrat a formar part de l'operació gràcies a la filtració?, ¿quins moviments estan seguint els protagonistes? Son qüestions que troben la seua resposta a diferents nivells. El control polític per la que seria la primera entitat financera de l'estat, el fet d'haver deixat la Generalitat de Catalunya al marge de les negociacions preliminars, la qüestionable viabilitat tècnica de la fusió i el moment que travessen les dues caixes són la clau per analitzar les causes que han ajornat l'anomenada fusió del segle.

L'allargada ombra de les primes úniques

Des del primer moment Caixa de Pensions ha estat la més interessada a fer possible la fusió. Amb una dimensió tres vegades superior a la de Caixa de Barcelona, l'entitat que presideix Samaranch va portar la iniciativa en les negociacions.

El director general de Caixa de Pensions, **Josep Vilarasau,** ha estat ambiciós en els seus moviments. Va destacar un home hàbil i de la seua confiança en les negociacions: **Ricard Fornesa,** secretari general de l'entitat. De fet, Fornesa, Isidre Fainé —director general adjunt— i Vilarasau figuren com a representants de la direcció Caixa de Pensions.

Tots tres han intentat que des del principi les negociacions foren ràpides i, sobretot, discretes. ¿La causa? L'afer de les pòlisses de primes úniques, per a la Caixa de Pensions poc positiu, especialment en les seues relacions amb Hisenda. El secretari d'Estat d'Hisenda, **Josep Borrell,** no ha perdonat Vilarasau i el seu equip la seua obstinació a no fer pública la llista de subscriptors.

Si Hisenda tiba un poc més el fil, cosa que pot fer perfectament ara que té en el seu poder l'apetitosa llista, on apareixen pòlisses que fins i tot arriben als 1.000 milions de pessetes, quedaria clar que l'actual direcció de La Caixa és victima d'una persecució. Una subtil operació que deixaria camp obert a les lluites pel govern de l'entitat. Si s'afluixa l'acorralament i es deixa que la fusió es realitze seran més els factors que intervindran i més poderosa l'entitat a controlar. Per tant, un moment especialment favorable perquè el PSOE maniobre en l'intent de ferse amb el control de la Caixa resultant, la qual cosa no és ben vista des del poder autonòmic, ja que suposaria un nou pas en la descatalanització de les entitats d'estalvi catalanes. I és que els socialistes fa temps que somien amb el control de les caixes catalanes. Alguns noms ja comencen a sonar. Catalans a Madrid, com l'ex-ministre de Sanitat, **Ernest Lluch,** o, ¿per què no?, **Josep Borrell.** Seria l'alternativa a un globus sonda llançat fa alguns mesos, quan es va insinuar que la fusió ideal en aquests moments seria la que podrien protagonitzar Caixa de Pensions i Caja Madrid, atenent tant als recursos aliens com a la complementarietat dels respectius territoris d'implantació. En realitat, Caja Madrid, amb control socialista i la meitat de passiu, està assolint guanys relativament superiors als de les dues caixes catalanes.

En aquest context, pressionat pel tema de les primes úniques, Vilarasau hauria intentat accelerar la fusió per enfortir la imatge de Caixa de Pensions.

Ara bé, l'operació no es tan fàcil. En

part a causa de la pressió d'Hisenda i, principalment, perquè, com va assenyalar el president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, en assabentar-se del projecte, «la Generalitat és, segons l'Estatut d'Autonomia, qui ha de donar el vist-i-plau perquè la fusió es porte endavant». Tota una puntualització que alhora és una advertència.

I és que si Jordi Pujol ha obviat decantar-se a favor o en contra de la fusió, en la Conselleria d'Economia i Hisenda no s'està massa d'acord amb la política inversora de Caixa de Pensions. Segons aquesta conselleria, Vilarasau i els seus homes no s'han caracteritzat per orientar decididament les inversions en productes catalans llançats des de la Generalitat, sobretot tenint en compte el potencial econòmic de l'entitat. Per contra, s'ha optat en els darrers mesos per la compra de productes de l'estat, com Bonos del Estado i Pagarés del Tesoro.

Aquesta hipotètica pèrdua de catalanitat en les operacions de Caixa de Pensions, podria ser traslladada a la nova entitat resultant de la fusió, amb la conseqüent desatenció al finançament del sector productiu real de Catalunya.

Divergències internes en Caixa de Barcelona

Caixa de Barcelona ja es va veure inmersa en un procés fallit de fusió el 1987, quan la seua direcció va entrar en contacte amb la de la Caixa de Catalunya. Entre març i juliol d'aquell any el projecte va ser estudiat i tan sols a última hora va arribar a coneixement dels respectius consells d'administració i de la Generalitat de Catalunya.

Des d'aquell moment no han faltat els problemes en l'edifici central de Caixa de Barcelona, a Diagonal, 530. La cúpula de l'entitat es troba sotmesa a divergències internes. En primer lloc, el president de Caixa de Barcelona, **Josep Joan Pintó**, va ser qüestionat pel comitè d'empresa —on CCOO és majoritari— qui, en col·laboració de **Xavier Adroher**, vice-president de l'entitat, va intentar el canvi en la presidència. Ex-jesuïta i defensor dels plantejaments socialistes, Adroher ha restat poder a Pintó si bé aquest ha sabut mantenir-se en el càrrec. Com a contrapunt, el president de Caixa de Barcelona s'ha aproximat a Enric Alcàntara.

Enric Alcàntara, vice-president primer de l'entitat, ocupa des de fa 10 anys alts càrrecs del consell d'administració de la Caixa de Barcelona. És un perfecte interlocutor dels homes de Vilarasau en la negociació de la fusió. Vilarasau, conscient de les relacions de forces en Caixa de Barcelona, ha sabut iniciar els contactes just en el moment en què tenia un interlocutor favorable. I l'operació beneficiava Pintó.

¿Quins són els interessos que poden moure Pintó i Alcàntara a entrar en el joc de la fusió? Pel que fa al president de Caixa de Barcelona, seria la manera òptima de tapar els problemes interns, i quedaria col·locat en la presidència segona de la nova caixa, un títol més honorífic que no de responsabilitat que li permetria dedicar-se al sempre còmode càrrec de president de la Confederación Española de Cajas de Ahorro. Mentre aquesta operació arribara a un final feliç, Alcàntara aniria assumint funcions i, per tant, poder decisori. La fusió, duta directament per Alcàntara, Fornesa i Fainé, conduiria a la creació d'una gran caixa espanyola.

Aquest fet ha estat denunciat per UGT. El sindicat socialista ha estat l'únic a dir, per boca de **Justo Domínguez**, secretari general d'UGT a Catalunya, que «el poder econòmic pot quedar per damunt del poder polític». Raó a la qual se sumaria la impossibilitat de mantenir la totalitat de llocs de treball ja que, segons UGT, la fusió podria deixar en el carrer uns 2.000 treballadors, que ara gaudeixen de contractes temporals.

Mentre UGT ha criticat el projecte, CCOO ha donat el seu vist i plau. El sindicat, majoritari en Caixa de Barcelona i en el conjunt de les dues entitats, està jugant fort. De moment ha aconseguit que **Tomás Muniesa Arántegui**, home de CCOO que abans estava relegat a l'àrea de comercial de Caixa de Pensions, haja estat ascendit al càrrec de director general adjunt i, per tant, s'haja integrat en el comitè de direcció amb competències quasi plenes en matèria de personal. No en va, en alguns cercles de Caixa de Pensions no ha passat desapercebuda la llarga reunió que el secretari de l'agrupació estatal d'estalvi de CCOO, **Manuel García Biel**, i la secretària general de banca i estalvi de CCOO, **Maria Jesús Paredes**, mantingueren recentment amb el director general, **Vilarasau**. CCOO, segons la seua habitual estratègia d'influir des de dins, pot guanyar poder a canvi de no presentar problemes a la fusió.

La Generalitat, a l'espera

El moment actual és de calma aparent, una tensa tranquil·litat precedeix

DOMÈNEC UMBERT

Josep Joan Pintó.

DOMÈNEC UMBERT

Joan Antoni Samaranch.

PREMI DE NOVEL·LA "CIUTAT D'ALZIRA"

Dotació: 1.000.000 ptes
Novel·les de més de 130 fulls
Demaneu les bases a:
Edicions Bromera
Dr. Fleming, 42 - 1.ª
46600 ALZIRA (Ribera Alta)
C O N V O C A:
Ajuntament d'Alzira
Edicions Bromera

CLAU D VOLTA

llibreria-papereria
material oficina
objectes escriptori
jocs
belles arts
dibuix tècnic
distribuïdor per la zona de:
Letraset

passeig maragall, 84
telèfon 351 54 02
barcelona

RAFA GIL

Jordi Pujol: «La Generalitat és la que ha de donar el vist-i-plau».

el desenllaç final. Si Hisenda té moltes cartes en la seua mà en el tema de les primes úniques, la Generalitat és l'única que pot donar el tret d'eixida. Per la seua part, les dues caixes han entrat en la més absoluta reserva. «No hi ha novetats, s'està en període d'estudi», apunten des de Caixa de Barcelona. «Tan sols hi ha hagut converses exploratòries que ara estan aturades i no es reiniciaran fins al setembre», assenyalen des de Caixa de Pensions. Samaranch ja no parla de tancar l'acord aquest estiu.

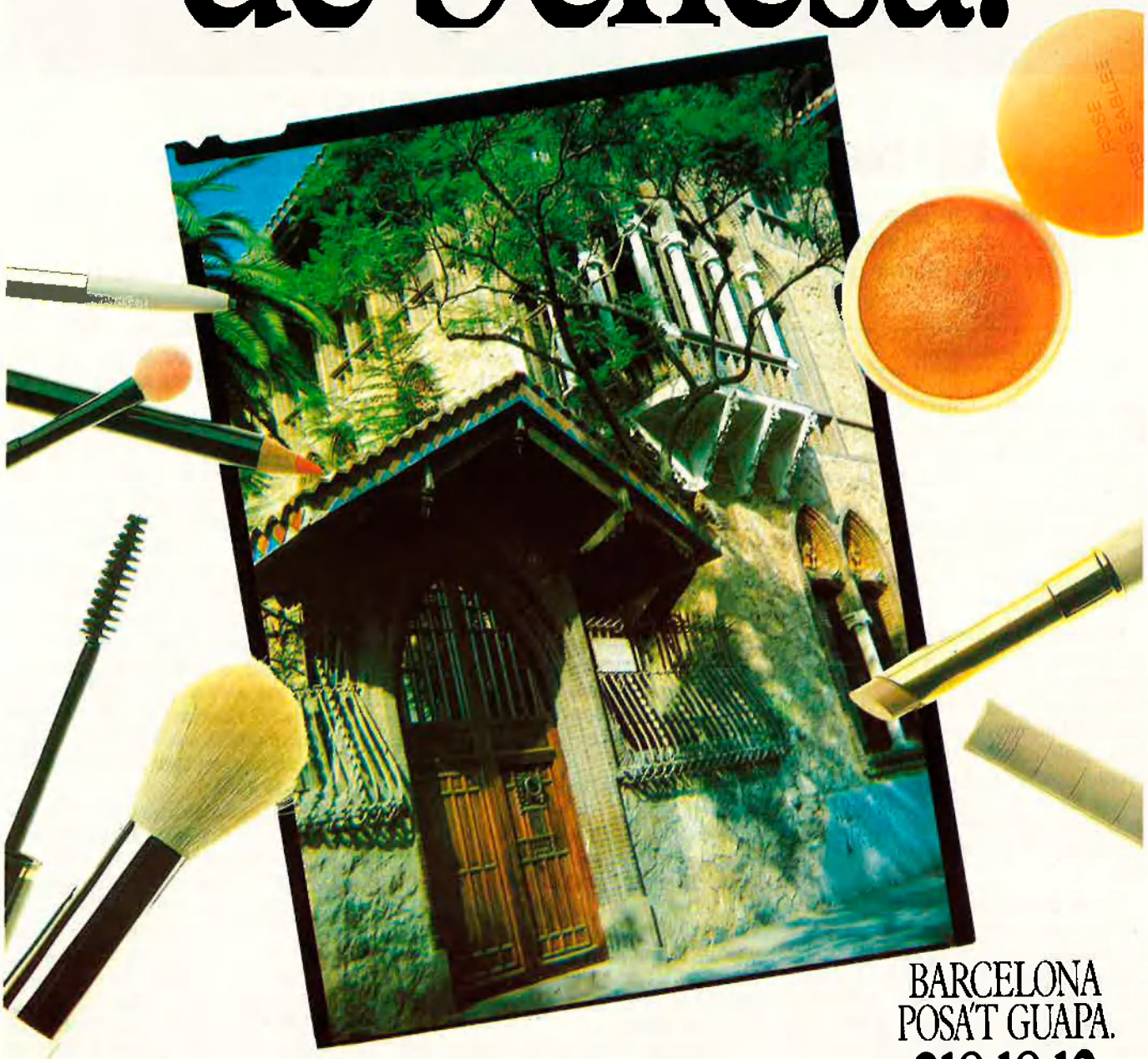
Potser aquest ha estat el gran triomf del responsable de la filtració de les negociacions a la premsa. La fusió s'ha ajornat. La Generalitat, mentrestant, està expectant. El conseller d'Economia i Hisenda, **Ramon Trias Fargas**, espera que li sigui tramitat l'informe sobre la viabilitat de la fusió, on es detallaran avantatges i inconvenients, i fins que no el tingui damunt la taula no es pronunciarà. Aquest estiu és especialment actiu per als tècnics de la Generalitat i els inspectors de la delegació del Banco de España, els quals es troben immersos en l'estudi dels diferents comptes. Mentrestant, al despatx de Jordi Pujol han arribat documents confidencials sobre la fusió, si bé el president de la Generalitat no es pronunciarà favorablement fins que no veja en l'operació avantatges objectivables, i això vol dir, principalment, tres coses: 1) la nova entitat ha de tenir garanties de catalanitat, amb el consegüent compromís de col·laborar en la política econòmica de la Generalitat; 2) s'ha de garantir que els comptes d'explotació seran superiors als existents actualment, i 3) la caixa resultant no pot heretar el deteriorament sofert per Caixa de Pensions en el tema de les primes úniques ni les divergències existents al si de Caixa de Pensions.

De fet, la Generalitat es preocupa especialment que la rendibilitat de la nova entitat siga més gran, opinió compartida des del Banco de España, i, el que és més important, la repercussió que pot tenir la fusió en el sector d'estalvi a Catalunya, amb una clara tendència a la monopolització en cas de fusió.

De fet, alguns teòrics han apuntat que el sector quedaria més equilibrat si les forces resultants es quedaren en tres grans eixos: 1) Caixa de Pensions, 2) Caixa de Barcelona + Penedés + Sabadell + Manlleu i 3) les tres caixes públiques (Catalunya + Girona + Tarragona + Manresa + Laietana + Terrassa). En aquest cas, els dos últims blocs quedarien compensats tant en dimensió global com en recursos generals i empleats.

Al marge d'estudis teòrics com aquest, l'actual situació queda marcada per l'espera i la possible negociació política que la Generalitat puga jugar de cara al fet que entitats d'estalvi i poder autonòmic queden enfortides en la seua relació. L'alentiment del procés ha garantit, per ara, que l'operació integre totes les parts implicades i es profunditze sobre aspectes més tècnics que personals. □

Tractament de bellesa.

BARCELONA
POSA'T GUAPA.
318 18 12

Ajuntament de Barcelona

BAIXA OCUPACIÓ HOTELERA A BALEARS AMB UN 60 PER CENT

El turisme eivissenc recula

La fortalesa de la pesseta, el bon clima d'Europa i la crisi dels mercats emissors s'ha deixat notar ja en la davallada hotelera del 89. L'ocupació de Balears és la més fluixa dels últims cinc anys, amb un 60 per cent. I de les tres illes la més dèbil està ja agonitzant: Eivissa.

Alfonso Basallo

El cas de l'illa pitiüsa, enclavament de moda dels anys 60, reducte de la bohèmia i ara de la *jet-set* i de la nit, és especialment dramàtic. El seu nivell d'ocupació de maig i juny és tan baix que moltes tendes del centre comercial de la capital s'han plantejat ja el tancament o, si més no, reduir la seua activitat.

El nivell d'ocupació no supera el 70 per cent en ple estiu, quan tots els anys superava el 90 per cent durant les mateixes dates. Però hi ha casos flagrants con el del municipi turístic de Sant Antoni, amb només un 50 per cent de clientela en hotels i apartaments. Tot plegat ha motivat una reacció urgent de la Federació Hotelera de Balears per a estudiar-ne les causes i posar-hi remei.

A més dels factors externs, com el de la força de la pesseta o de la recessió del mercat emissor —especialment britànics i alemanys— s'ha de destacar també l'excés d'oferta com a element determinant de la crisi. S'ha construït tant i tan de pressa que ja és impossible omplir les places d'hotels i apartaments.

D'altra banda, han fallat alguns dels mecanismes de recanvi que els empresaris eivissencs tenien previstos, com per exemple, Formentera, la petita illa al sud d'Eivissa, encara verge i amb un gran atractiu ecològic, natural i paisatgístic. La *perla* ha fallat perquè l'ocupació no supera el baixó superior al 17 per cent. Els hotels estan encara a mig omplir i tampoc es descobreix molta més animació en els aeroports.

Ni tan sols *la nit pitiüsa* sembla que servesca de reclam per a atraure turisme. Segons fonts del sector, els locals viuen una agonia com no n'hi havia des de feia anys i només un mínim de discoteques fixes —com les populars Amnesia, Kiss o KU— continuen treballant a tot gas.

L'empresari eivissenc es queixa que el turisme d'elit, clients de KU, famosos i excèntrics, no fan gran cosa per la imatge d'Eivissa. Les raons són diverses. Primer, són tan pocs que a penes si representa una despesa per a l'illa; d'altra banda, han contribuït a expandir una imatge de poca serietat, de frivolitat, que esguita també els negocis. I tercer, molts d'ells són vehicles per a la droga.

Finalment, han fallat alguns dels assidus de cada temporada, que contribuïen a salvar els nombres rojos: turisme nacional i turisme italià. Enguany, els primers han baixat considerablement i els segons ni tan sols han aparegut.

Menys dramàtics són els casos de Mallorca i Menorca, perquè treballen amb clients més fixos i perquè l'oferta està més equilibrada. Malgrat tot, però, el descens general se situa entre un 40 i un 50 per cent d'ocupació.

A Menorca han caigut els mercats britànic i alemany i les principals platges i zones hoteleres s'han quedat sense clientela, amb l'agreujant que també ha caigut el poder adquisitiu del turisme que arriba. Un estudi fet per l'Associació Hotelera de Menorca revela que el consum o despesa turística de l'illa no ha crescut ni una pesseta des de juny de 1988.

Influeix també en aquest estat de coses la situació de l'aeroport de Mallorca, amb mitjanes de retard sobre les cinc hores els caps de setmana de juliol, a causa dels problemes ocasionats per les restriccions de control de França i Alemanya. Això produeix a Palma colls de botella de trànsit i aglomeracions que acaben per fer fugir el client. De fet, els *tour operators* estrangers acaben per oferir destinacions amb menys problemes aeris, com ara el nord d'Àfrica o Tunísia. □

CAM I CAIXA VALÈNCIA ES PRONUNCIEN

Caixes d'Estalvis, una fusió a debat

El procés de fusió protagonitzat per la Caixa de Pensions i la Caixa de Barcelona i la necessitat d'ajuntar esforços de cara al mercat únic europeu, trauen de nou a la llum una hipotètica aliança entre les dues principals entitats financeres del País Valencià, situades entre les 10 primeres caixes de l'estat.

Albert Vicent

Així responen les direccions de les dues entitats CAM i Caixa València, a les següents qüestions:

1. ¿Com es valora la necessitat de materialitzar fusions entre caixes d'estalvis al País Valencià?
2. ¿És traslladable al País Valencià la situació de Catalunya?
3. ¿Quins avantatges oferiria una hipotètica fusió entre les principals caixes valencianes?

Emilio Tortosa Cosme. Director general adjunt Caixa d'Estalvis de València

1. La necessitat de fusions al País Valencià no és diferent, en qualsevol cas, de la que puga existir a la resta de les comunitats autònomes. La llibertat d'expansió dins el territori espanyol i la possibilitat d'obertura a l'exterior, han obligat les entitats financeres a replantejar-se la situació, tot comparant-ne les diferències amb les dels països europeus amb els quals ens hem d'equiparar ben aviat.

D'aquesta comparació, resulta evident la necessitat de reduir els costos de transformació, per a la qual cosa les economies d'escala que possibiliten les fusions poden ser una via adequada encara que no està demostrat que aquestes economies es produesquen sempre. Cal, també, estudiar alternatives d'aliances estratègiques de projecció estatal o europea.

2. El que ha passat a Catalunya no és més que l'inici de conversacions entre les dues Caixes catalanes més grans i és clar que la Caixa d'Estalvis de València està oberta a considerar qualsevol alternativa que contribuesca a assegurar una major capacitat de servei a la comunitat, sempre que es produesquen economies d'escala. D'altra banda, la Caixa de València es troba en un procés avançat de fusió amb la Caixa de Sogorb.

3. La Caixa d'Estalvis de València ha expressat en diverses ocasions la seua opinió favorable a les fusions que s'estan produint arreu de l'estat espanyol, on ara mateix hi ha més de 35 caixes implicades en 13 processos de fusió més o menys avançats, i és molt probable que d'ací a cinc anys el nombre de Caixes d'Estalvis espanyoles quede reduït a una tercera part de les actuals.

Igualment, la Generalitat valenciana ha manifestat, tant per mitjà del president com del conseller d'Economia, la conveniència d'aconseguir uns intermediaris financers valencians de major importància, per a afrontar el repte del mercat únic.

Cal tenir en compte que entre les deu caixes més petites d'Espanya, la meitat són valencianes.

Roberto López Abad. Director adjunt de Caja de Ahorros del Mediterráneo (C.A.M.)

1. La Caja de Ahorros del Mediterráneo ha estat permanentment oberta als processos de fusió, sempre que foren tècnicament correctes, ja siga per la complementarietat de xarxes o per l'estructura de balanços i cultura empresarial.

En principi, doncs, no sembla que puga mantenir-se la situació actual d'atomització del mercat valencià, encara que en aquest sentit cal considerar les fusions que ja han estat iniciades i els convenis de col·laboració establerts entre les altres Caixes.

2. En primer lloc, no crec que haja d'enfocar-se aquest tema com «el que va passar a Catalunya» perquè el que es planteja és l'inici de conversacions entre dues entitats, això sí, d'origen català, però que operen o tenen vocació manifesta d'actuar en tot l'estat.

En segon lloc, els motius que fan que dues entitats es plantegen la fusió, comprenen característiques molt diferenciades. Poden respondre a plantejaments de dimensió, de consolidació de mercat, de recerca de sinergies específiques, o bé de complementarietat d'actuacions. Aquests motius han de sorgir, normalment, d'una anàlisi profunda de l'entorn, en contrast amb la realitat de cada institució, i de la que resultarà de la seua possible unió amb una altra entitat i de si aquesta realitat respon millor a la missió o objectiu últim pel qual aquesta es va crear.

3. L'avaluació a què abans s'ha fet referència no s'ha efectuat, per tant és molt difícil contestar a aquesta pregunta.

Una fusió respon en un dels seus objectius més clars a l'increment de dimensió. Ara bé, l'increment de dimensió no és necessàriament equivalent a eficàcia. El mercat futur que hauran d'afrontar les financeres exigirà com a condició necessària per a la supervivència uns nivells d'eficàcia i eficiència importants. □

FELIPE HUERTA

ENTREVISTA A VICENT ARELLANO, PRESIDENT DE L'IFA

«L'administració no pot malmetre la fira»

Vicent Arellano, eldenc i empresari de calcer, és des de fa 9 mesos president de la Institució Firal Alacantina (IFA). Quan va accedir al carrec, l'IFA passava per un període de crisi, amb perill, fins i tot, de desaparèixer. Ara la situació ha canviat.

Francesc M. Anton

L'IFA està satisfeta del suport que rep del Govern valencià?

—Hi ha dos temes. Una cosa són les ajudes que es fan en concepte d'inversions per a la infrastructura de la fira, que aquest any arriben als 100 milions de pessetes, i l'altra les ajudes indirectes que es fan a la publicitat, la difusió dels certàmens, les facilitats per als estrangers que vénen a Elda, etc. En aquest segon aspecte som una mica deficitaris, però pense que això és una herència de l'anterior equip. Des del nomenament de la nova directiva les relacions son més directes. Hi ha més cooperació amb les autoritats autonòmiques, més informació. Segur que rebrem més ajudes.

—¿Llavors, no tenen cap recel que el Govern valencià puga deixar morir la Institució Firal Alacantina en benefici de la valenciana?

—No, pense que no. A la Comunitat hi ha dues fires, la de València i l'alacantina. La valenciana està dins del que podríem anomenar Grans Fires juntament amb Madrid i Barcelona, amb unes lluites terribles, moltíssimes inversions i uns volums econòmics molt importants. Nosaltres, en canvi, estem dins de l'espai de les fires regionals. Encara que tenim dos certàmens internacionals, FICC i MODATECC, no pensem ficar-nos en el terreny de les macrofires. L'administració no pot malmetre la fira alacantina.

—A la cimera d'Oriola *vostès parlaren de la integració d'altres certàmens organitzats sota «l'atractiu del localisme». ¿S'han iniciat ja els contactes per a aquestes integracions?*

—Depèn dels certàmens. Amb la Fira Agrícola d'Elx ja s'ha iniciat les converses perquè l'IFA els organitze el pròxim certamen i per integrar el seu comitè organitzador en la Institució Firal. Els contactes que mantenim amb els empresaris del marbre de Novelda podrien donar com a fruit l'organització, per part d'IFA, d'un certamen del marbre per al pròxim abril. Amb la Fira del Gelat de Xixona encara no hem establert contactes, però pense que en un futur la fira de Xixona pot tenir cabuda als nous pavellons que construirem a Alacant.

—¿Malgrat les veus que s'alcen en contra, l'IFA continua jugant fort pel trasllat a Alacant pel pavelló firal?

—L'IFA no pot vincular-se al localisme d'una ciutat o d'un sector. L'IFA ha de ser la representació firal de tots els sectors econòmics d'Alacant. Molta gent que ara no acudeix als certàmens, hi tornaria si ens n'anàrem a Alacant.

—¿Llavors, el rebuig d'aquests sectors és envers Elda com a seu de la institució?

—Elda se'ns ha fet petita, la Fira s'ha quedat al centre urbà, no té infrastructures ni possibilitats d'ampliació. Elda no és una ciutat de serveis i, per tant, no pot oferir-ne als visitants. Però també és cert que Elda i els sabaters han estat el bressol de l'IFA. Sembla que totes les parts implicades estem d'acord que la seu i les oficines de la Institució Firal continuen a Elda, com també alguns certàmens, com ara el MODATECC (Moda i Tecnologia del Calcer).

—¿Ja s'han posat d'acord sobre el lloc concret on s'alçarà el nou pavelló firal?

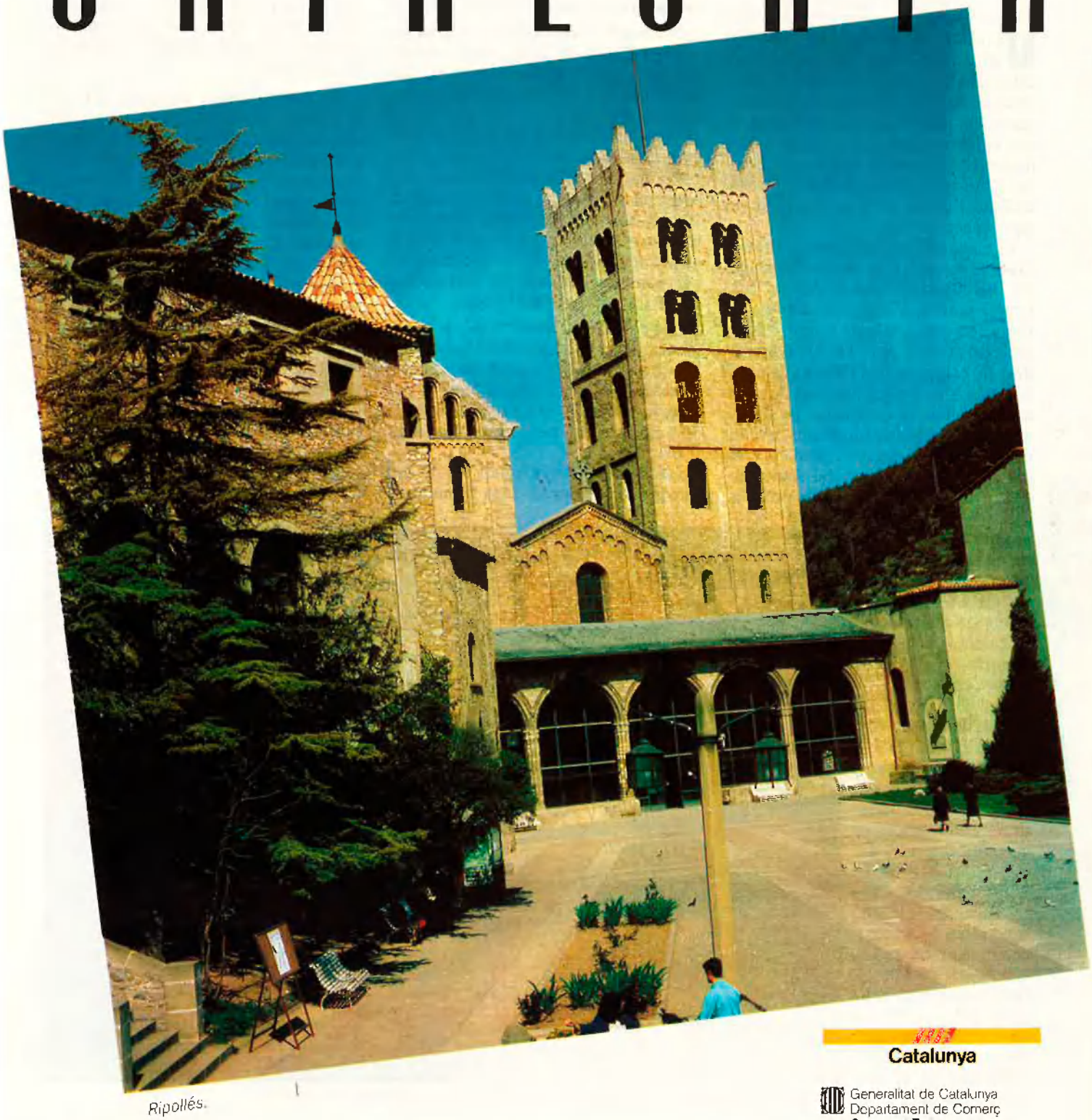
—Hi ha dues coses. Alacant és una ciutat de congressos i la idea d'aplegarho tot, palau de congressos i fira, en un sol lloc és molt bona però hem de pensar que per a un palau de fires fa falta molt de terreny amb espais oberts, estacionaments, esplanades per a fires de maquinària pesant, etc. Per al palau de congressos potser li convé més estar al centre de la ciutat. Nosaltres, per a la fira, pensem que el millor seria qualsevol terreny als afores d'Alacant, dins del triangle conformat per les ciutats d'Elx, Elda i Alacant.

—¿A l'IFA hi ha projectes per a la creació de nous certàmens?

—Estem pensant en la possibilitat de fer una fira vinícola amb els productes de les Valls del Vinalopó. També estem parlant de la possibilitat de fer-ne una d'alimentària, un certamen entorn de l'oci i el lleure, una d'immobiliària, una de catifes i potser alguna més. El cas és que l'IFA, amb el canvi a Alacant, podria passar d'organitzar 8 certàmens a fer-ne al voltant dels vint. □

IMATGES DE

CATALUNYA

Ripollés.

Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Comerç
Consum i Turisme
Direcció General de Turisme

ELS IMPAGAMENTS DEL SECTOR PUGEN ANUALMENT A 10.000 MILIONS

Els fabricants de calcer declaren la guerra als morosos

L'Associació d'Empresaris d'Elx (Baix Vinalopó) s'ha pronunciat a favor d'obrir un banc de morosos amb l'objetiu d'afrontar els impagaments, un dels problemes més greus que afecten el sector.

Pedro J. Navarro

Un dels principals problemes que han d'afrontar els industrials del calcer del Baix Vinalopó, com els de la resta de l'estat, és el plantejat pels morosos. Dit així, en principi pot semblar que aquesta afirmació no tinga massa importància, però si afegim que la xifra d'impagats anuals arriba als 10.000 milions, l'asseveració se situa en el seu punt exacte.

El passat 10 de juliol, quinze fabricants es reunien a la seu de l'Associació d'Industrials del Calcer d'Elx. L'únic punt de l'ordre del dia feia referència a una estafa de la qual havien estat objete per part de dos compradors de calcer de Las Palmas de Gran Canària. Des d'abril, aquests dos personatges havien contractat encàrrecs amb les esmentades indústries il·licitanes, i tot i haver pagat els primers, d'escassa quantia, el volum del deute pendent era ja de 20 milions de pessetes.

Aquest fet s'havia produït tres vegades en els últims mesos. En alguns casos són suspensions de pagaments de magatzems de calcer —com per exemple, el d'Almacenes Castano, de València. En altres, la fallida de firmes comercialitzadores i, quasi sempre, la simple impossibilitat de pagar els contractes firmats amb petites o mitjanes empreses de calcer. La Federació d'Indústries del Calcer Espanyol (FICE), la patronal del sector, ha estimat recentment que entre 8.000 i 10.000 milions de pessetes a l'any són les quantitats d'impagaments. D'aquests, uns 2.000 milions es donen per perduts, dit amb altres paraules, mai tornaran a ser recuperats per les empreses sabateres.

Si els deutes corresponen a compradors de l'estat, és a dir, intermediaris que actuen com a empreses o establiments del ram, hi ha la possibilitat que, després d'un llarg procés, que moltes vegades ha de passar pel jutjat mitjançant querelles criminals, es puga recuperar una part del deute. Una cosa semblant passa quan els pagaments estan signats amb firmes comercialitzadores estrangeres. Llavors, la situació és molt més complexa, ja que els processos legals són molt costosos i hi ha desacord fins i tot entre els fabricants.

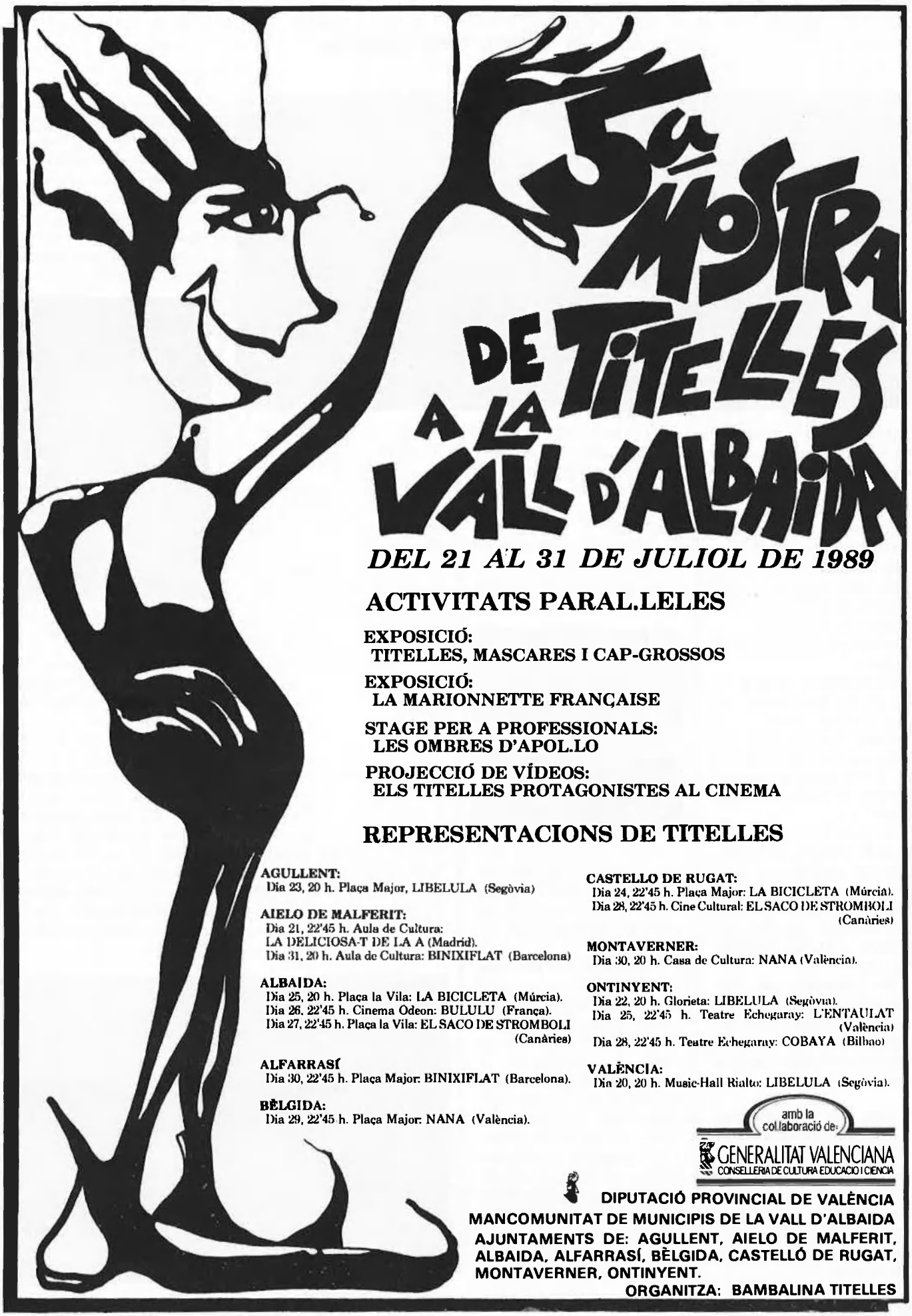
Fas uns mesos, la suspensió de pagaments de la firma alemanya Alpina Shuch Internacional, amb seu a la ciutat de Pirmasens, deixà pendents de pagament encàrrecs per valor de més de 300 milions de pessetes a empreses d'Elx.

La dispersió dels afectats i la divisió que provocà el gerent de la firma quan sol·licità nous encàrrecs en nom d'una segona empresa sorgida de les cendres de l'anterior, ha impedit que s'exerciren accions penals contra el responsable d'Alpina.

Els sistemes clàssic de venda, amb gir de lletres i pagaments ajornats, són un dels inconvenients que han d'afrontar les indústries, que moltes vegades han de sotmetre's a les ordres de les comercialitzadores en un mercat que s'ha revelat molt competitiu i desigual. L'establiment d'un banc de morosos, a proposta de l'Associació d'Empresaris d'Elx, pot ser la primera mesura que permeta jugar net en aquest mercat. Una consulta ràpida sobre els compradors que presenten riscos a l'hora de les vendes eliminarà en gran part la indefensió amb què juguen els fabricants de calcer quan han de traure al carrer els seus productes. Mentre, els morosos continuen tenint al seu favor l'esperit individualista dels empresaris sabaters. □

L'esperit individualista dels empresaris sabaters continua afavorint els morosos.

5a MOSTRA DE TITELLES A LA VALL D'ALBAIDA

DEL 21 AL 31 DE JULIOL DE 1989

ACTIVITATS PARAL.LELES

EXPOSICIÓ:
TITELLES, MASCARES I CAP-GROSSOS

EXPOSICIÓ:
LA MARIONNETTE FRANÇAISE

STAGE PER A PROFESSIONALS:
LES OMBRES D'APOL.LO

PROJECCIÓ DE VÍDEOS:
ELS TITELLES PROTAGONISTES AL CINEMA

REPRESENTACIONS DE TITELLES

AGULLENT:
Dia 23, 20 h. Plaça Major, LIBELULA (Segòvia)

AIELO DE MALFERIT:
Dia 21, 22'45 h. Aula de Cultura:
LA DELICIOSA-T DE LA A (Madrid).
Dia 31, 20 h. Aula de Cultura: BINIXIFLAT (Barcelona)

ALBAIDA:
Dia 25, 20 h. Plaça la Vila: LA BICICLETA (Múrcia).
Dia 26, 22'45 h. Cinema Odeon: BULULU (França).
Dia 27, 22'45 h. Plaça la Vila: EL SACO DE STROMBOLI (Canàries)

ALFARRASÍ
Dia 30, 22'45 h. Plaça Major: BINIXIFLAT (Barcelona).

BÈLGIDA:
Dia 29, 22'45 h. Plaça Major: NANA (València).

CASTELLO DE RUGAT:
Dia 24, 22'45 h. Plaça Major: LA BICICLETA (Múrcia).
Dia 28, 22'45 h. Cine Cultural: EL SACO DE STROMBOLI (Canàries)

MONTAVERNER:
Dia 30, 20 h. Casa de Cultura: NANA (València).

ONTINYENT:
Dia 22, 20 h. Glorieta: LIBELULA (Segòvia).
Dia 25, 22'45 h. Teatre Echegaray: L'ENTAULAT (València)
Dia 28, 22'45 h. Teatre Echegaray: COBAYA (Bilbao)

VALÈNCIA:
Dia 20, 20 h. Music-Hall Rialto: LIBELULA (Segòvia).

amb la col.laboració de:
GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA EDUCACIO I CIENCIA

DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE VALÈNCIA
MANCOMUNITAT DE MUNICIPIS DE LA VALL D'ALBAIDA
AJUNTAMENTS DE: AGULLENT, AIELO DE MALFERIT, ALBAIDA, ALFARRASÍ, BÈLGIDA, CASTELLÓ DE RUGAT, MONTAVERNER, ONTINYENT.
ORGANITZA: BAMBALINA TITELLES

In vitro economia

• **Josep Ferrer**, president de Freixenet, està acabant d'establir els contactes amb la Xina per a poder elaborar vi escumós. Concretament, s'han establert contactes a la ciutat de Yan Tai, al centre de la Xina, amb una empresa d'allà que ven a l'any 4 milions de caixes, de 12 ampolles cadascuna, de vi blanc, rosat i negre.

De moment, per imperatiu de les lleis xineses pel que fa a *joint ventures*, es firmarà l'acord per a 33 anys; però les intencions del Sr. Ferrer són d'anar-lo renovant si l'empresa funciona.

La inversió inicial prevista és de 3 milions de dòlars, amb una participació del 51 per cent per part de Freixenet i un 49 per cent per part de l'empresa Yan Tai, per produir 100.000 ampolles per any.

Els contactes, que s'havien trencat arran dels successos de Pequín, s'han tornat a establir amb la intenció de firmar l'acord el més aviat possible.

• GPI, SA, Gestión Proyectos Inmobiliarios, està integrada per un grup de joves empresaris catalans de diversos sectors, associats a títol personal i que es dedicarà a les activitats de promoció i gestió de projectes i inversions.

El primer dels projectes és la construcció d'un hotel a Sitges, en el port d'Aiguadolç, que tindrà 282 habitacions dobles, 8 de dobles amb saló i 5 suites, a més d'un centre de convencions de 2.564 metres quadrats i amb capacitat per a 1.450 persones assegurades.

Aquest nou hotel assegurarà la pervivència del festival de Cine Fantàstic i diversificarà l'oferta turística, cultural i de negocis de Sitges.

GPI ha valorat la futura comunicació viària amb Barcelona a través de la nova autopista del Garraf, de la qual ja s'han iniciat les obres de construcció, la manca d'hotels a la ciutat de Barcelona i la diversificada oferta turística, residencial i cultural de Sitges.

El president i conseller delegat del grup són **Francisco Lázaro** i **Xavier Cirera**, respectivament. A més, GPI, SA, està integrada pel *pool* inversor CORSABE, SA, i un grup d'empresaris industrials, immobiliaris i financers.

• L'Oficina Internacional de la Vinya i el Vi (OVI), organisme amb seu a París, que agrupa una trentena de països de tradició vinícola, ha donat el seu vist-i-plau al reglament del IV Concurs Internacional de Vi, VINALIA, que se celebrarà dins EUROAGRO del 14 al 15 del pròxim mes d'octubre a la ciutat de València.

El tast de vi d'EUROAGRO es converteix així en la primera convocatòria d'aquest tipus de l'estat espanyol que rep el reconeixement de l'oficina parisenca. Això significa que comptarà amb un delegat d'aquesta entitat internacional a més de comportar el patrocini de VINALIA'89.

• La Cambra de Comerç de València i l'Institut de la Petita i Mitjana Empresa Valenciana —IMPIVA— han signat dos convenis de col·laboració per a desenrotllar el programa «Promoció de la Formació en el camp de tècniques empresarials» i el «Centre per a la promoció de la Qualitat de la Comunitat Valenciana».

Enric Sulla, president de la Cambra de Comerç de València.

El primer programa contempla la realització de 24 cursos per a 200 alumnes amb un ampli ventall d'especialitats en les àrees d'informàtica, comercial i tècnica. El segon programa inclou la realització de 25 cursos per a 575 alumnes amb una temari centrat en els costos, gestió, millora i control de la qualitat factor en els processos de fabricació.

TEMPS d'estiu

CINEMA

KEVIN COSTNER, el Gary Cooper dels 90

REPORTATGE

¿Quant cobren els cantants d'òpera?

CIUTATS

BENIDORM, el somni d'una nit d'estiu

MODA

GAUDI - HOME, la moda de la pròxima temporada

L''oro' i el moro dels cantants

Parlar dels diners que cobren els cantants d'òpera no és fàcil. Els protagonistes d'aquest món, i també els seus agents, serven una comprensible discreció. Els contractadors, així mateix, prefereixen evitar entrar en massa detalls. Les raons també semblen comprensibles. No tothom pot garantir haver aconseguit el millor preu. I si ho ha fet, també està interessat que no es faci públic per raons òbvies.

La primera qüestió que es planteja és si hi ha un sostre de percepció per part d'algunes de les grans figures. Hi ha una primera línia de noms, que formen Pavarotti, Kraus, Domingo, Raimondi, entre *ells,* i Mirella Freni, Kiri Te Kanawa, Jessye Norman i Marylin Horne entre *elles* que imposen la seva màxima llei. No cal rebutjar que aquesta llista no sigui exhaustiva. Cal destacar-hi la presència d'Alfredo Kraus, que es troba, al cap de més de 30 anys de professió, en un moment en què és habitual l'inici de la corba descendent, no sols en facultats sinó també i consegüentment, en cotització. Tots aquests artistes poden guanyar per damunt dels cinc milions per representació operística i recital. No vol dir que els guanyin sempre. Xifres que poden eixamplarse en el cas de recitals multitudinaris o amb presència de càmeres televisives. S'ha afirmat que Pavarotti va percebre pel seu recent recital barceloní, sumant el molts *ets* i *uts* que hi va haver, la xifra de 13 milions de pessetes.

A partir d'aquests guarismes hi ha tota una escala que depèn de circumstàncies molt diverses. De l'interès específic del cantant per actuar en tal o tal lloc, en aquest o en aquell moment. O de la capacitat negociadora del director del teatre. Òbviament, els teatres de segona fila es troben en desavantatge perquè la seva capacitat de ressò és inferior a la dels grans colisseus. I a més hi ha la por a ser considerats provincians. Sembla evident que els divuit anys d'absència del Liceu de Pavarotti, i els bastants de Kraus, previs a la constitució del Consorci, es deuen a la impossibilitat d'atendre uns *cachets* determinants. De la mateixa manera, l'absència de Kraus a la programació de les dues pròximes temporades podria obeir a una voluntat del nostre teatre de no situar-se a l'escala més elevada de satisfacció d'honoraris respecte del tenor canari.

En una tessitura relativament diferent es trobarien les continuades presències de noms de tan primeríssima fila com Montserrat Caballé, i Josep Carreras, afavorides en molts casos per situar-se en el període nadalenc.

Hi ha una gran preocupació en els medis empresarials operístics pel que constitueix una escalada en els *cachets* dels cantants, que a més no va acompanyada sempre per una superior actitud de col·laboració en els resultats globals de les produccions: llegiu assajos. Ben altrament, acostumen a mantenir intacte el seu estoc de capricis i exigències, sense que, però, s'hagi de generalitzar. Però és cert que molts assajos generals tenen lloc sense la presència d'alguna de les primeres figures. i això no sempre en teatres de segon ordre.

No sembla fàcil, però, que aquesta escalada de percepció de *cachets* pugui aturar-se fàcilment. No resulta probable l'establiment d'acords radicals entre teatres, ja sigui de zones més o menys delimitades, perquè al final es fa inevitable la lluita per *caçar* la figura.

Determinats teatres han aconseguit, però, imposar uns criteris de serietat pel que fa a una dinàmica de producció que els ha atorgat un considerable prestigi i els han fet respectables fins i tot per als *intocables.* És el cas del Teatre de la Monnaie de Brussel·les o de l'Òpera de Ginebra, que no transgredeixen determinats límits i que, gràcies al rigor de la seua forma de treballar, assoleixen que algunes figures s'hi amotllin sobre les bases d'unes compensacions estrictament artístiques. Aquesta és una via nova i atractiva que a més té l'avantatge de fornir productes d'una elevada qualitat global.

Cachets de 3 milions per representació són habituals en un nodrit quadre de veus. Aquí cal remarcar una sèrie de valors jeràrquics. La veu de tenor és la més cotitzada. Les veus baixes, tant masculines com femenines, tenen una retribució inferior a les altes, excepcions a part. No es pot rebutjar el fet de les vel·leïtats dels cantants capaços d'acceptar percepcions diferents segons circumstàncies. La crisi de renovació de grans veus fa que els noms segurs —els esmentats Carreras, Caballé, Katia Ricciarelli, Renato Brusson, Jaume Aragall, Editha Gruberova, Piero Capuccilli, Nicola Ghiaurov, Eva Marton, Teresa Berganza, Joan Pons, Tomowa-Sintow, etcètera— puguin imposar condicions selectives. Els empresaris cerquen amb interès la irrupció de noves veus en els concursos de més prestigi. La tasca en aquest moment resulta especialment àrdua.

Cal fer un incís significatiu. Les grans veus wagnerianes, els *heldentenors* i les sopranos de veu poderosa i facultats inabastables, gaudeixen d'un nivell de cotització inferior als cultivadors del sempre engrescador repertori romàntic convencional, farcit d'àries tancades proclius a l'esclat entusiasta del públic.

La incidència real del cost dels repartiments en els pressupostos globals dels teatres preocupa més com més va. El màxim responsable de contractació del Liceu, però, creu que tal incidència no resulta especialment significativa. En tot cas, situada la cosa en termes objectius, observem que si establíssim una mitjana global de *cachets* per representació de 8 milions, la incidència d'aquesta parcel·la pel que fa a la pròxima temporada liceística, seria del 22 per cent del pressupost global del teatre. Guarisme en principi prou respectable. I no sembla que la xifra de 8 milions pugui ser inflada atesa la feliçment elevada quantitat de grans figures que apareixen en els tretze repartiments. I Barcelona no és una plaça barata.

El nivell qualitativament inferior dels directors situa les seves retribu-

Katia Ricciarelli.

Alfredo Kraus.

Plácido Domingo.

Montserrat Caballé.

Jessye Norman.

Josep Carreras.

cions en guarismes que en els casos més elevats no superen el milió per representació. I aquí cal incloure una trentena d'hores d'assaig, bàsicament amb orquestra i cor.

El tema dels *cachets* és delicat, perquè l'empresari es troba entre dos focs. Per una part, les exigències dels cantants i per l'altra les del públic. Tot això, cal recordar-ho en el context dels teatres de temporada. Una cosa ben diferent són els de repertori. L'Òpera de Munic acull cada temporada prop de 700.000 espectadors. El doble que l'Òpera de París i quatre vegades més que el Liceu. Les companyies pròpies garanteixen allò que esdevé una normalitat quotidiana del fet operístic ben assumida pel cos social.

La veu, l'instrument musical més ben pagat —els grans cantants perceben més per actuació que els grans instrumentistes— sembla que seguirà regnant, per molt que se cerquin fórmules contrarestadores o matisadores del seu despòtic regnat. Així ha estat sempre, per altra banda. Els guanys de Caruso a la seva època, posem per cas, en extrapolació als nostres dies, són guarismes llegendaris i superiors als dels cantants més importants del moment. El tenor italià havia arribat a percebre l'equivalent de 12 milions de pessetes actuals per actuació.

Si els volums de percepció són, malgrat tot, impressionants, les mesures correctores es fan *imprescindibles*. Adquirir la ciutadania en països-paradís-fiscal com Mònaco o Andorra, constitueix un recurs cada dia més habitual, en artistes que, en tot cas, perceben xifres no superiors a les de les grans estrelles de l'esport —tennis, golf i automobilisme, especialment—. Casos propers són els de Kraus, amb ciutadania andorrana, i Carreras, que sembla ser es ciutadà de Mònaco.

Jaume Comellas

Què cobren els cantants d'òpera

5 milions de pessetes per actuació:	**Pavarotti, Alfredo Kraus, Plácido Domingo, Mirella Freni, Kiri Tekanawa, Jessye Norman, Marylin Horne.**
Entre 3 i 5 milions de pessetes per actuació:	**Agnes Baltsa, Josep Carreras, Montserrat Caballé, Katia Ricciarelli, Renato Brusson, Eva Marton, Teresa Berganza, Piero Capuccilli, Nicola Ghiurov, Tomowa Sintow.**
Sobre els 2 milions de pessetes:	**Jaume Aragall, Enedina Lloris i Victòria dels Àngels.**

Aquestes xifres són totalment orientatives. Els escenaris on programen les actuacions fan canviar sovint els honoraris que perceben els cantants. Alfredo Kraus, per exemple, en un recent recital donat a Madrid i contractat per aquesta comunitat autònoma acaba de percebre 12 milions, cotització totalment sobrevalorada a la qual no hauria arribat en el mercat internacional.

A l'estiu del 90, tot seran colors

La moda masculina ha estat protagonista en el XII Saló «Gaudí Hombre» amb la perspectiva de la primavera i l'estiu de l'any que ve. Un centenar de firmes han exposat les mostres dels seus dissenys en un marc de 5.500 metres quadrats del Palau de Fires de Barcelona i amb les ja habituals desfilades al Mercat de les Flors i a l'Hivernacle del Parc de la Ciutadella.

En l'edició d'enguany, la participació ha augmentat un 14 per cent en relació a la de l'any passat i, per primera vegada, s'ha comptat amb expositors estrangers procedents de França, Itàlia i Anglaterra. Els dissenyadors de l'avantguarda en el camp de la moda han presentat les seves col·leccions en les desfilades en les quals s'ha inclòs com a novetat la mostra de Pedro del Hierro, juntament amb la de noms prou consolidats com els de Luada, grup gallec que componen sis creadors integrats dins del Programa «Galícia Moda», i Roser Marcé, David Valls, Gené Cabaleiro, Antoni Miró, Custo Line, José Tomàs o Armand Basi, a més del grup de Nous Creadors en el qual es troben Pepe Reblet, Carles Motta i Rafael Teja.

El Saló «Gaudí Hombre» ha deixat un regust de previsió en moda fortament acolorida.

Roser Marcé, per exemple, ha combinat l'harmonia i l'elegància amb jaquetes entallades, amb espatlles suaus i amb una varietat de detalls tant als colls com a les solapes. Els pantalons es mantenen sense plecs, amples, rectes o lleugerament ajustats per baix. Les camises ofereixen una gamma destacada de colls i maneres de cordar-se. Els teixits de Roser Marcé són de llana freda, cotó-seda i fil amb colors naturals, marí, blau, verd i gris, negre, terra i cru. Les propostes del dissenyador també català com Marcé, **David Valls,** tendeixen a la suavitat com a norma, jerseis que deixen passar l'aire, pantalons subjectats a la cintura, americanes amb cordons, i camises que rimen amb jaquetes. Materials com el cotó, rústic de cotó, sac de cotó, seda, pelfa, lli i viscoses elaborades, utilitzats en colors blanc, gris pedra, cru, verd fulla, marró fulla caduca i tons ecològics.

Roser Marcé.

Toni Miró.

Parlar, en canvi, del dissenyador **Toni Miró** és parlar del reflex de la pintura orientalista. Toni Miró utilitza materials com la llana fresca, la micropana de cotó, el popelín, el lli amb sanefes entreteixides, i el punt de cotó. Colors com el pastel i variants forts de granat, verd i marrons contrastats amb matisos càlids, ocres i torrats. Les formes de Miró es poden incloure dins el sector d'esport urbà en el qual desapareixen les solapes tradicionals i s'introdueixen jaquetes amb colls de camisa. Les peces es comencen a estrènyer a partir del pit fins a la cintura. Miró no creu en l'americana «desestructurada» perquè té poca durada i perquè, diu, la seva imatge és caduca. Segons ell, s'imposa una recuperació de l'americana estructurada, tot i que la peça que en resulta és molt lleugera. Els pantalons de la línia Miró són amples, però sense pinces, malgrat que n'hi ha.

Amb **Pepe Reblet,** un dels integrants del grup de Nous Creadors, es pot parlar de l'estiu 90, amb unes línies que arranquen de les platges, i del mestissatge entre Cuba i Andalusia barrejat amb els colors de les Rambles de Barcelona, dels concerts d'estiu, dels dandis del *rock* i de l'espectacle humà de la festa en una nit de lluna plena. Les línies de Reblet aposten decididament pels seus estils *underwear, knitwear, jeans,* camiseria o sastreria. El malagueny **Carlos Motta** presenta la seva col·lecció definida bàsicament per «Estiu Blanc». D'una manera deliberada renuncia a jugar amb el color, i comença una etapa amb línies més pures i accessoris més naturals que es converteixen de ple dret en els autèntics protagonistes de les seves peces. L'estampació és l'element principal de la col·lecció de **Rafa Teja.** Uns models pensats perquè puguin ser portats per qualsevol tipus d'homes on la línia és àmplia, però sobretot còmoda. Utilitza tots els colors i confecciona les seves peces amb cotó cent per cent, tot i que utilitzi diferents teixits.

DOMÈNEC UMBERT

Toni Miró.

José Tomás.

Armand Basi.

El madrileny **Pedro del Hierro** es presenta amb la característica de la sobrietat en les estructures, una riquesa de detalls i un estudi del color amb la intenció d'apreciar, a primera vista, l'harmonia de les agrupacions cromàtiques i els constrastos. El protagonista model de Pedro del Hierro és l'home anglès amb totes les seves connotacions de classicisme i d'extravagància, sempre que l'extravagància s'entengui com un estadi superior de l'elegància. Els seus materials són gairebé únicament tres: la seda, el lli i el cotó.

El barceloní **José Tomás** defineix la seva col·lecció com de «sastreria avantguardista». Colors pàl·lids, maquillats, ocres matisats amb neutres i tornassolats. Lli, cotó, seda, llana freda i combinació de totes aquestes matèries entre si. La línia de Tomás és sòbria, elegant i amb volums adequats a cada tendència.

La desfilada d'**Armand Basi** ha presentat geometries i talles amb elements de construcció de la peça, contemplant un cercle cromàtic en el qual predominen els vermells i els grocs amb grisos.

¿Qui marca la moda, però? Una vegada més, les col·leccions previstes per a la moda de l'any vinent insisteixen en la gairebé desaparició del negre en totes les seves peces i línies. El color negre, sentenciat ja fa més de dues temporades, resisteix estiu i hivern amb mil i una combinacions. Al cap i a la fi, la moda fa honor al nom dels salons Gaudí, un creador que no es va estar de barrejar la multiplicitat de colors amb el seu negre rigorós. La dècada del noranta pot ser la de l'aiguabarreig del cromatisme o, més ben dit, la de la plenitud de l'Arc de Sant Martí. □

A. Agramunt

Teatres per al futur

A. CATENA

Amb el projecte d'Andrea Bruno l'amfiteatre de Tarragona s'obre al mar i a la ciutat.

Les ciutats de Sagunt i Tarragona estan a punt d'iniciar dos dels processos d'intervenció i restauració del patrimoni artístic més importants i conflictius alhora de l'Europa mediterrània. Sagunt, a 25 quilòmetres de València, iniciarà la primera fase de les obres el pròxim mes de setembre, una vegada superada la polèmica entre l'ajuntament i la Conselleria de Cultura. A Tarragona, en canvi, encara s'han de resoldre els problemes de finançament, com també greus qüestions d'estabilitat política municipal. Totes dues són intervencions milionàries que fa temps que provoquen —i encara ho faran en el futur— molts maldecaps a les institucions responsables. Tant ciutadans com tècnics no han estat aliens al debat suscitat pels dos projectes.

El 28 de juny passat, l'Ajuntament de Sagunt (Camp de Morvedre) lliurarava a la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Conselleria de Cultura la llicència d'obres per a la restauració del teatre romà. Un mes abans, el conseller de Cultura, Cebrià Ciscar, i l'alcalde de Sagunt, Josep García Felipe, ja havien signat el conveni de col·laboració per a restaurar i rehabilitar el teatre i tot el conjunt històric que l'envolta (muralles, barri jueu, palau del governador). D'aquesta manera finalitzaven prop de quatre anys de controvèrsies entre la Fundació Municipal de Cultura de Sagunt, que encapçala Vicent Vayà, del CDS i l'administració valenciana.

Les mans al cap

Quan la Conselleria de Cultura presentà l'avantprojecte d'intervenció sobre el teatre l'any 1987, l'Ajuntament de Sagunt es tirà les mans al cap i automàticament engegà una campanya que paralitzara el pla d'intervenció i reconstrucció. A partir d'aquest moment s'iniciava, entre València i Sagunt, un sucós debat en el qual s'han vist mesclats des de la majoria de ciutadans fins a un nombrós grup de polítics, tècnics d'arquitectura i especialistes en belles arts.

Per als saguntins, el punt més conflictiu del projecte és el que feia referència al mur de tancament de l'escena. Aquest aspecte modificava substancialment la fisonomia del teatre. A més, calia garantir la continuïtat del festival «Sagunt a Escena».

La campanya de debat i discussió encetada per l'Ajuntament de Sagunt fa un parell d'anys, ha estat un èxit. Després d'una multitud d'enquestes, cartes, exposicions de la maqueta, etcètera, s'ha aconseguit incorporar al projecte les modificacions que exigia el poble de Sagunt. També, contradictòriament, els sondejos posaren en evidència que el 95 per cent dels saguntins desconeixien el contingut del projecte.

Aquest, obra dels arquitectes Giorgio Grassi i Manolo Portaceli, va ser concebut, originàriament, amb l'objectiu de restituir l'espai arquitectònic i de rehabilitar el teatre per a donar-li una utilitat pública. Tant l'un com l'altre, que han estat oberts al diàleg durant aquests anys sempre que no es vulnerara l'essència del projecte, han manifestat la complexitat d'aquest tipus d'intervencions. Per a ells, el debat ha estat molt positiu perquè ha motivat una conscienciació pública i ha propiciat una aproximació dels ciutadans cap a aquest recinte històric.

Reformes i afegitons

Entre les modificacions fetes al projecte destaquen, tal com consta en el conveni tot just firmat, la no-reducció de les graderies amb el fi de mantenir la cabuda màxima (entre 6.000 i 7.000 espectadors), l'ús de pedra natural de les pedreres de Sagunt per a la confecció dels graons, la prolongació opcional de l'escena, la rehabilitació del fòrum del castell, la consolidació de les muralles, així com la demolició de l'actual museu arqueològic i la seua posterior ubicació al Palau del Governador.

A Tarragona, el 31 d'agost de 1987 la Generalitat de Catalunya, la Diputació i l'ajuntament de la ciutat firmaven un conveni pel qual es començava a treballar en la recuperació del circ i l'amfiteatre. La primera voluntat es traduïa en l'encàrrec d'un avantprojecte a l'arquitecte Andrea Bruno. El projecte vigent en l'actualitat manté l'esperit inicial d'aconseguir conservar les restes arqueològiques del passat, tot absorbint, però, la viabilitat de la ciutat.

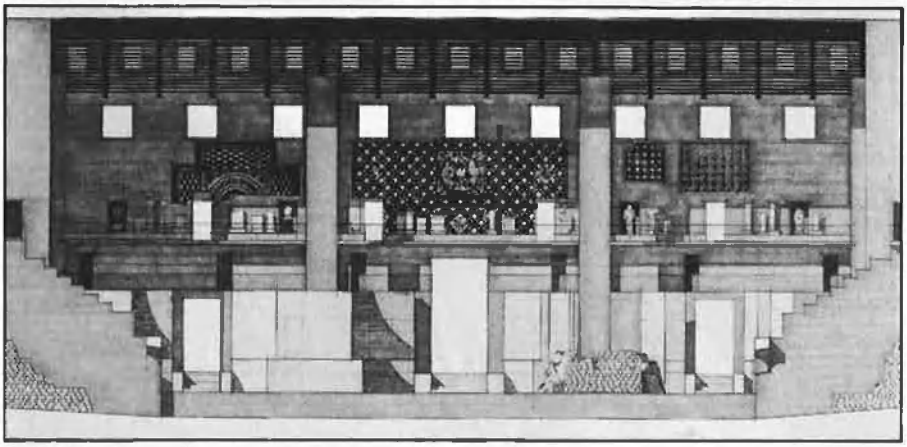
Superada la primera etapa d'agençament mínim del circ i l'amfiteatre —en la qual s'ha aconseguit obrir les dues peces arqueològiques a la ciutat—, la preocupació essencial de les institucions, que volen fer possible aquest projecte que preveu un cost global aproximat de 2.500 milions de pessetes, és trobar algú que estiga disposat a ser l'espònsor de tan majestuosa obra. De moment s'han mantingut negociacions amb Repsol perquè financie els 300 milions que costarà la recuperació de la capçalera del circ.

Contrapartides

A canvi d'aquesta ajuda, la companyia Repsol exigeix que se li permeta instal·lar sis gasolineres a la ciutat de Tarragona. A canvi, concediria els 300 milions de patrocini i uns terrenys de 10.000 metres quadrats que posseeix a La Pineda. L'empresa Repsol condiciona l'esponsorització del circ romà de Tarragona al fet que els quatre grups municipals (PSC-PSOE, CiU, PP i CDS) aconseguesquen un acord polític perquè el projecte s'inicie el més aviat possible.

NEL·LO PELLICER

Dalt. El teatre romà de Sagunt s'incorporarà en un termini de quatre anys al circuit de teatres del Mediterrani. Baix. Plànol de l'escena. Secció per la càvea que havia estat fins ara motiu de desacord per als saguntins.

Repsol ha fet saber la seua preocupació davant la falta d'acord que hi ha entre els grups polítics representats en l'Ajuntament de Tarragona i la situació que travessa aquest consistori municipal on, si no canvien les coses, es prepara per al 17 d'agost vinent una moció de censura contra el socialista Josep Maria Recasens i el seu equip de govern. Precisament, els tres grups de l'oposició han manifestat en més d'una ocasió el seu desacord amb la proposta de Repsol.

Al projecte que ha confeccionat l'equip d'arquitectes que dirigeix Andrea Bruno, els dos monuments es posen en contacte visualment i especial, i es té molt en compte la situació urbanística, la seua relació mútua i amb la ciutat. D'aquesta manera s'estructuren una sèrie de recorreguts i accessos longitudinals i transversals, articulats lateralment a les zones urbanes limítrofes i a la costa.

De la intervenció que es farà en el circ destaca la urbanització de l'espai existent, la qual conserva les afloracions naturals de la roca, i una intervenció parcial de la muralla medieval. També es podrà contemplar, a més de la muralla restaurada, una plaça elevada a la qual s'accedirà des de les escales del circ reconstruïdes i des d'on s'observarà l'amfiteatre i el mar.

Quant a la recuperació de l'amfiteatre, el projecte d'Andrea Bruno preveu, segons es pot veure en l'exposició que s'està fent aquests dies a Tarragona, l'adequació de tot el sector de l'arena, incloses les restes d'una basílica visigòtica que està integrada en l'amfiteatre i d'una església romànica anomenada Santa Maria del Miracle.

Nel·lo Pellicer

Kevin Costner: el nou 'sex-symbol' del cinema americà

Un heroi com els d'abans.

Llançat a la fama gràcies a la seua interpretació d'Elliot Ness en la pel·lícula de Brian de Palma *Los Intocables,* Kevin Costner s'ha convertit en l'actor més popular als Estats Units. Elegant, atractiu, d'aspecte dur i, alhora, regalimant tendresa, és per a molts crítics l'hereu de Gary Cooper. Costner afirma que no hi ha repte que puga aturar-lo i ho vol demostrar dirigint per primera vegada una pel·lícula, *Dances with Wolves.* En el film vol reflectir l'enorme amor que sent pel seu poble; contarà una història sobre la nació Sioux; per al nou astre americà, «la noció d'un home damunt un cavall, amb tot el que posseeix carregat a l'esquena, totalment autosuficient, és veritablement romàntica». Quan tenia divuit anys, l'actor va comprar una canoa i va fer la mateixa ruta que feren Lewis i Clark quan obriren el camí cap al Pacífic: «Per això no és estrany que haja fet una pel·lícula sobre aquest tema: sobre Amèrica i els americans».

Abans, però, d'embarcar-se en la sempre difícil aventura de la direcció, Kevin Costner ha fet un munt de pel·lícules d'èxit. Després d'unes intervencions mínimes en films prestigiosos com *Frances* o *Reencuentro,* va començar a destacar enmig del cor de bons actors del darrer *western* de certa entitat, *Silverado.* Sempre s'ha dit que els herois del cinema han de sentir-se còmodes damunt d'un cavall, empunyant un pistola i, sobretot, amb una dona entre els braços; Costner ha demostrat que és capaç de fer totes aquestes coses i, a més, fer-les bé.

En el *western* de Lawrence Kasdan interpretava un dur *cow-boy;* en *Los Intocables* era el braç de la justícia que lluitava contra Al Capone al Chicago de la *llei seca.* Va ser en aquesta pel·lícula on demostrà que un perfecte pare de família i un ciutadà íntegre era capaç de despertar la luxúria de milions de cinèfiles arreu del món. Confirmà, així, una fenomenal carrera que havia començat a dibuixar-se en una de les

històries que Steven Spielberg va dirigir per a la sèrie *Cuentos Asombrosos, La Misión.* Gràcies a l'èxit de la pel·lícula de De Palma, va poder estrenar-se la que havia fet immediatament abans, *No hay salida,* de Roger Donaldson, una història d'espionatge que va permetre a Kevin Costner efrontar-se amb un dels monstres cinematogràfics de l'actualitat, Gene Hackman.

Una vegada assentat en un lloc de privilegi del cinema americà, no ha tingut cap problema per mantenir-s'hi; amb pel·lícules com *Los Búfalos de Durham,* que va ser nominada a l'*Oscar* en la categoria de millor guió adaptat, i on Costner donava vida a Crash Davis, un jugador de beisbol que encaixa els colps que li dóna la vida amb un enorme estil, tot i ser un perdedor. Tant en *No hay salida* com en aquesta última ha comptat amb el suport de dues meravelloses companyes de repartiment —Sean Young i Susan Sarandon respectivament—.

També ha tingut estrelles fenomenals al seu costat: Sean Connery, Robert de Niro o James Earl Jones, coprotagonista de *Fieds of Dreams,* la pel·lícula que ens permetrà veure de nou Costner a les nostres pantalles. El film també utilitza el beisbol per a mostrar les relacions humanes en tots els seus aspectes; pot fer plorar fins i tot les ànimes més dures —el mateix Arnold Schwarzenegger afirma que no va poder evitar les llàgrimes en veure-la. Aquest film, a més, ens permetrà veure un cara a cara entre el veterà Burt Lancaster i un dels joves més prometedors del panorama cinematogràfic internacional, Ray Liotta.

Revenge —un drama violent— és l'altra pel·lícula que encara no s'ha estrenat a les pantalles de l'estat espanyol. Ací Costner abandona la seua imatge ja típica d'home agradable, i es converteix en l'encarnació del mal. És ben sabut que els grans actors han hagut de demostrar la seua categoria fent de malvats. Potser, doncs, es tracta de la prova de foc per a aquest actor de 34 anys.

Això no obstant, l'escalada a l'èxit de Kevin Costner hauria pogut ser més ràpida si no haguera rebutjat el paper que va fer Nicolas Cage en *Arizona Baby,* ni el de Tom Berenger en *Platoon.* El seu germà Dan havia estat a la guerra del Vietnam i Kevin no se sentia capaç de treballar en una pel·lícula sobre un tema que havia causat tant d'impacte en la seua vida. Al galant nord-americà li agrada triar el treball que ha de fer i no s'amoïna per les crítiques que rep quan en rebutja alguna:

Kevin Costner és l'ideal dels americans.

«Jo sóc com el xiquet que va al seient de darrere del cotxe i pregunta '¿Quan arribarem?', mai no em pregunte si vaig pel camí adequat. Vaig sempre donant voltes però sent que he d'arribar on vull».

Com diu son pare, Kevin ha tingut personalitat pròpia des que va nàixer. Va fer del cinema el seu somni i va anar per ell sense pensar-s'ho. La seua família, però, no té res a veure amb el món de l'espectacle. Es tracta de la típica família americana que ha passat tota la vida traslladant-se d'un estat a l'altre buscant millors condicions de vida. D'ascendència irlandesa i alemanya —i amb una mica de sang *cherokee*— els Costner semblen «la família de *Las uvas de la ira,* de John Ford» —diu Dan—. I Kevin no vol ser menys. És un home casat que viu per a la seua dona i els seus fills; ell i Cindy en tenen tres: Annie, de cinc anys; Lily, de dos i mig i Joe, d'any i mig. Kevin Costner s'ha convertit, doncs, en l'ideal a què aspira qualsevol ciutadà americà, i n'és conscient.

Ara bé, aquest jove actor californià de cent vuitanta centímetres d'alçada i ulls verds no té gens de divisme, per això s'ha desmarcat de la resta dels actors americans i ha triat per a viure un barri popular de Passadena en comptes d'una mansió a Sunset Boulevard. No fuig de la gent, però li agrada gaudir de la solitud i la pau del camp, sempre que la feina li ho permet.

Com que li agraden les empreses difícils, voldria participar en algun projecte que fera ressorgir de les seues cendres les pel·lícules de l'Oest —el gènere cinematogràfic per excel·lència—; fer ressuscitar un cinema que seria el seu medi natural, com ho va ser per a John Wayne o Henry Fonda.

Com diu la crítica, aquest Gary Cooper dels vuitanta ha tornat a posar de moda un tipus d'home que semblava haver desaparegut amb la irrupció, als setanta, d'actors com Alan Alda. Mantenint-se en un punt intermedi entre els durs com Harrison Ford i els còmics com Tom Hanks, Kevin Costner ha fet que retornaren els herois a la manera antiga, això sí, dotats d'una elegància i una càrrega sexual que poques vegades abans s'havia pogut veure a les pantalles. □

Maria del Mar Bonet i Jeanne Moreau a l'arena del Grec

Manhattan Transfer.

La música i el teatre dominen el programa del Grec d'aquesta setmana. Maria del Mar Bonet es presenta amb dos concerts que es basen en poemes de Janer Manila al mateix Teatre Grec de Montjuïc, un marc que enguany acollirà Jeanne Moreau després de la seva estada al Principal de Barcelona l'any passat. *La Célestine* que presenta Jeanne Moreau és una direcció d'Antoine Vitez acabada d'estrenar a Avinyó amb la coincidència, com manifestava l'actriu l'any passat, que els seus inicis a la Comédie van ser també amb el paper jove de la mateixa obra. A més, com a coproducció, una traducció de Shakespeare de Josep Ma. de Sagarra, *Els dos cavallers de Verona.* I, al Velòdrom, Manhattan Transfer, quan acaba encara de ressonar la veu de Joe Cocker. Al Villarroel Teatre es combinarà la música i el teatre en un espectacle inclassificable de Le Quatuor. I per a aquells que vulguin retrobar un dels intèrprets clau de la música catalana dels últims anys, Joan Bibiloni fa una invitació a deixar-se escoltar. Tot plegat, en les nits d'estiu barcelonines que es preparen per a rebre la setmana entrant els concerts internacionals dins del Festival Womad, una barreja de primícies musicals combinada amb artesania i menjars típics dels continents més exòtics. El classicisme del Grec respirarà per unes nits un aire d'antropologia cosmopolita al Parc de la Ciutadella en una col·laboració d'última hora amb l'Olimpíada Cultural.

El Grec de la setmana

«Musica». 21 juliol. Hivernacle, 22,30 h. 1.000 ptes.

Jordi Vilaprinyó, Dolors Cano, Xavier Joaquín i Percussions de Barcelona. L'estrena que es presenta és una conjunció de piano i de percussions com a grans protagonistes. Programa: *Recitatiu, cançó i tarantel·la,* Pere Puèrtolas. *Tres estacions,* Manuel Oltra. *Concerto for mallet instruments, 2 pianos and percussions ensemble,* Alexandre Lepak.

«Teatre». Del 22 de juliol al 6 d'agost. Villarroel Teatre, 22,30 h. 1.000 ptes.

Violons Dingues, Le Quatour. Intèrprets: Michel Boullerne i Laurent Bercambre, Pierre Ganem i Laurent Cirado.

«Música». 23 i 24 de juliol. Teatre Grec. 22,30 h. 1.200 ptes.

Maria del Mar Bonet, acompanyada de: Javier Mas (guitarra de dotze cordes, bandúrria i arxillaüt), Jordi Rallo (taules índies i darbuka), Stephen de Swardt (baix elèctric), Joan Figueras (violoncel, lira de Creta i Mandolina), Feliu Gasull (guitarra espanyola), Andreu Ubach (percussió).

«Música». 24, 25 i 26 de juliol. Hivernacle. 22,30 h. 1.000 ptes.

Joan Bibiloni. Acompanyat de: Víctor Uris (harmònica), Toni Cuenca (baix), Pepe Milàn (guitarra, mandolina, veu), Nando González (guitarra i veu). L'humor és un dels trets que dis-

Amb zoom de papparazzi

• Lluís Armet és un apassionat del *music-hall*. En la nit de l'estrena de Belle Epoque, quan Mimí PomPom, feta una generala militar, va repartir pilotes-bomba per fer la guerra entre el públic, Armet va ser el més destre a recollir-ne una i atacar fort. Des de l'esquerra, ¡és clar! Si Narcís Serra l'hagués vist guerrejant...

• A vegades, al Velòdrom, es podrien aprofitar alguns concerts per fer-bi una passejada en bici. Al de Micbael Franks i Kenny G., la nit va ser de les més tranquil·les. ¡Mitja taquilla i bufa ventet! Hi ha nits que el públic no està ni per a bisos, i cap a casa falta gent.

• No feia ni quaranta-vuit hores que s'havien celebrat les desfilades del Gaudí-H., quan Jobn Lurie i The Lounge Lizards, feien la seva de *tovalloles últim model* al concert de l'Hivernacle. Els bons nois del *jazz* ultramodern van anar demostrant que una bona tovallola vesteix per tot. I a més eixuga la suor.

• Víctor Blanes, director de Barcelona Espectacles, ha manifestat a EL TEMPS que s'està confirmant la mitjana d'espectadors al Grec 89. Segons Blanes, és poc probable que augmenti la xifra de cent mil espectadors de l'any passat, tenint en compte que uns quinze mil corresponien a espectacles de carrer del desaparegut Transformadors.

• ¡L'hotel i l'opereta! A Parcs i Jardins no entenen que per a fer *Don Pasquale* hagin hagut de plantar enciams, cols i tomaqueres de veritat. La CEE pot enamorar-se del Grec i acabar deixant-se fer la competència pels productes hortícoles del nord i centre d'Europa. I de passada, vendre l'espectacle. ¡Que cultura rima amb agricultura!

Els que han passat

«Al Canadà, sentim una gran necessitat per poder-nos expressar en francès. A la part anglesa es dediquen molts diners al teatre. El teatre francès del Quebec té una subvenció del noranta per cent i una mitjana de 350 a 400 espectadors en els teatres més petits. Som una esperança nacionalista en un desert cultural» (Robert Lepage, director Théâtre Repère).

«Repère significa un punt de referència per a tornar a començar el camí. Es el que estem fent» (Marie Brassard, xinesa, geisha i Yukali).

«Jo no sé música, però la sento. Als meus començaments, de petit, al Gallo Azul, vaig aprendre a identificar-me amb el flamenc. Ara faig flamenc modern» (Gerardo Núñez).

«A Espanya, els instrumentistes de corda escassegen. Hi ha gent que se'n va a Londres a gravar. En canvi, conec japonesos que són autèntics *cantaores*» (Gerardo Núñez).

«Intento fer veure a la gent que cadascun de nosaltres és el guardià del proïsme. Rojos, blancs, negres, marrons, grocs, rics, pobres, tots tenim aquest *blues*» (B.B. King).

«El meu Robin Hood és el que des del 1982 ha anat volent el públic. Cada dia hi trobo noves improvisacions i encara no està refet del tot. Ara estrenaré un espectacle d'improvisació total a Londres» (Peter Wear). □

Mark Morris, de Monnaie Dance Group.

tingeix Joan Bibiloni de la resta de bons guitarristes mediterranis. Les cordes de la guitarra de Bibiloni sembla que estiguin sempre a punt de provocar un somriure entre la seva expressió complexa i personal.

«Música». 24 de juliol. Plaça del Rei. 22 h. 250 ptes.

Banda Municipal de Barcelona. Direcció: Albert Agudo. Piano: Hisako Hiseky. Interpretaran obres de Txaikovski, Grieg i Grofé, últim dels quatre concerts dins el marc del Festival.

«Teatre». Del 25 al 29 de juliol. Mercat de les Flors. 22,30 h. 1.000 ptes.

Els dos cavallers de Verona. William Shakespeare. Traducció de Josep Ma. de Sagarra. Direcció: Calixto Bieito. Escenografia: Deborah Chambers. Companyia La Infidel. Una obra de joventut d'un gran clàssic. Una comèdia que, com diu el mateix Calixto Bieito, parla de la realitat humana, de la pietat, del perdó, de la justícia, de la tendresa, de l'odi, de la violència, de la traïció i de l'amistat. Aquesta traducció de Sagarra és una coproducció del Festival.

«Música». 26 de juliol. Velòdrom. 22 h. 2.000 ptes.

Manhattan Transfer. Amb Cheryl Bentyne, Tim Hauser, Alan Paul, Janis Siegel. No es pot dir que sigui un dels grups que vagi a la moda perquè el treball musical de Manhattan Transfer no ha seguit mai els dictàmens de cada moment.

«Teatre». Del 28 al 30 de juliol. Teatre Grec. 22,30 h. 2.000 ptes.

La Célestine, de Fernando de Rojas. Comédie Française. Direcció: Antoine Vitez. Versió francesa: Florence Delay. Escenografia i vestuari: Yannis Kokkos. Assistent escenografia: Muriel Mayette. Il·luminació: Patrice Trottier. Intèrprets: Jeanne Moreau, Lambert Wilson, Valerie Dreville, Roger Mirmont, Christine Fersen, Jean-Yves Dubois, Elisabeth Catroux, Catherine Ferrand, Muriel Mayette, Jean-Luc Boutte, Olivier Cruveiller, Dominique Liquiere.

«Exposicions». Preu únic: 300 ptes.

Fins al 31 de juliol. *Cent anys de Mariscal a Barcelona.*

Del 24 de juliol al 24 de setembre. Terra, Xabela Vargas.

Del 27 de juliol al 29 d'octubre. *L'época dels genis.* MAC. □

Andreu Sotorra

Ramon i Antoni Riba, productors de la Scaia: «Hi haurà una Scala a l'URSS»

De dues a sis mil pessetes és el pressupost per persona per assistir a un dels espectacles amb dinar, sopar o consumició inclosa. Després de vint anys, els germans Riba continuen pujant la seva escala artística graó a graó. L'últim és el d'establir una nova sala de la Scala a Rússia. Si abans tots els camins portaven a Roma, ara totes les escales acaben portant a Rússia.

—Més que dos socis com a germans, hem de dir dos germans com a socis, ¿oi?

—Sí, com en moltes empreses. La nostra coincideix amb la relació familiar. Ens avenim bé i a més en una mena de feina com aquesta de l'espectacle, els dubtes que es presenten entre dos que es tenen molta confiança facilita el fet de tirar per un costat o per un altre.

—Vint anys de Scala ja són un bon pessic.

—Sí, i vam començar joves. El nostre pare ja portava anys a l'espectacle. Ell també treballava amb un oncle nostre, al cine Delicias i el Condal, que combinava varietats i cine. Però la gran època de la pantalla va fer que deixessin les varietats. L'espectacle en directe va ser recuperat per nosaltres en començar amb *El doble zero*. Era l'època de San Carlos Club. ¿Havia sentit parlar dels Sírex, Los Mustang, Los Gatos Negros?

—Com si fos ahir.

—Doncs, tots aquests van començar amb en Saus, en relació amb nosaltres, que teníem també els cines Verdi, a Gràcia. De fet, vam ser els pioners de conjunts abans de posar en marxa el 2001, i al cap de dos o tres anys, ens vam engrescar amb el gran espectacle i així va néixer la Scala.

—Vint anys per escampar-se per tot arreu, però...

—A part de la Scala de Barcelona, la de Madrid o la de Canàries, vam muntar l'espectacle *El diluvio que viene*, que vam adaptar i a més el vam fer arribar a Hong Kong, gairebé una temporada d'un any en què es va tallar la crisi del petroli. Vam recórrer tot Amèrica del Sud, i vam passar també per Salou, al Galas.

—I ara estan en converses amb Moscou, que és el camp verge de tots els mercats.

—Fa dos anys que hi estem posats. I és lògic que l'empresari, ni que sigui de l'espectacle, busqui camps més oberts, de canvi, i a més ens adaptem a tot arreu i trobem que som ben rebuts.

—Molt bé, ¿però quins entrellats o canals fan arribar els germans Riba de la Scala a Moscou? ¿Com es mouen aquests fils avui dia?

—Per descomptat, a través de gent que ens coneix. A Madrid, per exemple, nosaltres rebem clients portats generalment per totes les ambaixades. Aquestes relacions són primordials. Els russos són uns bons i grans clients. Parlar-hi inicialment acaba en converses a nivell més oficial i com aquell qui diu ens demanen la Scala a Moscou.

—¿I quin és el procés? ¿Vostès munten la sala? ¿Assessoren després els espectacles? ¿Mantindran una vinculació directa?

—El funcionament és en aquest cas amb la Cadena Sol, empresa hotelera. Primer es parlava d'un gran complex, però últimament l'hem reduït, més centrat en l'hotel i la Scala. En aquest cas, l'empresa soviètica construirà el local, l'hotel, i llavors ens ho cedeixen en explotació, tant a la Cadena Sol com a nosaltres. El concepte rus és muntar a Moscou tant el servei hoteler com la Scala amb els aires nostres. Per entendre'ns, els russos s'internacionalitzen.

—¿I els espectacles tindran un intercanvi entre els dos indrets?

—Sí, de la mateixa manera que aquí rebem grans espectacles de diferents llocs, com el rus per exemple, nosaltres també podrem enviar els nostres allà. Per tant, el que hi ha al final del projecte és l'obertura d'un mercat més per al món de l'espectacle.

—¿Les mans ben lliures, o les administracions polítiques volen saber què hi passa?

—Bé, ja hem dit que els primers contactes són a través de les ambaixades. La Generalitat de Catalunya també ho coneix. Ens dóna tot el suport i ens ha manifestat que aquest és un procés que així com ara som dues empreses, una de balear i una de catalana, a la llarga pot ser una manera d'introduir noves empreses d'altres rams a Moscou.

—¿Ha variat el públic de la Scala en aquests vint anys? ¿La Scala a Barcelona, per exemple, és un punt obligat?

—El nostre és més aviat un públic barceloní, de la resta de Catalunya, molt de públic francés, per la proximitat, i no cal dir que tot turista o professional que passa per la ciutat acostuma a visitar la Scala, sobretot empreses comercials que utilitzen la Scala com a marc de convenció o de presentació de productes. Hem ampliat el ventall de la clientela dels principis, és clar.

—¿Hi ha un pre-molotov i un post-molotov a la Scala?

—Per a nosaltres, els fets de l'atemptat a la Scala són ja uns fets passats. La vida segueix i hem tornat a aixecar el local. Ens sembla que la ciutat ens accepta, ens té com una cosa seva. I això ajuda a tirar endavant.

—El que sembla que a vostès no els afecti gaire és la crisi que generalment toca l'espectacle.

—Perquè en el fons a Barcelona hi ha gent de l'espectacle que fa coses molt ben fetes, però nosaltres potser estem més especialitzats. Molts teatres

DOMENEC UMBERT

«La Scala podria ser com un Lido, o com un local de Las Vegas».

no poden fer l'espectacle amb sopar inclòs, per exemple. La nostra feina és de la mena que agafa més públic per les característiques que té. No ens podem comparar gaire amb el teatre o segons quins locals més sectaris. Tenim més caps de corda on agafar-nos.

—¿L'estiu és la seva millor època?

—No. Al revés. Nosaltres a l'estiu canviem de públic. El més turístic ens visita, però desapareix el públic local a causa de les vacances. De totes maneres, això que deia de la crisi no ho hem de capgirar. Si treballa tothom, també treballem nosaltres. Si els altres no treballen tant, nosaltres també reduïm.

—Si haguéssim de dir la Scala és com... ¿Amb quins locals d'Europa, o d'Estats Units, per exemple, es podria comparar?

—Em sembla que som els menys adequats per dir-ho. Però si diguéssim si la Scala s'assembla a... diria que la Scala podria ser com un Lido, o com locals de Las Vegas... Barcelona té la sort de poder tenir un local com els que trobem a molts altres llocs d'Estats Units o París.

—¿Vostès, què pensen quan uns volen hotels i els altres no? Com a empresari de l'espectacle em refereixo, no com a opció política.

—Bé, com a empresaris, no hi ha dubte que si hi ha més hotels, segurament podrem fer més coses i potser tindrem més gent. Ara bé, més hotels també poden reduir l'ocupació dels que ja hi ha a la ciutat. De fet, s'han de fer coses per a poder fer quedar la gent, hostatjar-la a la ciutat. A la Scala hi contribuïm fa molts anys. Quedar-se per veure l'espectacle, vol dir fer una nit més a Barcelona o on sigui. És tota una cadena que cal lligar. Només cal que recordi que quan el local va cremar, vam recollir més de 25.000 firmes, i entre elles hi havia la totalitat d'hotels que donava suport a la nova construcció. ¿Això què vol dir? Que contribuïm a augmentar aquesta ocupació. Dir que potser és més bo tenir més hotels, pot perjudicar els hotels ja establerts. No seria la nostra intenció. els professionals del ram han de saber què convè més. Nosaltres parlem com a empresaris de l'espectacle estrictament.

—¿Després de Moscou?

—Tenim alguns projectes més, sí. A Barcelona mateix.

—¿La Scala del cel, o la Scala de l'Olimp, vaja?

—Ho podrem explicar d'aquí a molt poc temps. Però li puc dir que, si es confirma, serà per després del 92. □

Bernat Pijoan

1789:

LLIBERTAT
IGUALTAT
FRATERNITAT

1989:

LLIBERTAT
IGUALTAT
FRATERNITAT

Des de la Revolució Francesa, homes i dones de tot el món han lluitat per assolir aquests tres principis.
Aquell primer crit de Llibertat, Igualtat i Fraternitat, ha estat la base de tot progrés i d'una evolució cap a una societat més justa i més lliure.
Aquests mateixos principis són els que guien la nostra tasca diària a la Diputació de Barcelona. Colze a colze amb els ajuntaments i al servei dels ciutadans, treballem per millorar entre tots la qualitat de vida de tothom.

BB+J

Diputació de Barcelona

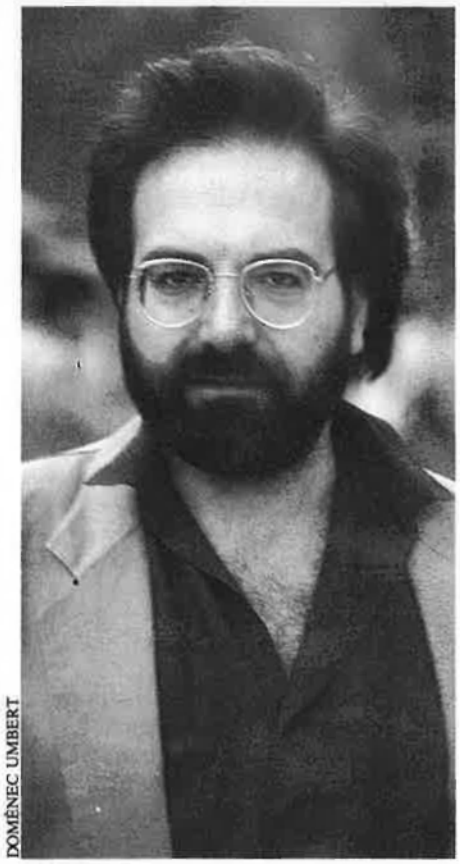
Colze a colze amb els Ajuntaments

Celdoni Fonoll: Un trobador enllà del temps

La poesia catalana no hauria estat popularitzada si en un moment donat alguns cantautors no haguessin inclòs en el seu repertori i els seus enregistraments les peces dels poetes. Però potser, tot i així, no hauria estat mai tan divulgada si durant els darrers catorze anys, Celdoni Fonoll no hagués corregut la Seca i la Meca amb els seus poemes sota el braç i escampant la seva faula trobadoresca.

El seu últim disc, *Enllà del temps,* amb arranjaments i direcció musical de Rafael Subirachs, el que fa set de la seva discografia, ha fet un salt importantíssim en la seva trajectòria. La veu de trobador ja no clama en el solc del giradiscos buscant una referència —¿poètica, històrica, social, humana?—, sinó que s'ha posat al servei de la música. De la música d'un rigor i una sensibilitat exquisida en aquest cas, i també de la música interna, que els mateixos poemes arrosseguen des de temps enllà. Ausiàs Marc, Cerverí de Girona, Jordi Bilbeny, Ramon Llull, Joan Fuster, Salvador Espriu, Salvat-Papasseit, Carles Riba, Gaspar Jaén o Ventura Gassol es combinen en una composició que «no passarà de moda», amb grups com Turba Musici, Metall o Percussions de Barcelona.

Celdoni Fonoll, aquest trobador de Calaf que ha rodat mig món, diu amb satisfacció que ha fet arribar la seva veu i la poesia dels poetes, a part dels concerts habituals, a més de 250.000 nois i noies a través de la seua actuació dins «La poesia a l'escola», que havia dut a terme fins fa un parell d'anys. Set discos i set llibres. «Set i set catorze —diu ironitzant—, i catorze anys que em dedico a recitar i cantar els poetes». D'entre la bibliografia de Celdoni Fonoll, no pot pasar per alt la magnífica edició de la desapareguda El Mall, amb il·lustracions de Josep Ma. Subirachs, sota el títol de *Nou segles de poesia als Països Catalans,* i un enllà del temps que basant-se en el camí fet no para de mirar endavant.

DOMÈNEC UMBERT

Fonoll: «Sóc autodidacte».

—¿Què passa amb Celdoni Fonoll en aquest últim disc?

—Sens dubte, el que hi ha és que canto molt més que en els anteriors. I, sobretot, que m'he posat a les mans de Rafael Subirachs. I el resultat musical em sembla que ha estat immillorable.

—¿Havia de ser trobador o és fruit d'una casualitat?

—Mira, jo de petit hauria hagut d'anar a una escola de música, però a la meva edat no hi havia massa coses cosa en aquest sentit. Sóc autodidacte, però des de petit a casa sempre vaig recitar poesia, els poetes més clàssics, i suposo que això era el que em va diferenciar, mentre el normal era llegir el *Roberto Alcázar* o el *Capitán Trueno.* És a dir que més que per *casualitat,* per *causalitat.* Dir i cantar versos.

—¿I després de catorze anys, aquesta feina ha estat ja consolidada?

—No ho està mai del tot. I no només perquè els mitjans de comunicació no en facin gaire cas, sinó perquè també hi ha els circuits com els dels ajuntaments, que no es recorden tampoc gaire de la gent que canta en català.

—Tot i així, vosté està al peu del canó...

—Sí, tot i que sigui un moment que sembli que estiguem estacionats els que ens hi dediquem. La veritat és que la feina no és gaire sobrera, però aquest any porto una quinzena de concerts, que Déu n'hi do.

—¿Com es canten els versos?

No m'agraden els actors que diuen versos. No m'agraden perquè els falsegen, continuen fent teatre mentre reciten. Per recitar només cal dir els versos. Dir-los amb aquest toc de màgia, estimant els poemes, amb el to especial i sensible que exigeix el poema.

—¿Està més a prop dels cantants que dels actors?

—Sí. M'hi sento més identificat.

—¿Projectes...?

—Seguir amb la tenacitat. Tot el que m'he proposat, tard o d'hora ho he anat fent. M'agradaria continuar col·laborant amb en Rafael Subirachs, fer alguna actuació en conjunt. Ha estat un treball molt enriquidor per a mi. El senador Ferrer em va dir en una carta que en Subirachs és un gran músic de la terra. Mira, jo voldria ser també, modestament, un gran recitador de la terra, entroncant amb la Mediterrània i el país.

—¿Si féra un llibre blanc de la poesia i només amb una pàgina escrita, quin poeta hi posaria?

—Ausiàs March.

Renat Librada

RAFA GIL

CIUTATS DE ESTIU

Benidorm, el somni d'una nit d'estiu

RAFA GIL

Vist des del mar, Benidorm li té una retirada a San Francisco, amb una illa —*l'Illa*— de les dimensions d'Alcatraz, amb una cordillera d'edificis issats a trenta altures i amb uns inconvenients topogràfics als límits de la ciutat —la Serra Gelada i la Cala— que decideixen un creixement urbà escalonat, cap als contraforts del Puig Campana. La badia de Benidorm s'afigura a la silueta de mig guitarró, imatge que li ve pel promontori de Canfali, el qual ha determinat dos arcs arenosos als seus costats. Són les platges de Llevant i de Ponent, dividides metafòricament per un sifó potent d'aigua salada, a la manera d'un pou petrolífer californià, en homenatge a la font de riquesa.

La superfície urbana, una dentadura de formigó que va del Racó de l'Oix a la Punta del Tossal, a finals dels cinquanta era un paisatge de lectura africana. Garrofers, ametlers i una miqueta d'hortalissa. I un poble, de poc més de dos milers d'ànimes, que practicava per unanimitat l'almadrava. Benidorm ha passat del segle XVIII al XXI en trenta anys. La velocitat amb què han passat les coses és probable que n'haja marejat més de quatre, dels autòctons. Avui el poble —*el Poble*— és una arqueologia pintoresca, enquistada entre les ramificacions d'asfalt i l'alt volum de les músiques dels *restopubs*. I els habitants, els *de tota la vida,* una minoria sense referències que únicament es trobava en el cementeri, en l'enterrament d'un pròxim, i que viu dissipada entre 40.000 censats i l'al·luvió de 500.000 ociosos.

La revolució demogràfica i urbanística, en aquella part de la Marina Baixa, s'ha instaurat en base a una climatologia benèvola. La Serra Gelada, que fa funcions de frontó amb els oratges freds, confereix un microclima idíl·lic a la localitat, molt indicat, sobretot, per a edats molt fetes. La peculiaritat converteix Benidorm, entre octubre i maig, en Eldorado d'aquells que han complert molt de calendari, en una ciutat que s'ha guanyat tots els mèrits per anomenar-se Jubilància. Els *tour* operadors de tot Europa han

RAFA GIL

RAFA GIL

RAFA GIL

RAFA GIL

RAFA GIL

sabut vendre's el producte i encarrilen completíssims èxodes de molts segles en total cap a una ciutat que cura el colesterol, reviscola les passions i cancel·la la hipocondria. Els resultats són sorprenents. Durant els mesos estivals l'afluència prospera, però rejoveneix; l'antídot no distingeix entre les edats.

Aquest anar i tornar de més de quatre milions de turistes anuals ha desplegat una enorme infrastructura de servicis, del més elemental al més sofisticat, fent de Benidorm un hipermercat descomunal, probablement, fent cas a les proporcions, el de més prestacions a Europa: el més gran parc aquàtic del món, el major sexshop de la humanitat, unes 70 discoteques de totes les tendències, uns 800 bars o similars, uns 4.500 comerços i, entre incalculables ofertes, set setmanaris d'informació general en anglès, alemany i neerlandès.

Els carrers de Babel

L'agitació nocturna a Benidorm és general, però s'intensifica, amb molta insistència, en el nucli antic. És la zona més activa, amb sol o sense. La diversitat racial es dóna una oportunitat entre restaurants alemanys que fan paelles, trattories que fan cous-cous, restaurants xinesos que fan lasagna, burgers que fan rotllets de primavera i pizzeries que elaboren marisqueria fina. La gastronomia també entén de cosmopolitismes. Allà tot és factible, de totes les maneres. S'hi estilen les coses amples i les coses cenyides; les llargues i les curtes; a quadros i a ratlles; llises i florejades; amb rombs i amb sanefes; els cabells llargs i els cabells rapats; els *cuerpos danone* i els ventres dilatats; la coentor i l'elegància. Tot, rotundament. Benidorm ja fa vint-i-cinc anys que pertany a Europa, amb totes les conseqüències.

RAFA GIL

RAFA GIL

Agitació nocturna, la tònica general.

Devorat el sopar, amb l'al·licient d'haver pogut observar algun súbdit del sol naixent plantant cara a una paella de poques conviccions, s'imposa el trago, exigència que té fàcil solució en qualsevol carrer. Però sobretot, al llarg i ample de l'avinguda de Martímez Alejos, pròdiga en joves de totes les condicions sexuals, de tots els colors i tots els gustos, que representen aquesta o l'altra discoteca i en fan proselitisme. I t'auguren un èxit implacable. Les invitacions que distribueixen impliquen, segons els casos, un desompte, una consumició o l'entrada lliure. Al cap de l'avinguda, baixant cap al mar, hi ha un pub, *Nabab,* que registra una densitat demogràfica molt massissa, amb japoneses rosses i negrellons pèl-rojos; amb viquingues de platí i castellans que no havien vist mai tant. I música a tota llet. I esforços semiòtics a punta pala. Sobre aquella avinguda s'edifica la nit.

No lluny d'allí, ja en la primera línia d'edificis que enfronten al mar, es multipliquen les terrasses i la concurrència. Cada local ha estipulat una revetlla amb conjunts musicals que li posen molta voluntat a l'ambient familiar. S'improvisen *porompomperos, raspes, pajaritos* i *chiringuitos,* amb molta connivència per part dels assistents, la majoria dels quals intenten, al ritme dels compassos, com un aerobic agrari que els fa riure a cada moviment. Coses. En les taules predominen els descafeïnats i les infusions, les sacarines i la llet *Molico.* I en els dels més temeraris, *7up* i bitter. Per aquell costat les sevillanes fan furor, i per tant, un bon grapat de xarangues executen, monogràficament, el repertori de Los Cantores de

Hispalis, amb un accent suficientment versemblant.

Als que s'estimen la cosa dura a tota pastilla, no s'hi acosten. No es mengen el *marrón.* Després d'unes incursions etíliques posen rumb a les discoteques, a buscar uns altres rumbs. Les discoteques, a causa de la competència, han hagut d'estimular la creació. I, després de molta reflexió, ho han resolt a base de festes: la de la *Verbena de la Paloma,* la dels sanfermins, la de l'imperi romà, la del *rodeo,* la del *Rocío* i altres solucions idèntiques. I amb bufets i barres lliures, amb obsequis sorpresa i camisetes, amb eleccions de *miss* i *mister* i amb incentius en la mateixa línia. Les discoteques obren a les 11, però la multitud hi va de 3 a 4 de la matinada, fins que retorna el sol. A cada cantó n'hi ha una, però l'acció es desplaça a la carretera de València-Alacant, on qualsevol opció és vàlida. Posem per cas *Star Garden,* ciutat disco. De fora és un ovni i el porter un moreno de la talla de la NBA. S'hi accedeix per una boca de metro. I dins és una ciutat presidida per l'Empire State amb els perfils de Nova York. Amb cafeteria a la intempèrie, burger, pizzeria, expenedoria de souvenirs, piscina, bocateria hispànica i tot allò que sempre havíem pensat però no ens havíem atrevit a dir.

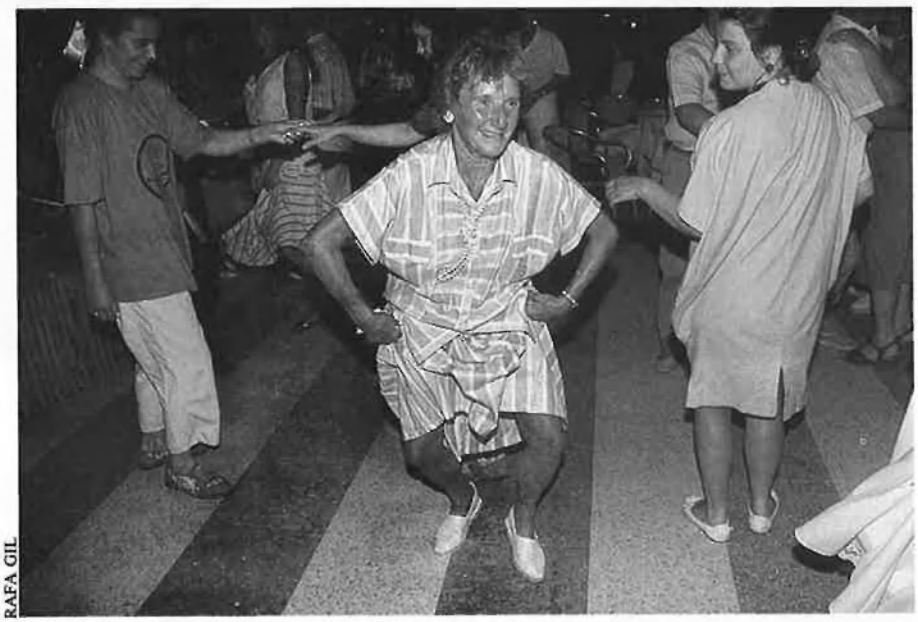
La pista de ball té una extensió suficient i una barra dinàmica, amb un sis-cents incrustat i fars psiquedèlics. Allí postulen moviments moderns, postindustrials, retros, guapos, postafters i europons. I els herois de les localitats de l'interior, amb propòsits de vampiritzar sexualment la viquingueria hegemònica, els quals fan de tant en tant un bany per suavitzar la temperatura i els impulsos. I fan extrems davant la presència de descapotables esportius. Si coincideix que la VI Flota ha fet parada i fonda a Benidorm, la nit guanya en color. Entre les andaluses d'ocasió i els toreros de disseny, els mariners de la lliga de bàsquet mamprenen guerrilles molt estratègiques, amb mòbil sexual, que generalment fracassen pel respecte a la síndrome d'immunodeficiència. Poca broma.

Potencialment, la nit dóna més de si. Els gais disposen d'un parell de discoteques especialitzades i del Parc d'Elx, on darrere d'una mata, paf. I coses per l'estil. A les 8 del matí només trobes que vestigis. Les emocions viscudes a Benidorm són possibles per tota la nostra costa, però especialment a Benidorm. Els que ho tasten saben que protagonitzar aquells somnis resulta irrepetible, si no és entre la Serra Gelada i la Cala. I amb tot i amb això no les tenen totes.

M. Alberola

RAFA GIL

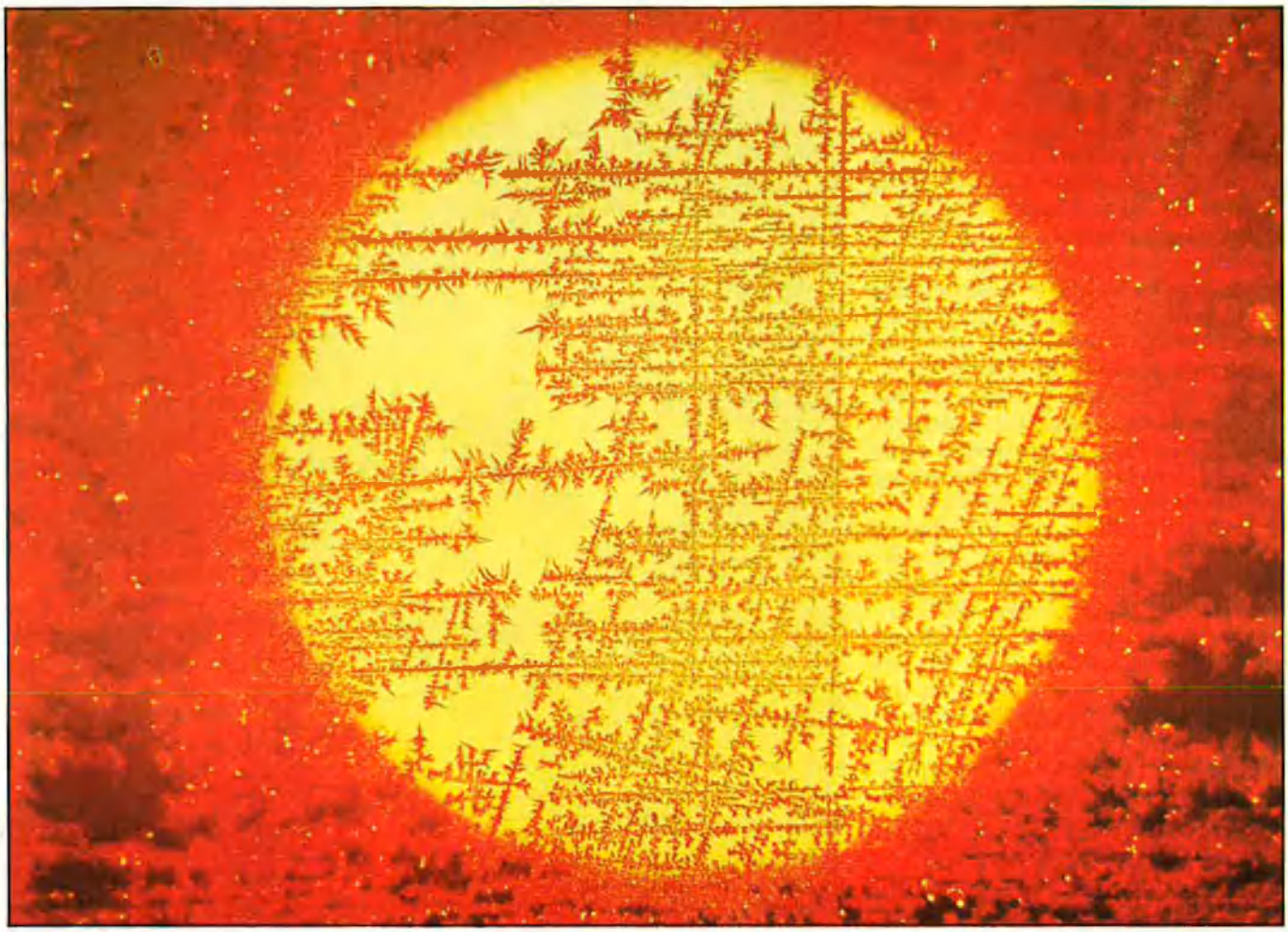

RAFA GIL

RAFA GIL

Les emocions viscudes a Benidorm són possibles per tota la nostra costa, però especialment a Benidorm.

R E L A T

Amor i cendres, de Montserrat Roig

La Maria no sabia que somniava fins que la Marta no li va explicar els seus somnis. La Maria era allò que diuen una dona feliç i tothom la trobava amable, però els seus somnis eren com les sargantanes que fan becaines, a l'estiu, sota les pedres. La Marta observava la Maria i en sentia pietat, i no sabia com dir-li que la ciutat era estreta i el món ample. Tots els estius, la Marta i el seu home viatjaven cap a països de noms estranys. Tornaven carregats amb transparències i els diumenges a la tarda les ensenyaven als amics. La Marta convidava la Maria i aquesta associava els capvespres amb el gust de la xocolata.

La Maria no podia sofrir la xocolata, li recordava les hores llepades de la primera comunió. Preferia el pessigolleig del xampany, begut en copa alta, d'aquestes que fan clinc a l'hora del brindis, però no ho deia a la Marta, ja hem dit que era una dona amable. La Marta i el seu home contaven a la Maria i el seu home històries de ciutats que es perden dins la selva, de rius intransitables i més tard descoberts pels buscadors d'or, de tombes de marbre rosa i dels paradisos dels morts... La Maria escoltava contes orientals, els quals relaten amors desesperats, naufragis irreversibles i morts fantàstiques. La Marta enraonava amb la Maria, i aquesta sentia com les arrugues se li feien més profundes: els seus eren uns morts massa casolans per a ser narrats.

Després de cada viatge, la Maria trobava que la Marta s'havia fet més bonica, més sàvia, més acabada. Com si un àngel l'hagués construïda de nou; tenia l'alè dels núvols del desert. La Marta embastava poèticament les frases concises del seu home mentre oferia una altra xicra de xocolata a la Maria. La Marta sabia que la Marta detestava la xocolata.

La Maria es rentava deu vegades al dia. Pensava que el seu home ja no la besava perquè feia mala olor. Ho havia llegit en una revista: després dels

trenta, els petons de les dones fan pudor. Creia que tenia el cos ple de verdet, com si fos una cambra resclosida, on no entrava mai un raig de llum. Potser la mala olor començà el dia en què el metge li va dir que no podia tenir fills. Pensava que la sang que se li escolava tots els mesos era com la brossa, que no servia per a res, com la mala olor. Per aquesta raó, també pensava, a casa no hi havia ni diners ni amor.

Però un dia tot canvià. Va arribar el seu home i li féu un petó al clatell. I, a la Maria, li va desaparèixer el gust embafador de la xocolata. La besà al clatell com abans i ella sentí una altra vegada un corrent a l'espinada. Se li enravenà el cos, se li endurí la pell. El corrent era suau i enervant alhora. El seu home li va dir, «mira, avui dia fins el pobres podem viatjar. Abans de morir, vull veure la terra de les girafes». Li ensenyà un fullet de colors virolats. La Maria hi va veure dos camells que semblava que deien que sí, els ulls com agulles de cap i el morro carregat de paciència. «Fan capcinades», va pensar. I una altra vegada el corrent a l'espinada, la pell tibant. Després hi va veure els arenys del desert, d'un groc que murmura, mercats que desperten pors i desvetllen secrets, elefants que travessen rius amb lentitud de segles i mesquites daurades, lluents com la vaixella d'una tsarina.

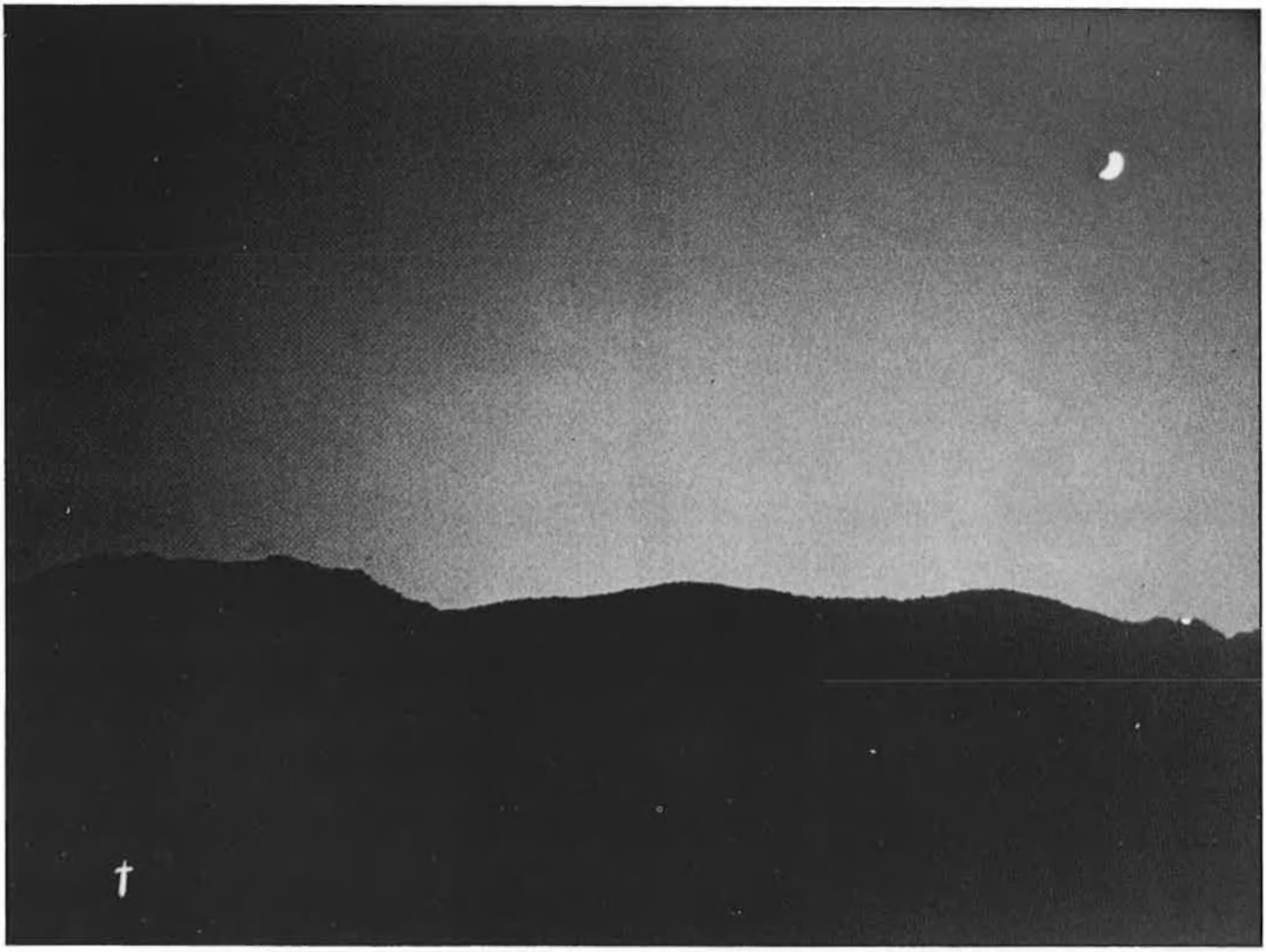
L'home de Maria posà un dit de llet en un punt: «Anirem aquí, a la reserva de Samburu, més enllà del Mont Kenya, a tocar de les terres prohibides. Vull veure les girafes reticulades».

Tot va ser ràpid com un pensament. L'home de la Maria demanà un crèdit, ella empenyorà les joies de l'àvia. Ja no sentia res quan ell es girava d'esquena a la nit. El seu cos no feia mala olor i les cèl·lules de la tristesa s'apagaren dins el cervell. Pujava les escales com una núvia i somreia a la caixera del supermercat. La Maria es veié com una dona amb esperança. Mai no havia pensat en les girafes reticulades, fins i tot n'ignorava l'existència. Però ara tenia els somnis de la Marta: somniava en eldia en què deixarien les maletes al rebedor, en el dia en què arribarien carregats d'imatges i de paraules, en les tardes de diumenge, en les copes altes de xampany, d'aquestes que fan clinc.

L'home de la Maria comprà una nova càmera fotogràfica i un aparell de passar transparències. Ella, un somni de roba interior. Va mirar-se al mirall amb la camisa de dormir negra, de seda i randes. La camisa tenia pel darrera un escot enforma de punxa i contemplà la pell de la dona que l'observava des del mirall. Totes dues es van acariciar, cap de les dues no feia pudor.

Els primers dies no van deixar records. Ella només vivia per a la tornada. Tot era nou, passava de pressa i, per tant, era fàcil d'oblidar. Una nit va veure la lluna plena com un globus d'argent. Va esperar el seu home fins a les hores més altes de la matinada, quan les hores són gelades. Però l'espera no era com abans, feta d'hores buides i mortes. S'adormí a l'alba, quan la natura deixa de badallar. Ell la desvetllà amb suavitat i li acaricià la camisa de seda. Els seus dits lliscaren cap a la pell de l'esquema i no se n'apartaren. «Amor —li va dir—, demà veurem les girafes reticulades».

L'animal els mirava fixament, a través d'uns ulls com escletxes, amb indiferència eterna. L'home de la Maria estava trastornat, «mira-la», féu, «mira-la bé, que mai més no tornaràs a veure una girafa reticulada». La girafa i la Maria es miraren una estona llarga, tensa i silenciosa, l'ull de l'una

i els ulls de l'altra en una sola mirada, concentrada, en meditació, fins que l'animal no brandà el cap i encetà una marxa cadenciosa.

A la Maria, per un instant, li semblà que la girafa era com la dona del mirall i que l'ull li expressava la pena que ella ja no sentia.

L'home de la Maria ordenà a un negre que aturés la girafa. El negre l'enllaçà amb una corda i la girafa s'agenollà. Va ser aleshores quan l'home de la Maria va pujar damunt la gropa mentre el negre xisclava alguna cosa que ningú no entenia. L'home de la Maria reia com una criatura mentre cridava a la seva dona que preparés la càmera. «¡No tothom ha estat fotografiat damunt una girafa reticulada!», bramava. La Maria va veure el seu home al cim i aclucà els ulls per retenir l'instant. Però el seu home continuava bramant: «¡Prepara la càmera!». En aquestes, la girafa, lleugera, començà a oscil·lar, després s'encarcarà i tibà el coll amb dignitat antiga. «¡La càme...!», però l'home no acabà de dir la paraula. La girafa bellugà la gropa i s'alliberà de l'intrús. La caiguda fou mortal. S'amollà com un ninot, sense temps per a l'esglai, les cervicals avariades i a la mirada una promesa de plor. La girafa mirà al cel i la Maria mirà el terra: el seu home havia perdut una sabata.

El cònsol de Nairobi advertí la Maria que era molt car traslladar el cadàver sencer perquè l'agència no cobria aquesta mena de despeses. Però li va oferir una solució: podien incinerar l'infel·liç i el la endur-se les cendres a casa. Li retornaren l'home dins un flascó, amb una etiqueta lligada al tap. La maria va comprovar el nom i va dir que tot era correcte. A l'hotel, va buidar el flascó de cristall esmerilat, on tenia les sals de bany, i hi posà les cendres del mort. En acabat, col·locà el flascó al costat de les cremes i el sabó líquid. Els del grup l'acompanyaren amb el sentiment i li digueren adéu. Però ella no va dir adéu. Va argumentar que havia pagat el viatge per endavant. Per dintre es digué que els diners no són com la sang que s'escola sense cap raó. A la nit, col·locava el flascó al seu costat, gairebé a frec de l'escot acabat en punxa.

Aleshores parlava.

Li explicava tot el que havia vist durant el dia: la dansa de les zebres, la processó dels elefants, com xiulava el vent que venia dels turons prohibits, les nits sense estrelles i les aus irisades que s'alçaven tot fent vols concèntrics fins que no es fonien dins un cel infinit, d'un blau que feia mal. Fins i tot un dia li va dir que havia vist la girafa reticulada que, lliure, trotava.

La Maria va tornar a casa amb un sol record per a ser contat, el que ella seleccionà en un moment d'amor: només veia el seu home damunt la gropa de la girafa reticulada, només sentía la seva veu, una veu que li deia, «mira'm bé i comserva'm per sempre». Cap càmera havia fixat aquesta instantània i ningú no la ve creure.

Casada de nou i feliç, la Maria és una dona amable. Olora el seu cos i observa com aquest desprèn el no-res del baladre. De tant en tant es tanca dins la cambra de bany i beu xampany amb l'altra dona del mirall. Totes dues brinden aixecant una copa d'aquestes que fan clinc mentre adrecen una mirada prou dolça cap a un flascó de cristall esmerilat. □

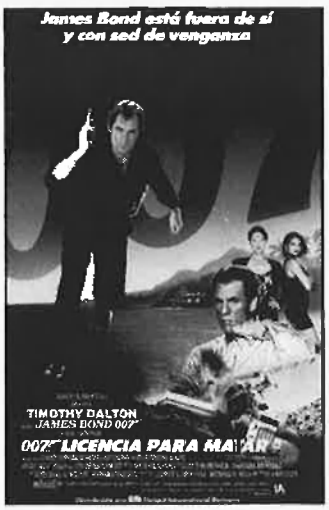
Un grec per a la Bonet

Maria del Mar Bonet i el festival del Grec han estat, durant molt de temps, noms quasi indissolubles. Els seus recitals estiuencs a la Plaça del Rei de Barcelona havien esdevingut una de les cites clàssiques del festival barceloní. Per diferents raons, aquests espai, la Plaça del Rei, va desaparèixer com a escenari musical. Ara, la cantant mallorquina estarà durant dos dies al teatre Grec en un recital que suposem que serà un repàs a la seua nombrosa discografia. A més, la Bonet estrenarà alguns temes nous que inclourà en el seu pròxim disc. **Maria del Mar Bonet. Teatre Grec. Dies 23 i 24 de juliol. Barcelona.**

Un Bond sense llicència

Primer fou Sean Connery, després un efímer George Lazeby. Roger Moore arribava con el tercer senyor Bond i finalment —per ara—, **Timothy Dalton** s'ha fet amb la famosa llicència per a matar. El seu debut com el nou agent 007 al servei de la corona britànica s'iniciva amb el film *Alta tensión,* en una història d'espionatge internacional.

Ara, aquest estiu, desembarca novament amb **Licencia para matar**, un títol que curiosament no era el proposat en un principi. El film hauria de titular-se *Llicència revocada*, però raons de tipus comercial —la paraula *revocada* sonava massa sostificada per al mercat nord-americà— aconsellaren el canvi.

Les bandes del narcotràfic representades per un pervers i totpoderós Robert Darvi, seran en aquesta ocasió els enemics a vèncer. Bond segueix, con ja és habitual, rodejat de bellíssimes senyoretes. Per la part més exòtica, la portoriquenya Talisa Soto, i per l'anglosaxona, Carey Lowell. Els tfols de crèdit —excel·lents com sempre—, de Maurice Binder, i la música, de Michael Kamen.

Caetano Veloso, Toquinho i Paul Anka

Dues figures de la música brasilera es donaran cita al Festival de Perelada el pròxim 23 de juliol. **Caetano Veloso i Toquinho** coincidiran a la ciutat empordanesa en un concert que promet ser memorable.

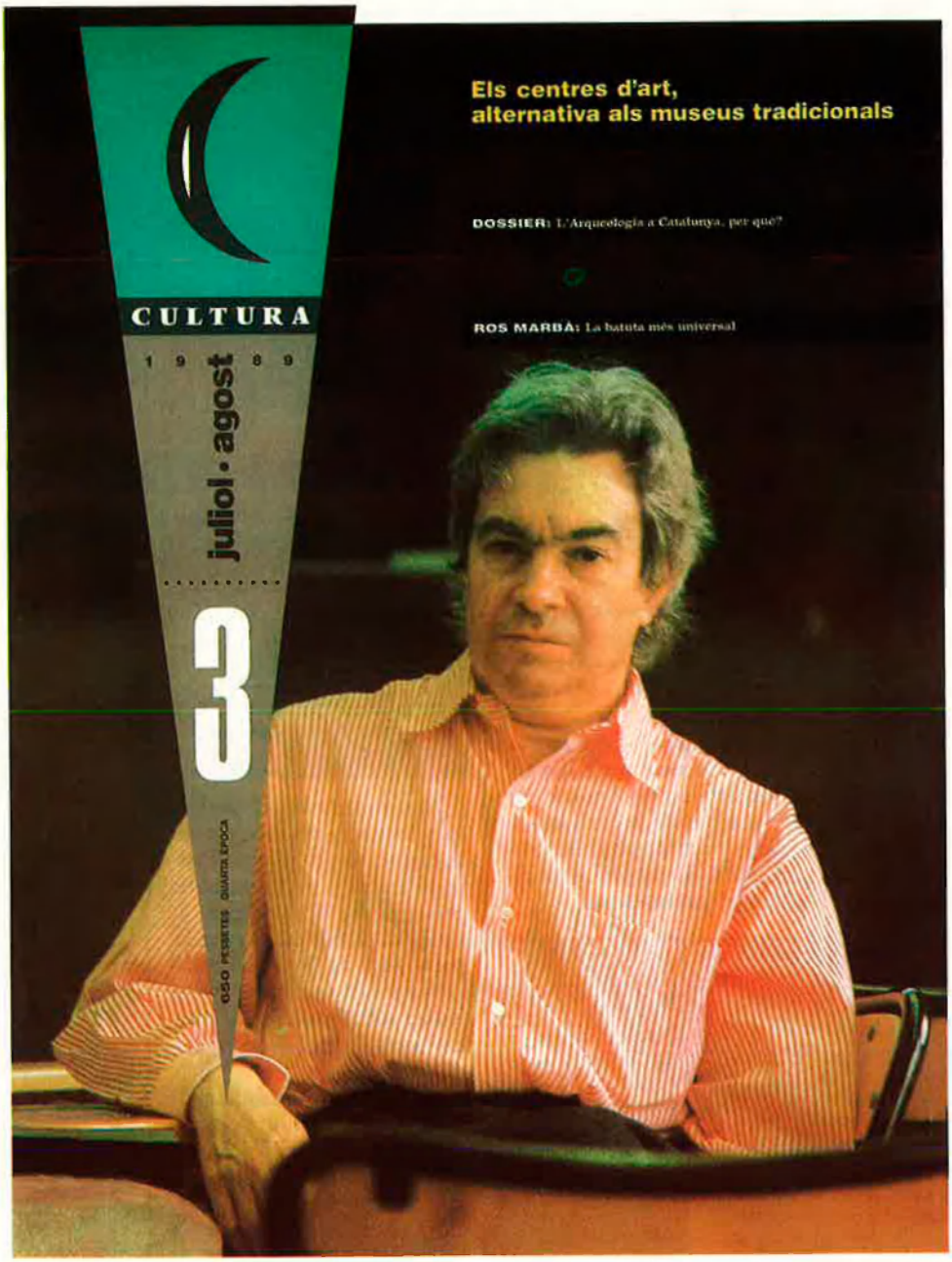
Tant Caetano Veloso com Toquinho han estat invitats habituals dels nostres escenaris, fins i tot Caetano compongué una cançó —«Vaca profana»— sobre les seues impressions barcelonines amb referències a Gaudí, l'orxata, Pi de la Serra i Pau Riba. Per la seua

banda, Toquinho, a més dels seus discos inoblidables amb el desaparegut Vinicius de Moraes, obtindria un gran èxit popular amb l'album *Aquarela.*

Ara, en única actuació —l'encontre dels dos músics no es repetirà a cap altre lloc de la gira per l'estat espanyol—, tenim l'oportunitat de contemplar dues figures carismàtiques de la música llatina.

Per al dia 30 de juliol, hi ha anunciada la presència d'un dels grans noms de la música pop, el canadenc **Paul Anka**, fabricant de grans *hits* els anys seixanta i creador de la ja mítica «My way», un dels temes amb més versions de la història de la música. Paul Anka madur, però que de segur farà les delícies dels seus admiradors.

En el número de juliol

- Els centres d'art contemporani, alternativa als museus tradicionals.
- Entrevista a Antoni Ros Marbà.
- De progressius a laietans o la música que tal vegada s'esdevingué.

A més:

—José Luis L. Aranguren, «Poble i cultura, Comunitat i Estat».
—Àlex Broch, «La literatura i les paradoxes de la modernitat».
—Oriol Pi de Cabanyes, «La cultura de cada dia».
—Maria-Mercè Marçal, «Clementina Arderiu: alta mar dins de casa».
—Jaume Subirana, «Per a què serveix un escriptor».

I setze pàgines de «Dossier» sobre: «L'ARQUEOLOGIA A CATALUNYA, ¿PER QUÈ?

De venda als quioscos de tot Catalunya

A foc lent

Són de Toronto (Canadà) i van debutar amb *Whites off Earth Now,* un elapè que solcava de manera etèria a través de corrents *bluesy* i en el qual sobreïx una impressionant versió de «State Trooper», una de les peces que Bruce Springsteen van incloure en la seua obra més crua *Nebraska.* Com el memorable elapè del *boss,* la música de The Cowboy Junkies té una atmosfera íntima, quasi descarnada, encara que en aquest cas l'atmosfera està teixida amb fina seda.

El seu segon elapè va ser gravat en l'església de Holy Trinity, a Toronto, i el so pres a través d'un únic micròfon ambiental i passat a continuació per una complexa taula de tipus digital.

The Trinity Session, és bo del tot, és una d'aquestes obres amb carisma que defineixen els seus intèrprets i que fan desistir de qualsevol intent de comparació. Es justifica per si mateix. La forma que tenen els germans Timmins (Margo, veu; Michael i John, guitarres) i Alan Alton (baix) de vorejar amb parsimònia les fronteres del *blues* i del *country,* és inconfusible. Si escoltem les versions que fan de «I'm so Lomesone I could Cry» (de l'inoblidable Hank Willians), «Sweet Jane» (peça memorable de Lou Reed) i «Walking after Midnight» (un tema que va fer famós la veu de Patsy Cline), podem percebre amb nitidesa l'abast emocional de The Cowboy Junkies i, concretament, el *remake* de «Sweet Jane» és gairebé magistral. Però, encara que aquesta és una estupenda targeta de presentació, algú podria pensar que la inspiració del grup es redueix a la possibilitat de versionar amb encert i personalitat èxits passats. En canvi, una vegada vençudes les possibles reticències que puga produir la suavitat dels seus trets, la somnolència de les seues melodies, és fàcil (i agradable) descobrir la suggerent intensitat que traspua tot l'àlbum i l'exquisidesa de les composicions del grup. «I Don't Get It», pel que fa al *blues;* i «200 More Miles», pel que fa al *country,* en són dos exemples fascinants. Però tots els solcs de *The Trinity Session,* envaïts per llamps d'har-

mònica i *slide* que tallen l'aire, i presidits per la dolça i profunda veu de Margo Timmins, transmeten una mateixa sensació de placidesa nocturna, un silenci aparent, on poden escoltar-se els batecs d'un cor encès i la respiració continguda del passejant llunàtic.

J. M. Játiva

Un tren en marxa

JOHN COLTRANE, «Soultrane», *Prestige (Nuevos Medios), 7142. 1988.*

Aquesta és la primera edició original de l'elapè *Soultrane* al nostre pís. No obstant, la música d'aquest disc estigué disponible a mitjan anys 70 camuflada dins d'un àlbum doble que edità el finat segell Marfer i que incloïa també una sessió anterior del mateix quartet. Coltrane al saxo tenor, Red Garland al piano, Paul Chambers al baix i Arthur Taylor a la bateria. No cal dir que l'edició que avui comentem és molt més atractiva,

perquè recupera la carpeta primitiva (amb un disseny modernista dels anys 50) i els comentaris de la contraportada signats per Ira Gitler.

Som el 7 de febrer de 1958. Es a dir, aquesta gravació és posterior a les primeres sessions que Coltrane va fer amb el pianista Thelonious Monk i anterior al retorn del saxofonista amb Miles Davis. És un període fèrtil discogràficament: Coltrane enregistra, almenys, un elapè per mes. En ells, va deixant un rastre fet d'improvisacions madurades a força d'un febril treball. Coltrane ha somiat un so magnífic i la seua raó de viure és trobar, com siga, aquest so. Totes les hores del dia són poques per a ell; feineja tothora amb el seu instrument fins que es queda pesant figues.

Aquesta és una obra de transició. No obstant, que ningú no s'enganye, Coltrane és ja un gegant de la improvisació, un músic d'una originalitat privilegiada. Si ens oblidem de la seua posterior evolució —revolució—, mentre escoltem el disc, veurem clar l'enorme altura que ja assolien els vols de Mr. Trane. El saxo més adorat de les darreres dècades.

Francesc Caballero

Creadors de bellesa

KEITH JARRET. «Personal Mountains», *ECM 1382 (Nuevos Medios), 1989.*

El segell alemany ECM celebra aniversari. Són vint anys d'existència de la marca de discos que més ha fet per l'avanç i la cristal·lització de la *música creativa.* El punt de referència obligatori per poder entendre què és allò que ha passat en la música d'improvisació de les darreres dues dècades. Només seguint la trajectòria del segell que creà i dirigeix Manfred Eicher ens serà possible visualitzar l'embrió que naix en l'extensió dels límits del *jazz* i dóna vida a la *nova música instrumental.*

I per celebrar-ho, Mr. Eicher ha decidit traure a la llum enregistraments realitzats ara fa una dècada per l'artista més emblemàtic de la companyia: el pianista (i moltes coses més) Keith Jarrett. I ha estat una magnífica idea, perquè formacions com la d'aquest elapè n'hi ha hagut poques i totes han fet història. El quartet de Jarret amb Jan Garbarek als saxos, el suec Palle Danielsson al baix i el noruec Jon Christensen a la bateria; melodies de vida salvatge, de verd intens.

Escolteu la introducció de «Prism», si no se us posa de punta fins l'últim pèl del vostre cos és que, senzillament, sou incapaços de sentir.

¿És aquest disc un digne continuador de «Nude Ants» i «My Song»? Sí, totalment. Fou gravat en aquella època màgica, irrepetible, i vessa la mateixa originalitat virginal dels altres dos. Garbarek trasllada a la realitat les visionàries idees que compartia amb Keith Jarrett, Danielsson i Christensen aporten un nou i europeu esperit rítmic; tots plegats són una única veu, un tot perfecte.

En resum: música que dansa al caire de la navalla, vibracions de la natura, humanitat i innocència fetes sons. Un disc important.

Francesc Caballero

Li diuen Dolly Van Doll

IL·LUSIONS. Direcció: Dolly Van Doll. Direcció artística: Daniello. Coreografia: Chris Clarebout. Coreografia cambra fosca: Andrés Torres. Assistent de direcció: Humberto Barragan. Disseny vestuari: Daniello. Vestuari: Francesc Roig i Belle Epoque. Col·laboració especial: Mimí PomPom. Producció: Belle Epoque.

Després del seu pas per València, Belle Époque porta set anys al carrer de Muntaner de Barcelona entre constants ais al cor. L'espectacle de Dolly Van Doll deu tenir aquell punt de bell i indefinible que el fa insubornable. En *Il·lusions* potser s'acusa el fet que la mateixa Dolly Van Doll es veu obligada a actuar en una certa contradicció entre la seva manera de concebre l'espectacle en teatre tancat i el fet d'haver de córrer escenaris ambulants. *Il·lusions* és un conjunt de varietats que vol abastar en molt poc de temps un trepidant ritme que no fa gens de mal a la riquesa fantasiosa que s'hi ofereix. Dolly Van Doll actua de mestra de cerimònies envoltada d'un aire, de vegades poc convincent, potser acusat per la incertesa de sentir-se fora de casa, al costat d'un/una Mimí PomPom imaginativa, espontània, intel·ligent i irònica, participativa amb el públic i capaç de posar-se'l a la butxaca en un contrast gairebé radical amb la plasticitat, entre cabaretística i teatral, que la resta de la companyia va desgranant. En *Il·lusions* no passa res i passen moltes coses a la vegada. Els monstres que semblen trets dels contes, l'escena sobre Dalí, un bell i càlid homenatge a l'estruç en cambra fosca, o el recull de menús parisencs amb Chez Zaza.

És un d'aquells espectacles on la imaginació val més que mil escenes. De segur que seria més reconfortant retrobar una Dolly Van Doll que a fora és trobés com a casa. I a casa, d'acord amb l'època que també li toca de viure a la Belle Époque. Durant l'agost, Sant Pere de Ribes hostatjarà la *troupe* en el seu casino. No hi ha dubte que el rodatge donarà un dels millors resultats que la capacitat de l'equip actual de Belle Époque pot oferir.

Miquel Puigcorbé

Empenta

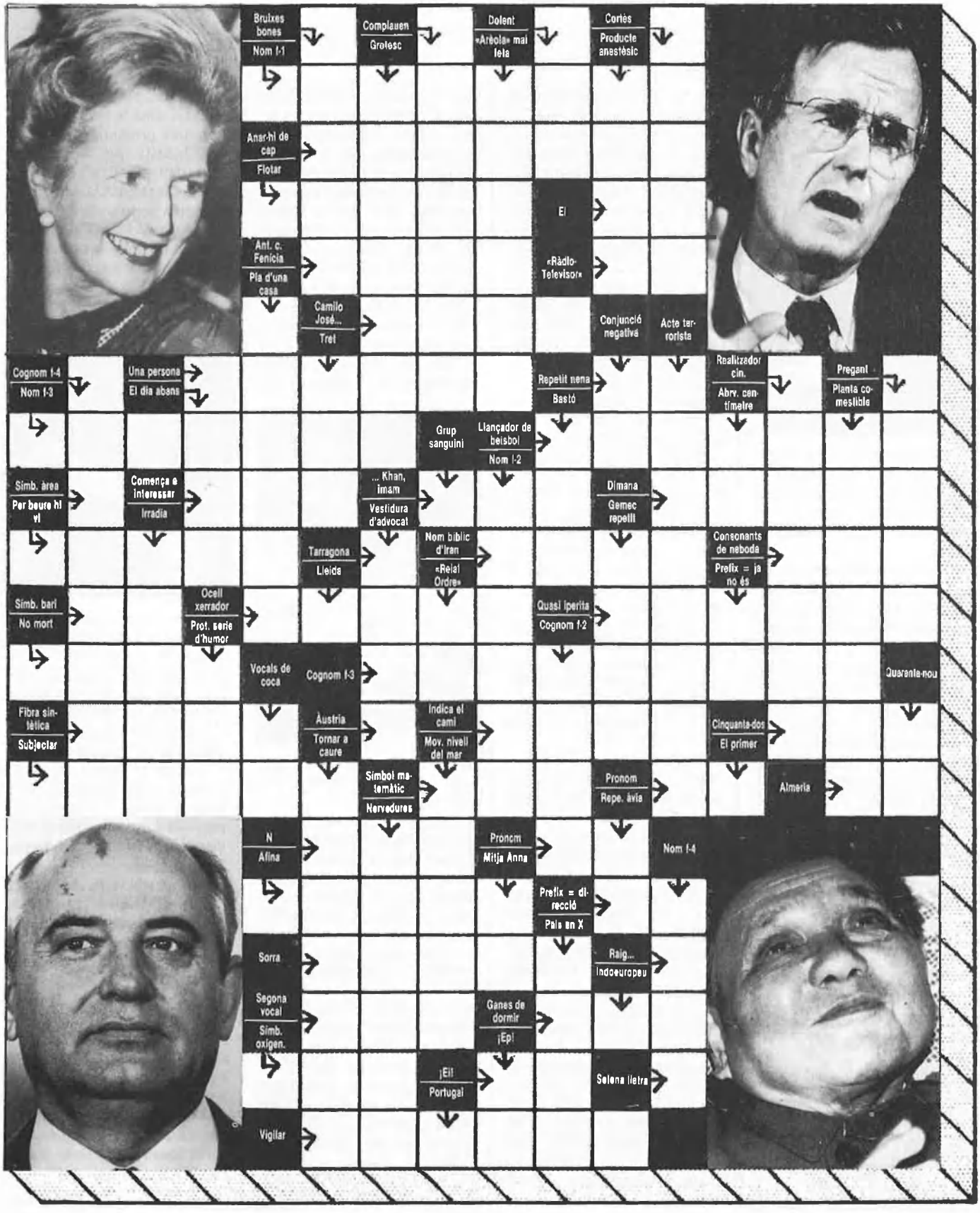
Rodolf Sirera

Mi arriba a casa una invitació per a una representació del grup Xarxa de Vilareal a París, amb el seu espectacle *El dolçainer de Tales*. Me n'alegre molt, tot i que, òbviament, no he pogut desplaçarme a la capital francesa. Un parell de dies després m'assabente pels diaris que el mateix grup torna enguany al Festival de Teatre de Mèrida, on ja va participar l'any passat. De tant en tant, he tingut també altres informacions complementàries: gires, estrena d'un nou espectacle, organització del segon festival de teatre de carrer, etc. El cas de Xarxa és un cas emblemàtic de com un grup de teatre, sorgit fora dels circuits habituals de distribució, pot arribar a consolidar una trajectòria important, sense altres armes —a més de la inqüestionable qualitat de les seues propostes escèniques, és clar— que l'oportunitat i la constància. És a dir, saber estar on convé, i en el moment que convé; invertir a llarg termini; tenir paciència; rendibilitzar al màxim els recuros —no superiors als d'altres grups de les mateixes característiques— que l'administració ha posat al seu abast per la via de les subvencions, i no explotar el victimisme, ni caure en el desànim ni en els entusiasmes desmesurats davant el fracàs d'un espectacle o l'èxit d'una gira, a què tan aficionats són els nostres col·lectius de teatre. En fi,com es veu, moltes virtuts extrateatrals a més de l'interès que els seus espectacles puguen originar. I d'entre totes aquestes, una que, al meu entendre, es constitueix en essencial per poder moure's en aquest món tan difícil de l'espectacle amb unes garanties —sempre mínimes— d'èxit: *tenir empenta*. Tirar endavant, fins i tot en els moments pitjors, i no quedar-se mirant-se el melic quan ve la calma. I, sobretot, no dubtar. En teatre no es pot dubtar. Cal ser ràpid, cal prendre decisions, cal saber improvisar si fa falta. Hamlet és un personatge teatral molt suggestiu, però no pot ser mai el paradigma d'un professional veritablement eficient. I l'eficiència, la decisió, l'empenta, semblen virtuts que Xarxa s'ha acostumat a practicar. Els resultats estan a la vista. □

AUTODEFINIT

Magda Torrents

AGENDA

FER TEMPS

Joaquim Lluís Guri Soler, àlies *Lucky Guri,* pianista de *jazz.* Fill de Calella de la Costa, al Maresme, aquest dijous, 20 de juliol, celebra els seus 39 anys.

Amb un bagatge professional amplíssim i extremadament prolífic, Lucky Guri s'ha fet conegut, finalment, arran de la seua participació al programa *Tres pics i repicó,* sent la seua intervenció una de les atraccions del programa: «La prova del Sam». Lucky, però, ha tocat totes les tecles: amb disset anys formà el grup New Jazz Trio, que temps després canvià el nom i part de la formació i es creà Barcelona Traction. El nou grup participà en els Canet Roc i en el *film* del mateix títol, i gravaren un disc que ja queda entre els *rara avis* del *jazz* modern o *jazz-rock.* Però abans, Lucky havia obtingut la seua major experiència com a acompanyant al piano d'alguns dels grans mestres del *jazz.* Des del 1972 toca a la Cova del Drac i allí acompanyarà tots els negres que han passat per Barcelona, amb el seu trio. La seua activitat es complementa amb habituals acompanyaments a cantants i vocalistes de l'època —Humet, Tony Ronald, vuit anys amb Guillermina Motta...—:

Aquest estiu té previstos concerts a Sabadell, Andorra, Tarragona, Santander, Vigo... i es reservarà uns dies d'agost per descansar en el seu apartament de Palamós. Home polifacètic, dirigeix, a més, des de fa 14 anys, la coral Motet Cor de Barcelona.

Francesc de Paula Burguera Escrivà. Periodista en actiu i polític jubilat —com li agrada dir—, nascut a Sueca (la Ribera Baixa), un 21 de juliol de 1928. Enguany farà, doncs, 61 anys.

Fundador del PNPV —participà activament en la política valenciana durant el període de la transició—, començà a preocupar-se pel futur nacional del País Valencià ja en plena postguerra, junt amb Fuster i Fermí Cortés. Estudià a Madrid i allà prengué contacte amb el valencianisme resident, i arribà a ser professor adjunt dels cursets de Lo Rat Penat que s'hi feien. En aquesta època publica versos i teatre i, de tornada a València, dirigeix el Teatre-Estudi de Lo Rat Penat. Tornaria a Madrid com a comentarista polític del diari Madrid. Nacionalista convençut i aferrissat, va deixar la política valenciana el 1982 i tornà a Madrid, on actualment és assessor i coordinador polític dels grups parlamentaris de CiU, tant al Senat com al Congrés. Els últims cinc anys ha estat, a més, comentarista de política espanyola a l'*Avui:* «València —és el que pense—, no té cap sentiment ni futur nacional. És el lloc on més a gust es voten opcions espanyoles. El blaverisme és com el blasquisme i això de la Tercera Via són ganes de tocar la gaita. No hi ha res a fer. Només si a les escoles s'ensenyara el que s'ha d'ensenyar, d'ací a tres generacions tindríem esperances de renàixer. UPV

està bé que hi siga, però continuarà sent minoritària i, per tant, marginal».

Burguera escriu unes memòries que prometen ser sucoses.

Lluís Alpera Leiva. Poeta, filòleg i professor de la Universitat d'Alacant. Nasqué a València i el pròxim dilluns, 24, farà 51 anys. Lluís Alpera té un munt de compromisos i projectes. Alguns d'ells són pràcticament realitats, com la continuació de l'*Atlas lingüístico de los marineros peninsulares,* que dirigeix l'acadèmic Manuel Alvar, a Madrid, o una *Enquesta sociolingüística al País Valencià* feta el 1985 —fou la primera— i que apareixerà ara per la Universitat d'Alacant: «Quant a projectes, a l'octubre apareixerà en bilingüe una antologia de poesia de Joan Valls, per l'Institut Gil-Albert, i dins la revista *Canalobre* una presentació de poemes inèdits de Rodríguez Bernabeu; per a edicions Aigua Clara, d'Alacant, prepara una antologia lírica de Salvador Espriu. «D'altra banda —comenta— estic recopilant articles i estudis fets al

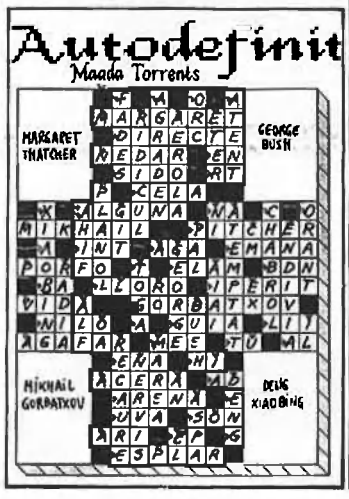
llarg de la meua carrera sobre la poesia al País Valencià, que es podria titular així, *50 anys de poesia al PV.* I quant a creació, Gregal em traurà a la tardor un llibre de poesia il·lustrat per Andreu Alfaro que es dirà *Els dons del plenilluni».*

L'estiu l'espera viatger. Quan la revista aparega, es trobarà a Llívia —«oxigenantme»— i a mitjan agost té previst anar al Marroc, a fer unes conferències.

Més aniversaris: Dissabte, 22: **Jordi Roure,** 32. **Emili Vendrell,** 35. **Ramon Pinyol,** 39. **Enric Beltran,** 62. **Rafael Subirachs,** 41. **Juanjo Puigcorbé,** 34. **Anna Briansó,** 33. **Enric L. Rampa,** 67. **Josep Cassú,** 48. **Tom,** dibuixant, 36. **Francesc Gonzàlez,** 35. Dimarts, 25: **Joan Abellan,** 43. **Ventura Pons,** 44. **Caterina Valls,** 69. I dimecres, 26: **Ferrer i Gironés,** 54. **Joan Raventós,** 62. **Jaume Sobrequés,** 46. **Jordi Sierra,** 42. I **Rafa Xambó,** 35.

Jesús Prats

Solució al passatemps.

AGENDA

PEL·LÍCULES

Dijous, 20 juliol

21 hores a Munic *(21 hours at Munich,* 1976; 98 minuts) de **William A. Graham.** Film d'acció sobre els successos sagnants dels Jocs Olímpics de Munic de 1972 en els quals van ser assassinats els atletes jueus. TV-2. 16.20 hores.

Kaos (1984; 175 minuts) de **Paolo i Vittorio Taviani.** Cinc històries diferents basades en relats de Pirandello que abracen diferents gèneres, des del terror fins a la comèdia. TVE-2. 22.35 hores.

De tripas corazón (1984; 85 minuts) de **Julio Sánchez Valdés.** TVE-1. Matinada.

Divendres, 21 juliol

Una espera *(Youngblood Hawke,* 1964; 137 minuts) de **Delmer Daves.** TV3. 16.20 hores.

Once pares de botas (1954; 96 minuts) de **Francisco Rovira Beleta.** Film d'argument futbolístic amb lesions i problemes amorosos. TVE-1. 17.35 hores.

La escalera de caracol *(The spiral staircase,* (1945; 81 minuts) de **Robert Siodmak.** Excel·lent film de suspens sobre un maníac assassí, les víctimes del qual son joves amb defectes físics. TVE-1. 00.50 hores.

Trenes rigurosamente vigilados (Ostre sledovane vlaky, 1966; 87 minuts) de **Jiri Menzel.** Divertida comèdia txeca que té com a protagonista un jove guardaagulles que esdevindrà un heroi durant la segona guerra mundial. TVE-1. Matinada.

Dissabte, 22 juliol

Duelo en la jungla *(Duel in the jungle,* 1954; 96 minuts). de **George Marshall.** TVE-1. 16.05 hores.

Anastásia 1956; 105 minuts) d'*Anatole Litvak.* Aquest film va significar el retorn triomfal d'Ingrid Bergman a Hollywood en el papaer de la filla dels últims tsars. Yul Brynner i Helen Hayes completen el repartiment. TV3. 22.20 hores.

Greystoke, la leyenda de Tarzán, el Rey de los Monos *(Greystoke, the legend of Tarzan, Lord of the Apes,* 1984; 125 minuts) d'**Hugh Hudson.** Última versió del mite de l'home-simi que suposava un nou enfocament, amb Christopher Lambert en el paper principal. TVE-1. 22.20 hores.

En la ciudad blanca *(Dans la ville blanche,* 1982; 100 minuts) d'**Alain Tanner.** La fascinació d'un mariner alemany per la ciutat de Lisboa a través de dues històries d'amor. Intèrprets: Bruno Ganz, Teresa Madruga. TVE-1. 01.15 hores.

Els amants del vampir *(The Vampire Lovers,* 1970; 90 minuts) de **Roy Ward Baker.** Una de les millors adaptacions cinematogràfiques de la cèl·lebre novel·la *Carmilla* de Sheridan Le Fanu. Una clàssica producció de la Hammer, en la qual l'eficaç realització de Roy Ward Baker alia amb elegància la fantasia i l'erotisme. TV3. 24.00 hores.

La caza del Zorro *(The belstone,* 1973; 99 minuts) de **James Hill.** Història d'animals sobre l'amistat entre un gos caçador i una rabosa. TVE-1. Matinada.

Diumenge, 23 juliol

Una mujer de cuidado *(Will succes spoil rock hunter,* 1957; 95 minuts) de **Frank Tashlin.** Divertida comèdia amb Jayne Mansfield en tot la seua esplendor acompanyada de Tony Randall. TVE-1 16.00 hores.

La filla de Belle Starr *(Belle Starr's daughter,* 1949; 86 minuts) de **Lesley Selander.** Excel·lent western amb guió de W.R. Burnett *(High Sierra, Little Caesar* i *Scarface) protagonitzat per George Montgomery, Rod Cameron, Ruth Roman. TV3. 16.45 hores.*

Jayne Mansfield, protagonista d''Una mujer de cuidado'.

El valle del Arco Iris *(Finian's Rainbow,* 1968; 136 minuts) de **Francis Ford Coppola.** Magnífic musical que constituiria un important fracàs comercial protagonitzat per un veterà Fred Astaire i els britànics Petula Clark i Tommy Steel. TVE-2. 18. 30 hores.

Furtivos (1975; 80 minuts de **José Luis Borau.** En el seu moment el film va tenir un important èxit comercial. Per a Borau significava el retorn cinematogràfic, amb una història de sers marginats i furtius. Excel·lent repartiment: Lola Gaos, Ovidi Montllor, Alicia Sánchez. TVE-1. 22.35 hores.

Hedda *(Hedda,* 1975; 98 minuts) de **Trevor Nunn.** Sobre l'obra d'Ibsen, producció britànica de marcat caràcter teatral. Glenda Jackson en el paper protagonista. TVE-1. 00.10 hores.

Dilluns, 24 juliol

Malson al 43 de Hillcrest *(Nigtmare at 43 Hillcrest,* 1973; 72 minuts) de **Lela Swift.** *Thriller* basat en fets reals. Una família veurà la seua vida desfeta per culpa d'un comissari de policia que introdueix heroïna a casa seua per dissimular una operació fallida de recerca de droga. TV3. 16.20 hores.

La película del rey (1984) de **Carlos Sorin.** Intèrprets: Ulises Dumont, Julio Chávez. TVE-2. 21.35 hores.

Una chica angelical. *(The Good Fairy,* 1935; 89 minuts) de **William Wyler.** Comèdia sentimental protagonitzada per Herbert Marshall i Margaret Sullavan. TVE-1. matinada.

Dimarts, 25 juliol

Justícia feta *(Justice est faite,* 1950; 105 minuts) d'**André Cayatte.** TV3. 16.20 hores.

Madame Curie *(Madame Curie,* 1943; 124 minuts) de **Mervyn Le Roy.** Producció de la Warner sobre la biografia de la famosa científica. Intèrprets: Greer Garson, Walter Pidgeon. TVE-1. 22.20 hores.

Los invasores (49th Parallel, 1941; 123 minuts) de **Michael Powell.** TVE-1. Matinada.

Dimecres, 26 juliol

La Rosa (The Rose, 1979; 133 minuts) de **Mark Rydell.** Film musical que s'inspirava vagament en la biografia de Janis Joplin. Debut cinematogràfic de Bette Midler. TV3. 22.05 hores.

El caballero del dragón (1985; 91 minuts) de **Fernando Colomo.** Un dels grans fracassos del cinema espanyol del vuitanta en una història que barrejava la ciència-ficció i l'Edat Mitjana. Miguel Bosé en el paper principal. TVE-1. Matinada.

AGENDA

TELEVISIO

Dijous, 20 de juliol

13.15: Carta d'ajust. Songhai «¡Walibena!».
13.30: TV3, segona vegada, I: Informatiu cinema.
14.00: TV3, segona vegada, II: «Mediterrània».
14.30: Telenotícies.
15.00: El Temps.
15.10: George i Mildred. (Dual) 14. «Ell tall més dolorós»
15.30: A cor obert. (Dual) (Reposició).
16.20: Pel·lícula tarda. (Dual). «21 hores a Munic (21 hours at Munich). Direcció: William A. Graham. Durada: 98 minuts. Intèrprets: William Holden, Franco Nero, Shirley Knight, Anthony Quayle, Richart Basehart, Noël Willman.
El 5 de setembre de 1972 a les 4.30 h., un escamot de 8 palestins, de l'organització «Setembre Negre», s'introdueixen a la ciutat olímpica i fan presoners nou membres de la delegació israeliana, després d'haver-ne mort dos.
18.00: Dibuixos animats.
18.20: He-man i els senyors de l'Univers.
18.45: International Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Dual).
20.00: Ràdio Cincinatti. (Dual). (Reposició)
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri. (Dual).
21.40: La casa dels famosos.
22.10: Esports flash.
23.10: Motor a fons.
23.40: Tramuntana.
24.00: Telenotícies.
00.20: L'equalitzador. (Dual). (Reposició).
01.10: Fi d'emissió.

Divendres, 21 de juliol

13.15: Carta d'ajust. King Sunny Adé and Ais African Band «Aura».
13.30: TV3, segona vegada: I «Esports flash».
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps
15.10: George i Mildred (Dual).
15.30: A cor obert. (Dual).
16.20: Pel·lícula tarda (Dual). «Una dona espera» (Youngblood Hawke). Direcció: Delmer Daves. Durada: 137 minuts. Intèrprets: James Franciscus, Suzanne Plesheette, Genevieve Page, Eva Gabor, Mary Astor, Lee Bowman.
Arthur Youngblood és un jove miner amb aficions literàries. Un editor de Nova York s'interessa per una novel·la seva, i li ofereix un pagament a compte i es desplaça a la ciutat i revisa el tex amb l'ajut de la seva col·laboradora, Jeanne.
18.45: International Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Dual).
20.00: Ràdio Cincinatti. (Dual). (Reposició).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri. (Dual).
21.40: Històries de Ray Bradbury, 3. «El parc».
22.10: La nit bruixa.
23.10: Cagney i Lacey. (Dual). «L'assassí va en taxi».
24.00: Telenotícies.
00.20: L'equalitzador. (Dual). (Reposició). (Capítol 15). «Retorn al passat».
01.10: Fi d'emissió.

'Justícia feta'.

'La Rosa'.

'Anastàsia'.

Dissabte, 22 de juliol

12.45: Carta d'ajust. Malopoets «Live is for living».
13.00: Sardanes. Agenda: Josep Ventura.
13.30 Kidd video, 11. (Reposició).
14.00: Jazz. «Wynton Marsalis».
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.35: Els Picapedra (Dual), 14.
16.00: Les aventures de Sherlock Holmes (Dual), 2.
17.00: La ciutat dels àngels, 3.
18.00: Esports en Acció.
20.00: Vida salvatge. (Dual).«El Kuiseb, el riu fonedís».
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Sorteig Lotto 6/49.
21.20: L'hora d'Alfred Hitchcok. (Dual). «Annabel».
22.20: Pel·lícula. «Anastàsia». Direcció: Anatole Litvak. Durada: 105 minuts. Intèrprets: Ingrid Bergman, Yul Brynner, Helen Hayes, Martita Hunt, Akin Tamiroff, Felix Aylmer.
Després que tota la família reial russa fos morta a causa de la Revolució, es va saber que el tsar havia deixat una fortuna considerable a la seva filla Anastàsia, a la qual també es considerava morta.
24.00: Cinema de mitjanit. (Dual). «Els amants del vampir» (The Vampire Lovers). Direcció: Roy Ward Baker. Durada: 90 minuts. Intèrprets: Ingrid Pitt, Dawn Adams, Peter Cushing, Madeleine Smith, George Cole, Pippa Steele.
Mircalla, l'última descendent dels Karnstein, una família de vampirs, reapareix fent-se passar per la filla d'una comtessa.
01.30: Fi d'emissió.

Diumenge, 23 de juliol

12.15: Carta d'ajust. «The world music album».
12.30: Matinal a TV3. (Reposició). Tema: «Coral Càrmina. 6 Motets J. S. Bach».
14.00: Matí esports estiu.
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.35: Història de Catalunya (Cap. 39). «Un poble en marxa».
16.00: Les aventures de Guillem Tell, Ballesta (Cap. 37). «Actors».
16.20: Batman. (Reposició).
16.45: Tarda de western (Dual): «La filla de Belle Starr». (Belle Starr's daughter). Direcció: George Montgomery, Rod Cameron, Ruth Roman, Wallace Ford, Charles Kemper, William Phipps.
El guió el va ecriure W.R. Burnett, que, a través de pel·lícules com «High Sierra», «Little Caesar» i «Scarfacce», ha obert camins importants en el realisme i l'autenticitat cinematogràfica.
19.00: Pulaski, 3.
20.00: Mediterrània. «Flames al

bosc». Capítol dedicat a les adaptacions que presenten els vegetals mediterranis per suportar un fenomen ambiental comú al seu ambient: el foc.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Trenta minuts.
21.40: Califòrnia (Capítol 7).
22.40: Cita amb l'esport.
23.40: Fi d'emissió.

Dilluns, 24 de juliol

13.15: Carta d'ajust. Kiss me kate.
13.30: TV3, segona vegada, «Cita amb l'esport».
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.05: Els Roper (Dual), 16.
15.30: A cor obert (Dual) (Reposició).
16.20: Pel·lícula tarda (Dual): «Malson al 43 de Hillcrest» (Nightmare at 43 Hillcrest). Direcció: Lela Swift. Durada: 72 minuts. Intèrprets: James Hutton, Mariette Harley, Peter Mark Richman, John Karlen, Walter Brooke, Emmaline Henry.
La vida de Gregory Leyden, la seva esposa i la seva filla queda feta malbé d'ença que Clarence Hartog, un comissari de policia amb ambicions polítiques introdueix heroïna a casa seva.
18.20: He-man i els Senyors de l'Univers.
18.45: Internacional Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King (Dual).
20.00: Ràdio Cincinatti (Dual). (Reposició).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri (Dual).
21.40: Tot un senyor.
22.10: Galícia para o mondo.
03.00: Fi d'emissió.

Dimarts, 25 de juliol

13.15: Carta d'ajust. «It's a Mad Mad, Mad, Mad, World».
13.30: TV3, segona vegada, I. «La casa dels famosos».
14.00: TV3, segona vegada, II. «Trenta minuts».
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Els Roper, 17 (Dual).
15.30: A cor obert (Dual). (Reposició).
16.20: Pel·lícula tarda: «Justícia feta» (Justice est faite). Direcció: André Cayatte. Durada: 105 minuts. Intèrprets: Michel Auclair, Claude Nollier, Balpetre, Jean Debucourt, Valentine Tressier, Jean Pierre Grenier.
Elsa Lundstein, oriünda de l'Europa central, ha matat, practicant l'eutanàsia, el seu promès. El crim d'Elsa és jutjat a l'audiència de Versalles durant tres dies.
18.05: Dibuixos animats.
18.20: He-man i els Senyors de l'Univers.
18.45: Internacional Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King (Dual).
20.00: Ràdio Cincinatti (Dual). (Reposició).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri (Dual).
21.40: Dallas. (Dual).
22.40: Informatiu documental.
23.40: Telenotícies.

'Els amants del vampir'.

'L'espantaocells i la senyora King'.

24.00: L'equalitzador (Dual). (Reposició).
00.50: Fi d'emissió.

Dimecres, 26 de juliol

13.15: Carta d'ajust. «Oklahoma».
13.30: TV3, segona vegada, I: «Informatiu documental».
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Els Ropers (18). (Dual).
15.30: A cor obert (Dual). (Reposició).
16.20: Pel·lícula tarda.
18.20: He-man i els Senyors de l'Univers.
18.45: International Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King (Dual).
20.00: Ràdio Cincinatti (Dual). (Reposició).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Sorteig Lotto 6/49.
21.10: Gent del barri (Dual).
21.40: Informatiu cinema (Dual).
22.10: Cinema 3. «La Rosa» (The Rose). Direcció: Mark Rydell. Durada: 133 minuts. Intèrprets: Bette Midler, Alan Bates, Frederic Forrest, Harrry Dean Stanton, Barry Primus, David Keith.
A finals dels anys seixanta, La Rosa ha aconseguit glòria internacional com a cantant de *rock*. Afalagada, protegida i explotada pel seu empresari, Rudge, La Rosa s'entrega en cada actuació al seu públic.
00.40: Telenotícies.
01.00: L'equalitzador (Dual). Reposició).
01.50: Fi d'emissió.

■ **Contrapunt**

Riba i el món sencer *per Ramon Barnils*

En un estudi o altre sobre Carles Riba es ve a dir que en un moment determinat aquest gran escriptor es va adonar que a la seva talla intel·lectual li corresponia més quantitat d'espai i més quantitat de clientela que la que tenia de natural. Riba es va adonar que tenia una preparació, uns coneixements, unes ambicions i una qualitat d'abast europeu, que era capaç de satisfer les necessitats d'un nombre de persones molt superior al que componien la seva pàtria i la seva llengua.

Ibsen, Gombrowicz, Kierkegaard, Kundera, Kavafis són altres escriptors en les mateixes condicions: de talla prou elevada per a interessar enllà de la clientela que els venia donada per naixement (els seus conciutadans noruecs, polonesos, danesos, txecs, grecs) ells han aconseguit d'arribar fins allà on podien arribar. Riba, no.

En les cultures quantitativament extenses el problema, que també hi és, és més fàcil de resoldre. Un escriptor pertanyent a una cultura coneguda internacionalment sigui per la quantitat, pel pes, per la força, per la tradició o per la moda, pel prestigi o per la riquesa, té més fàcil de saltar els límits materials del propi àmbit. Un escriptor que es pugui dir «nord-americà» resulta més interessant, per això sol, que el mateix escriptor si s'ha de dir «italià», i ja no diguem «finlandès». A igual qualitat, a Hemingway li hauria estat més difícil de ser apreciat pel món sencer si en comptes d'haver estat nord-americà hagués estat austríac.

La qüestió, del punt de vista estrictament cultural, artístic i literari, no és només tal com es planteja habitualment, com fer que els «nostres» escriptors —catalans, finlandesos, hongaresos, keniates— amb prou talla siguin coneguts al món sencer. Sinó sobretot què ha de fer el món sencer per no perdre's els escriptors de la seva mateixa talla, per descobrir aquestes riqueses que li pertanyen.

Hi ha, i sempre hi ha sigut, una xarxa internacional, restringida i qualificada, formada pels mateixos lletraferits, que es bescanvien informacions, llibres, coneixements i coneixences, per a la qual, vista la seva afecció i la seva dedicació exclusiva, no ha estat mai gaire difícil de saltar-se les barreres polítiques, de menystenir la quantitat i de superar la menor o major dificultat que per a una determinada figura li pugui representar l'adscripció a una o altra llengua, a una o altra circumstància limitadora. ¿Què hauria estat de Joyce, per posar un cas aparentment fàcil, sense la màfia internacional dels lletraferits?

Però ara parlem a finals del segle XX, amb comunicacions immediates de cap a cap de món i amb desplaçaments supersònics d'un país a les antípodes. Si en aquests temps ja és normal, i no representa cap dificultat, que siguin campions del món sencer atletes procedents del Marroc o de Kènia, amb què el món sencer pot presumir que efectivament ja és sencer i que no es perd cap dels tresors atlètics que conté, també ho hauria de ser que es beneficiés del coneixement i les obres dels escriptors, savis i erudits de qualsevol de les seves parts.

M'imagino que a Carles Riba la recança de no ser conegut per l'entorn que es mereixia, és a dir tot el món civilitzat, el degué desvetllar de tant en tant, amb discreció i cortesia, però fins a la mateixa mort. Dir que el món hi va perdre és només mitja veritat: l'altra mitja és que ell també, hi va perdre.

Vida admirable, senyor Riba; i dura.□

■ **Contrapunt**

Un judici per TV *per Joan F. Mira*

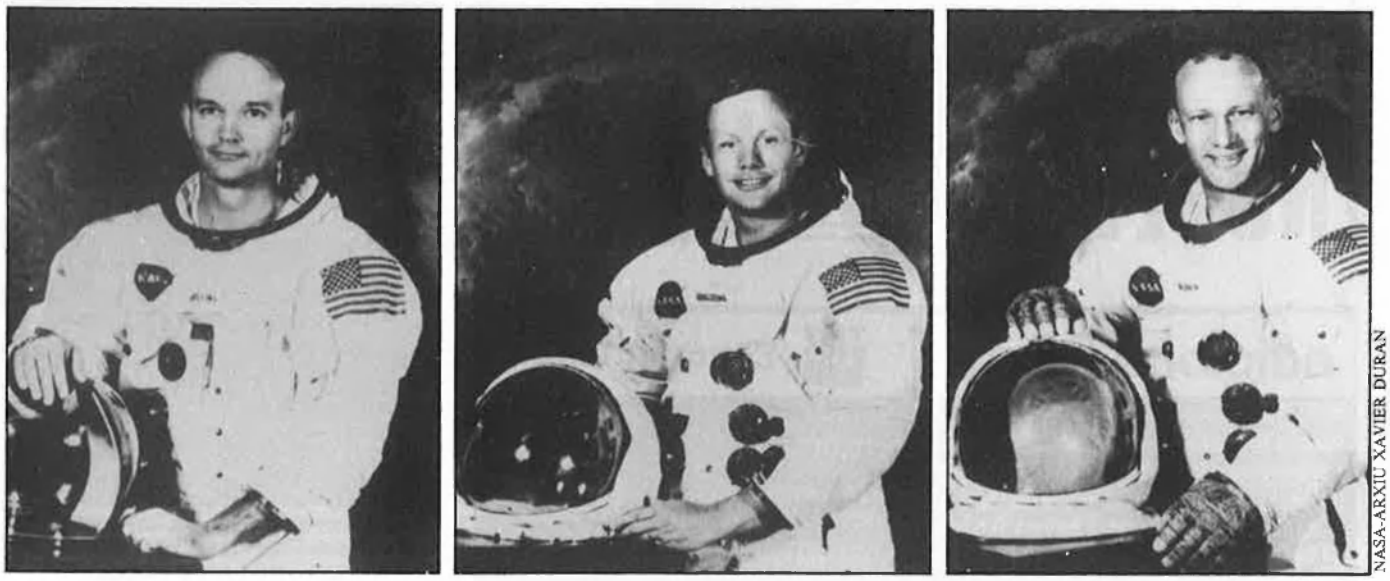

Ja va ser prou repugnant fa un any o més d'un any quan va passar el crim: un dia i un altre dia, amb pèls i senyals, l'enterrament de la víctima, la por del poble, el plor dels pares, el lloc de l'homicidi, la cara del culpable, el bastó amb sang, en cada noticiari de la televisió, en cada ràdio, en cada diari, cada dia. Ara ha estat pitjor. Supose que l'ideal dels productors de noticiaris per la tele hauria estat presentar-nos la retransmissió del crim en directe, però com que això no va poder ser, ens han presentat els punts més atractius del judici del culpable.

Com ara, quan el jutge o el fiscal, o qui fos allà dalt vestit de negre, li preguntava més o menys: «Entonces usted, como las chicas no le hacían caso, se consolaba yendo con ninos pequenos». I el desgraciat, que contestava invariablement «No». I així més preguntes sobre el mateix tema, i més i més. Repetit per la televisió —catalana i espanyola, però amb molta més insistència i abundància per la catalana: ja se sap que si un crim és nostre i ben nostre, li hem de donar tota l'atenció que es mereix com a esdeveniment nacional— una vegada i una altra i una altra. I si posaves la ràdio, ho senties per la ràdio. Amb l'avantatge que per ràdio no es veia la cara inexpressiva i obtusa de l'acusat quan contestava «No».

I així hem tingut, durant tots els dies possibles (ara ja ha passat, gràcies a Déu, i per això en puc escriure), els noticiaris treballant a consciència el *morbo* del personal. Sense contemplacions, en primera pàgina, en portada, a tot drap, detalls i més detalls, *flash-back,* primers plans, *zoom,* repetició de l'escena, a migdia i a la nit, per a dinar i per a sopar. Ni actualitat política, ni internacional ni res; el crim i el judici, les preguntes: «Las chicas se burlaban de usted, ¿verdad?». «No... algunas». «Y usted abusó del niño». «No». *Zoom.* Primer pla. Etcètera. Una obra mestra. Felicitacions molt sinceres als càmeres, als productors dels noticiaris, als realitzadors, als més alts directius de les televisions.

Supose que es tracta d'augmentar l'audiència i tot això. Supose que tot val i tot paga. Puc suposar qualsevol cosa.□

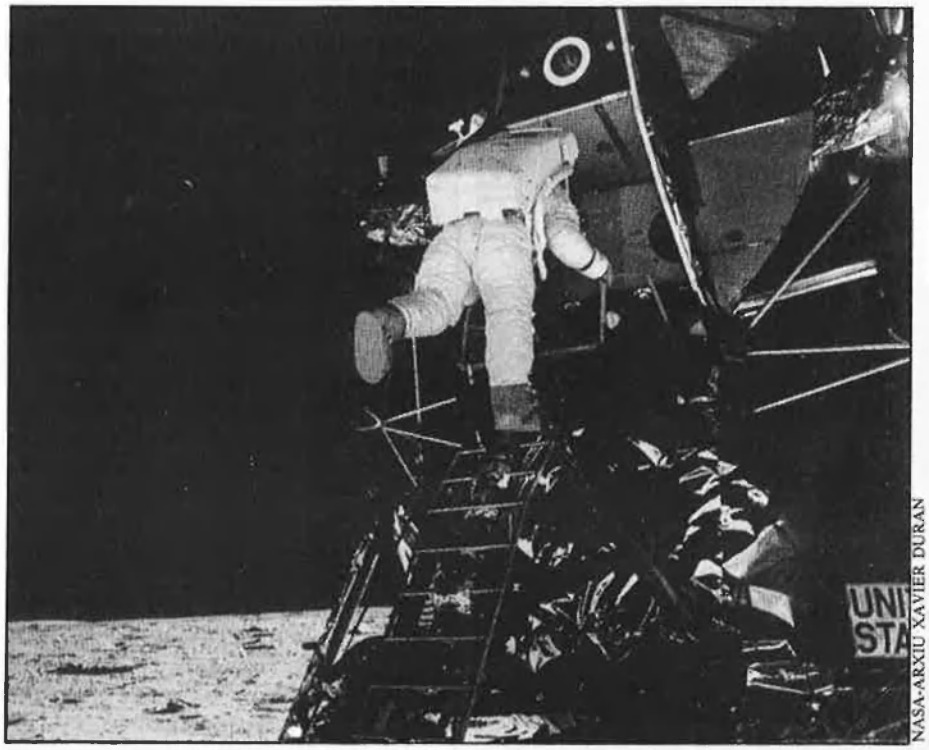

NASA-ARXIU XAVIER DURAN

FA VINT ANYS, NEIL ARMSTRONG POSAVA EL PEU AL NOSTRE SATÈL·LIT

El dia que l'home aconseguí la Lluna

Gesta tecnològica, profit polític, esperança d'aconseguir nous objectius... Fa vint anys l'home arribava a la Lluna. Ara, continua sense aprofitar les possibilitats que amb aquell viatge se li obrien.

NASA-ARXIU XAVIER DURAN

*Dalt, d'esquerra a dreta, Michael Collins, Neil Armstrong i Edwin Aldrin, tripulants d'*Apollo XI. *Baix, descens d'Aldrin a la Lluna, el 21 de juliol del del 1969.*

Xavier Duran

És un petit pas per a un home, però un salt de gegant per a la humanitat». Aquesta és la frase històrica i, segons ell mateix, improvisada, que Neil Armstrong va pronunciar en el moment de convertir-se en el primer home que trepitjava la Lluna. Aquestes paraules i una forta acceleració del pols van contradir els qui havien escrit que Armstrong no sentiria cap altra emoció que la purament tecnològica.

Era la nit del 20 de juliol del 1969 —matinada del dilluns 21 a Europa—. Fa, doncs, vint anys justos que més de 500 milions d'espectadors presenciaven la retransmissió televisiva més impressionant que mai s'hagués fet. Des de l'antiguitat, diversos literats havien descrit viatges a la Lluna i més d'un científic els havia imaginats amb força detalls.

Per a buscar els orígens de la història que portà a la gesta de l'*Apollo XI* hauríem de traslladar-nos al mes de maig del 1961, quan el president John F. Kennedy, després d'assessorar-se per diversos experts, va fer un anunci ambiciós: abans d'acabar la dècada, els Estats Units posarien un home a la Lluna. Els soviètics havien enlairat el primer satèl·lit artificial de la història, el *Sputnik,* el 1957. Per l'abril del 1961, Yuri Gagarin es convertia en el primer home que viatjava en una nau espacial. Eren dos colps per a l'orgull americà, però no serien els últims. També fou un soviètic qui féu el primer passeig espacial. Fou soviètica la primera dona cosmonauta, com també la primera tripulació de tres homes. Fins i tot el pri-

Estiu

NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

BESTIARIS

Prudenci Bertrana, Josep Carner, Pere Quart
A cura de Llorenç Soldevila. El Garbell, 27. 128 pàgines

Una àmplia galeria d'animals, entre divertida i seriosa, vista a través de la prosa brillant de Bertrana, de la poesia festiva de Carner o de l'agudesa satírica de Pere Quart.

Editorial Laia

OCELLOT NEGRE

Núria Serrahima
Col·lecció El Mirall i el Temps

Els discursos de dues dones diferents.

Edicions BROMERA

UNA HIVERNADA ALS GELS

Jules Verne
Col·lecció A la lluna de València, 8
128 pàgs., 590 ptes.

La història de la recerca d'uns naufrags a través dels mars àrtics.

EDITORIAL EMPÚRIES

AIXÍ ÉS LA VIDA, CARLOTA

Gemma Lienas
Col·lecció Odissea, 45

La millor novel·la de Gemma Lienas que crea en aquest llibre un personatge encantador —la Carlota— amb qui uns se sentiran identificats i tots simpatitzaran.

GREGAL LLIBRES
consorci d'editors valencians s.a.

LA FI DE L'HEMICILE

Lluís Roda
Col·lecció Gregal poesia, 20

Lluís Roda (València, 1963), fa en aquest llibre una poesia preocupada pel llenguatge, que no oblida però, l'expressió de la vivència íntima, del sentiment.

LA GALERA, S. A., EDITORIAL

LES GALLINES PENSATIVES

Luigi Malerba
Col·lecció Cronos

Cent trenta-una historietes satíriques d'un món ben gallinaci.

EDITORIAL TRES I QUATRE

COLL DE SERPS

Cremades i Arlandis
Narratives 3 i 4, núm. 7

La història d'un home que no volia ser soldat i que fou afusellat.
Premi Sant Jordi de novel·la 1977.

curial

EDMON

Alfons Maseras
«Biblioteca Popular Curial», 16

Edicions Proa

TIRANT LO BLANC

Joanot Martorell
El fanal de Proa, 10
Adaptació de Maria Aurèlia Capmany
Il·lustracions de Manuel Boix
96 pàgs. i 1.200 ptes.

Edicions BROMERA

LA DAMA DEL PAÍS DEL SOL

J. M. Palau i Camps
Col·lecció l'Eclèctica, 2
850 ptes.

D'unes cendres pot sortir un amor que ho creme tot.

NASA-ARXIU XAVIER DURAN

*Els viatgers d'*Apollo *a la Lluna plantaren la bandera dels Estats Units, però no reivindicaren sobirania, d'antuvi renunciada.*

mer giny humà que, sense tripulació, va trepitjar la Lluna va ser soviètic.

Però el programa *Apollo* va seguir el seu curs, amb un desgraciat accident que va costar la vida a tres astronautes. Finalment, Neil Arsmtrong i Edwin Aldrin van trepitjar el satèl·lit, mentre Michael Collins els esperava en òrbita llunar.

Tranquil·litat i Crisi

L'arribada a la Lluna va ser seguida amb gran expectació a tot el món. Molts diaris cantaven les excel·lències del sistema americà, que actuava a plena llum, tot i el perill d'un fracàs. En canvi, es criticava l'hermetisme soviètic. Molts d'aquests comentaristes es van sobresaltar quan el *Lluna XV* va ser posat en òrbita des de l'URSS, sense tripulació i amb missió desconeguda. Finalment, mentre els americans estaven a punt de marxar del Mar de la Tranquil·litat, el Lluna XV s'estimbava en el Mar de la Crisi. Noms geogràfics que eren tot un símbol del resultat divers de les dues missions.

Pocs dies després, Nixon explotava políticament l'èxit tecnològic en una gira al voltant del món. Armstrong i Aldrin havien deixat una placa a la Lluna, explicant que per primera vegada homes del planeta Terra hi havien posat el peu i que hi havien anat amb esperit pacífic, en nom de tota la humanitat. Probablement, com altres col·legues seus, van observar des d'allà un món sense fronteres. Malgrat això, ací, les fronteres i les barreres ideològiques continuaven existint.

Després de l'èxit, la fantasia. Ja hi havia qui explicava com serien les

Cal tornar a la Lluna

*Sebastià Estradé**

El mateix 21 de juliol de 1969, quan érem a l'Estació de Seguiment Astronàutic NASA-INTA de Fresnedillas-Robledo, després que Neil Armstrong i Edwin Aldrin haguessin posat el peu damunt de la Lluna, Wernher von Braun, el gran científic que havia fet possible el programa *Apollo* basant-se en el seu coet *Saturn V*, ens deia des de Houston: «¡Ara, cap a Mart!»

Han passat 20 anys, von Braun va morir el juny de 1977, entristit, apartat de la NASA amb la desil·lusió que els seus nous programes de vol còsmic eren ajornats i dirigint la Fairchild Industries. El 1972 i el 1974 vaig reunir-me amb ell a Viena i a Madrid, i encara em va assegurar que abans d'acabar el segle l'home tornaria a la Lluna i aniria a Mart, amb propulsors nuclears i possiblement amb 16 tripulants a bord de tres astronaus. Armstrong, el Colom de la Lluna, que va retirar-se com a astronauta, el juliol del 1970, ara fa 19 anys, va ser nomenat diputat-administrador de Recerca Avançada i Tecnologia de la NASA, i ara ja té 58 anys. Pertany al record, per tant, la seva gesta, amb la qual invertint només 8 dies i 3 hores amb 19 minuts, a bord de l'*Apollo XI*, assolí amb Aldrin baixar al Mar de la Tranquil·litat amb el mòdul lunar *Àguila*, sojornar en el nostre satèl·lit durant prop de 30 hores, fent-hi experiències i recollint-ne pedres i tornar a la Terra, amb amaratge a 825 milles al sud-est d'Honolulu. Una gran gesta, certament, consumada en un temps rècord en comparació amb el de la volta al món de Jules Verne, repetida i superada per vols successius, a excepció de l'avortat vol d'*Apollo XIII*, fins que el desembre del 1972 amb *Apollo XVII* l'home deia adéu a la Lluna, sense que mai encara no hi hagi retornat.

Els herois llegendaris de la gesta, i d'altres com ells, van rebre la Medalla d'Honor del Congrés dels Estats Units, de mans del president Carter, l'octubre de 1978. Abans, en celebrar el quinzè aniversari de la primera arribada a la Lluna, el 16 de juliol de 1974, Armstrong, Aldrin i Collins, el pacient navegant entorn del nostre únic satèl·lit natural a bord del mòdul *Columbia*, instal·laren en el Complex 39 de Cap Kennedy, base dels llançaments, una placa commemorativa. I poca cosa més. Només esperar. Esperar que es realitzi el programa de tornar a la Lluna a inicis del segle XXI i l'arribada a Mart en la primera dècada. Confiar que la pau permeti un fort desplegament còsmic i que s'inverteixin en l'accés pacífic als móns que ens envolten els diners malgastats en armament, tot a millor benefici de la Terra. Perquè, des de l'espai, i sobretot des de la Lluna, es pòt fer molt

tíssim per la salvació ecològica del nostre planeta. Ara bé, ¿sabem per què l'home s'ha desinteressat de repetir viatges a la Lluna? Hi ha una causa fonamental. En quedar renunciat el dret a prendre sobirania de territoris d'aquest nou i estrany continent, els estats prepotents, la Castella i el Portugal d'ara, han pogut ajornar els seus projectes sense cap temor a perdre notorietat ni a ser inquietats en els propis interessos.

** Doctor en Dret, Diplomat en Tecnologia de l'Espai, escriptor i vice-president de la Secció de Dret Aeronàutic i de l'Espai del Col·legi d'Advocats de Barcelona*

colònies lunars de la dècada dels setanta, mentre d'altres exposaven com s'arribaria a Mart. Eren extrapolacions lògiques: en menys de dotze anys s'havia passat de llançar el petit *Sputnik* a trepitjar la Lluna.

Però després que dotze homes haguessin trepitjat el nostre satèl·lit, hi hagué altres plans i reducció de pressupostos. La Lluna fou deixada de banda i tampoc els laboratoris espacials acabaven de ser assajats i explotats convenientment.

Vint anys després, els avanços aconseguits gràcies a l'astronàutica han estat molts. La microelectrònica, les telecomunicacions i fins i tot la vida quotidiana n'han sortit beneficiats. Però el balanç no és, probablement, el que la gent esperava en aquells moments. Hi ha aquí, a la Terra, 386 quilograms de bocins del nostre satèl·lit. Són les mostres portades per les missions *Apollo*. No totes han estat analitzades. No hi ha hagut prou crèdits suplementaris ni tan sols per a això. Però tenim bons coneixements de la Lluna. Sabem, per exemple, que té

NASA-ARXIU XAVIER DURAN

16 de juliol del 1974. D'esquerra a dreta, Armstrong, Aldrin i Collins, imposant la placa commemorativa del seu vol en el Complex 39 de Cap Kennedy.

reserves minerals que es podrien explotar.

La Lluna podria tenir moltes altres utilitats. Podria ser la base des d'on preparar el viatge a Mart. Però no es plantegen aquestes coses ni d'altres que la petita passa d'Armstrong permetia somiar. Aparentment hi ha, a la Terra, coses més importants, com per exemple l'anomenada Guerra dels Estels. Recordem, però, la frase de la placa i un detall simbòlic: la primera empremta a la Lluna la va deixar l'únic tripulant civil de l'*Apollo XI*. □

JOVES DEL BAGES COL·LABOREN EN LA REPOBLACIÓ FORESTAL AL SENEGAL

Manresa-Dakar: el ral·li de la solidaritat

Un acord entre els clubs UNESCO de Manresa i de Dakar permetrà la col·laboració de joves de la capital del Bages en la lluita contra la desertització al Senegal.

Xavier Duran

Entre el 21 de juliol i el 17 d'agost, vint-i-dos joves de Manresa, capital de la comarca del Bages, participaran en treballs de repoblació forestal a Bambilor, petita població vora Dakar, al Senegal. La iniciativa va sorgir del club UNESCO Martin Luther King, de Dakar.

Un dels dirigents d'aquesta darrera entitat és el català Francesc Garcia de Haro. En un viatge a Barcelona, va proposar al Club UNESCO de Catalunya organitzar la col·laboració entre joves del nostre país i del Senegal. Quan el projecte va prendre forma, es van plantejar possibles camps d'actuació com alfabetització, repoblació forestal, millora dels parcs i urbanisme.

Quant a aquest darrer, alguns arquitectes ja han mostrat interès per fer estudis a Dakar, una ciutat que té vora un milió d'habitants i té una estructura que dificulta la creixent circulació de vehicles . Pel que fa a l'alfabetització, hi ha mestres disposats a viatjar a Dakar l'estiu de l'any que ve.

Es va decidir que la primera activitat fóra la repoblació forestal. El Senegal té una part nord molt àrida i desèrtica i un sud de clima més tropical. Al nord, cada any el desert avança uns sis quilòmetres. Els nois de Manresa col·laboraran amb un grup de quinze joves senegalesos en la repoblació.

L'arbre triat per plantar és un de l'espècie *Leucaena,* de la família de les mimoses. Presenta molts avantatges: és resistent a les dures condicions climàtiques del desert, creix molt ràpidament, té fruits i fulles comestibles i el seu tronc es pot utilitzar en la fabricació de paper.

Intercanvi cultural

A més, la convivència entre els dos grups de joves permetrà que cada un conegui una cultura i un mode de vida molt diferent del seu. El projecte no solament té l'objectiu de fer una feina útil a un país que ho necessita, sinó que, al mateix temps, vol promoure l'intercanvi de joves. Així, els manresans s'han estat preparant per conèixer el país on passaran quatre setmanes. També és possible que un grup de joves senegalesos viatgi a Manresa l'any vinent.

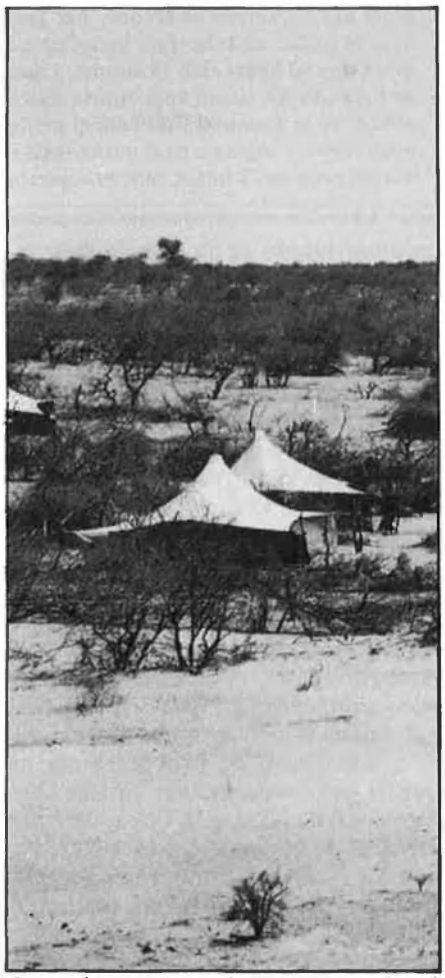
L'esperit crític cap al Ral·li París-Dakar ha estat present durant tota l'organització de la campanya. L'associació UNESCO del Senegal és contrària al ral·li perquè creu que no aporta res en el camp cultural ni pel que fa a valors socials, i sí, en canvi, potencia el consum i la publicitat. Per a Albert Martí Carreras, president de l'Associació UNESCO de Manresa, «el Manresa-Dakar 1989 serà un ral·li de solidaritat, de la solidaritat Nord-Sud, que vol anar a col·laborar amb el Sud i no a servir-se'n impunement».

El Manresa-Dakar no serà la primera activitat d'aquest tipus realitzada per joves catalans. Fa uns anys, uns nois del Marroc van conviure uns dies amb nois barcelonins en el Baix Llobregat. També uns joves de Kenya van passar uns dies en una masia de Sant Fruitós de Bages. Es tracta, doncs, d'una iniciativa que s'emmarca en els objectius de les associacions i Clubs UNESCO, que volen promoure la pau i el respecte mutu, a més d'endegar programes de desenvolupament. Actualment hi ha uns 3.500 centres d'aquest tipus arreu del món. Són organitzacions no governamentals, reunides en la Federació Mundial d'Associacions, Centres i Clubs UNESCO. Als Països Catalans hi ha diverses entitats d'aquest tipus. Hi ha clubs o associacions UNESCO a Barcelona, Lloret, Manresa, Girona, Badalona, Alcoi i Formentera. Aquest darrer club té com a objectiu la protecció de l'entorn natural d'aquella illa.

A Barcelona també hi ha el Centre UNESCO, fundat a finals de l'any 1984. Al contrari dels clubs, no té associats. És una oficina tècnica que produeix i difon material sobre la UNESCO i les seves activitats. Al mateix temps, serveix de pont entre tot l'àmbit cultural català i aquella organització. □

Imatge del París-Dakar.

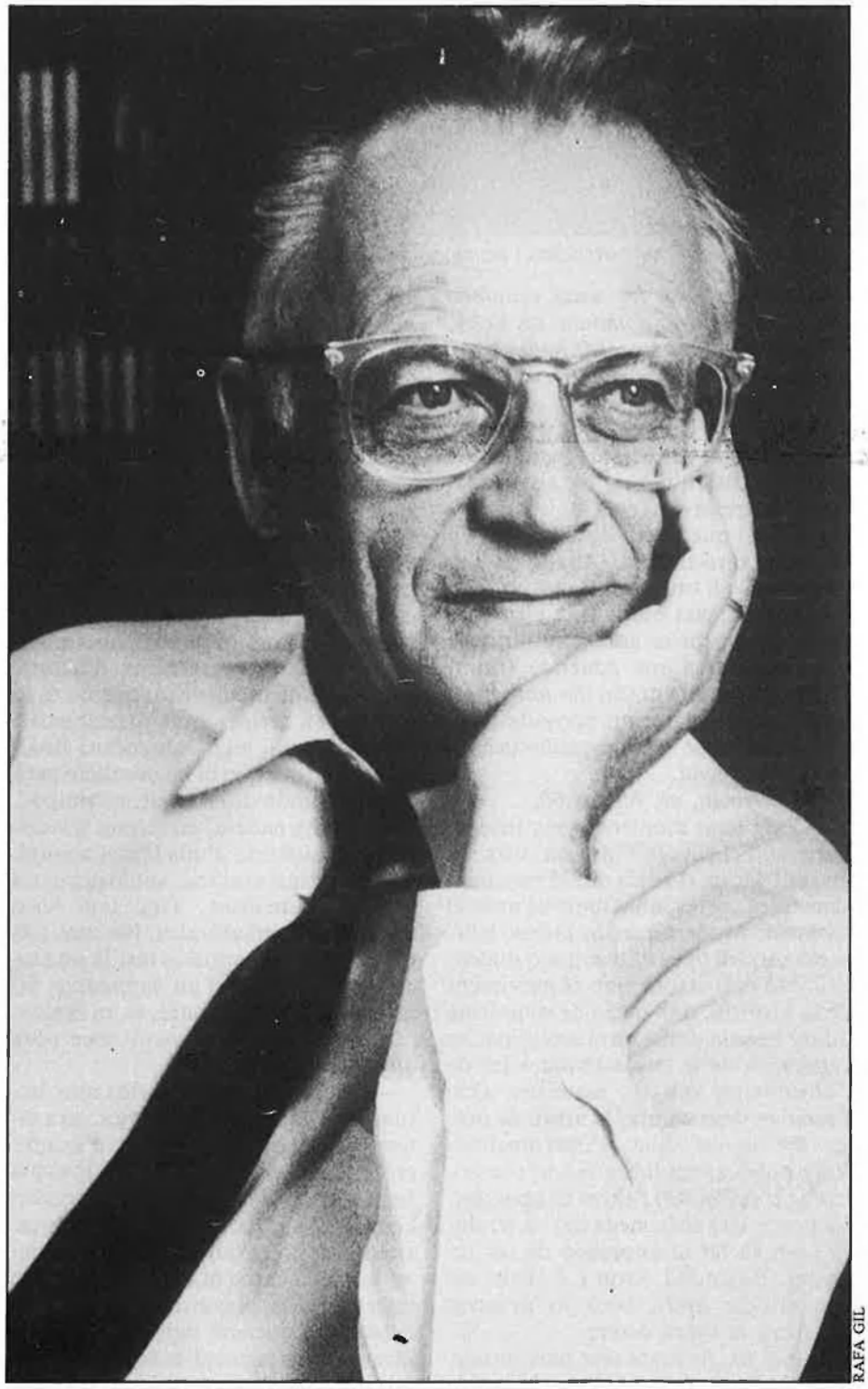

Senegal, un estat amb una part nord molt àrida, desèrtica.

ENTREVISTA AMB EL SOCIÒLEG FRANCÈS ALAIN TOURAINE

Més postindustrial que mai

Controvertit estudiós de la societat industrial i analista agut del Maig del 68, Alain Touraine se situa en el camp oposat als conformismes, contra la dominació i les manipulacions dels grans 'aparells' tecnocràtics.

RAFA GIL

«No sóc hereu de ningú».

Rafa Xambó

Senyor Touraine, recordant els seus anys de joventut, quan es preparava per a la universitat al Louis-le-Grand durant la II Guerra Mundial, va escriure vostè: «Guarde un ressentiment inextingible d'aquell món social i llibresc que, en nom del treball, el saber i la dignitat, fou tan castrador». ¿Com recorda tot aquell període? L'ocupació alemanya...

—L'ocupació és un aspecte més. La gent estava tancada. Supose que la meua impressió no va ser gaire distinta de la de la gent de molts països... Hi havia una separació quasi total entre el món acadèmic, de bona qualitat, de vegades d'excel·lent qualitat, i l'ambient general. El món europeu, on havien nascut les ciències socials, les havia rebutjades. Les úniques respostes que tenia eren literàries. De gran valor, però... Per exemple, el llibre que més em va influir, i que tenia molt a veure amb Espanya, va ser *L'espoir,* de Malraux, sobre la guerra i l'enfrontament entre anarquistes i comunistes. Això va ser molt important per a mi i encara ho és.

—I quan va arribar el món del 45: revolucions, moviments anticolonials, socialisme, reconstrucció industrial...

—Tot això era absolutament aliè als meus conceptes. Jo era estudiant d'Història i el meu interès s'adreçava al segle XVI, que era el meu segle, el segle *chic* dels historiadors en aquesta època. Després d'un parell d'anys, em vaig avorrir tant en aquest ambient buit que vaig deixar l'Escola. Jo volia anar-me'n on passara alguna cosa; a Grècia, on hi havia la guerra civil...

—Però se'n va a Hongria.

—Sí. Em va agradar molt Hongria, perquè s'estava esdevenint una transformació social profunda i, a més, encara hi havia una llibertat total, que va durar molt poc. Vaig aconseguir travessar la frontera —Hongria era Oest encara i Iugoslàvia era Est. Vaig passar molta gana a Belgrad durant un

mes i, finalment, me'n vaig tornar a França sense un clau.

No vaig tornar a l'Escola. Era hivern. I me'n vaig anar fins a l'estiu a un lloc que era una mica el símbol del nou món, les mines de carbó del nord de França. En aquest estatge, vaig comprar un llibre de George Friedmann, *Els problemes humans del maquinisme industrial,* una crítica ben dura, i fonamentada en estudis de tallers i fàbriques, contra el taylorisme i les seues pretensions científiques. Em va entusiasmar. Llavors, li vaig escriure i xarràrem durant uns mesos. Vaig passar de la història de la sociologia i em vaig dedicar a estudiar una gran fàbrica, la Renault, tot centrant-me en les formes del treball obrer. Això va ser una experiència. —*Ho diu subratllant la frase*—. Així, doncs, jo no vaig estudiar mai sociologia. Acadèmica, vull dir.

—*Sembla que vostè no tenia massa gana d'acabar la llicenciatura.*

—No. No, no.

—*Friedmann li va insistir...*

—Ell es va portar molt bé. Vaig entrar al CNRS com a sociòleg, amb prou idees però sense experiència professional. Ara bé, això m'atreu. És la cosa més agradable; anar a terres incògnites. No conquistador, però sí aventurer. Descobrir.

—*La dècada dels 50 va ser una època difícil per a vostè. Anys de treball, de silenci, perquè l'ambient era hostil a una posició independent com la seua. L'actitud dels comunistes contra la sociologia, una ciència burgesa, segons ells.*

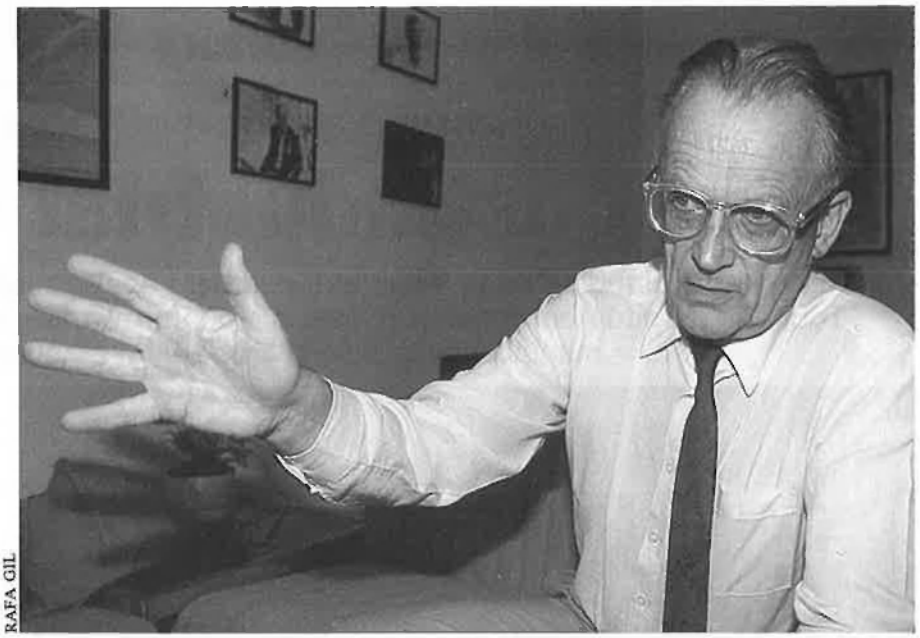
—Sí, bo. Però això no era tan important. La dificultat principal era la meua ignorància. Llavors, vaig perdre temps. Me'n vaig anar a estudiar als EUA un any i, després, un altre a l'Amèrica Llatina.

—*Deia vostè, en parlar de la seua experiència a Harvard, a principis dels 50, que no li agradava...*

—Totalment.

—*Aquell ambient aristocràtico-liberal.*

—Totalment. Era el període macarthista. Aquests intel·lectuals, òbviament, no ho eren. Gent decent. Però eren liberals sense collons. Gent que no lluitava. Estaven en la seua torre de vori i no tenien coratge. Em disgustava l'americanisme després de la victòria, la *Pax Americana.* Als sis mesos me'n vaig anar a Chicago, una ciutat molt honesta. No hi ha màscares. Em vaig ocupar, sobre el terreny, dels problemes que m'interessaven: la pobresa, el racisme, la desorganització urbana. La meua ment treballava.

RAFA GIL

«Sóc antinaturalista, antihistoricista i antifuncionalista».

—*¿Quines eren les seues opinions sobre la sociologia dominant als EUA, el funcionalisme? Recorde haver-li llegit que no podia suportar les ensenyances de Parsons.*

—És un poc complicat. Jo vaig anar-hi precisament per seguir el seminari de Parsons, cosa que vaig fer sis mesos. No m'interessava. Tenia moltes objeccions, tot i que m'era difícil entrar en discussió directament. Abans de res, vull dir que li tinc molt de respecte, a Parsons. És una obra. Una visió que es correspon prou amb l'autoimatge conservadora d'una Amèrica triomfant. Absolutament (*ho diu amb molt d'èmfasi*) i totalment oposada a la meua manera de veure, en aquesta època i encara avui.

—*I arribem, als feliços 60.*

—Vaig tenir moments gens feliços. Però, sí. Feliços 60. Fins i tot, vaig ser massa feliç, en el sentit que el meu pensament es corresponia molt bé amb el moment. Modernització, industrialització. Aquell tipus d'identitat o d'identificació dels actors amb el moviment de la història, una mena de marxisme diluït, hegelianisme, en el sentit que les categories de la subjectivitat i les de l'objectivitat són les mateixes. Que l'acció és destí alhora, la noció de praxi, tot aquest tipus d'instrumental. Vaig publicar un llibre teòric (*La sociologia de l'acció*) i altres de concrets. La penetració de la meua tesi va ser dura i em va fer la impressió de ser rebutjat. Raymond Aron i d'altres em van criticar molt, però jo m'havia construït la meua caseta.

—*Als 60, fa vostè una part important de la seua obra teòrica. Sembla que estableix un diàleg, d'una banda, amb la tradició marxista, llegida de manera distanciada dels dogmes imperants entre els intel·lectuals del PCF, i, d'una altra, un diàleg crític amb Dahrendorf, perquè tampoc accepta la nova visió que dóna del conflicte de classes a la societat industrial.*

—D'acord. I no he canviat en això. El que sempre em va interessar va ser descobrir, entendre, analitzar els actors de la història. Pràcticament, tot el meu treball es pot resumir, en llenguatge sociològic, en dues paraules: actors i moviments. Actors en moviment o moviments d'actors, el sistema d'actors. Aquesta és la meua visió, que no és ni la visió en termes organitzacionals i funcionalistes, a la Dahrendorf finalment, que diu que hi ha conflicte però dins d'un món diferenciat, ni tampoc, molt menys encara, en termes historicistes, l'existència d'una lògica natural. Jo sóc antinaturalista, antihistoricista i antifuncionalista. Tinc una visió diguem-ne dramatúrgica. No com una obra de teatre, perquè el text ja està escrit. Més aviat com un *happening.* Hi ha actors, és un encontre, és un drama.

—*Estàvem parlant de la seua obra als anys 60.*

—Jo diria que la meua vida intel·lectual es divideix en grans cicles. Ara estem parlant del primer cicle, d'estudis en certa mesura històrics. Per la meua formació jo em sent tan historiador com sociòleg, tot i que no són expressions que m'agraden. Jo sóc un intel·lectual. No sóc ni sociòleg ni res. En aquesta època, el que m'interessava era entendre la societat industrial, amb la idea que una societat és el resultat fràgil, poc coherent, transitori, d'orientacions culturals i lluites socials, insis-

RAFA GIL

«Els de Harvard eren liberals sense collons».

tint molt en el tema del conflicte. Els marxistes identificaven els conceptes de l'actor amb els conceptes de la situació. Jo també una mica, en aquesta època. La idea del moviment cap avant.

—El progrés.

—Sí, progressista en el doble sentit de la paraula. L'evolució, el passatge al segon cicle va ser el 1968 per una raó molt senzilla, i oblidant-nos de tots els detalls, perquè en aquesta època naix la crítica a la societat industrial, al modernisme. Per a mi això significa que el concepte de moviment social, d'actor social, que estava encara molt vinculat a la idea de progrés, es troba, per força, separat d'aquesta visió objectivista. La meua atenció es concentra més i més sobre el concepte en si de moviment social. Una mica separat del contingut històric. Durant els anys 70, l'expressió és més difícil per a mi. Molt més difícil.

—Potser s'havia identificat massa amb l'optimisme industrialitzador...

—Sí, accepte la crítica. I, als anys 70, sobre les runes d'aquest optimisme apareixen dos corrents. La línia dominant és purament crítica, tinga en compte que elimina els actors, la visió dramatúrgica... És el triomf de l'anomenat estructuralisme.

—I vostè tampoc s'hi apunta.

—Jo no *—diu alçant la veu—*. Res a veure amb aquesta orientació. Res. Ben al contrari, jo vaig patir molt l'estructuralisme dominant que, a més, es va apoderar de la universitat. Però, jo sempre he estat de les minories. Em vaig concentrar, alhora, en un estudi més directe dels moviments socials i en una anàlisi crítica. Aquest període em va resular molt dur, perquè estava completament marginat. També, pel *golpe* de Xile, perquè jo estic una mica xilenitzat per la meua dona que és d'allí. Llavors, vaig estar un parell d'anys desmoralitzat. A partir del 75 tinc la impressió que aquest món tancat, purament negatiu, s'obre novament. Llavors, vaig iniciar un gran programa de treball sobre els nous moviments socials, sempre buscant actors. Aquests moviments van caure després, però, tal com jo ho veig, van caure com havien caigut les sectes socialistes, comunistes, de 1840, cosa que no va significar *—riu—* que no hi haguera moviment obrer, moviment socialista, després. Ara estic preparant una transformació, estic tractant de repensar els problemes d'aquesta societat postindustrial que és més postindustrial que mai. Els problemes de la cultura, de la comunicació, de la persona, són més importants que els de la producció de béns materials. Som un món cultural simbòlic. La meua bandera, ara, és la paraula subjecte, la creació del subjecte com la quinta essència dels moviments socials; l'autonomia, la llibertat. Estic interessat, per exemple, en els ambients socials on es juguen més directament els problemes de la identitat i de la producció del si mateix: l'hospital, l'escola, la televisió.

—¿Estaria emparentat el seu treball actual amb les orientacions de les anomenades sociologies de la vida quotidiana? Els treballs de Goffman, Garfinkel...

—No, perquè és cert que, en aquesta destrucció dels marcs antics de la vida col·lectiva, es desenvolupa un individualisme, el narcisisme de finals dels 70, i jo n'estic en contra. El subjecte és el contrari de l'individu narcisista. És la capacitat de viure la vida com la meua vida a pesar de les influències comercials, polítiques, ideològiques. Ara es tracta de produir-se a si mateix com a actor. Bo, el seu temps fa cinc minuts que s'ha acabat.

—Dues o tres preguntes breus, per favor. Els canvis que es produeixen a l'URSS amb la perestroika, *¿abonen les tesis de la convergència de dos tipus de societat industrial...*

—No. Jo no vaig pensar mai això. Jo crec que estem presenciant, no diria la fi de la societat comunista perquè no és una expressió correcta, la fi dels règims comunistes que es defineixen per la seua incapacitat de produir una societat. Llavors, no hi ha convergència, hi ha la desaparició d'un model artificial, d'un règim desvinculat d'una societat.

—¿Troba algun paral·lelisme entre el moviment de Maig del 68 i el dels estudiants xinesos?

—Profundament, sí. Hi ha una gran diferència aparentment. El moviment francès era llibertari, ple de velles idees socialistes, mentre que el moviment xinès és un moviment democràtic davant d'un règim autoritari. Però jo no crec en això. El moviment de Tianannmen, o els moviments del 79 o del 86 —hi va haver diverses etapes en el moviment dels intel·lectuals— és la voluntat de construir-se com a actor. Aquesta és la qüestió important per a mi. No crec que es tracte, com en el moviment polonès —jo vaig dedicar un any a estudiar Solidarnosc a les fàbriques—, de moviments purament negatius en el sentit de desfer-se d'una dictadura. Són positius en el sentit que afirmen no només la necessitat de la llibertat, sinó també de la capacitat d'acció. Considere que el moviment xinès té una importància immensa.

—Quant a les utopies i les visions negatives que s'han elaborat sobre la societat del futur: el món orwellià, el món feliç de Huxley, la computopia de Masuda o l'ecotopia de Callenbach ¿d'on som més a prop?

—Som molt més enllà de les utopies. Som a la realitat. Ja hi ha actors, processos, espais de llibertat i capacitat d'acció. El que m'interessa és definir el drama dins d'aquesta ciutat nova, no la descripció d'aquesta ciutat d'infelicitat o felicitat des de fora de les muralles.

—Vostè acabava un dels seus llibres demanant-se: ¿sociòlegs per a què? ¿Es podria resumir en sociòlegs per a la llibertat?

—Absolutament d'acord. □

L'Ajuntament de Palma, en l'aspecte quantitatiu, és una de les institucions que més diners dedica a cultura. En l'aspecte qualitatiu, però, no es pot dir el mateix.

LA POLÍTICA CULTURAL DE L'AJUNTAMENT DE PALMA

Pressupostos milionaris

Mentre la política de recuperació lingüística mereix un suport més general, els intel·lectuals i els polítics de l'oposició critiquen durament la utilització dels fons dedicats a cultura.

Miquel Payeras

La política cultural d'una institució, en aquest cas de l'Ajuntament de Palma, només es pot observar des del punt de vista econòmic, si és que ens fixem en l'aspecte quantitatiu. Una altra cosa de molt diferent és l'aspecte qualitatiu. L'Ajuntament de Palma, ningú ho nega, en l'aspecte quantitatiu és, probablement, una de les institucions que més diners dedica a Cultura. En l'aspecte qualitatiu, però, sí que hi ha diferències de criteri, i en algun cas, força importants.

Observant el quadre adjunt es veu com les principals partides del pressupost de Cultura mostren un increment en tot cas bastant significatiu. Només s'han comptabilitzat dos anys, els de 1988 i 1989, però així i tot sí que es pot veure com l'increment és important. I això a pesar que per a **Nicolau Llaneres**, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Palma, «reduir la cultura a xifres, a diners, a pressupostos, és bastant simple. La cultura és molt més que unes quantitats de doblers, encara que aquests són necessaris».

Una de les partides que obtenen per a enguany un dels creixements més espectaculars és la d'activitats sòcioculturals, amb un 53,9, on s'inclouen conferències («Cultura Fi de Segle»), representacions dels Reis d'Orient, activitats populars, música, exposicions en barriades, cinema a l'aire lliure, etc.

Un aspecte que té un creixement mínim és el de festes i espectacles, amb un 2,04 per cent. Aquesta precisament és una de les activitats culturals de l'ajuntament que més crítiques reben perquè se'ls dedica gran quantitat de doblers en termes absoluts. Per a aquest any són 150 milions de pessetes que serveixen per a allò que molts qualifiquen de «política d'espectacles tendent a traure'n un profit polític, pel que té de propaganda i que no és una veritable política cultural», segons l'oposició municipal. Per a Nicoalu Llaneres, però, aquesta política d'espectacle és necessària, «és necessari donar entreteniment, especialment si estem parlant d'un entreteniment, com és el cas, que pretén sempre oferir unes mostres, uns espectacles, el més arrelats possible a la realitat cultural que ens envolta. N'és un exemple el festival de Cançons de la Mediterrània, que té un éxit popular indiscutible».

Un altre dels aspectes en què més crítiques rep l'ajuntament, respecte a l'aspecte cultural, és el dels Premis Ciutat de Palma. Aquests són uns guardons que anualment pretenen premiar les persones que, en l'àmbit de la cultura (pintura, novel·la, poesia, investigació d'humanitats i ciències, etc.) se n'han fet mereixedors.

Al marge de la qualitat de les obres presentades, el fet innegable és que el seu pressupost és molt petit. Si observem la taula adjunta veurem com és de ridícula la quantitat de doblers dedicats a aquests premis, que al cap i a la fi sí que creen cultura, o almenys ho haurien de fer, i no són només espectacle. De 7 milions el 1988 es pasa als 9, una quantitat que tothom considera «insuficient i amb la qual no es pot fer res seriós».

Segons el regidor de Cultura, cal matisar: «Premiar una novel·la, un llibre de poesia, amb les quantitats que ho fem actualment em sembla correcte, sobretot perquè no cercam només complir en l'aspecte econòmic, repetesc que la cultura és més que els doblers. Els premis serveixen per a compensar l'esforç d'algú i, sobretot, per a donar l'empenta necessària a qui comença i es veu premiat. Una altra cosa és el cas de la pintura, que pensem canviar en un futur, i també el premi d'investigació que, crec, és insuficient».

Respecte a la normalització lingüística, l'increment és evident i s'ha de dir que en aquest aspecte no hi ha crítiques fortes a la política de l'ajuntament. Els doblers es dediquen a finançar dues línies d'activitat principals: una és l'organització dels cursos de català a les barriades de Palma conjuntament amb l'Obra Cultural Balear, i la segona és, en paraules de Llaneres, «normalitzar

la paperassa, tota la burocràcia municipal; a més, intentem dotar les biblioteques municipals amb obres en català en un percentatge, aproximadament, del 60 per cent».

Finalment, pel que fa a l'aspecte quantitatiu, el pressupost de Cultura de l'Ajuntament de Palma en termes relatius i comparat amb el total del pressupost de l'ajuntament presenta un increment en dos anys força important, del 3,42 de 1988 al 4,84 de 1989, amb la intenció, segons fonts del negociat de Cultura, d'aconseguir el 5 per cent per a l'any que ve, que és el percentatge que la Comunitat Econòmica Europea recomana com a correcte a totes les institucions.

Pressupost de cultura. Principals partides (milions)

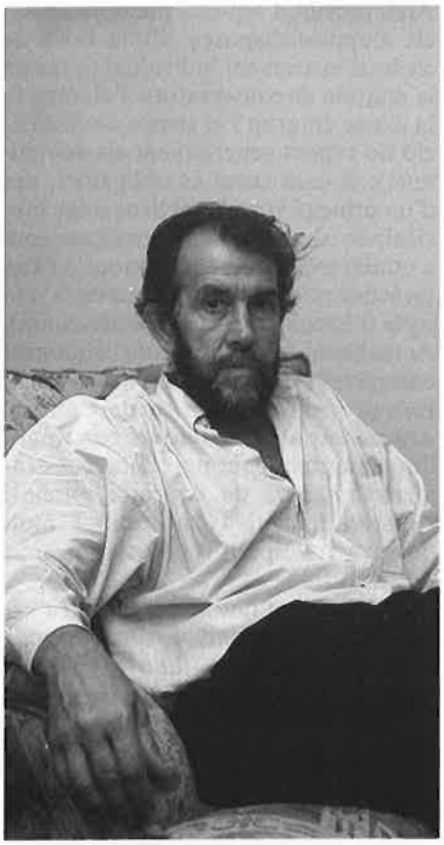
	1988	*1989*	*% increment*
Activitats sòcio-culturals concertades .	47,4	73	53,9
Beques d'investigació sòcio-cultural ..	0,9	1,2	33,3
Subvencions entitats culturals	34	45	32,3
Festes i espectacles	147	150	2,04
Activitats artístiques al Palau Solleric.	60	60	0
Normalització lingüística	19	27,5	44,7
Premis Ciutat de Palma	7	9	28,5
Pressupost global Cultura (en milers)	645.718.000	989.620.000	53,26
Pressupost global ajuntament	18.862.000.000	20.454.000.000	8,44
Percentatge del pressupost total de L'ajuntament dedicat a cultura	3,42	4,84	

Valoracions sobre la política cultural

Si les xifres que mostren les estadístiques són innegables, amb el que sí que hi ha diferència de criteris és en la manera en què es gasten els doblers.

Dins del món de la cultura les valoracions són diferents. **Antoni Serra,** escriptor i periodista, és bastant crític: «Jo diria que sobretot és desconcertant. Navega [la política cultural de l'ajuntament] entre coses positives i negatives, amb més pes d'aquestes últimes que no les primeres. Entre les positives cal esmentar les Cançons de la Mediterrània. Entre les negatives, la majoria, jo entenc com a molt negatiu no haver fet el Museu de l'Escorxador (antic escorxador de Palma que repetidament l'ajuntament ha dit que es convertiria en Museu i encara no s'ha fet res), exposicions incompletes o mal fetes, com l'actual de la Inquisició. En general, jo pens que se la pot qualificar així: desconcertant».

Per a **Janer Manila,** escriptor i professor universitari, «en conjunt jo crec que és positiva. S'han fet coses molt importants i espectaculars: festival de teatre, Cançons de la Mediterrània... que per les seves característiques només una institució pot fer-se'n càrrec. Com a cosa negativa, jo veig una manca de planificació, hi hauria d'haver més coherència interna dins de la política cultural. Ara bé, això dissortadament no ho té ningú, cap institució té un veritable Projecte Cultural. Respecte als Premis Ciutat de Palma, voldria dir que són decadents i moribunds, però no és d'ara, ho han estat sempre; la suposada esplendor que alguns diuen que tenien ara més una esplendor de la festa que s'organitzava i no de la cultura».

Nicolau Llaneres.

Valentí Puig considera la política de Llaneres com una política «d'aparences i no de substàncies. No manté línies de continuïtat, cerca resultats efectistes, però l'efecte és la pólvora mullada. Existeix una gran desproporció entre inversió i els resultats que s'obtenen. És curiós com aquells que cridaven allò de la imaginació al poder, ara fan política cultural sense imaginació».

Tampoc l'oposició municipal es considera d'acord amb la política cultural de l'ajuntament, encara que els dos grups enquestats, PP i CDS, no són coincidents amb la valoració.

Bartomeu Cerdà, del CDS, es mostra molt conciliador, creu que «el balanç general no és negatiu, encara que, per descomptat, jo no ho faria igual. De les crítiques habituals, com la que cerca la rendibilitat política a través d'espectacles, etc., jo no la veig malament i inclús crec que, per exemple, les Cançons de la Mediterrània són una bona mostra que serveix per a conjuminar diferents cultures mediterrànies. En general pens que les activitats estan ben organitzades. El que sí que critic és el dirigisme, crec que fa una política cultural dirigista (animadors de barriades, etc.) i jo pens que la cultura, no l'ha de dirigir ningú. El pressupost és molt alt, però jo no el disminuiria, encara que pens que no està del tot ben aprofitat. Jo ho faria d'una altra manera».

Josep Carles Tous, del PP, pensa que «tenim un pressupost de Cultura que, tot i ser molt elevat, no funciona massa bé. Si tenim en compte que Barcelona, em sembla, té un pressupost de Cultura d'uns 2.000 milions i Palma uns 1.000. Si comparem la població d'ambdues ciutats dir que, com a mínim, no funciona massa bé, no és massa exagerat». Les activitats més sobresortints tampoc se salven de les crítiques del senyor Tous, per a qui les Cançons de la Mediterrània «són una campanya de relacions públiques, han servit per a augmentar el *cachet* dels artistes. La idea no és dolenta però està mal desenvolupada. Els Premis Ciutat de Palma tenen una orientació equivocada, fa anys tenien molt d'èxit, ara no funcionen». De la crítica de conjunt de la política cultural de l'ajuntament no se salva, tampoc, el mateix Nicolau Llaneres, de qui diu el senyor Tous que «parla molt bé, però això no implica fer les coses bé». □

DESÈ ANIVERSARI DE LA NOVA ESCOLA DE MÚSICA DE BADALONA

Un projecte de futur

L'Escola de Música de Badalona és molt antiga, però només des de fa deu anys té l'estatus de conservatori. Fins aquell moment era una escola petita, amb poc alumnat i sense grans pretensions.

Montse Serra

A partir del 1980 i coincidint amb el primer ajuntament democràtic, es va crear el Patronat de la Música de Badalona. En aquell moment el conservatori de Badalona experimentà una gran transformació: hi entrà com a director Josep Soler (prestigiós compositor reconegut internacionalment i un dels més importants en l'actualitat), que s'encarregà de buscar els diferents caps de departament. Es rodejà de grans músics. Per citar alguns exemples: Eulàlia Soler, cap del departament de Piano; el compositor Jordi Cervelló, cap del departament de Corda; o Josep Soler mateix, cap del departament de Composició.

Actualment el conservatori consta de quaranta professors de gran qualitat, amb un alt nivell musical, tècnic i pedagògic, i amb una condició fonamental: la majoria d'ells estan en actiu. Això suposa que gran part del professorat habitualment realitza concerts, compon obres...

Després de deu anys d'haver iniciat aquesta nova etapa, el conservatori de Badalona està en un bon moment: els programes són innovadors i amb revisió constant, les iniciatives i els projectes pilot neixen i es materialitzen, el centre està ple d'inquietud i energia.

La gent del conservatori de Badalona no ha volgut que fos, senzillament, una institució que expedís títols acadèmics, sinó una escola on realment s'ensenyi música i on es formin músics. Els ítems principals són la qualitat, l'alt nivell (tècnic i artístic) i l'esperit obert. Així, partint d'aquests plantejaments, els alumnes disposen d'una hora de classe d'instrument individual (quan en la majoria de conservatoris l'alumne fa la classe en grup i el temps de dedicació no supera generalment els deu minuts); el cant coral és obligatori, des d'un principi vinculat al llenguatge musical; els alumnes han de realitzar com a mínim tres o quatre audicions a l'any (pràctica molt important, que en la majoria d'Escoles de Música es descuida). Actualment funcionen dues orquestres completes i dues corals. També s'han format grups de música de cambra. Aquest any alguns alumnes han tingut l'oportunitat de fer part dels seus exàmens a través de concerts públics. Aquesta iniciativa ha resultat molt positiva i s'espera repetir-la en anys successius.

Aquest any i també per primera vegada a l'estat espanyol, s'està experimentant a Badalona, dins las reforma de l'ensenyament, la modalitat del batxillerat de música: els estudiants del conservatori a partir dels setze anys poden cursar els dos últims anys d'ensenyament secundari amb un programa que inclou un bloc de matèries específiques de música, que ocupa al voltant del 40 per cent del total de l'horari lectiu.

Aquest any i també per primera vegada a l'estat espanyol, s'està experimentant a Badalona, dins la reforma de l'ensenyament, la modalitat del batxillerat de música.

Així, també l'any vinent, s'obrirà un nou departament d'iniciació a la música, per a nens i nenes de sis i set anys, a fi que comencin a adquirir sensibilitat musical i la tècnica per a la pràctica instrumental.

Com a objectiu més novedós, i perquè l'alumnat disposi de temps per a continuar correctament la carrera musical, s'està gestionant que s'autoritzi a una o dues escoles d'EGB de la ciutat la realització de sessions úniques de classe en horari matinal. Això permetrà fer compatible l'escolaritat bàsica ordinària amb les activitats de formació artística, i serà un primer pas que facilitarà la normalització musical del nostre país.

Actualment el conservatori de Badalona aplega uns cinc-cents alumnes, nombre que es podria duplicar. Però la manca d'espai ho fa materialment impossible. La necessitat urgent d'un nou espai on albergar l'escola ha fet que s'hagi concedit l'habilitació del conservatori a l'antiga Escola del Treball de Badalona, un nou centre més gran, que està previst inaugurar el pròxim curs 90-91.

Davant d'aquestes expectatives, és potser el moment que les institucions es plantegin seriosament una actitud oberta, favorable i sensible envers el món de la música: que posin fil a l'agulla en el tema musical. □

ORIOL PI DE CABANYES, AUTOR DE «REPENSAR CATALUNYA»

Confessions d'un convergent no practicant

L'actual director de la Institució de les Lletres Catalanes ha exhaurit la primera edició d'aquest llibre, que va guanyar el Premi Josep Vallverdú, en un mes. L'assaig ha fet que Pi de Cabanyes siga l'home més sol·licitat per a conferències, taules rodones i debats polítics, ja que sembla que ha assumit els temps viscuts. Tant aquells com els d'ara, diu, són els meus.

Andreu Sotorra

I dels ecos gurus, dels èxtasis orientals, dels esquinçalls d'aquella bandera, quin rastre en queda en el llibre Repensar Catalunya*?*

—Doncs, hi és tot. Des de la primera paraula que és *Maig del 68* en el preàmbul, on es diu «els temps estan canviant», en homenatge al meu estimadíssim Bob Dylan encara. Però, a més, també és el d'ara. I aquest rastre plana en tot el llibre. Hi ha una explicació filosòfica de l'inici de la meva reflexió que sens dubte es relaciona amb la meva obra anterior, però amb una evolució.

—*¿El* repensar *es fa des d'un Pi de Cabanyes escriptor, ciutadà, o des d'un Pi de Cabanyes més condicionat per un càrrec dins l'administració pública?*

—És la reflexió d'una persona que reflexiona, al marge de tot. No hi ha cap mena de subordinació, ni cap mena de dictat, ni fins i tot de condicionament per res.

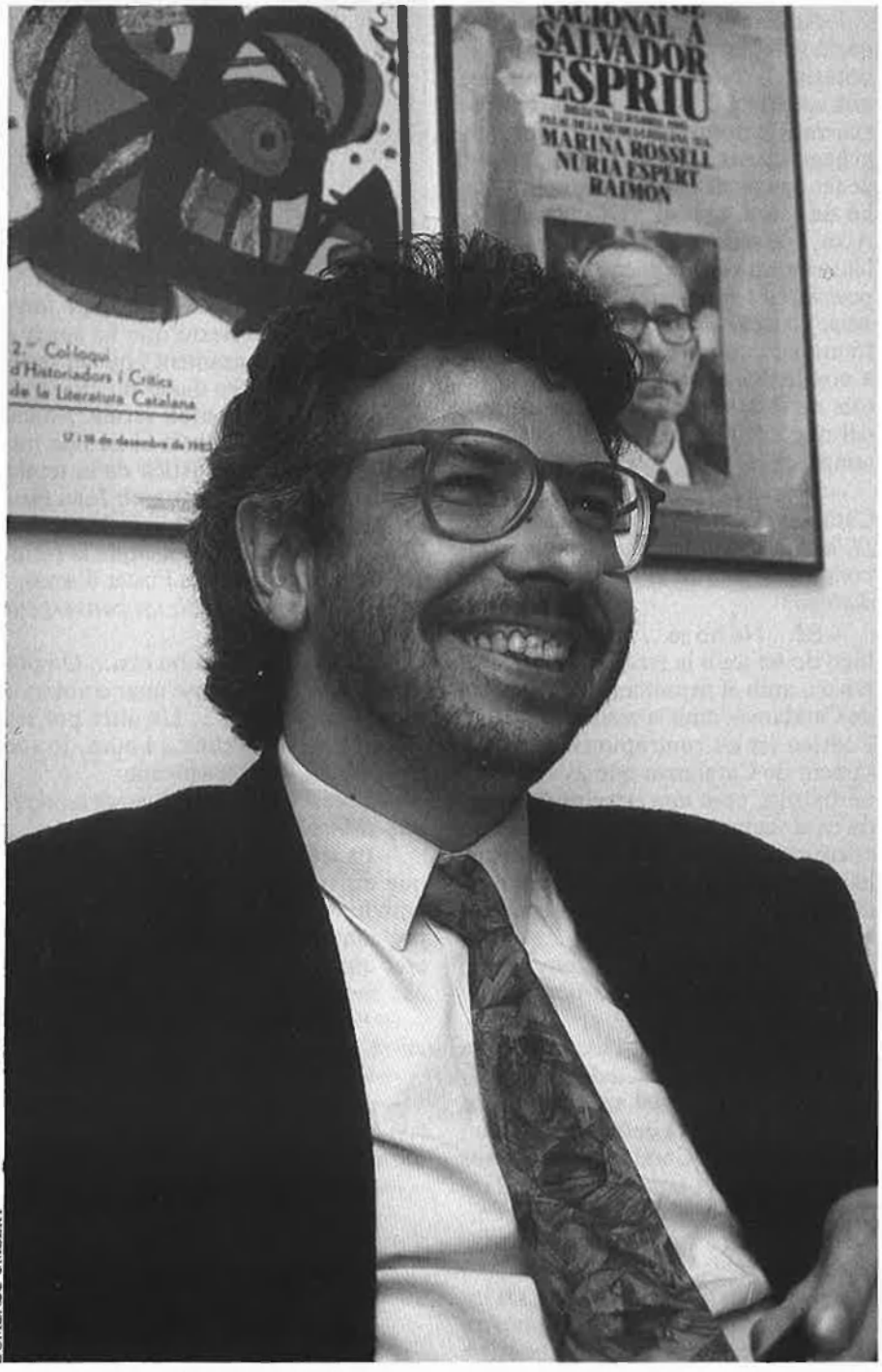
—*¿Però és tan fàcil aquest desdoblament per reflexionar al marge de l'actitud permanent de cada dia?*

—Bé, jo, almenys, no ho visc de cap manera contradictòria. Si en lloc de ser a l'administració, la meva feina fos en una altra activitat, la reflexió s'hauria pogut desenvolupar igualment.

—¿Repensar *per què? ¿Ja estava pensada abans Catalunya? ¿A això obeeix el títol?*

—No, no, no. El que vull dir és que hi ha hagut unes determinades formulacions teòriques sobre la identitat catalana que a vegades han excedit aquesta realitat, és a dir, que l'han sobredimensionada i que han quedat com a fossilitzades en un més enllà al marge de l'evolució natural de la contingència històrica. I aquestes teoritzacions que han quedat una mica encarcarades, cal actualitzar-les.

—*Jaume Lorés diu que la Genera-*

DOMÈNEC UMBERT

«Vivim un temps de no tants ideologismes».

ció del 70 ha perdut pes específic per la cultura i la política del país...

—¿Ho diu al pròleg, oi? Bé, com a personalitat molt important en el camp de la reflexió sobre la realitat que és en Lorés, si es refereix que un determinat grup d'aquesta generació, en un moment més dur ideològicament, dins la clandestinitat on tot era possible, es feia unes reflexions molt coherents, molt vertebrades, però que l'evolució dels fets ha fet obsoletes, doncs, sí que es podria interpretar això. Vivim un temps de no tants ideologismes.

—¿Nació sense estat o sense vocació d'estat?

—Aquest és el tema. De fet és una nació sense estat, però efectivament jo posaria en dubte que hagi existit mai una vocació gaire consistent d'estat, en general. Jo posaria en dubte que hi hagi hagut ganes, en el XIX per exemple, de fer una plena nació-estat, no ho acabo de veure, tant al XIX com al XX. Això, que segons com es miri pot semblar una catàstrofe, si ens ho mirem en positiu, pot ser que d'aquesta tradició sense vocació d'estat també se'n pugui treure allò que ens pot ser positiu per a nosaltres i per als altres. Perquè no tots els estats han aconseguit un model que ara és vàlid per al seu propi temps.

—Segons Lorés, el text de Repensar Catalunya *és idoni per dialogar-hi. ¿L'autor, però, conscientment o inconscientment, quan l'escriu, amb qui dialoga?*

—Bé... No ho sé... Jo diria que dialogo de fet amb la tradició, amb l'herència, amb el pensament essencialista de Catalunya, amb la realitat catalana. Podrien ser els contrapunts a un pensament de Catalunya que jo veig com un fixisme, com una estructura aturada en el temps, que moltes vegades no es correspon a les necessitats de futur, ni a la realitat de present. Aquest és el diàleg permanent que hi faig, em sembla.

—¿Repensar només Catalunya? *¿No hi tornarem a ser i algú hi trobarà a faltar alguna cosa...?*

—La veritat és que no em preocupa perquè és allò que deia dels nominalismes. Els noms ens han engavanyat molt. I a vegades la defensa d'un nom o d'un altre, si Catalunya, si Països Catalans, ens ha estalviat la difícil reflexió sobre la realitat, molt més complexa que tot això. Hauríem d'anar més enllà i veure, pel que fa als Països Catalans, com podríem afavorir un increment de la interrelació de la nostra cultura en les seves diverses zones. A mi m'interessa molt la reflexió que ha

DOMÈNEC UMBERT

«Sóc partidari d'inserir-me en el meu temps».

fet per exemple Joan Fuster, però també sobretot la reflexió que ha sortit a partir del seu pensament i que es resumeix en això que en diuen el *Document* 88, que em sembla molt seriós. No cal dir que al País Valencià hi ha una important escola assagística de la temàtica nacional, no només amb Joan Fuster sinó després també amb Mira, i el que hi ha aportat per exemple la reflexió sorgida dels premis Fuster d'assaig.

—¿Vostè és de debò un convergent no practicant?

—Home... diguem-ho així... Un pot ser soci del Barça sense anar a votar... sense anar al camp... Un altre pot ser catòlic i no practicant... i mira, jo sóc convergent i no practicant.

—¿Per a vostè el partit no és un dogma, doncs?

—És que la gent tendeix a pensar que els partits són com les esglésies, amb les quals s'ha de combregar sempre com a bon fidel. I no és així. No crec que la meva sigui una doctrina de cap mena.

—Però, almenys, de carnet, sí que en té...

—Sí, ja fa anys.

—¿És veritat que les millors utopies són les que deixen enrere realitats perdurables, com diu vostè en el llibre?

—Sí, és clar. És evident.

—¿I quines serien les utopies d'aquest moment, si és que n'hi ha?

—No ho sé, però d'utopies encara en queden.

—¿No es va més a la pràctica?

—Em penso que el somni és molt important, mentre no arribi a ser un encantament. El somni té la seva importància. No esperar-ne sempre el cent per cent perquè no s'aconsegueix mai.

*—Quan diu que ja no és època de majúscules... ¿es pot interpretar que ja no és època d'*ismes?

—No ben bé, no... En tot cas no és època d'*ismes*, però transcendentalitzats. Un *isme* crea un altre *isme*. Massa majúscules per segons quines paraules i potser el món ha estat fet més de minúscules, si em permet la metàfora.

—Vostè acusa la seva actitud generacional de desbarrar. Diu: «vam ser crítics amb una Reforma, una Monarquia, una Constitució, una Autonomia, que semblaven una renúncia i desbarràvem». ¿Desbarràvem, doncs?

—Em penso que sí... Però també penso que en aquell moment tocava desbarrar. No ho puc negar. Ho vam fer...

—Desbarràvem, però les tenim...

—Sí, i és el que compta i no un altra cosa. I el nostre parer absolutitzat o com sigui s'ha de contrastar amb la realitat, que és aquesta i no una altra. No podem pretendre sempre haver tingut, tenir i mantenir la veritat i situarnos al marge de la realitat i de la història. Jo sóc partidari d'inserir-me en el meu temps.

—Els catalans ens sentim diferents, diu vostè...

—Sí, és clar, és que aquesta diferència hi és...

—Sempre en relació a algú altre determinat...

—El sentiment de la diferència l'hauríem d'examinar positivament. És un element positiu. Sense que no indiqui insolidaritat, ni marginació, ni orgull prepotent. És a dir, fa l'efecte que ha acabat aquella etapa concentracionària, monolititzadora i homegeneïtzadora... Allò de la unitat en la diversitat. Em sembla que el món va per aquí.

—Però si un se sent molt diferent, però els altres no l'hi veuen...

—Hem de pensar molt en els altres. Hem de fer un esforç per fer-los adonar d'aquesta diferència. Ens hem de preguntar si les nostres coses poden interessar en altres llocs. Una reflexió des d'aquí, no tancada, que pugui interessar a un ciutadà de Berlín o de Roma. Intentar-ho. Que se'ns entengui, però sense quedar-ne al marge.

—¿Segueix renunciant a aixecar la bandera de les causes perdudes, doncs, sense estar-se de comprometre's per uns colors potser inexistents, com va dir un dia Alexandre Cirici arran dels seus Esquinçalls*...?*

—Ho voldria fer així, sí. □

LA SEVA TASCA VA SER PROU RECONEGUDA PELS SEUS CONTEMPORANIS

Prat de la Riba i els intel·lectuals

El pròxim dia 1 d'agost farà setanta-dos anys que morí Enric Prat de la Riba, president de la Mancomunitat de Catalunya. El vel del temps de vegades mitifica els personatges o els va enfonsant en l'oblit.

Albert Manent

La figura de Prat conserva una aurèola que no tenen gaires polítics històrics. Per a les noves generacions sempre és un punt de referència nacional, encara que avui gent superficial el titlli amb els tòpics habituals: burgès, de dreta, conservador... Però el mite és fort, perquè té una base segura i es congrià en vida de Prat.

En una recerca sistemàtica sobre allò que en van dir els intel·lectuals, m'he trobat amb un gavadal d'articles, discursos i fins i tot assajos. Fou considerat com una mena de taumaturg i la unanimitat en els elogis, bé que amb matisos, és una de les sorpreses que podem tenir si resseguim allò que en van escriure els nostres homes de cultura.

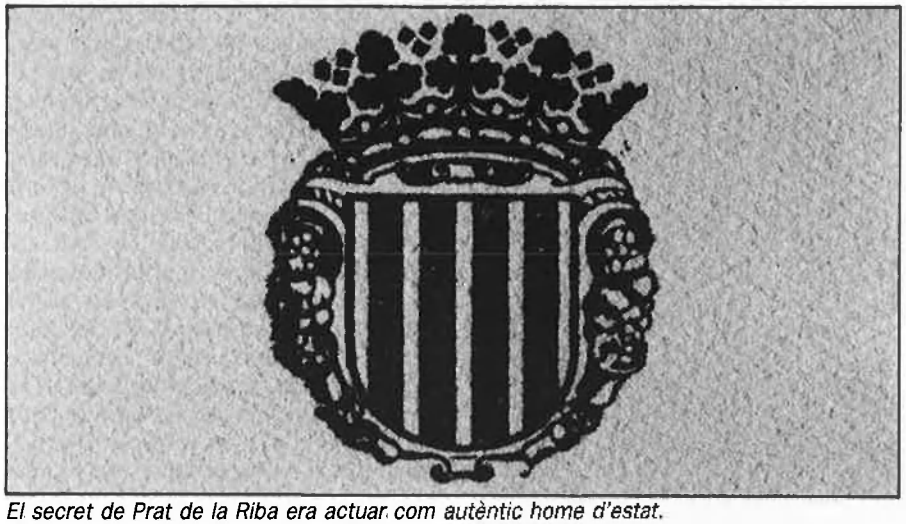
Bofill, Carner i López-Picó van entrar a *La Veu de Catalunya* de la mà de Prat. Són poetes noucentistes que es formaren amb el llevat de la Mancomunitat. Carner li dedicà *Els fruits saborosos,* ja el 1906: «A Enric Prat de la Riba a qui tot fruit és degut». I un any abans, des de la revista *Catalunya* brodava la seva admiració: «L'únic moment en què els castellans qui ens governen mostraren algun sentit comú fou ficar en Prat a la presó. En Prat és un lluitador fi, invisible, seguit. Quan en Prat vol travessar un mur, posa el giny de guerra a prop de l'obstacle i cau una pols lleu, que fins és bonica de veure voleiar. Però quan us n'adoneu, la pedra ja no hi és (...). En Prat ha eixamplat el catalanisme que abans era potser un espectacle on s'entrava per invitació. A ell devem de no ésser ombres (...) Ell sembla definitivament l'ungit».

En morir, Carner dedicà a Prat tres poemes: «In memoriam», «Enyorança» i «Vencedor del límit».

Jaume Bofill i Mates, l'inimitable *Guerau de Liost*, quan feia el cap d'any de la mort de Prat, escrivia amb una unció lírica: «Ell curava, immediat i provident, de la nostra petita Nació amb el sentit patriarcal de cap de casa (...) Era més que un polític, era el príncep de la nissaga renaixent».

Arran de la mort, Josep Maria López-Picó li dedicà un poema de ressò clàssic: «Ara que ens vessa del cor el seu nom i el diríem / per oposar-lo a la Mort que volia esborrar-lo, / les nostres veus pel seu nom han respost: Catalunya./ Ara que els marbres cerquem, que el seu nom perpetuïn, / totes les pedres són preses per l'obra que feia / i en cada pedra el seu nom és el teu, Catalunya».

Un altre motor del Noucentisme, Josep Pijoan, ens diu que Prat es refiava més dels enemics que dels amics, volent dir que procurava fer-se'ls seus i

El secret de Prat de la Riba era actuar com autèntic home d'estat.

acceptar-ne els projectes vàlids. Però Pijoan en fa també una definició agosarada: «L'únic home revolucionari de Catalunya, i diré de tot Espanya en el que portem de segle, va ser en Prat».

El Glossador, *Xènius*, que tant devia a Prat de la Riba, va fer-ne una definició lapidària, eloqüent: «El Catalanisme era una Elegia; Enric Prat de la Riba va convertir-lo en una Tasca». I fixem-nos que ni Carner ni Eugeni d'Ors, al llarg dels anys, malgrat el seu esperit crític, i irònic, no van blasmar, ni en coses lleus, la figura de Prat.

Fins els poetes, emmarcats també dins el moviment cultural que es definí durant el govern del primer president de la Mancomunitat, van dedicar-li poemes, arran de la mort. Recordem Clementina Arderiu, Agustí Esclasans i el mallorquí Miquel Ferrà. Josep Maria de Sagarra en les seves memòries en fa la lloança, sobretot del conjunt de la seva vida.

Un erudit del Nou-cents, format també durant la Mancomunitat, futur ministre de la República, Lluís Nicolau d'Olwer, n'exalça el mite: «Com el rei Midas tot se li tornava or entre les mans. En Prat de la Riba, ambiciós de la plenitud nacional de Catalunya, en res no pensava que no ho posés en funcions d'estat». Era el secret de Prat de la Riba, autèntic home d'estat. Actuava com si Catalunya s'hagués autodeterminat i tendia vers la sobirania absoluta, però sense fer remor, ni declamar discursos, ni perdre el temps en combats inútils.

La unanimitat en la lloança s'estén, per exemple, a dos periodistes de raça. *Gaziel*, que el va tractar força, el considerava «home de govern extraordinari. Per a mi el millor que hagi tingut la Catalunya moderna i un dels més raçats i creadors de tots els temps». I Josep Pla no s'estava d'afirmar que «en aquests últims cinquanta anys el volum, en tots els aspectes, de la figura de Prat no ha fet més que augmentar. Anys a venir la seva figura creixerà encara molt més».

I un novel·lista i periodista alhora, Prudenci Bertrana, es planyia: «Catalunya ha perdut son pilot (...) al qui, invisible reclòs en la caseta de derrota, amb la mà al timó i els ulls fits en la brúixola, ens menava a port».

Dos patriarques, més grans que ell, Maragall i Ruyra, sentien una veneració per Prat de la Riba. De Maragall n'hi ha proves prou eloqüents en l'epistolari o en els articles. En un d'ells el definia com «aquest home, pastat tot ell de Catalanisme». Ruyra se'n revela igualment devot en fer dues afirmacions concretes: «En Prat de la Riba estava per damunt de tots els partits. No mirava sols vers la política, mirava vers l'engrandiment de Catalunya».

Antoni Rovira i Virgili, adversari polític, no s'estava de proclamar: «Prat havia consagrat la seva vida, en piadosa i ferventíssima ofrena, a l'ideal de Catalunya (...) I la seva conquesta més transcendental és la conquesta del jovent per a l'ideal català».

La mostra s'allargaria massa. El polític unitari, el taumaturg, el profeta era, a més a més, un intel·lectual. Quan es publiquin les seves obres completes, ens adonarem que un dels secrets de Prat de la Riba es troba en aquest connubi perfecte entre l'intel·lectual i el polític, el polític i l'intel·lectual. Era de la seva mateixa fusta i amb ells —ni amb ningú— no era prepotent, menyspreador ni distant. Aquest fou potser el seu millor carisma. I els nostres intel·lectuals ho endevinaren i ho agraïren. □

AMB LA SEVA MORT DESAPAREIX TAMBÉ TOTA UNA ÈPOCA

Sir Laurence, la plasticitat

L'inoblidable actor de 'Rebeca' va morir fa poc, plàcidament, potser per un merescut descans després d'haver representat alguns dels personatges amb més tensió existencial que s'han vist en una pantalla. Amb ell, el teatre shakespearià perd possiblement el millor intèrpret des del mateix Shakespeare.

Montse Ferreter

Hi ha actors que acaben esdevenint símbols, exponents d'una societat, d'unes formes de vida que els han creat per una necessitat de representació, de veure's en un altre i alhora de copiar en la mesura del possible el model creat. Tot això és un actor, i tot això era Laurence Olivier: improvisació, transformisme, ingeni, personalitat, un llarg etcètera d'aptituds que havien de revitalitzar, d'una manera poc comuna, el teatre, que deixaria bocabadades a moltes companyes en el cine i que —cosa que configura el seu major encert— va dignificar una època, tot construint el model d'ésser humà, fentlo creïble.

Per damunt de tot, el tetare

S'ha dit que la mort d'Olivier ha estat un colp massa dur al teatre i, particularment, al teatre shakespearià. I és que aquest home ja va veure marcat el seu destí als nou anys, quan en l'escola va haver de representar el paper de Bruto del *Juli Cèsar*. Seria només el primer pas del que ha estat considerat un dels millors actors teatrals del món.

Olivier havia nascut el 22 de maig de 1907 a Dorking, al sud-est de Londres, i tot en la seva infància i adolescència el lliurà al teatre; després de passar per diverses escoles, ben aviat havia d'integrar-se com a actor en diferents companyies, cimentant una fama d'actor teatral que més tard l'ajudaria, quan el cinema entrà en la crisi de la transició al sonor, a fer-se un nom ràpidament en el cel·luloide. Les seves *partenaires* són un bon exemple de la força amb què Olivier començà en el setè art: Gloria Swanson, Irene Dunne... Però seria un poc més tard que tindria companyes com Vivien Leigh —que també fou la seva dona— amb la qual va fer *Lady Hamilton,* Merle Oberon i *Cumbres borrascosas,* però sobretot Joan Fontaine, inoblidable companya de *Rebeca* d'Alfred Hitchcock, una pel·lícula que marcaria més d'una generació.

Laurence Olivier en 'Rebeca'.

La creació d'un cinema insòlit

Però Olivier no havia oblidat Shakespeare i, quan li van oferir fer una versió cinematogràfica d'*Enric V,* com que no trobà director va decidir de ferne ell mateix, i aconseguí obrir un camí que tantes satisfaccions li donaria i que tan difícil li va ser d'abandonar. L'éxit va ser atabalador i, més tard, amb el mateix equip, Olivier dirigiria *Hamlet* i *Ricard III,* després de les quals li van concedir el títol de cavaller de l'Imperi Britànic, sent aleshores l'actor més jove que havia rebut aquest honor.

Però Olivier havia de tornar a Hollywood, en part per atendre Vivien Leigh, ja una mica desequilibrada, i també pel desig de William Wyler. No es pot dir que aquesta segona etapa fóra tan afortunada perquè, encara que el seu prestigi creixia dia rere dia, la crisi del cinema americà dels anys 60 i 70 l'havien d'agafar de ple, protagonitzaria nombrosos papers sense massa interès en superproduccions avorrides i amb un escàs mèrit artístic. No obstant això, Olivier aconseguia brodar sempre el seu paper en la pantalla per petit que aquest fóra i, quan Marilyn Monroe va cercar la *qualité,* en *El príncipe i la corista,* la seva participació va ser imprescindible.

La segona maduresa de Laurence Olivier es va veure marcada pel teatre i per pel·lícules de valor molt discutible; però és indubtable la seva categoria com a actor, la plasticitat que envoltava qualsevol aparició seva tant en un escenari com en el cel·luloide. Amb ell ha mort també tota una època i gran part d'aquell cinema que tant ens agradava. □

L'EMPRESARIAT VALENCIÀ S'HA DESENTÈS DE L'ANIVERSARI

El 750, en la recta final

Els actes commemoratius del 750 aniversari continuen celebrant-se. Una vegada passat l'estiu, els festejos tindran a València el seu punt central. A hores d'ara el pressupost global de l'aniversari és una incògnita.

Carles Gàmez

RAFA GIL

Joan Lerma, amb Alfons Llorens, coordinador del 750 aniversari.

Els actes commemoratius del 750 aniversari de la conquista de València per Jaume I estan a punt d'entrar en la seua recta final. Des de la presidència de la Generalitat valenciana es dissenya el *final de festa* i mai millor dit, ja que es tracta de buscar un final apoteòsic que pose la nota de color a un aniversari celebrat amb més pena que glòria, tot i que per al seu coordinador, Alfons Llorens, encara que es prompte per a fer balanç, «el resultat es pot considerar positiu».

Els actes començaren el passat octubre amb l'exposició del 750 aniversari i el resum d'un quadro de Ribalta greument danyat —la taula de Sant Bru—. Els organitzadors de l'exposició i els encarregats del Museu de Belles Arts de València, com també els de la Direcció General de Patrimoni es traspassaven mútuament les responsabilitats. L'exposició, amb un pressupost de 160 milions, edità un catàleg que misteriosament no va aparèixer durant el temps que va durar la manifestació artística.

Un fet que continua sent encara una incògnita és el pressupost global dels actes commemoratius del 750 aniversari. Segons Alfons Llorens, «em vaig fer el propòsit de no donar xifres fins que no s'acabara, i sempre hi ha la temptació demagògica de dir que amb tal quantitat s'hauria pogut empedrar els carrers de no sé quin poble». Tot i així, els pressupostos dels actes organitzats fins aquest moment s'acostarien a la xifra de 500 milions de pessetes. Entre les activitats caldria destacar l'exposició La Vila Nova de les ciències divertides —23 milions de pessetes—, o la Fira de les Comarques, instal·lada en dies passats al port de la ciutat de València amb un cost de 80 milions.

Per a Alfons Llorens, un dels objectius de la commemoració «era fer del Palau de la Generalitat el gran símbol de l'autogovern dels valencians, i l'altre, retrobar-nos com a valencians». Malgrat aquests bons principis, no es va poder evitar que des de la ciutat d'Alacant es «constestara» amb una altra commemoració, la del 5è centenari de la ciutat d'Alacant.

Un altre aspecte significatiu del 750 aniversari ha estat la nul·la participació de l'empresariat valencià a l'hora de patrocinar alguns dels actes. Una deficient planificació pot haver estat una de les causes que han impedit l'esponsorització cultural. Segons Alfons Llorens, «no hi ha encara costum d'intervenir. En general, l'empresa valenciana no ha descobert les possibilitats que dóna en tots els sentits el mecenatge». D'altra banda, l'exposició sobre la taronja, organitzada conjuntament per la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat valenciana i la Comissió del 750 aniversari, que hauria d'haver viatjat per totes les comarques taronjaires amb la col·laboració de Renfe, no va eixir de la ciutat de València.

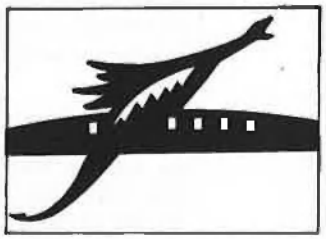
Tot i que encara no s'han fet públics, els pròxims esdeveniments estaran centrats en la ciutat de València, a partir del 15 de setembre. Una sèrie d'exposicions ocuparan alguns dels edificis i monuments més significatius de la ciutat —Torres de Serrans, Palau de l'Escala, Col·legi de l'Art Major de la Seda, etc.—. Les mostres abraçaran aspectes com el fet festiu, la indumentària i les cultures àrab i cristiana. L'edifici de la Llotja estarà ocupat per una exposició que porta per títol «El País de Sefarad». D'altra banda, coincidint amb els actes del 9 d'octubre, hi ha prevista una gran manifestació musical a celebrar amb tota seguretat al Camp de futbol Luis Casanova. Encara que en un principi es va parlar de Liza Minelli i Barbra Streissand com a animadores del festival, no hi ha noms definitius, a més, amb l'inconvenient que es tracta d'unes dates fora ja de la temporada de concerts. De tota manera, amb un pressupost generós no resulta difícil muntar una nit espectacular. I fins i tot coincidirà amb el festival internacional de focs artificials. ¿Què més es pot demanar? □

In vitro cultura

• Si **Josep Carreras** cantarà o no en el muntatge de *Medea* que ha de protagonitzar juntament amb **Montserrat Caballé** a Mèrida, encara és una incògnita. La salut del tenor català, que en els darrers mesos ha suspès moltes de les seues actuacions, preocupa els organitzadors del festival. Potser per això, el paper que ha de fer Carreras és assajat pel també tenor **Antonio Ordónez.** El mateix, si fa no fa, passa amb l'òpera *Cristóbal Colón,* reservada durant molt de temps per a ser estrenada per Carreras i que també assaja actualment un altre tenor. Recordem que el muntatge de *Medea,* després de Mérida, es presentarà a Perelada.

• El film *Play me Something,* del director escocès **Timothy Neat,** va resultar guanyador dels 200.000 ecus del premi Europa del Festival de Cinema de Barcelona 1989. Neat haurà d'invertir els diners del premi en una nova pel·lícula, que, segons va anunciar, «enorgullirà Barcelona, Catalunya i el Festival». L'actriu soviètica **Larisa Borodina,** per *Adéu, trinxeraires del barri* i **Michael Marwitz,** per *Fool's Mate,* van guanyar els premis d'interpretació. L'acte de cloenda es va celebrar al voltant de la piscina del Mirador Vall-Parc, a la carretera de la Rabassada. Una nedadora, al so de l'acompanyament

pianístic de **Joan Pineda,** va anar extraient de l'aigua els diversos premis que l'actriu Rosa Novell anunciava, des d'una escalinata que culminava amb la figura del Drac del Festival.

• En el marc de les Jornades Catalanes a Tunísia que tindran lloc entre el 12 i el 17 de setembre, es presentarà una antologia de l'obra de **Mercè Rodoreda,** traduïda al francès i a l'àrab. L'edició de l'obra de la Rodoreda substitueix la iniciativa anterior de publicar una antologia de contes d'escriptors catalans que generà conflictes econòmics entre els escriptors i l'Institut Català d'Estudis Mediterranis. En l'àmbit literari d'aquestes Jornades, que presidirà **Jordi Pujol,** la presentació del llibre anirà a càrrec de **Ma. Josepa Cladenteny. Valentí Puig** parlarà sobre la novel·la catalana actual. Per la seva banda, **Rosa Cabré** s'encarregarà de donar una visió global del que és la literatura catalana.

• Una vegada més els jaciments arqueològics han esdevingut en la ciutat de València motiu de controvèrsia política. El president de les Corts valencianes, el socialista **Antoni García Miralles** encetava fa uns dies les obres d'ampliació del Parlament valencià. La destrossa, provocada per una excavadora, d'una columna clàssica va despertar

l'interès dels especialistes mentre que l'oposició municipal demanava la suspensió de les obres, com a mesura cautelar. La troballa d'una segona columna va reforçar els arguments dels que havien demanat a l'Ajuntament de València interrompre la llicència d'obres.

El que resulta incomprensible en aquesta història és el paper de la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat valenciana. La situació de les Corts valencianes en una àrea d'interès arqueològic anticipava l'aparició de troballes en el projecte. No obstant això, es va donar el vist i plau. Ara, com a penitència, el president de les Corts valencianes haurà d'esperar abans de veure la seua casa reformada.

• *Els gegants de la muntanya,* del dramaturg sicilià **Luigi Pirandello,** serà presentada pel Teatre Lliure el

gener de l'any vinent, una vegada finalitzi, la representació de l'*Ai Carai* de Benet i Jornet. El muntatge serà un gran espectacle on es posaran en escena tots els actors de la companyia.

L'obra serà dirigida per **Xicu Massó.** *Els gegants de la muntanya* havia estat traduïda al català per **Xavier Romeu,** autor teatral que morí en accident.

EDUARD J. VERGER

Joan Climent o la tensió dels sentits

JOAN CLIMENT: Notícia de murmuris. *Tres i Quatre, València, 1989.*

Joan Climent vist per Silvano Ferrari.

Bona l'hem feta! Heus ací un primer llibre d'un jove poeta de setanta anys. ¿Què en faran ara els crítics, els historiadors, els antòlegs, a l'hora de classificar, de localitzar, d'etiquetar...? Per la seua data de naixença, el seu nom ens hauria d'evocar les primeres dècades de la postguerra, en companyia del Casp, de l'Estellés, del Fuster, del Valls Jordà, de la Beneyto, és a dir: pertany a una generació que, al País Valencià, en poesia, ha dit ja pràcticament tot el que havia de dir, que no era poc (una altra cosa és si s'ha sabut ja escoltar tot el que ha dit aqueixa generació). Però aquesta *opera prima* apareix, fresca i bledana, a les postrimeries de la generació dels setanta, o potser, als inicis d'una generació encara més nova, la dels poetes de vint anys i escaig. Diré ràpidament que em fa la sensació d'estar parlant d'un problema fictici, si del que es tracta és de fer encaixar aquesta obra singular en esquemes preestablerts, per molt útils que siguen; però és cert que l'aparició d'un autor com aquest, amb un llibre com el que ens ocupa, és un fet poc usual que revela, de colp, l'enorme ròssec d'energia vital silenciada sobre el qual s'ha hagut d'anar sostenint la supervivència cultural d'aquest país: no per cap indici proporcionat al volum per l'editor, ja que no hi trobem ni tan sols una succinta nota biogràfica, sinó per altres conductes, sabem que no estem davant una provatura tardana i per atzar; sabem també que aquest llibre recull el treball de Joan Climent dels darrers cinc o sis anys (ací em permet de remetre el lector a l'entrevista d'Ignasi Mora publicada en un número recent d'aquesta mateixa revista). ¿Què se n'ha fet, de la resta?

Sortosament, la resta és aquí, en aquests versos. Tots aqueixos anys de silenci, o, en realitat, de «mots en llavis quiets», com diu Climent mateix en «Argila per un mural sense mur» (p. 85), són els que donen densitat viscuda a la paraula, i és aquesta, al seu torn, la memòria viva de la parla finalment recobrada, la que es resol en l'afirmació rotunda amb què conclou aquest breu poema: «És ara.» Un instant ja llunyà i tan aparentment desproveït de significació, en què, al cant del gall, «s'aclaria / el carrer a la fresca / davant els passos», però, en canvi, «era / la llum una distància / que feia la mentida / molt més llarga i més ampla», s'ha transformat així en poema; *ara és,* aquella mentida, veritat. Com diuen els dos versos finals d'una altra peça brevíssima, «Nocturn de l'abandó» (p. 89) magnífics en la seua punyent revelació de la immobilitat del temps («Toca en la torre vella / un quart d'hora remota.»), així es veuen abocats al present del poema tots els instants passats, amb tota la llum i amb tot l'aroma, amb tota la sensualitat i el clar misteri, intactes. Per això no menteix el poeta quan posa data d'avui a la crònica d'un dia a la plaça de la vila: «Hui quinze de setembre de mil nou-cents trenta-cinc» («Fugitiva», pp. 83-84), o a la gravació d'una alba de pollastre en desllunat: «hui vint-i-cinc / d'abril de l'any / vuitanta-set» («Enyor», p. 105). Si en poemes com «Paraules per a la fusta d'un violí» (p. 54) o «Exercici de l'acceptació» (p. 55), per exemple, domina el sentiment de solitud, d'absència, la consciència del temps que va esblaimant els colors de «les cròniques plantades / quan érem rics en dies», en la major part de recull, però sobretot en «Els indrets i les rondalles», la quarta i darrera part, tot és hui, perquè tot hi és viu (i s'hi diu) amb una vitalitat tan plena, amb una tal tensió en els sentits, que bé es pot afirmar que en aquest llibre hi ha alguns dels poemes més madurs i més joves, més amerats de la saviesa que donen els anys i més tremolosament adolescents (¡i tot alhora!) que haurem collit enguany.

Donat l'imperatiu de posarhi punt i final quan a penes comence a parlar-ne, sols diré que, ja amb aquest seu primer llibre d'ara, ni tan sols si el posàvem al costat dels seus majors companys de generació no passaria desapercebut. La qual cosa no és poc mèrit, ni de bon tros. I més si, tal com va, Joan Climent no ens ha dit encara avui la seua última paraula. □

Manel Joan i Arinyó: Viatge a la infantesa

Manel Joan i Arinyó comptava ja amb alguns premis importans en el seu currículum, però aquest es va arrodonir el 1988 amb el premi Sant Joan de novel·la atorgat a *Les nits perfumades*. Ara, tot just sortir el llibre, Arinyó es troba disposat a continuar aquest camí entre la memòria i la ficció.

—Fins ara havies fet sobretot una narrativa de gènere, eròtic, policíac... ¿Per què aquest canvi?

—Jo escric bàsicament per necessitat, i l'eròtica i la policíaca van nàixer d'aquests impulsos. Ara bé, després de 5 o 6 anys de dedicar-m'hi, m'arribà un moment que tenia el desig de canviar radicalment i fer un altra cosa, com una mena de psicoanàlisi.

—Pot sorprendre el lector la tendresa que traspua el llibre. ¿Són reals les situacions? ¿Per què aquest abocar-se al món de la infància?

—Feia molt de temps que em rondava pel cap aquesta novel·la. Encara que semble el contrari, per a mi la literatura és una cosa molt seriosa i la necessitava com a descàrrega emocional. La tendresa de la novel·la és un poc pel narrador i es veu en el fet que si tinguera una continuació, canviaria, perquè si el xiquet parlara a partir dels set anys, doncs ja els seus ulls no serien els mateixos. Adona't que és l'edat reglamentària que cita l'església per a prendre la comunió; és llavors quan els pecats ja són mortals. A més de veure les coses, les interiorítzes i les interpretes d'una manera diferent.

—¿Ha estat molt dur tot aquest procés de recuperació?

—No, perquè jo tenia al voltant de 40 fets molt marcats en la memòria, no perquè foren especialment dramàtics o còmics, sinó perquè s'havien quedat i m'han aprofitat per a donar unitat a cada capítol. He de dir també que, si ho he aconseguit, la veritat és que no m'ha costat el més mínim posar-me en la pell d'aquest xiquet.

—¿Que hi ha molt d'autobiogràfic en la novel·la?

—Diguem que l'esquelet és verídic, però s'expliquen moltes coses com si les haguera vistes i potser només les he sentides —s'hi relaten fets de quan jo encara no havia nascut—, però me les han referides tantes vegades que ja formen part de la meua experiència.

—¿Creus que un adult pot sentir com un nen? ¿No hi ha una mena de falsedat en totes aquestes obres que es fan sobre la infantesa?

—No puc ficar-me en la pell d'altres escriptors que han treballat el tema, però podríem parlar de Carmelina Sánchez Cutillas, de Rafa Ventura Melià, de Nabòkov o de tota la gent que n'escriu i, jo no hi posaria la mà al foc, però crec que són sincers a l'igual que jo he estat. D'alguna manera, èl que has de fer és deixar-te d'interpretacions i reflectir sobre el paper allò que estas revivint en la imaginació.

—D'alguna manera, la forma t'ha vingut donada pel tema.

—Sí, sí, evidentment és això. Per exemple, jo parle del zoològic de Barcelona ¿no? A mi em quedava que un elefant em va banyar. Doncs quan jo he començat a parlar sobre l'elefant, han eixit moltes altres coses del zoològic...

—¿Et va banyar molt?

—En realitat no em recorde si em va banyar o així m'ho van dir els meus pares, però tant fa.

—Dins el teu llibre hi ha molta poesia amagada i, per altra banda, tu has estat també poeta... ¿Has abandonat la poesia? ¿Per què aquest tractament poètic en Les nits perfumades?

—La poesia m'abandonà, a més d'una manera molt dràstica. Jo recorde que abans, en acabar el treball, em tancava a llegir i escriure poemes i era una persona feliç, m'evadia completament del món. A poc a poc, però, em vaig proposar, al principi con una obligació, escriure algun relat... Quan vaig trencar la mà en aquest gènere, la poesia es veu que es va ofendre perquè alternava les dues coses i un bon dia va agafar les maletes i se'n va anar. Encara que, t'ho he de dir, jo en poesia mai em vaig acabar d'aclarir massa i escrivia més per intuïció que per cap altra cosa. Així,el poeta frustrat que ha quedat procura d'esmenarho a l'hora d'escriure prosa i, a més, aquest llibre em donava l'oportunitat pel seu tema, l'edat de la innocència.

X.R.T.

DES DE FORA

Memòria d'una època

GIULIO EINAUDI, Frammenti dì memoria. *Ed. Rizzoli, Milano, 1988.*

Per a les gents de la meua generació, nascuts a la vida intel·lectual en un desert editorial amb rars i esporuguits oasis meritoris, hi ha hagut noms mítics en el món de l'edició que ens venien de fora i que llegíem o sentíem amb el respecte i l'enveja de l'assedegat. Un, sens dubte, n'és el d'Einaudi.

Llegir, per això, aquest llibre, més aviat breu, on Einaudi, el gran Giulio Einaudi, ha vessat records d'una vida i una època intenses, difícils i apassionades, produeix, a més del plaer que procura tota gran literatura, l'emoció d'endinsar-nos en un món que sabíem i estimàvem però que ens era negat.

A través d'instantànies, de lleus pinzellades, elegants, suggeridores, sense sotmetre's a l'ordre cronològic, Einaudi evoca els esdeveniments, les emocions, els afectes, les persones que han anat construint la seua vida, una vida dedicada a la passió del seu ofici, dut a terme sempre amb la intel·ligència i la sensibilitat del bon artesà. Amb la consciència de saber que l'escenari en el qual es desenvolupà la seua vida de gran editor ja no existeix, Einaudi recupera, ens recupera, en aquest magnífic llibre una època i uns personatges —des de Pavese fins a Ginzburg, passant per Picasso, Levi, Calvino, Hemingway, Mann— irrepetibles.

Marc Granell

EL CLOT

Vador i Vat

Les obsessions d'un Vador han emplenat uns quants dies de juliol el Mercat de les Flors de Barcelona. Una notable transfiguració d'un Puigcorbé immens i immergit en un paisatge dalinià que ha ressuscitat el *happening* perpetu de la primera fase dalimaníaca i ha confirmat l'existència real d'autors teatrals al país. I també de públic. El fenomen Dalí entra en una altra fase. Mort Dalí, Vador és qui ha de desxifrar l'esquizofrènia del licantrop.

Vat fa més temps que és mort. L'enamorat d'Edison no omple el Mercat de les Flors, malgrat allò de la Rosa als Llavis; malgrat el *Nocturn per a acordió* que estrenaren els Dagoll-Dagom de l'any 75 a l'Institut del Teatre. Però en canvi no li falten glossadors. M'ha arribat a les mans la sisena edició de les seves poesies completes, que publica Ariel, i la seva lectura nostàlgica m'ha enganxat brutalment a partir de la pàgina noranta-tres. El problema d'en Vat, a hores d'ara, és que s'ha escrit més sobre ell del que ell mai va arribar a escriure, i això licantropitza la seva figura.

Ens trobem al davant de dos bons piròmans. En Vador va recórrer un llarg camí fins a la mort sublim, tot resseguint les lleis del pèndol, i en Vat mai no arribà a canviar el sentit del seu moviment. L'un —el Papasseit— digué que «el parlar és agre-dir» i l'altre —el Dalí— ho practicà amb la boca tancada. Perquè, en el fons, el Salvador de la pintura vint-centista i el Salvat pel progrés futurista compartiren els efectes de l'estranya llum crepuscular de l'Angelus de Millet.

Màrius Serra i Roig

CORRESPONDÈNCIES

De Miquel de Palol a Oriol Izquierdo

Mar de Déu, Oriol, què tenim aquí!

Ara que tan feliçment ha coincidit la teva carta d'EL TEMPS amb l'anunciada comprovació de les virtuts caniculars del mar, la sorra i el sol que, gràcies al benefici de les arts gràfiques, espero que sigui apreciable a la foto, i desitjo que t'hagi estat plaent i amatent de repetir —ja ho saps, quan vulguis—, em disposo, com de petit em van ensenyar que era de bona jeia, a contestar-te.

Veritablement proteínic, i no com a l'hivern i la primavera que em dius, que tant he frisat per liquidar, i on tan sols els nervis i la inèrcia m'aguantaven, em faig el propòsit, en justa venjança a les amables paraules que em dediques sobre *El Jardí*..., a parlar-te de tu, com va dir el poeta, amb paciència, moderació, bon vi, per no caure en el daltabaix, amb l'excusa de l'estudi sobre la matèria literària en l'aspecte generacional que és a punt de publicar el conspicu crític que vas presentar-me, l'únic que es permet la sistemàtica dèria de parlar (cadascú s'ho sap, que deia aquell) en primera persona del singular, anomenat Joan Orja, i aprofitar l'eina tipogràfica per venjar-nos del follet de la impremta que, en just càstig a la teva perversitat, va escapçar la cita de Kierkegaard amb la qual espero algun dia encapçalar un recés de la meva obra. «¿Què és la joventut? Un somni. ¿Què és l'amor? El contingut d'aquest somni».

Gràcies, en primer lloc, pel teu —teu i d'altres— delit generacional que, espero, em permeti finalment de jubilar-me de poeta jove, després d'exercir disset anys el càrrec; i, el que són les coses, en algun lloc m'han fet passar a autor novell... Ara que he descobert l'elixir de la perpètua joventut, em reservo estrenar-me com a comediògraf als vuitanta (amb el permís de la Parca), vejam si em colo a les fornades tendres. És clar que l'efecte òptic que fan els canvis té més espina que rosa, i com més incult i adotzenat és el propagandista d'una generació, més tendeix a veure la seva formada per lúdics escèptics, i l'anterior formada per ingenus miops, actitut sovint contestada per la no pas més intel·ligent dels «vells»: «Què m'han de contar aquests nens que acaben de trencar l'ou i es pensen que ho saben tot», etc. Et felicito, em felicito, per l'absència d'aquestes collonades entre nosaltres; però vet aquí que les eclosions ideológiques i estilístiques puntuals i passatgeres, que després quedaran com un fenomen lligat a un temps determinat, i no a un grup, s'acostumen a prendre per generacions (autors d'edats pròximes i amb certs trets comuns); rarament les generacions autoproclamades sobreviuen, perquè no acostumen a ser més que una facció d'amics sense altre interès que constituïr-se en grup de pressió, i, anant bé, el temps en salvarà dos o tres; la veritable generació són els de l'escuderia anterior, sobreviscuts als seus propis intents i desenganyats de tota imatge col·lectiva, contra els quals la pressumpta generació posterior s'erigeix, i així successivament. Però les visions del futur tenen la seva tradició (tot i que el futur ja no és el que era), i la temptació és massa forta per no caure-hi al menys un cop cada quinze anys; lluny dels materialistes històrics que, amb tant de seny, només admeten el present, acollim-nos a la rauxa. ¿T'has fixat, per cert, que el nostre diable —el dels pastorets— és una summa iconogràfica, en clau negativa, dels déus del panteó rival? Banyes i potes de Dionís, trident de Posidó, furors d'Afrodita, el cromatisme de Cronos i Hades... el dimoni és una víctima generacional.

En fí, Oriol, ara que tens el domini de l'eficàcia en les feines on impera la confiança, t'espera (¿generacionalment?) un camí de retorn: espero veure't aviat fet un poeta a part d'antologies tumultuàries, i fet el narrador que la teva *manera* intel·ligent i discreta no em deixa cap dubte que seràs.

¡Mai menys! **Miquel de Palol**

Biologia i societat

ANDRÉS MOYA. Assaigs heterogenis sobre biologia i evolució. *Universitat de València. València, 1988. 120 pàgs.*

La biologia sol ser una ciència conflictiva, sobretot quan tracta aspectes que d'una manera o altra es refereixen a l'home i a la seva relació amb els altres éssers vius. En aquest breu llibre, Andrés Moya, doctor en biologia i en filosofia, ha escrit diversos assajos sobre temes més o menys conflictius. Alguns poden interessar, sobreto, a biòlegs i persones amb formació científica. D'altres van adreçats a un públic general que es vulgui acostar a alguns temes polèmics.

El primer assaig, el més llarg, tracta sobre la biologia teòrica i la dotació, per a aquesta ciència, d'un cos formal i metodològic a través de la història. En la segona part del llibre hi ha assajos, sovint molt breus,sobre temes diversos, referits a la teoria de l'evolució i a camps d'aplicació.

Moya planteja debats que s'han originat en la teoria de l'evolució. En la darrera part toca temes com la sociobiologia —un intent d'explicar biològicament comportaments socials humans, a la qual es refereix també en altres capítols—, el racisme i la identitat cultural, l'enginyeria genètica o el problema ment-cervell.

En alguns casos Moya fa servir tecnicismes o utilitza expressions que poden fer no del tot fàcils alguns passatges al lector no iniciat. Però en altres passatges, l'autor mostra un estil clar, i capacitat per a fer reflexionar sobre problemes diversos.

Ja que l'autor ha mostrat aquesta capacitat, ens agradaria que ens oferís aviat un altre llibre, en el qual s'estengués més en alguns dels temes. Moltes de les qüestions tractades poden omplir un interessant volum d'assaig i interessar per un tema amb clares referències científiques a un públic general. De pas, ampliaria el minso catàleg d'obres científiques en català.

I parlant d'això darrer, seria desitjable que en la bibliografia, quan fos possible, es donés la referència de la versió catalana, si aquesta existeix, com en el cas de *Cibernètica,* de Wiener, publicada fa uns anys per Edicions Científiques Catalanes.

Xavier Duran

Adéus de cinema

JOHN D. MACDONALD: Un adéu d'un blau intens. *Traducció de Carme Geronès i Carles Urritz. Edicions 62. Seleccions de la Cua de Palla, 90. Barcelona, 1989. 170 pàgs.*

John D. MacDonald es va iniciar en el món literari quan encara estava a l'exèrcit, amb una sèrie de relats curts per a les revistes de narrativa popular (els *pulps*). Acabada la segona guerra mundial, i després d'una intensa activitat d'espionatge a l'OSS, provà sort en el camp de la novel·la, amb un seguit d'obres circumscrites a l'àmbit de la psicologia criminal. Però sens dubte la popularitat li arribà amb la vintena de novel·les al voltant del personatge de Travis McGee, un investigador-aventurer que viu en un vaixell ancorat a Fort Lauderdale (Florida) i que té un sentit dels honoraris molt curiós: es queda el 50 per cent del valor d'allò que recupera. Normalment els seus clients són personatges que actuen al marge de la llei, i que prefereixen recuperar la meitat del que han perdut abans que quedar-se sense res. Aquesta és l'ètica particular de Travis McGee, un personatge amb una ideologia ambigua, que això no obstant, també treballa per fer favors als amics o a gent desemparada. És, en definitiva, un romàntic amb un revestiment de dur. La imatge moderna de l'antic justicier.

En *Un adéu d'un blau intens* (1964), primera del cicle de Travis McGee, el protagonista va a la captura d'un delinqüent (Junior Allen), un individu capaç d'ensarronar les dones per viure a expenses d'elles, que surt de la presó amb la intenció de recuperar la fortuna que un presidiari mort (David Berry) havia fet durant la guerra. S'instal·la amb la família del company de presó fins que localitza el botí de diners i safirs. Llavors fuig i es llança a una vida de nou ric. Travis McGee, impressionat per la situació desesperada de la seva clienta, filla del difunt David Berry, i després de passar-ne de tots colors, aconsegueix recuperar una part del tresor robat. Però aquesta vegada no se'n quedarà el 50 per cent. En el fons, és un sentimental.

Joan Oriol i Giralt

La mort inexorable

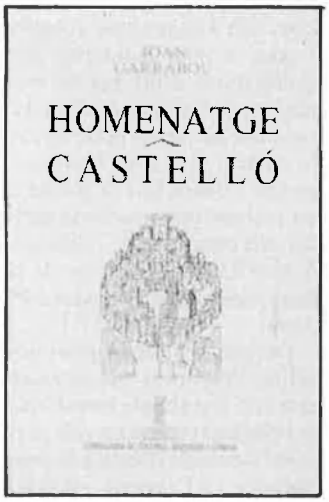
LLEÓ TOLSTOI, La mort d'Ivan Ílitx. *Traducció de Francesc Payarols. Col·lecció «El Grill» núm. 5. Ed. Tres i Quatre. València, 1989.*

El primer viatge que Lleó tolstoi va fer a Europa, el portà a plantejar-se alguns importants problemes morals i filosòfics i a atacar en els seus escrits la injustícia social d'aquells moments. Començà a gestar-se entre els seus compatriotes la teoria de la literatura com una arma cívica, i el menyspreu per la perfecció formal i la seua recerca. Tots sabem —com hem pogut comprovar al llarg de la història de la literatura— que aquest principi pot ser una arma de doble tall, i Tolstoi, encara que la seua obra es caracteritzà per un marcat alè moralista, no caigué en aquest perill. Els dos grans exemples literaris d'això, és clar, són *Votjna i mir (Guerra i pau)* o *Ana Karénina,* dos grans obres d'art per la seua perfecció. Sempre, però, ha estat entre les meues preferències la segona, és el gran homenatge que Tolstoi fa a la passió, i on trobem una profunda anàlisi dels personatges, i sobretot d'Ana Karénina, imatge de la força violenta i subjugadora del desig.

Després d'aquesta gran novel·la, l'escriptor rus entra en una crisi espiritual i moral que es reflectirà en la seua vida personal (oposició oberta a la gran burgesia i a l'església oficial) i literària. D'aquest període cal destacar *Smert' Ivana Iljiča* (La mort d'Ivan Ílitx), que aborda amb una extraordinària cruesa i habilitat el tema de la mort. L'argument gira al voltant de la vida d'Ivan Ílitx, un burgès dotat d'una certa intel·ligència, on es fa un repàs de les etapes de la seua mediocre vida. L'ambient és el retrat d'una certa classe burgesa, amb una hipòcrita mesquinesa, i un gran culte envers les conveniències i la mentida. La presentació de la trama novel·lística és impecable. Tolstoi ens introdueix en l'univers, sense cap esquerda, del protagonista, i és en aquest moment, quan menys ens ho esperem, que aquest panorama s'enterboleix d'una manera brusca: Ivan cau d'un banquet quan estava arreglant un cortinatge, i es pega un colp. El dolor, al principi quasi inadvertit, es fa continu. La mort, la veu propera i inexorable, i és aleshores quan es planteja tota una sèrie de qüestions al voltant de la condició humana: «Ivan Ílitx sabia que es moria i no obstant no solament no s'acostumava a la idea, senzillament no ho comprenia, de cap manera no ho podia comprendre. Aquell sil·logisme que els posava com a exemple Kiseveter a la classe de lògica: 'Kai és un home, els homes són moridors, per tant Kai és moridor', li havia semblat durant tota la vida vertader únicament en allò que feia referència a Kai, però de cap manera a ell». Aviat, però, una lògica indefugible li ho demostrà.

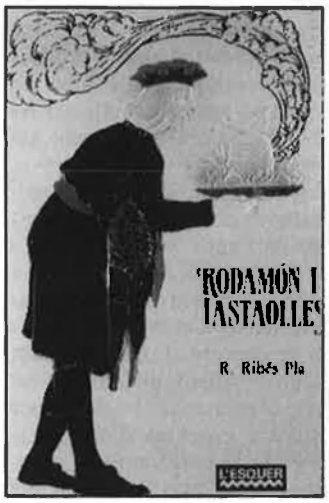
Josep Ballester

PRESTATGERIA

JOAN GARRABOU, Homenatge a Castelló, *Generalitat valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1989, 73 pàgs.*

Dins de la sèrie «Homenatges», s'ha publicat aquest volum amb petites proses sobre comarques de Castelló. L'assenyada escriptura de Garrabou i el tractament personal i impressionista de l'autor, el fan un llibre llegidor. A més, té una bona introducció per a aquells que vulguen endinsar-se per aquests indrets.

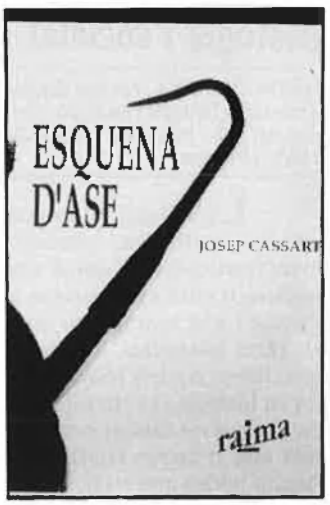
R. RIBES PLA, Rodamón i Tastaolles, *València, L'Esquer, 1989, 170 pàgs.*

Conegut comerciant taronjaire, Rafael Ribés ha publicat diversos llibres, però aquí ens sorprèn amb un interessant assaig sobre cuina on destaca l'estructuració que fa dels seus coneixements. Llibre de receptes, document per al curiós o per a l'investigador, és, sobretot, un bon àpat per als sentits.

RAMON LLULL, Vida Coetània, *Fondarella, Edicions Palestra, 1989, 18 pàgs.*

Com a primer número d'una futura Biblioteca Lul·liana, ha sortit ara aquesta *Vida Coetània,* important no sols perquè es tracta quasi d'una autobiografia, sinó també per la gran significació que en Llull té la relació entre la seva vida i la seva obra. L'edició és de Josep Renyé i la traducció de Jesús M. Montserrat.

JOSEP CASSART, Esquena d'ase, *Moià, Raima Edicions, 1989, 97 pàgines.*

Conegut *disc-jockey* i promotor de revistes *underground,* Cassart, que ja tenia un altre llibre publicat, *Inga,* ha fet ara amb *Esquena d'ase* un recull de petites proses inversemblants i divertides; trossos de vida quotidiana vistos per una ploma que sap trobar el to. Una lectura refrescant.

QUADERN DE TREBALL

VÍCTOR RIPOLL

• *Si puges al Sagarmatha,* de **Josep Francesc Delgado,** premi Joaquim Ruyra 1988 de literatura juvenil, ha estat el premi Ruyra que s'ha venut més en el primer any. Publicat el mes d'abril del 1988 a la col·lecció «El Nus» de Laia, dotze mesos després assolia la cinquena edició, amb vint mil exemplars venuts.

• Diversos autors de literatura juvenil estan escrivint novel·les per encàrrec de Columna.

• **Ofèlia Dracs** té un projecte: escriure un llibre de dietaris. Des de fa més d'un any, el col·lectiu fa més sopars-reunions que feina, per la senzilla raó que alguns dels membres del col·lectiu tenen més feina que mai. Un membre del col·lectiu és autor d'un d'aquests dietaris on expliquen el que fan cada dia que sembla que són el que està de moda. No sabem si en el dietari que vol fer **Ofèlia Dracs** hi apareixerà, a diferència dels dietaris de moda —i potser ho estan per això ho estan— cap idea.

• Laia també prepara una nova col·lecció de narrativa. Es dirà «L'escala» i estarà dedicada a autors no coneguts, en especial a traduccions. Els primers títols han d'aparèixer a finals de la tardor, principis de l'hivern.

• Pòrtic publicarà el mes de setembre una novel·la de **J. G. Ballard,** l'escriptor anglès nascut i Xangai l'any 1930, autor de novel·les de ciència-ficció com *Sorres rogenques* (Pleniluni/Ciència-Ficció) o de novel·les autobiogràfiques com *L'imperi del sol* (Edicions 62). Es tracta de *L'illa de ciment,* que no és de ciència-ficció, tot i que juga amb una metàfora fantàstica. Un home es queda en una illa entre autopistes i no en pot sortir. La reflexió d'aquest home empresonat és el tema de la novel·la. El llibre portarà un pròleg de Josep Ramoneda.

• **W. R. Burnett** (Springfield, Ohio, 1899-Santa Mónica, Califòrnia, 1982), un dels clàssics de la novel·la negra nord-americana, molt llegit encara ara pel públic nord-americà, serà l'autor del mes de setembre de les «Seleccions de la Cua de Palla». La novel·la escollida és *Ningú no viu eternament.* Va ser publicada l'any 1943, tres anys després d'*Alta sierra* i sis anys abans de *The Asphalt jungle.* L'any 1946, **Jean Negulesco** va dirigir-ne la versió cinematogràfica, i com va ser costum en altres adaptacions seves, Burnett en va escriure el guió. Burnett té dues novel·les més a la col·lecció, la ja citada *Alta sierra,* i *Homes petits, gran món.*

• *La mort de Virgili,* de **Hermann Broch,** apareixerà en dos volums a la col·lecció «Les Millors Obres de la literatura universal/Segle XX» d'Edicions 62. El primer, el mes de setembre i el segon, el d'octubre. □

'L'Aiguadolç' i Estellés

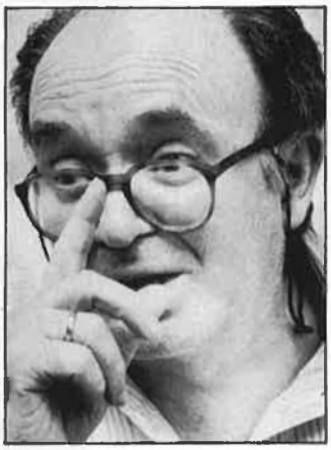
A la Marina Alta s'ha produït un esclat de publicacions periòdiques de sorprenent qualitat. La fecunditat editorial no és parangonable, en absolut, a la d'altres comarques valencianes o la que es troba a la ciutat d'Alacant. El conjunt d'iniciatives comprèn des de publicacions dedicades a estudis d'història *(Xàbiga, Aguaits),* fins als de literatura i de creació literària *(L'Aiguadolç, Marina d'art)* o d'antropologia *(Quaderns d'etnografia).* Tot plegat constitueix un esforç sense precedents en la vida cultural d'aquesta comarca.

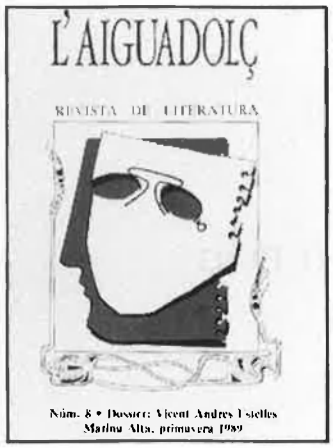
A la Marina, però, no falten antecedents. Ara fa un segle de l'aparició de la prestigiosa revista *El Archivo* (1886-1893) —en procés de reedició a càrrec de l'Institut Gil-Albert— que l'historiador nascut a Dénia, Roc Chabàs, va publicar des del seu poble, en una primera etapa (1886-1890), i que va comptar amb la col·laboració d'especialistes i erudits molt destacats.

A la tardor del 1985 apareixia per primera vegada *L'Aiguadolç,* revista de literatura publicada per l'Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, que tot just acabava de crear-se al caliu dels Congressos d'Estudis Comarcals que s'hi realitzaren amb notable èxit entre els anys 1982 i 1984. *L'Aiguadolç* és, a hores d'ara, la publicació més reeixida i de més qualitat del conjunt d'iniciatives culturals i literàries de la comarca. Es tracta, sens dubte, d'una publicació sòlida (vuit números publicats), rigorosa i d'altura científica pel conjunt d'estudis que s'hi apleguen.

L'Aiguadolç dedica una atenció monogràfica en cadascun dels números a un tema concret que forma un dossier d'articles. Fins ara aquests dossiers han estat dedicats a la poesia de Joan Fuster, al teatre de Rodolf Sirera, a la literatura de dones, a la Renaixença a les comarques del sud i a la literatura sobre la conquesta del País Valencià.

El número vuit, el darrer, se centra en l'estudi de l'obra poètica de Vicent Andrés Estellés i recull articles sobre la seua obra. El dossier s'enceta amb unes paraules introductòries d'Antoni Prats que situen l'obra del poeta i defineixen les aportacions del dossier. Segueix amb un article de Lluís Alpera sobre les relacions personals i l'influx generacional exercit pel poeta de Burjassot. Jaume Pérez Montaner presenta d'una forma brillant les característiques del *Mural del País Valencià,* mentre que Vicent Salvador hi realitza una anàlisi dels mecanismes retòrics i expressius de l'autor centrant-se en la seua producció eròtica. Es tracta, tant en aquest darrer número com en els anteriors, d'un dossier d'articles d'una gran qualitat i interès, tant per a un públic general, com per als estudiosos i especialistes del tema.

A més d'aquesta atenció monogràfica, la revista presenta una secció de conreu literari, on han aparegut peces d'autors que van des dels més joves, com Isidre Martínez Marzo, Lluís Roda o Manuel Joan i Arinyó, fins als més coneguts com, Lluís Alpera o Emili Rodríguez-Bernabeu. A més d'oferir traduccions d'autors estrangers com ara Patrizia Cavalli o Tone Dittersen, el número sis presentava una petita antologia de poesia occitana força interessant.

Altres de les seccions de la revista estan dedicades a la recerca i a les ressenyes i comentaris sobre les novetats del món editorial.

L'Aiguadolç, a diferència de la resta de publicacions comarcals, presenta un àmbit cultural més ampli i no restringit —ni tan sols preferent— per la producció cultural i literària comarcal, tot i l'atenció i l'interès que aquesta suscita com es reflecteix a les seues pàgines. Els seus números han fet participar personalitats tan destacades com Anne Charlon, Vicent Salvador o Maria Jesús Rubiera.

L'aparició d'aquesta i de les altres revistes, a més del vigor de la llengua, dóna compte d'una ebullició creadora i d'una activitat intel·lectual sense precedents en aquestes comarques que sobrepassa la de les comarques veïnes i, per descomptat, la de la mateixa ciutat d'Alacant. En suma, un bon símptoma del reviscolament comarcal i tota una esperança per a l'esdevenidor cultural d'aquest país.

Dossiers de la revista *L'Aiguadolç:*

Núm. 1: «La narrativa d'Enric Valor».

Núm. 2: «El teatre de Rodolf Sirera».

Núm. 3: «La poesia de Joan Fuster».

Núm. 4: «L'obra narrativa de J. F. Mira».

Núm. 5: «Feminisme i literatura catalana».

Núm. 6: «La Renaixença».

Núm. 7: «La conquesta de València (1238)».

Núm. 8: «La poesia de Vicent Andrés Estellés».

Enric Balaguer Pascual

IN SITU

Suplements literaris

Durant la darrera setmana, alguns dels principals rotatius barcelonins han modificat les seves seccions dedicades a la literatura i a la cultura en general. Concretament, la secció «Línia d'ombra» de l'edició en català, que surt només a Catalunya i a les Illes, del diari *El País* s'ha transformat en «Cercle de guix». Crítics com Josep Ma. Benet i Jornet, Narcís Comadira, Dolors Oller, Francesc Parcerisas i Ramon Pla i Arxé, continuen en la nova secció, que únicament ha passat de Conrad a Brecht per a preservar el seu titular de les empreses comercials.Si els d'*El País* han canviat capçalera, els de l'*Avui* ho han canviat absolutament tot. El passat nou de juliol van iniciar un suplement de setze pàgines dedicades exclusivament a la cultura. Tres pàgines sobre temes culturals genèrics o corrents estètics, vuit pàgines centrals de literatura i crítica de llibres, i cinc sobre aspectes artístics, crítica d'exposicions i galeries, fan que un pugui passar el diumenge d'allò més bé, castigant-se el cervell mentre es bronzeja l'esquena, donant enveja als seus amics i amigues de tovallola només preocupats pels torsos atlètics o pel *topless.* Aquest nou suplement de l'*Avui* des del primer número ja compta amb un dels planters de crítics veterans i joves més prestigiosos de la cultura catalana. Amb la consigna castelletiana de «farem el que podrem», si el temps i l'autoritat ho permeten, aquesta capsa de Pandora del pensament i la crítica ens continuarà sorprenent.

D. C. B./X. R. T.

Nous vicis

Per VALENTÍ PUIG

Una guerra retrobada

Sempre ens havien predicat amb molta prosopopeia que la revolta de La Vendée contra la Convenció revolucionària fou una manifestació fanàtica i obscurantista. Fins i tot als nostres vells manuals escolars, la Revolució era, llegenda humanitària i La Vendée un episodi de reacció caduca. Va començar pel març de 1973, però ara sabem que fou un dels pitjors capítols de l'horror revolucionari per bé que la celebració del bicentenari d'aquell 14 de juliol a París proclami l'aiguavés de la llibertat i en dissimuli la fracció despòtica. Pot semblar una hipèrbole de la historiografia conservadora que Pierre Chaunu digui que la imaginació sàdica de les columnes repressores de Turreau fou semblant a la dels SS, el *gulag* i els *khmers* rojos, però és fàcil constatar-ho llegint els informes de l'heròic general Westermann als membres de la Convenció: «He massacrat les dones de manera que no neixin més rebels». Les tropes revolucionàries volgueren posar arsènic a les aigües de La Vendée, cremaren pobles sencers, mataren vells i nins. «Ho he exterminat tot», assegurava Westermann.

La Vendée esclatà amb l'anunci d'un reclutament de tres-cents mil homes. Fou també una revolta religiosa, però de forma inicial no era monàrquica —de fet, aquella gent no s'havia bellugat gaire quan Lluís XVI fou decapitat i havia rebut bé la Revolució—, sinó contra la burgesia de les ciutats, beneficiària del 14 de juliol. Ben aviat arribarien les dotze columes de Turreau contra un alçament que era de pagesos i d'obrers, no dels senyors: més popular fins i tot que Convenció —àmbit de burgesos i aristòcrates— El prestigi de Turreau avui perdura: fet baró per Bonaparte, Lluís XVIII li va concedir una pensió. El seu nom no falta a l'Arc de Triomf.

A la fi cau Robespierre i aleshores el govern de la República recupera la pau a La Vendée amb amnistia i llibertat de culte. Molts anys després Clemenceau —tan arrelat a les terres de La Vendée— digué que aquells homes van morir per la mateixa idea que ha fet viure i morir tots els homes des dels boscos neolítics: la defensa de la terra natal. Furet —nova *star* de la historiografia de la Revolució francesa— diu que l'hecatombe de La Vendée és la més gran massacre col·lectiva. del terror, sense que puguem inscriure-la en les pàgines absolutòries de «circumstàncies de salut pública». Els càlculs més acceptats parlen de sis-cents mil morts. Philippe de Villiers sosté amb contundència que la revolta de La Vendée era espontània, popular, legal i legítima. Des del seu punt de vista, la repressió fou —en termes de dret internacional d'avui— un crim col·lectiu.

No hi manquen les estratègies de la propaganda revolucionària: la Convenció va fer parlar d'un complot aristocràtic que des de La Vendée volia restaurar l'Antic Règim sobre les runes de la República. D'aquesta manera seria més senzill justificar un projecte molt metòdic de repressió: hi hagué diverses votacions explícites de la Convenció, ordres escrites d'extermini, informes diaris de l'acció militar i de la massacre de la població civil. Mentrestant, els jacobins dominaven París, Carlota Corday assassinava Marat amb un punyal comprat al Palais Royal i era condemnada a mort, Bonaparte escrivia el *Sopar de Beaucaire,* la Convenció decretava la instal·lació del telègraf òptic a França: qui dia passa, any empeny. És ben cert que totes les revolucions exigeixen sacrificis humans. □

NOVETATS EDITORIALS

GENERALITAT VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

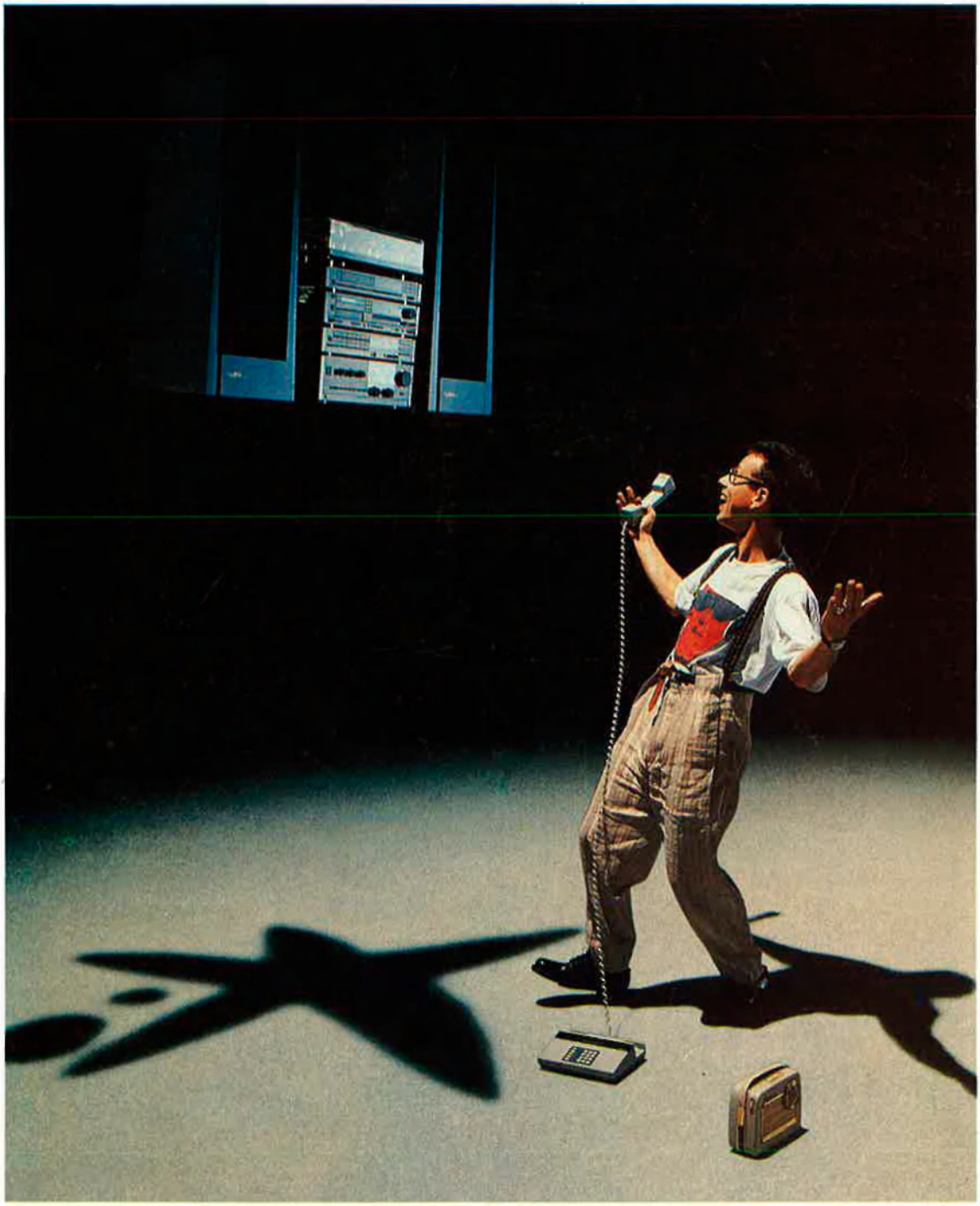

LA GENERA

TELECRÈDIT.
MÉS DIRECTE, IMPOSSIBLE

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

A "la Caixa" no fem miracles, però convertim els teus desitjos en realitat. Amb TeleCrèdit, la forma més ràpida i directa d'aconseguir un crèdit. Aixeca el telèfon, truca gratuïtament al 900 300 300 i demana el que vulguis: un equip de so, un sofà, una cuina, una moto, un viatge... Digues quant vols, i en quaranta-vuit hores rebràs resposta. També pots demanar el teu TeleCrèdit a les nostres oficines o als comerços on vegis aquest distintiu. Demanar un crèdit. Rebre el sí. Fer efectiu un desig. Això és TeleCrèdit. Més directe, impossible.

TèleCrèdit
900 300 300